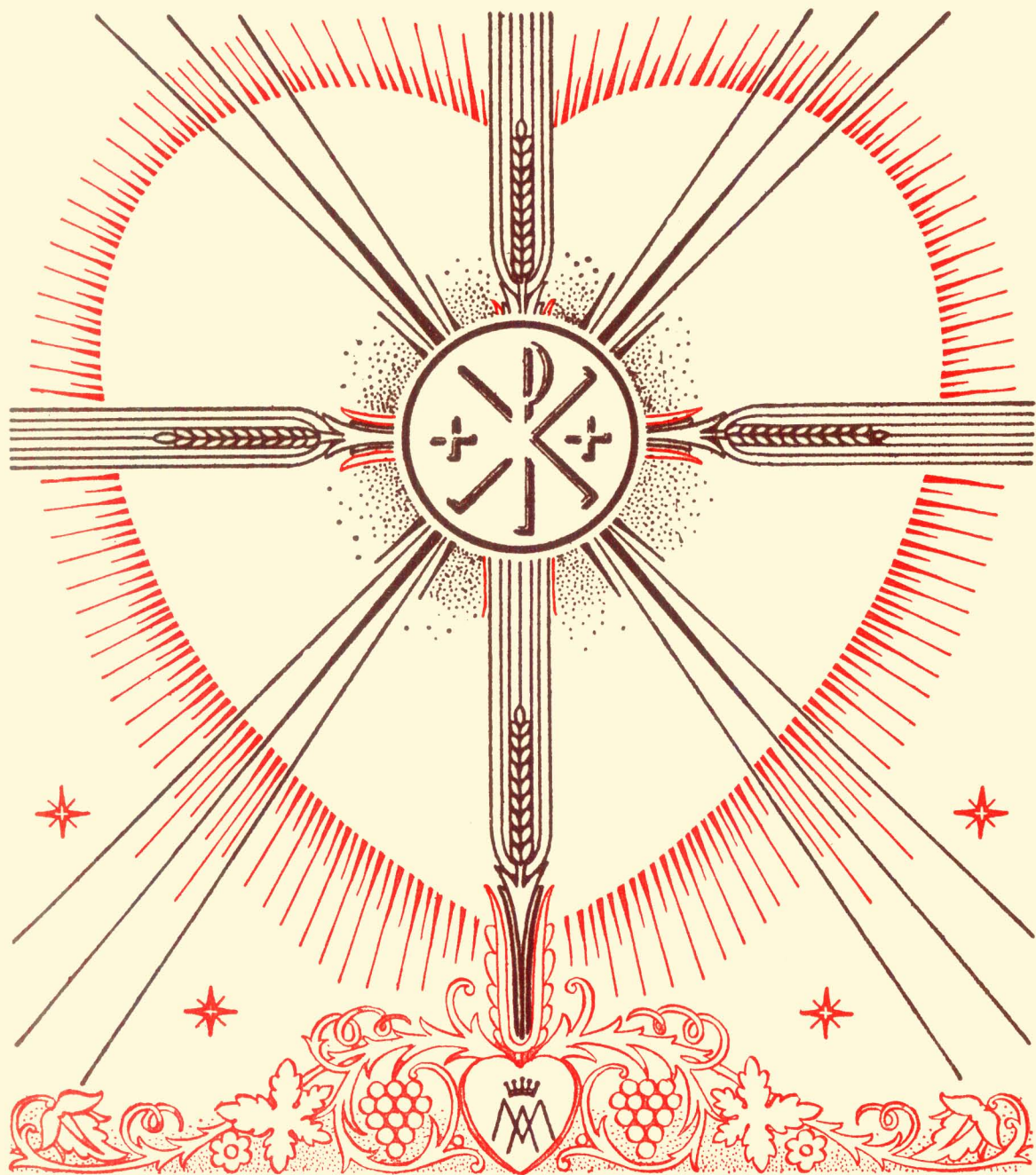

PAPI + LELKISÉG

KIADVÁNY SOROZAT

A PAPI LELKISÉG

kiadványsorozat

az iskolaév folyamán négyszer jelenik meg. Az iskolaév elején, karácsony előtt, húsvét előtt, iskolaév végén.

Célkitűzését lásd az előző szám 6—12. lapjain.

Osszeállítja Hunya Dániel S. J. teológiai tanár, a szegedi Egyházmegyei Nagyszeminárium lelki igazgatója.

Kiadásért felel: Magyar Károly lelkész.

Levelezések, megrendelések címezendők: Papi Lelkiség, Szeged, Dóm-tér 2.

Póstatakarékpénztári csekkszám száma: 19,078.

A kiadvány egyes számainak ára: 3 P. (Első szám kivételes terjedelme miatt: 4 P.)

A kiadványsorozat számai csak előfizetés ellenében kaphatók.
— Előfizetést kérjük csekken eszközölni.

*

Jelen számnak főtárgya a *papi hivatás*.

A következő számnak főtárgya lesz a *papi aszkézis, illetve önevelés*.

*

Egyházi jóváhagyással.

Hívatás.

„Nem veszi senki magának ezt a tisztséget, hanem akit Isten hív, mint Áront.” (Zsid. 5, 4.) Az örökletes zsidó papi méltóság sem lehetett hitbizomány, melynek haszna egyéni vagy családi érdek kielégítésére szolgál, hanem isteni ajándék, s értékét az áldás határozta meg, melynek sáfárául rendeltetett. Emberi gyengeség s nem az intézmény fogyatékosága magyarázza, ha Annások és Kaifások diszkreditálták a fenséges hivatást s üzletté alacsonyították a szentek szentjét. Ha a betű és holt forma rabja lesz az ember, az élet megmerevedését és gyümölcstelenségét nem kell Istentől számon kérnie, aki „lélek, és akik őt imádják, lélekben és igazságban kell imádniok”. (Ján. 4, 24.)

Még a fetisimádók is felsőbb küldetést és ihletet sejtenek azokban, akiket papjaik gyanánt tisztelnek. Szellemi és erkölcsi süllyedésük érteti csak meg, ha varázslatban vagy időjóslásban vélik küldetésük értelmét felfedezhetni s ebben nem nagy a különbség köztük és a civilizáció csúcsán járó fetisimádók között, de hogy emberfeletti titkos erő szólíthat csak az oltár szolgálatára s állíthat földi jogcím nélkül a lelkek ezrei fölé, ez éppúgy egyetemes meggyőződése az emberiségnek, mint ahogy természetünk követelménye, hogy egy világleletti felsőbb hatalomnak hódoljunk. Cicero csak azért csodálkozott, hogy a haruspex nem fakadt mosolyra, amikor haruspex társával találkozik, mert tudta, hogy mindkettőjükből hiányzik a szent többség tudata — ellenesetben a tiszteletet ő is megadta volna.

A kereszténység értette meg legjobban, hogy Isten titkos hívó szava irányíthatja csak az ember lépteit a szentély lépcsői felé. Szent Pál, akinek pedig ugyancsak lett volna oka emberi sikerekkel dicsekedni, elhárítja magától a kísértést, hogy bárkinek az ügyességéhez mérje a magáét, csak arra a látomásra hivatkozik, amikor „elragadtatott a harmadik égig és titkos igéket hallott, amelyeket embernek nem szabad kimondani”. (II Kor. 12, 4.) E titkos közlés bizonyára az apostoli küldetés, mely nem emberi szavak — in persuasibilibus humanae sapientiae verbis — természetes jártasságában, hanem a Mindenható akarátában rejlik, hogy ezt a fiamat pedig apostolnak szántam, s erre a választott a Próféta szavával felel: „Itt vagyok, engem küldj.” (Iz. 6, 8.)

Ezt a hívó szót *meg kell hallani*, bármily halkan ejti is ki az Úr. Mert az apostoli hivatás nem mindig a damaszkuszi út drámai jelene, hanem nagyon gyakran alig észrevehető lelki simogatás. Az első pap-

választás, az apostolok kiszemelése, minden ünnepélyesség nélkül történt. Egy pillantás, egy szó: „Jöjjetek utánam” s rá nyomban egy életet-halált eldöntő lépés: „Azok pedig mindjárt elhagyván hálójukat követék őt.” (Mt. 4, 20.) Non novit tarda molimina Spiritus Sancti gratia. A szent hivatás élet és örökkévalóság hordozója, annak nem alkudozás vagy részletfizetés a stílje, hanem habozás nélküli vállalkozás, mely a hősök jellemvonása. Ezeknek nem kell sokat magyarázni, meghallják, hogy ütött az óra s jelentkeznek a szent szolgálatra vagy áldozatra.

Az égi hívó szóval szemben fogékony papok ígéit az emberek is könnyen meghallják. A Krisztus követésére kész lélek s a hivatása magaslatán álló pap között emberileg megmagyarázhatatlan lelki összhang áll fenn, mely külön erőlködés nélkül hatást biztosít a lelkipásztori szónak s fogékonyra teszi a szívet a tökéletesség követelményeivel szemben. Ennek a misztikus összehangoltságnak gyümölcse új hivatások ébredésének formájában érik, s nincs semmiféle módszer, tanterv vagy tudományos készültség, mely a papság megritkult sorait úgy kitöltené, mint az isteni küldetés karizmatikus ragyogása. A papi utánpótlás problémája nem státus- vagy javadalomrendezés kérdése, hanem hivatás titka, melynél erősebb mágnes nincs. „Ignem veni mittere in terram et quid volo nisi ut accendatur.” (Lk. 12, 49.)

A hívó szót *meg is kell érteni*. Fel kell fogni annak jelentőségét, hogy Isten országának szüksége van ránk. „Sic nos existimet homo ut ministros Christi et dispensatores mysteriorum Dei.” (II Kor. 6, 4.) Ennél nagyobb kiváltság és rang nem képzelhető, hogy Krisztus minisztere legyen valaki, amikor liliputi hatalmasságok miniszteri megbízása után úgy loholnak az emberek, mintha az volna a boldogság egyetlen ígérete. Csak persze lélekkel kell gondolkodni s annak mértékével és nem kufár számokkal kalkulálni vagy eshetőségeket mérlegelni.

Jól megérti Isten hívó szavát, akinek életelve a bethániai ki nyilatkoztatás: Egy a szükséges, amelyet Mária választott. Akinek gondolata és ambíciója szétesik és nádszálként ingadozik a világ ígéretei s a kegyelem vigasztalásai közt, az lehet jó bürokrata s mint ilyen esetleg hasznos szolgálatot is teljesíthet, de a helyes sorrendet nem valósíthatja meg. Ezt csak arról lehet elmondani, aki szentül meg van győződve a krisztusi szó igazáról: „Keressétek először az Isten országát és az ő igazságát, és ezek mind hozzáadtnak nektek.” (Mt. 6, 33.) Ez nem példabeszéd, hanem nagy életigazság.

Akiket Isten hív, azoknak nemcsak áldást juttat, hanem rendelkezésükre bocsátja az eszközöket is, amelyek az Ő országa felépítéséhez lélekben és erőben egyaránt szükségesek. Nagy papok nagy alkotásai erről csodálatos dolgokat regélhetnének. Egy Kanter Károly által szétosztott hatalmas összegek még az emberi számszerűség mértékével is igazolják Szent Pál ítéletét: „Pietas ad omnia utilis.” (I Tim. 4, 8.) Ha erről nemcsak szépen gondolkozunk vagy szellemesen értekezünk, hanem alapvető életigazságnak is ismerjük, a történelmi megpróbáltatások nem érnek készületlenül. „És szakadt az eső, jött az árvíz, a szelek fúttak és ama háznak estek, de nem dőlt össze, mert

kőpillérre volt alapítva.” (Mt. 7, 25.) Ily biztonságot szerez annak a papnak imája és munkája is, aki az Úr ígéjére hallgat s az Ő hívó szózata megvalósítását tekinti élte értékének és dicsőségének.

Elemi kötelesség Isten rendkívüli adományát *megbecsülni*. Ez alapjáibanvéve az Ő bizalmasává tesz minket s ennél nagyobb kitüntetés nem is remélhető. Torzkép lenne ez a kiválasztottság mesterember szerepében vagy sablonok keretében. Nem képzelhető bántóbb következetlenség, mint ha az, aki a Megváltó küldetésében és képviselésében jár el, megelégszik lélektelen paragrafusok formai betartásával s meg van győződve, hogy értékes papi munkát végez, mert a rubrikákat pontosan kitölti. Ez a jozefinizmus elgondolása a papi hivatásról s magyarázata minden caesaro-papista hóbortnak, amely a szentélyben is diktálni kíván azon jogon, hogy elég csendőr és szurony áll rendelkezésre. Ezek a kísérletek a történelem során mind csődöt mondtak, nem azért, mert a papság hatalmas szövetségesekre bukkant, hanem a lélek és kegyelem felsőbbbsége miatt, amelyet nem lehet rabbá tenni. Ezért maradt mindig felül Krisztus papja, ha magamagát lelki szolgáságba nem taszította.

Ha van valami, amiért nem lehet eleget könyörögni, a hivatás kegyelme az. Noli negligere, „Ne hanyagold el a benned lévő kegyelmet, mely a presbyterium kézföltétele mellett adatott néked.” (I Tim. 4, 14.) Sok mindenre buzdítja Krisztus papját az Apostol, de nyomatókosan hangsúlyozza, főleg erre legyen gondja. Toborozhat, szervezhet, irányíthat tudományos vagy akár gazdasági tevékenységet is, de sose feledje, hogy mindez csak isteni küldetésének igazolására szolgálhat. Ha úgy él, ahogy attól várják, akire az Úr pillantott és választása esett, úgy gazdagítja ismereteit s úgy tevékenykedik, ahogyan ez a kimagasló hivatás kötelezi, a legszerényebb állásban is parancsoló szerepet fog betölteni, a nélkül, hogy diktatórikus alűröket öltene magára, ami tisztünkkel különben sem fér össze. S aki így reagál az Úr hívó szavára, annak a földi lehetőségek és eszközök is rendelkezésére fognak állani, mert „az Isten közreműködött mindent azok javára, akik őt szeretik, akik meghívtak a végzés értelmében, hogy szentek legyenek.” (Róm. 8, 28.)

A „Papi lelkiség” első kötetének szerzői a művet e sorok írójának ajánlották harmincéves püspöki szolgálata alkalmából. Értékesebb ajándékkal nem kedveskedhettek, mint a lelki nagyság ígéretével. Ennek gazdagsága váltja valóra a püspöki reményeket s tesz lehetővé minden nagy tervet szerencsés és zord időben egyaránt. Vezér sereg nélkül kilátástalan vállalkozás, derék hadat pedig csak a hivatásszerű lelkiségben megedzett szolgálai az Úrnak fognak porondra állítani. Ápoljuk e szent tüzet önzetlenül mindannyian s akkor tervezhetnek bármit Isten törpe ellenségei, ezt az erőt nem fogják legyőzni soha.

Glattfelder Gyula

A hivatás-etika alapfogalmai.

Korfordulónk tömérdek válsága között kimagasló helyet foglal el a munkaszeretetnek és a hivatástudatnak válsága. Ez régebbi keletű, mert az első világháború alatt és még inkább a világháború után az alkotásairól és munkaszeretetéről híres német népben is kitört „a munkaiszony” (Wilderflucht vor der Arbeit). A szocialista agitátorok már évtizedeken át azt a reményt keltegették, hogy a szocialista köz-társaságban a fiatalság 5—6 éves munkaszolgálatával (17—22 éves korig) az egész népközösség számára elegendő táplálékot, ruhát termelnek, lakást építenek s a nép többi része mint járadékos élvező élheti boldogan napjait. Foglalkozhatik azzal, amiben kedve telik: tenyészthet a kertjében rózsákat, fűr-farag, hangszeren játszik, tudományt kutat, festeget vagy sportot űz. Ez ellen a szivárványkergetés ellen szólalt fel a tanácsköztársaság berlini kongresszusán Wissel miniszter és Bebel szavaként idézte Szent Pál apostol mondását: aki nem dolgozik, ne is egyék. A közbeszóló munkásképviselek azzal torkolták le miniszterüket: „Ne mocskolja be Bebel emlékét, ezt ő a kapitalistáknak mondotta, nem nekünk!”

Ilyen benyomások hatása alatt szólította fel a katolikusokat Troeltsch, akkor a legszámottevőbb protestáns teológus és szociológus, a társadalmi reform végett egybehívott kongresszuson, hogy épít-sék a munka eszmei tartalmát a középkori hagyományra és vegyék rá ismét a népet arra, hogy beilleszkedjék (a közjóért folyó nagy munkába), mert ez a protestantizmus számára sokkal nehezebb, a vallás-gyűlölőknek pedig teljesen lehetetlen.

Hasonló vélemény hangzott Majna-Frankfurtban egész héten át az 1929-i Berufspädagogische Woche sorozatos előadásain. A részt-vevő pedagógusok egyöntetű kívánsága az volt, hogy a hivatásos munkát el kell választani az élet művészetétől, az életörömet adó műveltségtől. Végleg le kell számolni a vallásos világnézet romantikus felfogásával. Ilyen szellemi légkörben jelent meg a Quadragesimo anno világ-raszóló, világot mentő pápai körirata, mely szervezkedésre hívja fel az összes termelő erőket. Kidomborítja a társadalom rendi tagozódásának szükségét, a hasonló foglalkozású egyének hivatásrendekbe tömörülését (ordínes) és a szövetkezeti gondolkodás széleskörű terjesztését. Csak ezen az úton, a munkaadók és munkavállalók őszinte összefogásával érhető el a javaknak oly bőséges termelése, mely lehetővé teszi a családi bért minden munkás, minden tisztviselő számára.

Ez a tartós összefogás azonban csak átélt keresztény hittel érhető el, mely tud alkotni, vigasztalni, nemesen örvendezni, mindent zsolozsmás lélekkel végezni, de ha kell, tud tűrni, szenvedni, keresztet hordani Krisztus nyomdokán. Ezt megköveteli a földi munka lényegéből folyó entropia törvénye, ami abban áll, hogy az emberi munka minden téren kevesebb örömet szerez, kevesebb gyönyörűséget nyújt, mint amennyi erőfeszítést kíván és amilyen áldozatot igényel. Ezért, ha evilági életünkben kikapcsoljuk a halhatatlanságot s vele a lélek méltóságát, magasabb öntudatát, örök lelkiismeret-normáját, akkor az uralkodó osztály csak külső erőszakkal tarthatja össze a társadal-

mat, bekövetkezik a népek süllyedése. Uralkodóvá lesz a közrestségnek, a játékos semmittevésnek, az élősdí heréknek eszménye. Ezt a süllyedést a világtörténelem tanúsága szerint eddíg csak két szellemi hatalom, két világvallás tudta megállítani: a kereszténység és a buddhizmus. Nem nehéz annak kimutatása, mennyire gyenge és külsőséges e tekintetben a buddhizmus a maga karmatanával, lélekvándorlásával és végső megsemmisülést jelentő nirvánájával. Egyedül a kereszténység alkalmas tehát arra, hogy az emberi munkát mint magasabb küldetést, Istentől eredő hivatást megkedveltesse.

A keresztény tanokat és történelmet áttekintve kiindulási pontul a hivatás következő fogalmazását javasolhatjuk. Míg az életpálya a közösség szolgálatában álló tartós, szabályos teljesítmény, leginkább anyagi megélhetés végett, a hivatás magasabb nézőpontra emelkedik: ez valamely egyén feletti hatalom küldésének vagy a közösség megbízásának megfelelő tartós, tudatos lelkiállapot és életforma, melyre az egyén lehetőleg ünnepélyesen kötelezi magát azért, hogy magának (és családjának) tartós anyagi megélhetést biztosítson s erre az alapra építhesse valláserkölcsi életét és magasabb szellemi műveltségét. A „primum vivere, deinde philosophari” mély bölcsesége, mert a megélhetés az alapja minden filozófiának, ami régi értelmében mind a szellemtudományos, mind a természettudományos műveltséget magában foglalja.

Ebben a meghatározásban megkülönböztetünk tárgyi és alanyi (lélektani) mozzanatokát. Alanyi mozzanat a tudatos közösségi életforma, mely segít minket istenadta tehetségeink kibontakozásában és hajlamainknak jellemmé szilárdításában, vallási életünk és szellemi műveltségünk magasabbra fejlesztésében.

Ennek az alanyi értelemben vett hivatásnak főleg három jegye domborodik ki: 1. az alkalmasság, 2. a vonzalom, 3. a történelmi helyzet adta lehetőségek felhasználása.

Az alkalmasság nem egyéb, mint készségeink, vagyis kiművelt képességeink egységes egésze. Képességek azok a rejtett talentumok, amiket útravalóul kapunk az életre: akár ötöt, akár egyet. Már az evangélium utal arra, hogy igen különbözők lehetnek. Az öt-talentumos lángelme igen kevés, a lélekbúvárok szerint millió ember között alig akad egy, ezt is gyakran nehéz felfedeznünk, s ezért a közösségek vezetésére nem választhatunk lángelméket, akik legjobban megérzik a szükségleteket, átlátják a feladatokat s azonnal megtalálnak reá minden eszközt és megoldást. „La médiocrité fonda l'autorité!” A középszerű vezetőelmék megkívánják a tekintélyt, a hagyományt, mert megalkotott formákat értelmesen tudnak alkalmazni akár közigazgatásban, akár bírói széken vagy üzemvezetésben. A közösség legtöbb tagja pedig természeti adottságánál fogva irányításra és utánzásra szorul. Viszont emberi szabadsága megkívánja, hogy rendelkezék egy kis önálló munkatérrel, amelyért ő a felelős. Ennek a hiányát jobban érzik szakmunkásaink, mint az állítólag lélekölő egyenletes mechanikus tevékenység hátrányát. A szunnyadó képesség rejtett kincse a társadalomnak és nagyobb, mint földünk energiaforrása s

ezért kell mindenáron fölfedeznünk, kímüvelnünk szakavatott földművelésre, iparra, kereskedelemre és főleg vezetőpályákra.

A vezetőpályán eddig kevésbé vették figyelembe a kiemelkedő szociális érzéket. Értem ezen az önzetlenséget, érdeklődést és áldozni tudást magasabb eszményekért: Istenért, hazáért és a körülöttünk élő szegény vagy ügyefogyott nemzettestvérekért. Kevésbé szoktuk megkülönböztetni ezeket az alkotó, szeretetben találékony, felelősségvállaló szociális jellemeket a sztárok hiúságától és a Néró-típusok hatalmi gögjétől. Márpedig a szociális lelkületű lélek még szerényebb tehetséggel is sokkal többet ér valamely hivatal vagy város vezetésében, mint a magukat imádó, egymással versengő vagy titkos társaságokban érdekszövetséget alkotó beképzelt sztárok, bajnokok és diktátorok. Vegyük azonban figyelembe, hogy az egyes ember készsége, főleg képessége nincsen egészen szűk körre határolva, hanem többféle munka elvégzésére alkalmas, főleg rokontéren. Ha valaki alaki képzéssel rendelkezik: élesen, logikusan kímüvelt az elméje, élénk, de eszmékkel irányított a fantáziája s közepes, de fegyvelmezett az emlékezete, akkor alkalmas az „átképzés”-re s majd minden téren megállja a helyét. Abszolút szabad pályaválasztás minden időben és minden korban csak igen kevés ember számára volt lehetséges. A szocializmus legkevésbé engedheti meg magának, amint Madách falanszter jelenete élénken szemünk elé varázsolja.

Az ember tragédiájához tartozik, hogy az alkalmassággal nem mindig jár együtt a vonzalom, a hajlam a képességek kímüvelésére és érvényesítésére. A vonzalom rejtett törekvés, a törekvés pedig az élőlény olyan sajátos berendezése, melynél fogva adott, határozott helyzetben határozott célszerű magatartást tanúsít. Az oktan természetben és talán az érzéki embernél többnyire együtt jár a hajlam a képességgel: a szem látni, a fül hallani, az izom mozogni, a teremtmő képzelet alkotni kíván, de az életünkre döntő választásokban gyakran külön úton jár a hajlam és a tehetség. Muszynyiski a temperamentumokról írt nagy művében 18 lángelmét sorol fel (köztük Verdit, Mascagnit, Alfierit, Humbolt Sándort stb.), akikben csak 20 év körül ébredett a tehetség. S hányan hitték, hogy festőnek születtek — többek között: Jókai, Kisfaludy, Goethe és mégis mint írók alkottak nagyot. Sőt Giese újabb megállapítása szerint tízezer tanult ember közül szaktevékenységet tizenöt éves korában csak két százalék kezd meg, húsz éves korában tizenkilenc százalék, huszonöt éves korában negyvenöt százalék.

Vonzalmunk irányát és tárgyát megismerhetjük abból, ha állandóan, hosszú éveken át vágyódunk valamely életpálya vagy alkotás után. Ha nincsen ilyen kimondott egyirányú hajlamunk, akkor segíthetünk magunkon gondolat kísérettel. Vegyük fontolóra a különböző, számunkra lehetséges foglalkozások előnyeit és hátrányait, éljük magunkat bele részletesen ebbe a foglalkozási ágba, mit művelnénk azon reggeltől estig és figyeljük meg, az elképzelés nyomán milyen benyomás vagy érzelm keletkezik bennünk: öröm, megnyugvás vagy ellenszenv? A határozott ellenszenv is a vonzalom negatív jegye. Az

öröm pedig jelzi, hogy ezen a pályán megtalálhatjuk tehetségeink kibontakozását, nekünk megfelelő tartós foglalkozással.

Ennél a gondolat kísérletnél többet ér az a valóságos kísérlet, melyet Balmes említ, mint Hollós Mátyás királyunk nevelői eljárását. E szerint a jó nevelő mutassa be növendékének a legkülönbözőbb műhelyeket, végeztesse vele egypár kezdők számára való munkát s közben figyelje a gyermek magatartását.

A hajlam és az ösztön az állatvilágban és a növényi életben emberi beavatkozás nélkül csálhatatlan, de az emberi lélekben csak egyik szerve a személyiségnek, amelyen uralkodik az akarat — Aristoteles szerint — *potestate politica*, mert a képzeletünk feletti uralom, honnan az ösztön a tárgyat meríti, rendes körülmények között egészséges embernél igen széleskörű, ha nem is mindenható. A kitűzött célképzetek s a velük járó determináló tendenciák döntenek el, milyen képsorozatok merüljenek fel benne. Ezt az uralmat szilárddá teszik az örökkévalóság nagy szempontjai. Például a jó halál gyakorlása, amit az örökké vidám Szalézi-intézetben minden hónapban elvégeznek. Okosan kérdezik ilyenkor maguktól, mi nyugtat meg a halálos ágyon, milyen életpálya betöltése vigasztal meg az utolsó órámban?

Ilyen uralom megszerzésével könnyű megmaradnunk az objektív lehetőségek által adott helyzetünk körében. Viszont a körülmények elfogadása, mérlegelése nem annyit jelent, hogy mindenre fejbőlöntő Jánosok legyünk, mert történelmi helyzetünk kritikája nem Isten akarata ellen való zúgolódás. Környező körülményeink nem közvetlenül Isten akaratából származnak, hanem igen gyakran gyarló emberek tévedéséből, sőt gonoszságából. Isten szabadságot adott az embernek s azért meg kellett engednie, hogy ezzel a végzetes hatalommal vissza is élhessen itt a földön a próbaidőben.

A keresztény lelkület azonban nem áll meg a terméketlen kritikánál, nem panaszkodik és türelmetlenkedik, hanem Krisztus örök ígéit alkalmazza a jelen körülményekre s megteszi mindazt, amit tehet a helyzet javításában. Az Egyház sem tudta megszüntetni a római birodalomban a rabszolgaságot, de az összes társadalmi rendek közül legkorábban szakított a születési kiváltság alapján történő emberértékelés elvével. Már az első századokban rabszolgasorból választotta Krisztus helytartójává I. Szent Pius és I. Szent Kalixtus pápákat. Szent Benedek pedig minden hivatott számára megnyitotta az utat előkelő szerzetesrendjébe. A hivatás tárgyi mozzanatait máskor fejtem ki bővebben, itt csak annyit említek, hogy (Gen. 1, 27—29; 2, 15.) Isten már az eredeti bűn és a rákövetkező átok előtt megadta az emberiség kultúrprogramját... és teremte Isten az embert az ő képére... megáldá őket Isten és mondá: „Növekedjete és sokasodjatek, töltsetek be a földet és hajtsátok birodalmatok alá és uralkodjatek a tenger halain és az égi madarakon és minden állatokon, melyek mozognak a földön.” Ugyanezt a parancsot ismétli meg Isten a vízözön után Noé pátriárkának. A bukott ember is küzd tehát az ősi átok ellen és iparkodik mindig hasonlóbbá lenni Isten képéhez, a természetben uralkodó szellemi emberhez. Hasonlóbbnak érzi magát a mindenütt jelenlévő Istenhez, amikor gyorsvonaton száguld és repülőgépen

szárnyal, mint amikor Kún László szekerét vonszolja. Jobban hasonlít minden igazságnak fényes forrásához, ha villanylámpával 50 millió lumenes reflektorokkal úzi a sötétség rémes árnyait, mint amikor faggyúgyertya pislog otthonában. Közelebb kerül a mindentudó Istenhez, ha távíróval egy másodperc alatt megkerüli az egyenlítőt, vagy rádión hallgatja, mit beszélnek ellenlábasai a földön, mint amikor életveszély között heteken át rohantak gyorsfutárai egyik országból a másikba. Ezt érte el a munka észszerű megszervezésével, szakszerű munkafelosztással és integrálással, ami a hivatások objektív megoszlásának alapját alkotja.

Dr. Mester János

A papi hivatás.

A katolikus pap személyét titokzatos fény veszi körül. Néha, bármennyire is emberi legyen, érezni rajta, ha igen kis mértékben is, a földöntúliséget, az istenit. Valamilyen titokzatos tűz ég a lelkében, annak fénye árad ki reá és veszi őt körül. Sokszor gyarlóságaival öntudatosan el szeretné fojtani, ki szeretné oltani és mégsem tudja teljesen, mert ezt a tüzet, a papi hivatás tüzeit az Isten gyújtotta lelkében.

Honnan is ered ez a titokzatos belső tűz, milyen szerepet is tölt be az Isten terveiben?

A papi hivatás isteni eredetű. Isten kiáradó szeretetétől vezéreltetve teremtette meg az egész mindenséget, beléállította királyul a teremtés koronáját, az embert, akit kegyelmekkel, ajándékokkal halmozott el. De a Végtelen Szeretetnek mindez kevés volt: szétömlött az egész teremtett mindenségen: felemelt, megőrzött és éltetett. És így az emberi történet néhány évezrede után az Ige, a megtestesült Szeretet, a világ Megváltója, Jézus leszállt a földre. Emberi életet élt. Tapasztalatból megismerte gyöngeségeinket, megértette szükségünket és meggyógyított elesettségekben; mindenekfelett azonban szeretett: szenvedélyesen szerette az elesett emberiséget. Ettől a szeretettől indítatva úgy érezte, hogy kell teremtenie egy lényt, aki folytathatná művét és az emberiséget szolgálná: egy embert, aki segítené az istenközelségre embertársait. És ezért gyújtotta meg a papi hivatás tüzeit tanítványai lelkében. Ezzel megteremtette az első papokat.

Mi is a hivatás általában és miben különbözik a papi hivatás a többi hivatásoktól? Az egyik híres német egyházi író szerint a hivatás az ember életformája. Isten terveiben mindenegybes embernek megvan a maga szerepe. Mindegyikünk számára képességeink, örökölt hajlaimaink alapján bizonyos életlehetőségek kínálóznak, amelyek a materiális emberi élethez — a materiális élet alatt értjük itt a szellemi és testi élet öntudatos és öntudatlan, de mindenkor magasabb cél nélküli megnyilvánulásait — a formát, az átfogó célt adják. Isten észrevétlenül úgy irányítja az életet, hogy az ember öntudatlanul is sokszor együttműködhesen terveivel. Ennek az isteni tervnek felismeréséből és öntudatos cselekvési elvként való elfogadásából tevődik össze a hivatás fogalma. A papi hivatás mint a hivatás egyik fajtája, szintén

magában foglalja e két meghatározó jegyet. De mégis abban különbözik a többi hivatásfajtától, hogy míg a többi hivatások közvetve szolgálják az Istent, addig a papi és a szerzetesi hivatás közvetlenül. Ezért az Isten, míg a papi és szerzetesi hivatásra közvetlenül, kegyelmi, természetfeletti úton hív meg, addig a többi hivatásra közvetve, a természet útján. Ezért a papi és a szerzetesi hivatás Isten külön kegyelme. Ezért az Úr Jézus a természetes hivatású halászokból csak természetfeletti hivatás adományozásával tudott papokat nevelni. Kegyelmi tüzet kellett új életelvként a szívükbe helyeznie.

És azóta ez a tűz szikraként gyúl ki a kis bölcsők ringatta pici szívekben. A lelkek megteremtésével ezer és ezer kiválasztott apró szívben helyezi el az Úr Jézus a papi hivatás kegyelmeinek kis szikráját, mert tudja, hogy sok szív növekedésével elhidegül, megmérgeződik, az életcsapások törként keresztüldöfik és a hivatás szikrája kicsi marad mindvégig és tüzet sohasem fog gyujtani. Minthogy előre tudja, hogy sokan majd ellenállnak hívásának, ezért helyezi a hivatás sokezer szikráját a kicsi szívekbe.

Bármennyire is sokan vannak a meghívottak, mégsem bízva a jó Isten a kiválasztást a véletlenre. Isten minden tettét a bölcsesség vezérli és ezért minden hivatásnak megvan a maga, emberek előtt ismeretlen története. Ha nehéz is a látható hivatásokban megtalálni az isteni ajándékozás okát, hisz a hivatás Isten ingyenes ajándéka, mégis nehéz nem észrevenni, hogy egyesek érdemei szolgáltak, ha nem is okul, de mindenesetre alkalmul az Istennek arra, hogy különösképpen adjon látható bizonyítékot az emberek iránti nagy szeretetéről. Így gyakran egy papi vagy szerzetesi hivatással jutalmazza egy család hitét és áldozatkészségét. Az arsi plébános részére a szent hivatást talán Labre Szent Benedek imája és áldása könyörögte ki, aki vendégszeretetre talált a Vianney-család otthonában.

A hivatás kegyelméből élő papi élet. Minthogy a pap hivatása révén Jézus Szíve végtelen szeretetének teremtménye, a szentelések kegyelmeinek kíséreteképpen az Úr Jézus beléhelyezte a meleg papi szívbe az áldozatot, a buzgóságot, a jóságot és az irgalmat, egyszerre mindazt, ami telíti szent Szívét. Felékesítette a papi szívet alázatossággal és tisztasággal, majd bevonta szeretettel. És végül életprogrammul négy lényeges papi ténykedést jelölt ki: tanítani, vigasztalni, feloldozni és áldozatot bemutatni. Ennek a négy ténykedésnek a forrása a papi hivatás kegyelmében — ha alkalmazhatnók e kifejezést: — a papi élet vezérkegyelmében van. A természetfeletti nagy töke ezen a négyféle tevékenységen keresztül kamatozik és érezteti hatását. Vizsgáljuk meg papi hivatás szempontjából ezt a négy tevékenységet.

A pap elsősorban a tudatlan emberiség tanítója. A keresztség után is ránehezedik az emberi szellemre az eredeti és a személyi bűnök sötét felhője. Lelkén a bizonytalanság uralkodik. A pap, a világosság hordozója felismeri hivatása fényénél mindazt, amire az embernek szüksége van. Megismerteti az emberrel az igazságot, megmutatja neki az Istenhez vezető utat, felfedi az emberi szem előtt a hit mélységének távlatait. Beléoltja a lelkekbe az éltető igazságokat, amikből hivatása is táplálkozik.

Az ember tudatlanságán kívül szerencsétlen. Kiűzve az égből, a

földön tölti munkával és szenvedéssel telített napjait. Mindenütt a szenvedés veszi körül: testét a betegségek kínozzák, szívét a csalódások töre járja át, lelkét pedig a félelem, a lelkiismeretfurdalások, a kétségek gyötrik. És a pap, mert erre hivatása és küldetése van, vigasztal és gyógyít. A szenvedést értékelteti a lelkekkel, a szenvedő szívek előtt megnyitja a Végtelen Szeretet vigaszait és bőkezűen szórja maga körül a ragyogó vigasztaló szeretet világosságát.

Az ember szenved, mert bűnös. Az eredeti bűn mélységes nyomokat hagyott a lelkében. Hiába vonzza őt a Szeretet, amikor jót kell tennie, aléltság vesz rajta erőt és vétkezik sokszor. Mélységesen vágyódik a lelki tisztaság után. És a pap feloldozásával megtisztítja a bűnbocsánat szentségében. Jézus szentséges Vérének őrzője és letéteményese a bűnsebekre alkalmazza ezt a csodálatos irt. Tetszés szerint merít az Udvözítő érdemeinek kiapadhatatlan forrásából és a kegyelem vízával mossa fel a bűntől elalélt lelkeket.

Igy felébreszti a lelkekben az Isten utáni vágyat. Az embert semmiségének és függésének tudata a lények Forrása felé való törtetésre készíti, mert hisz Tőle kapja létezését élete minden pillanatában. És mégis a bűn távoltartja őt az isteni Szentségtől: az ember az Istent az igazság és igazságosság megközelíthetetlen magaslatain találja meg. Ezért szüksége volt az embernek valakire, aki megteremti az összeköttetést közöttük és az Isten között. És ez Krisztus volt. De kellett, hogy Krisztus és az ember között legyen egy kapocs, aki megismétli nap-nap mellett a krisztusi áldozatot: és ez a kapocs a pap, aki bemutatja az Istennek a legkedvesebb áldozatot. Áldozatára az isteni szeretet szétömlik a földön és a Teremtő a teremtetten összeölelkezik Krisztusban.

A hivatás kegyelméből táplálkozó papi életnek ezek a leglényegesebb ténykedései. Jézus, az örök Pap végezte őket elsőnek. Mindvégig maga szerette volna végezni őket. De szenvedése utáni megdicsőülése arra készítette Őt, hogy teremtsen meg a papot, helyezze szívébe a papi hivatás kegyelmének tüztét és így folytassa földi életét papjai szívében.

Az igaz élet útjáról letért emberiség sohasem volt olyan nagy lelki szükségben, mint ma: szomjúhozza az igazságot, keresi a vigaszt, védő kéz után nyúl a rosszal szemben és vágyódik az Isten után.

Jézus mindezt előre látta és ezért ajándékozta meg az emberiséget két legnagyobb ajándékával: Onmagával az Oltáriszentségben és papjaival. Mialatt az Oltáriszentségben Jézus mindvégig ugyanaz, addig a papban az élete attól függ, mennyire él a pap Belőle.

Az Isten túlradó szeretete teremtette meg az embert, Jézus Szíve túlradó szeretete teremtette a papot. És amint az ember lényének kiteljesülését és tökéletességét csak örök életelvében, az Istenben találja meg, úgy a pap is papi hivatásának teljes kifejlődését és felhasználását csak Jézus Szívében, Vele egyesülve éri el. Megérthetjük ebből, hogy miért terjed ma olyan örömdetesen az egész Világegyházban Jézus papi Szívének a kultusza. Ajánljuk mi is életünk vezérkegyelmét, papi hivatásunkat Jézus szent Szíve oltalmába, hogy meg tudhassuk valósítani az Ő szándéka szerint, Vele és Belőle élő papi életünket.

Dr. Dénes Nándor

Papok.

Irtá: DR. CARL SONNENSCHNEIN.

A világnak természetesen szüksége van kalmárookra. Szüksége van nagyiparosokra. Szüksége van propellerépítőkre. Szüksége van bankárookra. De a világ nemcsak gazdaság. Egyedül a kenyér nem lakatja jól. Ha elértük, hogy Albatrosszal vagy Junkerrel tíz óra alatt New-Yorkba repülünk, a tulajdonképeni problémák mégis megoldatlanok maradnak. Olyan megoldatlanok, mint a postakocsi korában. Olyan megoldatlanok, mint akkor, amikor Sienai Szent Katalin maroknyi szerzetessel és apácával és tudóssal öszvéren lovagolva Avignonba utazott. Olyan megoldatlanok, mint a piramisok korában. Olyan megoldatlanok, mint akkor, amikor Mózes, a remek szervező, népét Fáraó földjéről az északi országba vezette. Lassú csigavándorlásban. Vannak dolgok, melyeket nem lehet tempóval megoldani. Sem számológéppel. Sem motorbúgással. Természetesen megvan ennek az egész világnak a maga nagy fontossága. Meg kell ragadni, meg kell ostromolni, meg kell hódítani a dolgokat. Van értelme annak, hogy az emberiség szervezettségben, technikában, formában előrehalad. Minden generációnak megvan a joga, sőt kötelessége, hogy a bolygókon át való vándorlásban új rekordot állítson fel. Mindenki saját korába tartozik bele és senki sem mentegetődzhet azzal, hogy mások is ott vannak. Tedd te kötelességedet! Építsd saját területednek hídjait technikai főiskolád módszereivel és ne koncentráld magad vissza a XV. századba. A Gondviselés a XX.-ba állított téged. Tedd itt kötelességedet!

Igy minden gazdasági, minden egészségügyi, minden emberi dolognak megvan a maga értelme. A világnak szüksége van jogtudósokra. A világnak szüksége van orvosokra. A világnak szüksége van művészekre. De szüksége van papokra is! Emberekre, akik arra vigyáznak, hogy el ne tikkadjanak a lelkek. Hogy a zakatoló gépek, az eszeveszett élvezetek, a tomboló felszínességek lármájában meg ne süketítsék a szíveket. Emberekre, akik az örökkévalóság patakjaiból korsókat vigyenek a földi munka mellé. Nekik oda kell állniok, ahová a többi ember nem tud állni. Azokkal kell halkan beszélniök, akiknek a föld nem tejjel és mézzel folyó. Nem szabad vasárnapjaikat és pihenő óraikat a hatalmasok fehérrel terített asztalainál tölteniök. Hanem ott, ahol a lelkek merő nyomorban virrasztanak. Ahol a szemek könnyben és gondban égnek. Ahol az emberek túlérzékenyek, mert egyetlen fájdalomtól vonaglik a szívük. Ahol az emberek letörnek. Ahol egy nagy remegés, egy nagy törtetés és egy nagy fáradtság járja át az embereket. Papnak lenni annyi, mint kellős közepén állni a fénynek, a gazdagságnak, az örömnél mégsem látni. Nem hallani a síró hegedűszót. Szemével és szívével álmodozva valahol máshol lenni. Ahol az emberek el vannak felejtve. Az élvezőket és a hatalmaskodókat és az ujjongókat kell újra és újra intenie, újra és újra kérnie, újra és újra visszafordítania az élet nagy mélységeire. Ablakait, melyeket oly szívesen bezár, újra és újra fölnyitnia. Ajtóit, melyeket oly szívesen beretesz, újra és újra föltárnia. Kerítéseit, melyeket

oly szívesen épít embermagasságnyira, újra és újra lerontania. Hogy újra és újra az élet vérkeringésébe álljon. Hogy újra és újra az emberiség lehellelte lengje és lehelle körül. Hogy a gazdagságban el ne száradjon. Hogy élvezeteiben el ne állatiasodjék. Ezer szállal kell őt újra és újra az élet gondolájához kötnie. Lelkét életre keltenie. Mert ezer veszély fonja körül. Hogy közönséges, felszínes, földszagú legyen.

A papok, szívükkel, jóságukkal és hitükkel, emberek között laknak, akik árnyékban élnek. Ott, ahonnan a jóllakottak mind szöknek, túl, ahol egy nagybirtokos sem terpeszkedik. Ahol nem teniszeznek semmiféle aranyifjúság. Ott túl a perifériákon, ahová az utat csak az adócédula találja meg, no meg a végrehajtó, de a rendőr is. A bérkaszárnnyak és viskótelepek zűrzavarában. Odavezet az ő magától értetődő útja. Ott feszülnek az ő könnyű sátrai. Ott nő az ő vetése. Az emberiség „siralomvölgyében”. Ez a völgy a szürke kőházaktól egész a zöld villákig terjed, a magasbanyúló palotákig, a ringó vitorlás yachtokig a Wannseen! Ezer alakban bújkál a megfoghatatlanság, az emberi élet nyomorúsága ezen a földön. Azért van szüksége papokra! Emberekre, akik nem sajnálják a fáradságot és akkor szólnak, amikor ennek a világnak minden fecsegése haszon-talan. Akkor nyitnak forrást, amikor az összes vizek elapadnak. Akkor gyujtanak fényt a szemekbe, amikor a csillagok sorra kialudnak. Emberek, akik nem sajnálják a fáradságot, hogy a Lényegest nézzék és hogy a Lényegest szolgálják. Az Egyetlent, ami szükséges. Az élet értelmét, mely mint egyetlen nagy vigasztalás, mint a létnek egyetlen lehetősége, mint az életnek egyetlen tisztessége tűnik fel a dolgok mögött. Amikor a kereskedelmi tanácsos, aki százhuszas tempóban évtizedeken száguldott végig, elérkezik az ő csendes, utolsó órájához. Amikor a rekedt agitátor, a világgal meghasonlott morfinista, a nagyváros ködével küzdő, húsból és vérből és szerelemből és vágyból és boldogságyszomjúságból való ifjú a megsemmisülés előtt áll. Amikor minden szépség széthull. Amikor minden érzékiség elhalványodik. Amikor minden szerelmes sóhajtozás önmagát kacagja ki. Akkor az az ő feladata és az az ő kötelessége, hogy az egészen Lényegesről, az egyedül Lehetségesről, a legvégső Szükségesről beszéljen. Ne csak beszéljen. Tegye is hihetővé. Hihetővé saját meggyőződése által. Hihetővé saját áldozata által. Hihetővé saját élete által. Amikor barátai a maguk útjait járják, ő a betegágy szélére ül s tartja a bensőséges hitteli kelyhet. A földöntúli itallal teli kelyhet. Az ambróziás nektárral teli kelyhet. Az ő keze között válik ez a szentség élővé. Azért kell nagyon, hogy szent akarat és isteni segítség szegődjék melléje, hiszen szegény, gyöngé és ember. Kell nagyon, hogy saját énjét és mindenét egészen erre a feladatra állítsa be. Kell nagyon, hogy a világot az ő csengőivel és virágaival és játékaival messze maga mögött hagyja. Még ha a Kurfürstendammon lakik is. A Luna-park tűzijátékainak fényében. Éjtszakai tündöklésében izzó Alhambra-homlokzat fényében. A westendi világítótorony sugárvéneinek fényében. Mindezek kellős közepén. Az ő lelke mégis máshol barangol. És előtte áll mégis a világhódító, fölséges, isteni, örök Kereszthordozó. A názáreti Krisztus áll előtte. És minden nagyváros Galilea neki. Jerikó. És út Jeruzsálembe. És mind e házak mögött és mind e paloták mögött és

mind e homlokzatok mögött a város hegyoldalában áll odatúl az Úr, a Mester!

Hallod-e az autóbuszok és motorkerékpárok zúgásában, a „Hársak alatti” koncertek hegedűiben, a Kroll-opera mögötti vonózenében a kioszkokban, hallod-e ezeknek az aszfaltos utcáknak hörgő forgatagában, kocsiknak és embereknek és hangoknak hajszájában, ennek a városnak babyloni összevisszaságában, mely csupa mohóság-ból önmagát emészti el, hallod-e az ő sírását Jeruzsálem hegyoldalában? Ő látja mindezt a felszínességet. De az emberben elrejtett nagyságot és mélységet is. Mint egykor Izrael, a kereszténység előtti kor választott népe nem értette meg az ő egyetlen misszióját a kereszténység előkészítésére! És a rómaiak elé dobta Őt. És piszkos bankjegyekért eladta Őt. És a hegyen keresztre szögezte Őt. „Ílyen elvakult a te szemed is!” Hallod sírását a hegyoldalban? A középkori dóm portálójában az aranykelyhet tartó Egyház mellett áll a Zsinagóga. A szeme bekötve. Mert vak volt világtörténelmi hivatásával szemben! Ma az örök dóm portálójában a világ áll, a nagyváros, az emberiség. Ismét mint egy gót dombormű! Kötéssel homloka és szeme körül. Hallod sírását és hívogató szavát? „Bárcsak megismernéd.” A pap közel van hozzá. Fájdalmának lehelletében áll. Apostolhívásának érverésében. Vele nyújtja karját a bekötött szemekhez. Fáradozik, hogy leoldja a kötést. Szükségesek-e papok? Amikor vakokkal zsúfolt utcákon járnak? Amikor az egészen nagy értékek a szállítónál raktáron hevernek és az egészen jelentéktelen kicsiségek, az élet csecsebecsei belepik a lakásokat, melyekben otthoniasan rendezkednek be az emberek? Amikor minden sorrend tótágast áll és talmi múlja felül az aranyat. A papok emberek, akik az isteni, az örök aranyat mint monstrenciát emelik minden pótlék talmi fénye fölé. Nekünk szükségünk van papokra.

(Notizen, 9. August 1925.)

(Némethől fordította: P. Gyéressy Ágoston pálos.)

A Szűzanya hivatása.

Ez a hivatás oly szép, oly fönséges, hogy az embernek térdre kellene hullania, mikor róla beszél.

Chestertonról, a nagy angol konvertitáról mondják, hogy tudott egy katolikus misztikusnak a mondásáról Máriára vonatkozólag, amelyet két protestáns tudós nagy megbotrányozással mint valami szörnyű istenkáromlást idézett. Ez a mondás így hangzik: „Minden más teremtmény Istennek köszönheti mindenét, de *Őneki maga Isten is hálával tartozik.*” „Én, — mondja Chesterton — mintha kürt harsant volna meg mellettem, megdöbbenve, szinte hangosan mondtam magamban: *Micsoda remek mondás!* Én úgy látom, ha jól értelmezzük ezt a remek mondást, a megtestesülés hihetetlen mélységű titkát alig lehetne jobban és világosabban kifejezni.”

Nem hiszem, hogy volna valaki, — igazi katolikus — aki ennek a gyönyörű mondatnak az igazságát kétségbe vonná. De ha Isten maga is hálával tartozik a Szűzanyának, mekkora hálával vagyunk adósok mi — emberek — neki?

Mi volt az Ő hivatása? — Hogy Anyja legyen a megtestesült Igének. És vállalta az istenanyai méltóságot. — Az örök Szeretet, a végtelen Jóság nem tudta tovább nézni a bukott ember vergődését, a poklot, amelyet készített az ördögnek és az ő híveinek, — annyira szeretete a világot, hogy értünk egyszülött Fiát adá. — Mily kifejezhetetlen hálaóceán hullámozhatott végig a mennyországon, mikor Mária — szabadakarattal — kimondta az *Igen-t!* De ugyanakkor vállalta — magátólértetődően — az egész emberiség anyaságát is. *A megtestesülés pillanatában a mi Anyánk is lett.* Anyja volt Krisztusnak, az újjászületett emberiség fejének, anyjává lett tehát Fia misztikus teste mindenegybes tagjának is. *A kereszten* — Ime, a te Anyád, ime, a Te fiad! — már csak ráütötte a pecsétet az elvitázhatatlan, nagyszerű tényre. És ott Jézus, a végtelen Isten, élet, halál és mindenek Úra, — Őszentfelsége a saját Anyját adta nekünk. Vele szemben betöltötte már szent hivatását: megszülte, „fölnevelte” Őt, megjárta Vele a kereszttutat — Társmegváltó lett. Most nekünk adta, hogy *újra szülje bennünk* — Jézust, „fölnevelje” bennünk, hogy új Betlehem, új Názaret legyen, új karácsony, új húsvét, új pünkösd, de új Golgota, új nagypéntek is, hogy Krisztus szenvedése bennünk s velünk az Ő misztikus testében folytatódjék, hogy az Atya újra meg újra megdicsőíttessék minden lélekben, aki e földön él s aki még élni fog.

Valóban fönséges hivatás! Minden lelket, tehát az enyémet is, *alkalmassá tenni arra*, hogy Jézus élje benne a maga életét (... „élek én, de már nem én, hanem Krisztus él bennem”), hogy az a lélek átalakuljon egészen, hogy szinte bizonyos módon: *Jézussá legyen*, — ez az Ő *édesanyai hivatása*. A megváltás még nincs befejezve, a Társmegváltónak segítenie, közreműködnie kell az utolsó ítéletig itt a földön, hogy a lelkek millióiban Királynő, szuverén Úrrá tegye az Ő Jézusát. És hiába a sátán minden erőfeszítése, — „az Asszony összetiporja a kígyó fejét”, mert ez az Ő feladata, s minden lelket, amely átadja magát neki, amely neki igazi gyermeke, s amely Őt *valóban Anyjául* ismeri el, — megment s *Jézushoz visz*, hogy élje benne az Ő isteni életét.

Inkább anya Ő, mint királynő, — szokta volt mondani az Anyaszentegyház büszkesége és öröme: Kis Szent Teréz! *Hivatása az édesanyáé!*

Nem értjük talán, vagy el-elfeledjük?!

De hiszen mindennapi *Szentmisénk* kopogtat emlékezetünk falán. Mi a Szentmise? (Nagybetűvel írjuk *itt*, mert belőle fakad minden áldás reánk, és a bőséges, a több-élet számunkra és mindenki számára, itt vagy a tisztítóhelyen, — és ez egyedül méltó dicséret a Boldog Szentháromságnak.) A Szentmise az *egyetlen* golgotai véres áldozatnak vértelen megújulása. — Nem volt-e *ott* a Szűzanya?! ... Nincs-e tehát *itt*, e megújulásokban, e Szentmisékben?! — Nem *ott* hangzott-e el: Ime, a te Anyád!? ... Nem hangzik-e, nem dörög-e vagy nem suttog-e édesen *itt*, ma és mindennap, minden oltáron *ugyanaz* az isteni ki-

jelentés?! — A Társmegváltó ott volt *akkor* is, — nem hiányozhatik *ma* sem.

Jézus *akarata*, hogy Ő legyen a mi Anyánk, s mi az Ő gyermekei. — Jézus az Ő Elsőszülöttje, mi a másodszülöttjei.

Mi volt az isteni terv, mit akart Isten? — *Hogy fogadott fiai legyünk!* Küldetést adott tehát az Ő Édesanyjának, hogy a nyomorult emberiség az istenfiúság tudatára ébredjen az Ő gyöngéd kezének vezetése alatt. Őrá bízta a feladatot, hogy miként a természetes rendben az anya nevel, a természetfölötti rendben Ő legyen a minden anyáknál igazibb, jobb, legszentebb Anya, aki fiait a *lelki gyermek-ségre* ráneveli, hogy így betöltsék az Evangéliumban elhangzott *egyetlen* föltétel a mennyországi életre: Hacsak nem lesztek, mint a *kisdedek*, nem mentek be a mennyek országába. — Mily gyönyörűsége hivatás! Hogy akinek gondviselő oltalma alatt nevelődött az Elsőszülött, az édes isteni Gyermekek „bölcsetségben és kedvességben Isten és emberek előtt”, — ugyanannak az Édesanyjának szárnyai alatt nevelődjünk rá a lelki gyermekségre mi, akik testvérei vagyunk az Elsőszülöttnak, hogy a fogadott istenfiúság mennyei tisztaságával és édes bizalmával tudjuk kiejteni a szót: *Abba! Pater!*

Meg akarja valaki tanulni Kis Szent Teréz *kis ösvényét*, azaz: járni akarja a *lelki gyermekség útját*? — *Tegye valósággá, hogy Mária az Édesanyja!*

Meg kell végre értenünk, hogy az „anya” szó nemcsak fogalom, elmúló, elfeledhető, figyelmen kívül hagyható vagy megható, a golgotai sötét jelenetben kivirágzó, gyöngéd — szó, hanem mélységes realitás, tökéletes valóság, amelyet *élni kell* mindenkinek; kötelező testamentum, amelyet halálos komolysággal illik végrehajtani. S aki nem hajtja végre? . . . Az anya nélkül nevelődik fel. Csenevész lesz és árva. Az nem ismeri meg a legszebb napsugarat, amelyet Isten végtelen szeretetében hozzánk küldött, hogy sütkérezzünk benne, melegedjünk tőle és ujjongjunk szépségének. Az nem tudja meg soha, mi az igazi, mi a mennyei tavasz, mi a Magnificat melódiája, mi a húsvét hajnalának ragyogása, mi a pünkösdi tüze-lángja, mi a Rosa Mystica, mi a Causa nostrae Laetitiae, nem, nem tudja, mi az — öröm, a tiszta, az égi, az ártatlan *gyermeki öröm!* . . .

Mert Mária anyai hivatásával velejár az is, hogy *öröme, derűje, napsugara, boldogsága* legyen az emberiségnek, elsősorban az Anyaszentegyháznak, Isten földi családjának, aztán e család mindenegyes tagjának. — Végtelen jóságában adta nekünk Máriát Fia, Jézus!

Hogyan tölti be hivatását?

A Szentlélek világosságában kell látnunk, hogy az anya — *anya!* Anya pedig nincs gyermek nélkül. Az anyának tehát mindig gyermeke mellett a helye. (S most jöjjön azonnal az életbe — erőlködés, okoskodás nélkül átültetett, megvalósított gyakorlat!) Anyám *mindig* velem van. Nincs hely, ahová el ne kísérne. Jön velem — enni, sőt Ő készíti, Ő hozza nekem az ételt, nézi, — mint egykor földi anyám, hogyan eszem, mennyit, mit; s hová gondolok; figyelmeztet, tanít; s hálát ad velem, talán helyettem is. És az italt is Ő nyújtja; tölt vagy óv tőle. Együtt megyünk a folyosón, a rekreációra, az utcán, s vigyáz a tekintetemre; fogja a kezemet s adja számomra a gondolatokat és eszembe

juttatja százszor és ezerszer — Jézust. Mert *Neki csak ez a fontos: az Ő Jézusa és hogy én csak Őt szeressem: Jézust! Kívánjam Őt, vágyakozzam Utána és mondjam, gondoljam és a szívemmel folyton ezt dobogjam: Jézusom, szeretlek, kimondhatatlanul szeretlek! Együtt megyünk imádkozni, a kórusra, a tabernákulum elé, a Szentmisét velem mondja: ott van, mert ott volt akkor is a Golgotán. — És elaltat és fölébreszt. Megtanít a szenvedés elviselésére, sőt arra is, hogyan kell annak örülni; és leckéket ad nekem, hogy tekintsek minden szenvedést, testit, lelkit, minden keresztet — *vigasztalásnak*, édes kitüntetésnek. — Lelkem sötét éjtszakájában, viharában Ő a csillag, amely soha el nem tűnik, mindig ragyog, mindig tündököl, mindig biztat, soha le nem hullik... Még eddig mindig így volt, most is így van és így is lesz a jövőben is. Miért?! — Egyszerűen azért, mert Ő — anya, s az anyának gyermeke mellett van a helye. *Sohasem hagyhatja el!*...*

Mindig velem van. *Együtt akar élni velem.* Elintézi minden ügyemet, mégpedig mindig Isten akarata szerint. Ez is hozzátartozik az Ő édesanyai hivatásához: *Advocata Nostra!* A mi ügyvédünk. Kis Szent Teréz kifejezése ez: „Mily jól intézi az én ügyeimet!” Ezért mindent megbeszél, közöl Vele; elég csak Rá tekintenie, s Mária már tudja, mire van szüksége.

Ő, a *szentek* nagyon jól tudták, mit jelent nekik a Szűzanya! Mária-szeretetük vagy mondjuk a megszokott módon: a Mária-kultusz náluk szentségük arányában növekedett. Nem is lehet más-kép! Ez a gyönyörű „kultusz” — *Isten akarata*. Mi egyéb az életszentség, mint Isten akaratának tökéletes teljesítése. Miféle szent volna az, aki éppen ebben az egyben nem akarná Isten akaratát?! S miféle lelki élet volna az, mely a *tökéletesség* útján a Szűzanya szeretetét egészen mellékesnek tartaná?! — Mit tudhat az, akinek fogalma sincs arról, *mi* az Anyaszentegyháznak — Mária?! Mily *messze* állhat az Egyháztól, mennyire *távol* az ő gondolkodásától, eljárása módjától, aki nem látja, mennyire eped Krisztus misztikus teste Mária segítségért:

Ora pro nobis Sancta Dei Genitrix! Mit tud az, akinek nem tűnt fel, hogy az Egyház alig várja, hogy kimondhassa dogmában: *Omnium Gratiarum Mediatrix!* Hogy ő a misztikus testben az egyházatyák szerint a *nyak*, amely összeköti a tagokat: bennünket, a fővel: Jézussal! Hogy Ő a *csatorna*, amelyen keresztül ömlenek hozzánk az isteni kegyelmek oly bőségesen, hogy az alázatos lélek csak a hála könnyeivel, de nem a szavával képes azokért köszönetet mondani! Hogy — mint Szent Bernát mondta: *Deus voluit totum nos habere per Mariam!* Isten azt akarta, hogy *mindent* Mária által kapjunk! Ez a nagy Szent mondta Róla ezt a szépséges, igaz mondatot: *Plena sibi, nobis super-plena et supereffluens.* Önmagának telve, nekünk túltele és kicsordult! Hogy — ez, ez Mária; az az Ő hivatása, hogy *anya* legyen, tehát hogy ellásson, etessen, neveljen, elhalmozzon bennünket, mert gyermekei vagyunk, Isten fogadott fiai, Jézus testvérei s mert csak így tudunk lenni olyanok, mint a kisdedek, akiké egyes-egyedül a mennyek országa!

Minden Szentmisében újra meg újra odaadja anyául nekünk a

keresztről Jézus az Ő Anyját, s mi nem vennők tudomásul az egész Golgotát?! — Aki Máriával misézik, az tudja, mit jelent *együttélni* az Édesanyával!

Sokszor eszünkbe juthat: Szent Illésnek a gyalogfenyő alól 40 nap és 40 éjjel kellett mennie Isten hegyéig, a Hőrebig, *a kenyérnek az erejével!* Nekünk csak egy nap és egy éjjel kell ezt az utat megtennünk az áldott, szent Kenyér erejével — az egyik Szentmisétől a másikig. És mégis mily hosszú, mily eseményteljes egy nap, mily veszedelmes ez az egy éjtszaka! — Kiteszi ez az egy — Illés atyánk 40 napját és 40 éjjelét?! Rémülettel gondolunk rá, hogy bírjuk ki — vétek, hiba, megbántás nélkül! Mennyi lesz benne újra a hanyagság, az ellanygulás, az elfordulás Tőled, Uram, mi Napunk, mennyi önszeretet egész nap, s mily kevés szeretet Irántad, mily kevés testvéreink iránt! Mennyi idegen, haszontalan, hitvány gondolat, mennyi fölösleges szó, fecsegés, s mily kevés igazi hallgatás kívül-belül! Mennyi szenvedély, türelmetlenség, mily sok ostoba kíváncsiság, s mily kevés vagy semmi összeszedettség! Mily undok sok hiúság, mennyi hengegés és mily kevés vagy semmi alázat!

Ugye, Jézusunk, ezért adod Anyádat mellénk! Az egy nap egy éjjel — Hőreb hegyéig, a másnapi istentalálkozásig, az egyesülésig, a Pax-ig, a communióig, még a Kenyér erejével is — tekintve a mi feneketlen nyomorúságunkat és hűtlenségünket — alig volna kibírható — *Mária nélkül!* Minden órában, dehogy! — minden percben leülnénk a gyalogfenyőbokor alá mi is, megelégedvén a parányi kis szolgálatot Teneked. De a mi Anyánk mellettünk áll, biztat és tesz is helyettünk. Imádkozik és szeret Téged — helyettünk is. Ő a mi nagy, szent, áldott *Helyettesítőnk*. Ez is hozzátartozik az édesanyai hivatáshoz.

Mária a garancia — értünk.

Valaki a szentáldozás előtti nagy zavarában e szavakra bukkant: Ne respicias, Domine, peccata mea, sed oculi tui videant *aequitates* Mariae! S eltűnt minden zavar, kétely, aggodalom. Azóta mindig *Anyjára hivatkozik*, s ez a hivatkozás még *sohasem* volt eredménytelen. Mily jó aztán rámutatni Jézus előtt Anyánk *alázatosságára*, mikor a kevélység viperája sziszeg vagy a hiúság pávája kérkedik bennünk vagy szeplőtelen tisztaságára, mikor szennyesekek a gondolataink, a képzeletünk, s a szemünk ártatlan ragyogását elsötétítette az érzékség, vagy hivatkozni az Ő szépszeretetére, mikor tombol bennünk a harag fürgetege vagy ül a sápadt irigység és hidegen süvít az ellenszenv!... Hiszen az anya erényei a gyermek tulajdona!

Tegyünk fel Őreá mindent! Mindenünket! Egész életünket! Mint a szenvedélyes házárdkártyások: mindent egy tétre, egész vagyonunkat, megélhetésünket; van, aki legszebb lovát, kocsiját, sőt még — volt eset rá: a feleségét is. És nem nyeri meg a tétet! — Mi azonban sohasem veszünk, mi mindig nyerünk. A mi tétünk: Mária anyai Szíve!...

Bár betölthetné fönséges hivatását szépséges Szűzanyánk minden egyes gyermekében, elsősorban azonban az Ő papjaiban!

P. Marcell kármelita

Szentek hivatástudata és hivatásszeretete.

Bizony semmit sem tesz az Úristen a nélkül, hogy titkát ki ne nyilatkoztassa szolgálóinak, a prófétáknak! Ordít az oroslán: ki nem remegne? Szól az Úr Isten: ki nem prófétálna? (Ámosz 3, 7—8.)

Sorsdöntő élmény.

Vocatio Dei. — Kiragadja embereit az ószövetség Istene ellenállhatatlanul, hatalommal. Megbízatásuk félelmetes: egész népekkel kell szembenállniok, nem mint csábítók, hanem mint feddők, bosszúállók:

Mielőtt megalkottalak anyád méhében, ismertelek téged — Mielőtt kijöttél méhe szájából, megszenteltelek,

És prófétául rendeltelek a nemzetek között...

Ime, én ma nemzetek és országok fölé állítalak, Hogy gyomlálj és rombolj, — Hogy szétszórj és széthányj,

Hogy építs és ültess. (Jer. 1, 5. 10.)

A hivatásélmény feledhetetlen, ünnepélyes, kényszerítő. Hiába fut meg Jónás az Úr színe elől, szelíden korholva Őt ismert irgalma miatt, melynél fogva jómaga hazugságban marad; hiába halljuk Jeremiás háromszoros jaját, gyermeki gyöngeségére hivatkozását, hiába Izaiás büntudata. *Menniök kell!* Isten maga lesz erejük. Még legjobb, ha hőiesen, nagyvonalúan, királyi lélekkel engedelmeskednek, mint Ábrahám:

Elindula tehát Ábrám, ahogy az Úr megparancsolta neki és vele méne Lót is. Hetvenöt esztendő volt Ábrám, amikor elindult Háránból. (Gen. 12, 4.)

Könnyekig megható *készség* a szentek jellemző vonása. Pedig nem mindig látják előre Isten szívének gondolatait, koncepcióit — csak azt tudják, hogy emberre van szükség, eszközre, nyílra, harsonára. A szentek sorsa kemény sors, nem csoda a természet visszahőkölése: Illés Jezabel elől menekül a pusztába:

Miután beért és egy borókafenyő alá leült, azt kíváná magának, hogy haljon meg. Így szóla: Elég volt, Uram, vedd el életemet, mert én sem vagyok jobb, mint atyáim. (Királyok III. 19, 4.)

Vocatio Christi. — Egészen más táj, egészen más légkör. Egy csodálatosan szelíd pásztor füttyét halljuk, de ez a hang ellenállhatatlan, varázserejű. Élménye szívünkbe zárva késő öregségig: áll vala Keresztelő János és kettő az ő tanítványai közül:

Megfordulván Jézus és látván, hogy utána mennek, kérdé őket: Mit kerestek? Azok pedig mondták neki: Rabbi! (amit mesternek értelmeznek) hol lakol? Mondá nekik: Jertek és lássátok. Menének tehát és láták, hol lakik és aznap nála maradának. Akkor mintegy tíz óra vala.

Mi a krisztusi hivatás lényege?

Ugyanaz, ami addig is, — és örökké — az isteni hívásé általában, de már egész konkrét formában, s nem a félelem, hanem a szeretet eszközeivel:

Azután fölmenvén a hegyre, magához hívá, akiket ő akart, és hozzája menének. És rendele tizenkettőt, hogy vele legyenek és hogy prédikálni küldje őket. (Mk. 3, 13—14.)

És mondá nekik: Jöjjetek utánam és emberhalászokká teszlek benneteket. Azok pedig mindjárt elhagyván hálójukat, követék őt. (Mt. 4, 19—20.)

Jézus tehát megkeresi Szentjét, hogy Vele legyen (Dominus elegit te, ut sis ei) és hogy emberlelkeket halásszon. Ha objektíve olvassuk a Szentírást, akkor mindinkább az emberhalászás feladata fog kidomborodni. Ez a szentek hivatása. A másik — ut sis ei — nélkülözhetetlen alapja ennek, vele értődik. Bármilyen rövid pár év, Krisztus boldog társaságában lenni, mégis gyökeresen átalakító erőgyűjtés az élet vértanúságára, beoltás Krisztusba, állandó Vele maradás. „A te beszéded elárul téged, hogy te is az ő tanítványai közül vagy” — a szentek beszédje is mindig elárulja Jézust! A szív bőségéből beszél a száj. (P. Matéo.)

Pakocs Károly plasztikusan, igazul festi az apostoli hivatás tartalmát „A Júdás-misztérium”-ban (12—13. l.):

... a Jézussal való levés a vele való teljes közösséget jelenti. Ennek a közösségnek körébe tartozik az anyagi és a lelki élet.

Az anyagi életközösség tartalma: résztvenni Jézus hajléktalanságában; vele vándorolni; ahol a fáradság és az éjtszaka meglepi, ott pihenni... emberek alamizsnáira, a láthatatlan, de embereken mindig örködő isteni Gondviselésre hagyatkozva élni; Jézussal az ő életmódjában együtt lenni, *esse cum Jesu*...

De ez az Úrral való együttlétnék csak kisebbik részét alkotja. Jézus életmódjában résztvenni annyit is jelentett, mint a lelkiség életét vele együtt élni, *esse cum Jesu in spiritualibus*.

Krisztussal küzdeni a gonoszlélek uralma ellen mindenütt, ahol tényleg uralkodik... A kegyelemnek utat vágni azokba a lelkekbe, akik még nem fogadták be azt... Kegyelemmel, igével megvillanyozni, izgatni, Isten felé nyugtalanítani az emberiséget. Amit Jézus tett, azt tenni. *Facere cum Christo*...

Nincs hatalmasabb élmény, mint Jézus egyénisége. Egy szó, és mindent elhagyván, mennek utána. Kitartanak, egész a vértanúságig. Pedig milyen szomorúság volt elveszíteni Őt! A Kereszt botránya! Utána bámulni az égbe! Mégis: az Ő százszor szent hívása, feledhetetlen, teremő szava dolgozott a tanítványokban mindvégig s nem tért vissza üresen. Tanúi, *szentjei* lettek Jézusnak.

A *szentek országa*. — Milyen beláthatatlan sokszerűsége, színe van a Szentlélek hívásának! S elágazik a legfinomabb részletekbe is. Lassanként nemcsak arról van szó, hogy Jézussal egyesülve maradjanak s prédikáljanak, hanem arról is, hogy a Szentlélek ezernyi teremt, gondolatát, bizonyos időben, bizonyos földrész vagy nép ölen, a legváltozatosabban megvalósítsák.

Szent Pál hivatása még egészen prófétai jellegű, kényszerítő erejű, talán oly nagyarányú megbízással, mint egy szentnek sem volt. Szent Ágostont a helytelen szeretet tévútjaiból, labirintjából vezette ki a Szentlélek, saját büntudatának és önútálatának súlya folytán, a „Tolle, lege” angyali hangjával, míg végre megadta magát és

Krisztust öltötte fel. Neki az egész Egyházat kellett tanítania s nem is volt nagyobb mestere nálánál mindannak, ami az isteni szeretetre és kegyelemre vonatkozott. Vannak-e fölségesebb sorok a következőknél:

„Trahit sua quemque voluptas” — (Vergilius) — nem a kényszer, hanem a gyönyörűség; nem a kötelesség, hanem a tetszés; mennél igazabban kell tehát mondanunk, hogy az ember vonzódik Krisztushoz, az ember, aki tetszését leli az igazságban, a boldogságban, a méltányosságban, az örök életben, amiket összefoglalva mind Krisztusban találunk meg. Mutass szerető szívet és érti, mit beszélek. Mutasd a vágyak emberét, az éhezőt, a pusztaságban zarándoklót és szomjazót, aki az örök haza forrása után eped: mutass ehhez hasonlót és tudni fogja, mit beszélek. Ha azonban fagyos szívnek mondom, nem tudja, mit mondok.

Remete szent Pál meghívása egészen csendes, látszólag nem is hivatás: félt az üldözőktől! Bemenekült a pusztába, ott jól érezte magát s a Lélek ott fogta, hogy hatalmas példája legyen a magányban élők imádságosságának, keménységének és vidám, gyermeki lelkületének. (Még mindig építenek házakat az emberek? — kérdi Szent Antaltól egy emberéletnyi hallgatás után.)

Vannak *ellenállók*, akik eleinte futnak, borzadnak a hivatástól: passzionista Szent Gábor csak harmadszor adja meg magát a kegyelemnek, még a homlokát súroló puskagolyó sem bírja rá, hogy fogadalmát beváltsa — végül a Szűzanya képéből kibomló sugár győzi le — s lesz a ballerínából, a táncosból szent szerzetes. Riccardi Placidus bencés szerzetes boldoggáavatása folyamatban van; mikor nagybátyja elsőízben teszi figyelmessé, hogy adottságai folytán pappá kéne lennie, sapkáját a földhöz vágja, rátapos és felkiált: ha volna is hivatásom, így taposnám ki azt a lelkemből!

Vannak, akik *egész akadálytalanul* nőnek bele a hivatásba és realizálják a Szentlélek reájuk vonatkozó tervét. Don Bosco kristálytisza lelke nem ismer habozást; már gyermekkorában oktatja a kis csibészeket, akiknek később generálisa lett; elég volt az első kis tudatlan jelentkező és rögtön felismerte hivatását, az oratóriumok alapítását, s végtelen egyszerű, igazán katolikus lelkeségének továbbadását, mely a gyakori áldozásban, a gyónás és a Szűzanya tiszteletének ajánlásában, a bűn szétrombolásában s a megelőző módszerben merült ki. Kis Teréznél is az lett volna a csodálatos, ha nem zárkózik be a Kármelbe, ámbár még tovább fejlődve, egészen sajátos hivatását, a kis ösvény terjesztését, a kis lelkek megsegítését még ki kellett tapogatnia a kármelita keretek között is.

Vannak, akik *nagyon messziről* vagy későn érlelődnek meg Isten számára. A kármelita szentéletű Ferenc testvér szegény elmebajos volt, aki az erdőn embert is ölt, minden bűntudat nélkül; később a jótékonyság angyala, a kis Jézus megbízottja és bizalmasa lett. Lelli Kamill rosszvérű, csavargó zsoldoskatona, szenvedélyes kártyás és bűnös ember, akit csak lassan hat meg a franciskánus szerzetesek jó példája és résztvevő szeretete; mint világi ápoló folytatja életmódját és itt döbben rá hivatására: hogy betegápoló szerzetet alapítson, még egy Néri Szent Fülöp tanácsa ellenére is, és hogy az alázatosság csodája legyen.

Egyiptomi Mária nyilvános bűnös, még a Szentsírhoz igyekvő zarándoklat alkalmával is szedi a maga áldozatait, — csakhogy a Bazilikába nem tud bemenni! Megmerevedik egész teste... jeges rémületében a Szűzanyához fordul, megtér s hallja az utasítást: menjen a Jordánon túlra siratni életét...

Minden virág szép, amelyet Ő teremtett — mondja Kis Teréz — a lelkek világában is! S nincs szebb pillanata a lélek virágának, mint a *kifelés*, sajátos hivatására rádöbbenés... Hányszor lesi a kertész-kedő virágát, kardliliomát, rózsáját: mit ígér, milyen színű lesz? s a legnagyobb élmény: az első nap, az első szírom! Ez a szentek életének költészete, hőskora.

A tapogatódzás. Mert ezt tették; nyugtalanul, szent ösztönnel, szent idegességgel. „Doce me facere voluntatem tuam”... Kis Teréz a Szentírást nyomozza, használja, míg végre Izaiás próféta útbaigazítja: a kisgyermekség az ő tantárgya, az Anyaszentegyház testében *szívnek lenni!* Végre tudatára ébredt! — Assisi Szent Ferenc tökéletesen rugalmas cselekvő készsége könnyekig megható és evangéliumian szép; eleinte templomokat javít, s csak kerülő úton jön tudatára, hogy hivatása: *úgy élni, mint az Evangélium előírja* — sine glossa! Istennek nem tudósa, hanem Joculátora, mimese lenni! Az elhidegült világot szeretettel ismét átmelegíteni!

Fourier Szent Péter tudatosan lép be lanya szerzetesrendbe, mert felismeri hivatását, hogy annak színvonalát feljavítsa. Római Szent Franciska, a tizenöt éves szűz, apácaéletről ábrándozott; s mikor megkérte az előkelő római patrícius, lelkiatyja tanácsát kérte ki szófukaron, egyszerűen. „Menj hozzá, leányom” — volt a felelet; a fiatal leány végigvágódott a földön ájultan, de engedelmeskedett. Szentté lett! — Labre Szent Benedek sokáig tapogatódzott a karthauziaknál, trappistáknál; nem bírta ki, ő, a szent ember, mert hivatása volt: vándornak és zarándoknak lenni itt e földön, koldussorsban.

Gyengeség.

Mi a jó Isten tehetségkutatása? Talán úgy jár el, mint a falanszter orvosa Madáchnál (ő, a zseni előrelátása!), hogy koponyaalkatból, természetes adottságokból ítéljen: Ezt küldöm, ez lesz az én szentem? Electus, quem elegi? Sagitta electa? Talán itt is úgy van, mint a természetes rendben, az Isten küld és kiválaszt, rendesen a szellemi képesség, tudás, testi erő, ügyesség, anyagi körülmények, családi viszonyok adottságai alapján? (Dr. Jámber Mike: A hivatás nevelése. Pann. Szemle, 1941, IV.)

A szenteket kell megkérdoznünk. Kis Teréz egy helyen Kempist idézi és azt mondja, hogy Isten *igen messze, mélyre* nyúl, hogy az emberét, a szentjét kikeresse. A lelki szegények közé, a kis lelkek közé. Akik semmik a maguk szemében, csak eszközöknek tudják magukat, akik Jézust sugározzák. Minél nyomorultabbnak érzik magukat, annál boldogabbak, hogy legalább minden dicsőség az Istené. Ez a Szentlélek pedagógiája: az alázatost választja, azt, akiben van képesség az önzetlen, nagyvonalú szeretetre, aki elfelejti önmagát. A szentéletű Angelika kármelita nővérmondotta, — valamikor zongoraművésznő,

párizsi leány. — hogy van az emberekben szeretet, de nem tud érvényesülni. Elnyomja az önszeretet. Csak az egészen kicsiny tud szeretni, aki nem is gondol arra, hogy „Szeretném, ha szeretnék”.

P. Liberman rendalapító tanácsolja egy előjárónak, hogy ne nagyon működjön, csak arra legyen gondja, hogy *ne rontsa* Isten munkáját sajátmagában. Mikor rendjének approbációja nem sikerült, leült Isten irgalma elé és várta, míg a nagy fal leomlik. Ő csak ostromozta magát, bőjtölt, imádkozott.

Depaul Szent Vince gyönyörűen írja le a szeretetművek keletkezését egy beszédjében. „Ha Le Gras kisasszony hozzátett valamit, ha Portail úr vagy én tettünk valamit, ó, akkor mi csak zavartunk. Isten a szeretetművek alkotója. Minden alkotásnak Ő az ősoke, ha más alkotót nem találunk rá. Én sohasem gondoltam reá, tehát Isten az alapító egyedül.” S a keletkezés leírása után így folytatja: „Lássátok, leányaim, hogyan történt mindez. Senki sem gondolt rá. Így keletkeznek Isten művei; jönnek a nélkül, hogy gondolnánk reájuk. Gondolatok mindig erre: amit az emberek nem tettek, azt Isten cselekedte.” Ime, a szentek lelkülete; az ő kiválasztottságuk, hivatásuk titka, miértje.

Hosszú tanulmány és nagy szeretet.

Szekfü Gyula írja a Magyar Szentek előszavában, hogy a szenteket bizonyos *makacsság*, következetesség jellemzi, mellyel állhatatos gesztussal elhárítják maguktól a világot és fölfelé törnek a természetfölöttibe. Nem lehet jobban jellemezni a szentek *hivatás-szeretetét*, ha már egyszer tudatára ébredtek sajátos küldetésüknek Isten országában. Legfeljebb még a *féltékenységet* lehetne hozzácsatolni azoknál, akik valamely társaság vagy mozgalom élén állottak, féltékenységet, mellyel vigyáztak hivatásuk eredeti tisztaságára.

Kétségkívül az ő hivatásszeretetük nem volt érzelmi csupán, — bár ez is velejárt olykor, pl. Pazzi Szent Magdolnánál, aki kolostora falait csókolgatta — hanem nagy, hősies szeretet volt, megvesztegethetetlen és kemény, mint a halál. Néha még belső ellenkezéssel is megfért, mint Droste-Vischering Máriánál, Porto szent Jópásztor főnöknőjénél, aki mindig bencés apáca szeretett volna lenni s húzódozott igazi hivatásától.

Hosszú tanulmány és nagy szeretet, írja Dante, ez kíséri a szárbaszökkent hivatásokat szentjeinknél. Hosszú tanulmány, vagyis következetes gyakorlat, végleges bevágódás abba az útba, melyet Isten jelölt ki számukra öröktől fogva. Loyolai Szent Ignác sokat imádkozott, sírt, misézett, míg a Szabványok véglegesen kialakultak s ő maga a heves katonából a lelki egyensúly csodája lett. Abban merül ki az ő hivatásszeretete, hogy nem nagyolt el semmit. Szent Bernát rajongott a *szerzetesesszményért*, s apáti hivatalában sok a belső fejlődés, különös módon a *diszkréció* kérdésében: eleinte túl sokat kívánt alattvalóitól, akik nem tudták aztán szárnyalását követni. Génuai Szent Katalin viszont nem a szerzetesi ruhát, hanem a *szeretetet* tartotta fontosnak; ha ezzel a ruhával — mondotta egy kevésbé tapintatos szerzetesnek — csak egy fokkal magasabbra jutnék a sze-

retetben, saját kezemmel tépném azt le testéről. Szalézi Szent Ferenc is a szeretet szentje, s amint életírója megjegyzi, folyton gyakorolta azt, amíg egészen belé nem alakult.

Tudunk *misszionáriusokról*, akiket nem riaszt a malária, az őserdő s a vademberek részéről fenyegető életveszély, hanem vágyódva, sóvárogva néznek a forró földrészt, kedves fekete híveik felé, ha előljáróik egyidőre hazarendelték őket. Tudunk szónokot, aki teljesen odaadta magát Jézus Szíve kultuszának s letette a fogadalmat, hogy erről minden nap prédikálni fog; ha másként nem, hát egy kisgyermeket fog meg és neki beszél...

És ki tudná elsorolni a féltékenységek érdekes példáit, melyekkel a szentek körülbástyázták a depositumot, megvalósítandó szent ügyüket? Keresztes Szent János a Miatyánkra fogja a lelki torkosságban szenvedőt, Szent Terézia hazaküldi a tudákos jelentkezőt bibliájával együtt, nehogy rést kapjon Kármel *egyszerűsége*: Szent Klára még a pápa úrral szemben is kész megvédelmezni a teljes szegénység privilégiumát; Szent Ignác nem szerette, ha üdülésen más rend szentjeiről folyt a szó — maradjanak a páterek csak a Társaság példás embereinél... Szent Alajos addig ment, hogy családi körben is kívánta azt a kis borosflaskót, mely a Társaság asztalán minden rendtag terítékénél szerepelt...

Corollarium a különböző lelkiiségekről.

A szentek voltak hordozói és kikezdői, mint isteni eszközök, az Egyházban található különböző lelki utaknak a tökéletesség felé. A dogmatikai alap, a szentségek használata, sőt a cél is — a szeretet tökéletessége — mindig ugyanaz; de az eszközök, a módszerek végtelenül változatosak. Már akár a látásmód határozza ezt meg náluk, melynél fogva egyes részleteket jobban kidomborítanak a közös kincsből, pl. Jézus gyermekségét vagy szenvedését — az örökkévalóság Jézusát; akár egyéniségükből fakad éppen ez a látásmód; a Szentléleknek mindenképen végrehajtói ők, aki a kevéssé önálló tömeget arra a lelkiiségre tereli, mely neki kor, idő és faj szerint megfelel. Ma például okvetlenül el kellett jönnie Kis Teréznek, mert a kor nem bírja meg a komplikált lelkiiséget: kell ismét és mindig az evangéliumi egyszerűség. Kell a liturgia, — Szent Benedek! — mert a modern Sachlichkeit mesterkéltnek érzi már a sok egyénileg megfogalmazott imagyakorlatot. A lelkiiségek — mert a Szentlélek alkotásai — nem avulnak el, hanem vele nőnek az Egyházzal.

Severinus a Verbo Divino O. C. D.

Karácsony.

Isten nagylelkű jósága az emberek iránt Betlehemben kiáradt,
mint a gátját szakító tenger.

Az emberi fejekben sok hideg és sötét gondolat motoszkál Istentől. Kevés ember tudja az egész Teremtést és Gondviselést mély meggyőződéssel úgy fogalmazni, mint Isten jóságának kiadását. Hiába adta magát Isten még gyermekalakban is, hogy meggyőzzön bennünket végtelen jóságáról.

És vajjon mi papok világosan gondolkodunk-e Isten csodálatos nagylelkűségéről?

Vegyük betlehemi elmélkedésünk tárgyául ezt a nagylelkűséget.

Lassan készült elő az Isten jóságának ez a kibontakozása és kiadása.

Valamikor földből alkotta az embert és lelket lehelt abba. Képére és hasonlatosságára teremtette. Azután Évát adta Ádám mellé, mert úgy vélte, hogy nem jó az embernek egyedül lennie. Roppant kincset adott a természetfölötti rendben és megengedte ennek elvesztését, de ezt is csak azért, hogy jöjjön az új Ádám és Átala és Benne még szebb kegyelmi világot adjon. Vízözönnel is mosta a bűnt, de utána szivárvánnyal tett ígéretet.

Ábrahámmal pedig a Betlehemet előkészítő jóságnak gazdag gondviselése indult el egy népnek hosszú történetében.

Most pedig előttünk a Gyermek, Akitől senkinek sincs oka félni, Akit mindenki bátran szerethet.

Elmélyedő lelkünk számára a gyermeki ajkak beszédesekek lesznek.

Első szavaival mintha szemrehányást tenne: nehéz, sötét, keserű gondolatainkért Istenre és főleg gondviselésére nézve; fagyos, ellenséges érzelmeinkért, melyek hála helyett hullámoztak Feléje.

De aztán cirógat: Ne félj, hiszen nincs mitől, csak szeretet vesz körül; ne légy hideg, amikor én meleg Szívemben ringatom lelkedet.

Biztat: Jöjj egészen közel, végy karjaidba, hiszen a gyermek abba való s én azért lettem gyermek. Jöjj, kíváncsi bármit — hiszen nem tudsz nagyobbat kérni, mint amit most kérés nélkül adtam. Ne nézd magad kicsinek, hanem nagynak, sőt igen nagynak, ha együttmaradunk, ha velem élsz. Ne tartsd magad gyöngének, hanem igen erősnek, ha belőlem veszed erőidet.

S mintha mentegetné magát: Többet már nem adhattam, mert mindent adtam. S jobban, kedvesebben már nem adhattam, mert gyermekként adtam.

Aztán föltárja Szívének megváltó terveit: Nagyon szeretem az embert és nagyon boldoggá akarom tenni. De ő szegény balga, fut előlem és csetlik-botlik a maga testi útján. Én pedig örök vágyódással járok utána. Most mint kisbaba tipegek feléje, hogy jobban rám figyeljen. Csak érte jöttem így — s ez még csak kezdete áldozatos tetteimnek. Érte élem egész életemet. Érte sírom majd minden könnyemet. Érte dolgozom kérgessé tenyeremet. Érte engedelmeskedem hosszú zárt életben. Aztán majd agyontaposom lábamat, utána járva. Szavaimban majd kiöntöm szívemet neki. Éjszakánként forró imáim harmatát hullatom rája. — Szívesen veszek rágalmakat, szitkokat, tőle is. Tesztemet majd kiszolgáltatom neki: kötözésre, verésre, köpdősésre, ostorozásra, töviskoronázásra, agyonfeszítésre, átszegezésre. Szívem minden vérét elhullatom rája. — És ha meghaltam érte, és ha föltámadtam érte, szeretetem még jobban kiöntöm rája. Vele leszek mindig, egészen a világ végezetéig. Ontestemmel és véremmel táplálom, erősítem és vidítom őt.

Látod, mondja a végén, én csak ezért vagyok itt e jászolban: megváltás, boldogítás végett — más nekem nem kell a földön.

Ettől van úgy tele a szívem, ettől olyan jó e hideg jászol is nekem.

Gyermekeded bizalommal meghív engem e munkához. Megsúgja, hogy élete társául választott és öröktől fogva nagy szeretettel gondolt rám. S azt kérdi: Megértesz-e engem? Eljössz-e velem? S mintha félne gyöngeségem bátortalan válaszától, mindjárt hozzáteszi: Nem lesz olyan nehéz, mint gondolod; ha fáradt lész, átveszem terhedet; ölemben megpihensz. Győzelmünk pedig biztos.

Válaszom:

Lehet olyan, mint a süket emberé.

Lehet olyan, mint a lusta vagy félénk emberé, aki mindjárt arra gondol, nem lesz-e sok vagy fárasztó, amit Jézus kíván.

Lehet olyan, mint az ostobán merész emberé: Csekélység az egész; tízannyit is elbírok; én más fából vagyok faragva, mint törpe társaim!

Lehet olyan, mint az alázatosan nagylelkű emberé: Uram, Te tudod, hogy szeretlek Téged. — S ezzel a szeretettel Beléd fogódzva, erődben, jóságodban bizakodva megyek utánad, bárhová vezess is! Akarom egészen, amit számomra akarsz!

Ennek a szeretetnek első megnyilatkozásai legyenek betlehemi jászolodnál:

Bocsáss meg nehéz, sötét, keserű gondolataimért Rólad, jóságodról; fagyos, elforduló, ellenséges érzelmeimért Veled szemben; Rád nézve sértő és szégyenletes akarásaimért.

Jóváteszem ezeket úgy, hogy elszántan irtom őket és helyükbe új gondolatokat ültetek, melyek igazak, Hozzád méltók, jóságodat hüen tükrözik; új érzelmeket ültetek, amelyek a Tieiddel összhang-

zók, tiszták, szeretettől melegek; új akarásokat ültetek, melyek bűntelenek és akaratoddal összeforrnak.

Gyermekeded lelkületedet megvalósítom magamban. Azt az ártatlan lelkületet, amelyet nem érintett a bűn lehellete, koromja; azt a tiszta, érzékietlen, kegyelemteljes lelkületet; azt az alázatos, őszinte, közvetlen, kedves, szeretetreméltó lelkületet. — Tudom, hogy ez a gyermekdedség nem gyerekesség, hanem lelki érettség, amelynek kialakítása nem csekély munkába kerül.

Indítóokok bőségesen támogatnak kialakításában:

Első az, hogy Te, Jézusom, nagyon szereted. Ezért akartál kisdéd alakban jönni világra s először így mutatkozni be. Ezért voltál oly kedves a gyermekekhez és engedted őket magadhoz a szeretet áldására; ezért nyilatkoztál úgy a gyermekded lelkületéről, hogy: Bizony, bizony mondom nektek, ha nem lesztek olyanokká, mint a kisdédnek, nem mentek be mennyeknek országába. Ezért magasztaltál úgy föl gyermekded lelkületű szenteket, mint Assisi Szent Ferencet, Pádúai Szent Antalt, Suso Szent Henriket, Szent Szaniszlót, Kis Szent Terézt.

Másik indítóokom az, hogy a gyermekded lelkület önmagában is nagyon értékes. Hiszen ez fejezi ki leghelyesebben Istenhez való viszonyunkat: Filii Dei nominamur et sumus. Ez a legkönnyebb és legtermészetesebb alázatossági forma. Áldott, gyors, könnyed optimiz-musa van, s ez tud legegyszerűbben boldoggá tenni.

A pap számára pedig különösen nagy előnyei vannak. *Lelki életében:* megkönnyíti azt elindulásában és folytatásában, például igen leegyszerűsíti az engedelmesség, a lelkivezetetés, a tekintélytiszteltet problémáját; az imádságnak szellemét és közvetlenségét biztosítja. — A tökéletes egyéniség elengedhetetlen kelléke. Annak ugyanis kedvesnek, megnyerőnek, közvetlennek, harmónikusnak és szerénynek kell lennie. Ezeket a vonásokat a gyermekdedség nyújtja legtermészetesebben. — *Apostoli működésében* pedig nagy eredményekhez segíti a papot. Ez az ugyanis, ami gyorsan hódítja a lelkeket, vagy legalább is vonzza a karácsony ünnepének légkörével és hangulatával.

Gyakorlási módjait így gondolom:

Szívesen gondolok, Jézusom, a Te szent gyermekséged titkára. Betlehemben is, Názáretben is, különösen pedig az Eucharisziával kapcsolatban, hiszen ebben is úgy vagy, mintha bölcsőben lennél, úgy vagy, mintha gyermekként kezünkben, ölünkben tartanánk; sőt még inkább úgy vagy, mert ajkunkra és szívünkbe is veszünk.

Egyes cselekedeteimet gondolatban a Te gyermekded lelkedhez viszonyítom: Hogyan tennéd Te helyemben ezt, azt?

Cselekedni akarok gyermekded, vagyis könnyed és vállalkozó lélekkel: paratum cor meum Domine! Ecce ego, mitte me! Libenter Domine, libentissime! — Ha sokat akarsz rábízni, nemcsak vállalom, hanem vigasztallak is, Uram, hogy nem sok az, elbírok én még többet is.

Különösképen az engedelmisségben és az azt megalapozó tekintélytiszteltetben akarom érvényesíteni a gyermekded szellemet. Nemcsak azért, mert nagyon megkönnyíti ez, sőt öröme hangolja életem sok nehéz vonatkozását, hanem főleg azért, mert pont az engedelmes-

ségben akarok Veled összeformni leginkább, Aki világbalépéskor menyeyi Atyád, Édesanyád és Nevelőatyád iránt oly csodálatos engedelmességet gyakoroltál.

Ezzel a gyermekded lélekkel sokat beszélek Rólad a híveknek.

A karácsonyi, betlehemes Isten-szeretetet és Jézus-szeretetet nevelgetem enyéimben.

A betlehemi barlang és jászol melegebb tiszteletét is kifejleszttem.

Hunya Dániel S. J.

Pap és áldozat.

A legszorosabban együvé tartozó valóságok. Egyik a másik nélkül elképzelhetetlen.

Áldozat nélkül ugyanis nincs, nem lehet Istennek tetsző, kedves papi élet, áldozatos papi élet nélkül pedig nincs igazi hivatás, hisz a hivatás nem egyéb, mint az élet odaadása egyetlen, nagy és fenséges gondolatnak. A gondolat pedig ez: A pap egészen Krisztusé s amint Krisztus egykor áldozatul adta és szüntelenül áldozatul adja magát — érte: viszonzásul a léleknek is áldozatul kell adnia magát Krisztusért.

A pap és áldozat — a viszonzási törvény alapján.

A papnak egészen és maradéktalanul meg kell értenie ezt a nagy és sorsdöntő tényvalóságot. Bátran állíthatjuk, hogy ezen áll vagy bukik a papi élet, itt törik meg vagy lendül felfelé az odaadás heroizmusa.

Az áldozat a papi élet fókusza, legjellemzőbb sajátja; az áldozat mikéntje a papi élet lényege. Az áldozat mindig szeretetből fakadó, önkéntes megajánlás és odaadás. A szeretet készsége miatt feltétlenül szépséget kölcsönöz a léleknek, de a megajánlás és odaadás útja mindig a lemondás, a fájdalom és a szenvedés. E nélkül nincs igazi áldozat.

Ezek az áldozat anyajegyei.

Az áldozat a legmagasabb fokra ér, ha Istennel jut relációba és a mérleg serpenyőjében a legsúlyosabb értéket mindig egyéniségem, valóm, papi mivoltom jelenti.

Erről mélységesen meg kell győződve lennünk!

Pap vagyok. Jézus útjait kell járnom. Még a felületes szemlélőnek is észre kell vennie, hogy ez út szegélye és az úttest maga is: csupa szenvedés. Betlehemtől a Golgotáig. Az út célja — a megváltás. Mélységes tanítás rejtőzik annak megfontolásában, hogy a megváltást is áldozat formájában fogadta el Isten.

Áldozat kell ahhoz, hogy erőteljes élet fakadjon! Jézus élete a legerőteljesebb Élet, tehát kell hogy a legnagyobb áldozatból forrásozzék.

A pap áldozatának is ebből kell táplálkoznia és hozzá simulnia, beleolvadni és benne megsemmisülni. A világ úgy is botor az áldozat

mivoltával szemben. Egyszerűen nem érti. Barbárul tűri és nem tud vele mit kezdeni. Pedig még a felületes szemlélő is észreveheti, hogy azért nincsenek hősök, mert nincsenek nagy áldozathozók. Mennyien keresik mindenben a lehető legkényelmesebb megoldást. Kitérnek a nehézségek elől és áldozatok nélkül akarják megüszni az életet. Nem merik magukat hősi tettekre elhatározni. Ahol a törvény teljesítése áldozatot kíván, ott kiutat, enyhítést, dispenzációt keresnek. Tapasztalatból tudjuk, hogy áldozatot követel a bűjt megtartása, a felebaráti szeretet parancsának teljesítése, a gyermekáldás elfogadása — egyszerűen megkerülik a dolgokat, a helyett, hogy komolyan és határozottan szembenéznének velük. Fő a kimagyarázás, kijátszás, a lehető legtöbb kényelem és a lehető legkevesebb áldozat.

Korunk nagy nyugtalanságának, lázadó kifakadásának és ideges türelmetlenségének oka, hogy oda az áldozat szelleme.

Ebben van a lelkek egyensúlyának megbillenési oka is. Nem akarnak szenvedni, nem akarnak áldozatot hozni, hát kimennek a Lánc-hídra, kötél után néznek, kinyitják a gázcsapot és elsütik a ravaszt...

Gyáva megfutamodás az áldozat előtt!

S mi, papok ismerjük igazán az áldozat szellemét? ... Valahányszor az Isten oltárához lépek s mögöttem, mint áldozatot bemutató pap mögött felhangzik a hívek ajkán az ének: Áldozattal járul hozzád... vagy Áldozatot hoz Neked... vagy Kezdődik a szent áldozat... — sokszor az a gondolatom, hogy csak hazudjuk az énekszóval az áldozat igazi valóját. Odalépünk az áldozati oltárhoz, de igen sokszor, sőt majdnem mindig, az *egyéni* áldozat nélkül!

Meg vagyunk ugyanis győződve, hogy Krisztus úgy is bemutatja az áldozatot nemcsak érettünk, de helyettünk is és megelégszünk a helyettesítő áldozattal.

Én is egy vagyok Krisztus hívei közül. Kiválasztott hívő vagyok. Ott küszködöm az áldozati oltár lépcsőjén, élesen döbben elém a két elválaszthatatlan valóság: p a p és á l d o z a t.

Mögöttem a nép (mégha mindjárt néhány kendős anyóka is), amely imádni akar, Uram, Tégedet, imádást pedig legtökéletesebben csak áldozattal végezhet. Mert az áldozat tárgyául Felségedet akarja elismerni, és megvallani ugyanakkor saját függőségét.

Uram! Fogadj el engem áldozatul.

Onmagamért és a rám bízottakért.

Tudom, hogy Fiadnak mint Főpapnak életáldozati csúcsteljesítménye a keresztáldozat és annak megújítása, a szentmise, a legfőbb áldozat.

Nekem mint papnak ezt élesen kell látnom és a velejéig értenem!

Mert azt is látnom kell, hogy a mindennapi életben anakronizmus lesz az áldozat fogalma és vele a legszentebb áldozatnak épp *áldozati* jellege — észrevétlenül elsikkad.

Mennyit küzd a katolicizmus hivatalos szerve, az A. C., hogy szentelje meg a nép a vasárnapot, járjon szentmisére, a templomkerülő tömeget vezessük vissza a templomba. Véleményem szerint nem számít itt a szép prédikáció! Sem az egyéni ráhatás, sem a fel-tűnő plakát, sem egyéb külső emóció. Mindaddig, amíg nem tudjuk

a népnek a szentmisét, mint *áldozatot*, élménnyé tenni, amíg nem vagyunk képesek velük a legszentebb *áldozatot* megélelni és vele kapcsolatba hozni a pap és hívek szunnyadó *áldozatosságát*: nem érünk célt!

Ne bízzunk mindent kvietista lelkülettel az ex opere operato kifejezésre!

A szentmise áldozat; a véres, fájdalmas Krisztus jár közöttünk!

(Kis falum templomának belső bejárata fölé odaírtam öles betűkkel: Jertek áldozatra... *Ezt* kell népemnek, meg magamnak is, roppant világosan látnom és tisztán értenem!)

Minden áldozat csakis Krisztus áldozatában kap értelmet és értéket.

Azzal, hogy pappá lettünk, már áldozatot hoztunk. Kinek?

Krisztusnak, az örök Főpapnak.

Ő választott ki bennünket ezrek és ezrek közül. Rendkívül fontos ez a kiválasztás, ez a meghívás isteni ténye! Mert vannak erőszakos betolakodók a szentélybe. Eljutnak az ordinációig és nem tudnak mit kezdeni az Istennek szentelt, áldozatos papi étellel. Menyny papnak rébusz marad egész életében: az áldozatos papi élet! Kell szenvedniök, kell áldozatot hozniök, de ezek távol vannak az áldozat krisztusi értelmétől és értékétől. Milyen szomorú! Egy egyszerű hívőre nézve is milyen szánalmas, ha nem ismeri, hogy az áldozatnak a keresztény hitrendszerben minő értéke van, kivált hogy a bűnökért felajánlott áldozatos szenvedésnek érdemszerző, megváltó, büntörlesztő és nevelő ereje van.

A papnak tudnia kell, hogy ha a názáreti Jézus jó szolgája akar lenni, akkor hűségesen *követnie* kell. És Jézus mindig nagyot akar azzal, akitől *áldozatot* követel. Jézus a legszebb kitüntetést akkor adja, amikor a leg súlyosabb *keresztet* teszi vállunkra. Csodálkozunk, hogy ennek részesei mi papok vagyunk? A jó pap élete — áldozatok sorozata:

Nem értenek meg.

Annyi sok szép tervemet elgáncsolják.

Legjobb szándékomat — félremagyarázzák.

Paptestvéreim közönye.

Híveim szeretetlensége.

Rosszakaróim gáncsoskodása.

Környezetem farizeizmus.

A nagy bizalmatlanság.

A hálátlanság.

A vakmerő gyanúsítás.

Papi becsületemben gázolnak.

Árulkodnak és vádaskodnak.

Betegség, tömérdek gond és aggodalom.

A breviárium kötöttsége.

Az engedelmesség.

A celibátus.

Mindez nem is egy hosszú papi életnek áldozatos összetevője, néha csak egyetlen rövid napnak mozaiksorozata.

Mind áldozat!

Igaz, hogy a pap és az áldozat a legszorosabban együvé tartozó fogalmak?...

Ha nem tudjuk egyesíteni mindezeket Krisztus áldozatával, — bocsánat — csak bohócok vagyunk! (Urge Ignác jezsuita a kínai Ningpo-ban így sóhajt: „Itt igazán szegény lehetek és szenvedhetek széles kedvemre s így kell nekem, így hasonlíthatok némileg az Úr Jézushoz.”)

Mi papok, egyenesen boldogok lehetünk, hogy ennyi áldozatot hozhatunk és ennyit szenvedhetünk — széles kedvünkre!

Hisz a nagy tettek mind-mind áldozatból születtek.

Az édesanyák hősi lemondása és önfeláldozása — áldozat.

Az Egyház élete — áldozat.

A szentek élete — áldozat.

Az Eucharisztia áldozatból születik.

S mi lenne nekünk Krisztus töviskorona, kereszt és Golgota nélkül?... Mi lenne keresztáldozat nélkül? Hej, ha mi papok ezt jól kimeditálnánk, rájönnénk arra, hogy mily nevetséges figurák, törpe gnómok vagyunk akkor, amikor apró bajainkkal, nehézségeinkkel előhozakodunk és nem álljuk ezeket unos-untalan ismételni és tekergetni, és egy egész világirodalomra valót összesírnak és nyavalygunk panaszainknak felsorolásával és hebegő újrázásával. A helyett, hogy komolyan, férfiasan és igazán rátennők papi életünket, egyéniségünket és lelkeségünket az áldozati oltárra.

Amint a Főpap, Krisztus tette!

A papnak áldozatok sorozatából összetevődő életét naponként bele kell kapcsolnia a reggeli áldozatba.

Bármit hozzon a nap, a legelképzelhetetlenebb megpróbáltatásokat, a szenvedéseket, a keserű poharakat, mind egyesítem a Főpap áldozatával. Így aztán nem leszek zsémbes, morózus, ideges és lamentáló, nem válhatok besavanyodott, magános agglegény-típussá, hanem kiverődik papi életemen annak öntudatos megélése, hogy papi hivatásom szükségszerűen áldozatokból táplálkozik (Zsid. 5, 1.), és ettől már csak egy lépés a szentek világa, amelynek mottója: Uram, még többet! Éretted! ... Veled! ...

A pap életének ugyanis parallel kell futnia Krisztus áldozatos életével.

Krisztus szíves odaajánlkozását — rútul visszautasítják.

Természetesnek találják a nagy magárahagyatottságot, amely körülveszi a szentmisén éppúgy, mint szentségi jelenlétében.

Eucharisztikus megalázódását, igénytelen egyszerűségét — nem értik.

Csendes életét — tiszteletlenséggel viszonzozzák.

A legszentebb áldozattal szerzett kegyelmeit — nem használják.

Nekünk papoknak meg kell osztanunk Krisztus vigasztalan sor-sát! És ebbe a résztvevő megosztásba belevesz a mi apró-cseprő nehézségekkel küszködő földízü életünk!

A Főpap élete — és a pap élete...

Ez a két parallel futó élet, a geometria törvényeinek ellenére, nemcsak a végtelenben találkozik, hanem az eucharisztikus szent-miséáldozatban is. Így egyesül Krisztus áldozata és a pap áldozata.

A reggeli áldozatban megittasul a lelkem. Értem Krisztust, az áldozatát, értem papi hivatásomat és az áldozatomat.

Már nem izgat hálátlanság, közöny, megnemértés, rosszakarat, kellemetlenség. Krisztus él bennem és Vele suttogom: „Én pedig szívesen áldozok, sőt magam is áldozattá válok a lelkekért, bár minél jobban szeretlek benneteket, annál kevésbbé szerettek engemet.” (II Kor. 12, 15.)

Schnattner Szigfrid O. S. B.
Csácsbozsok

Istentől — Istenig való folyamatosságunk.

Az „Istentől — Istenig való mozgás” jelenti ok és cél közötti perspektívánkat s *életünket*, amelyet ragyogó fényben kell vagy kellene fenntartanunk. Ez eszménycélt: Istentől — Istenig való mozgásunk ragyogóbbá tételét tűzte ki, mint legmagasabb színvonalút a „Papi Lelkiség” kiadványsorozata. Örülünk neki és gratulálunk eszmei kitermelőjének! Sorakozunk melléje ahányan csak vagyunk: szentélyiek és szentélyhez tartozók.

Mit is ölel fel a Papi Lelkiség? Mi hát a *legmélyebb* gyökérzete? Mi képezi szellemi *egészét*?

A Papi Lelkiség *egész*: az egyedi papi lélekbe *beleégetett isteneszmének*, istentervezetnek kezdete, folyamata és végső beteljesedése, isteni ösképeknek *öntudatosítása* és életjelleggé való emelése; amit nem megállapítani, hanem átélni kell. Isten *szent akarata* velünk szemben egyénenként. A lélek lényegében levő isteneszmei életformációknak, életjegyeknek időbeli megvalósítása. Mert nem a *tanvonal*, az ontologikumnak és a logikumnak azonossága, vízszintese, hanem *életmerőlegese* a fontos. Az eszméből az eszménybe, az *isteneszméből az isteneszménybe* kell felemelkednünk; vagyis Isten *szent akarata*t tökéletesen kell befejeznünk. Ez a papi lelakiségnek *legmélyebb gyökérzete*.

Igaz, először a merőleges vonalú életnek elveit tudományosan kell megállapítani, hogy útmutatónk legyen, de azután jöjjön, mert jönnie kell, a *természetes és az evangéliumi pedagógia* életfolyamatossága. Az élet nem a tételek sorozatossága, hanem az elvek folyamatossága, amit Szent Tamás a közismert: Istentől — Istenig való mozgással fejezett ki.

A *természetes pedagógiának* eszménycélja végeredményben az individualitás, a perszonalitás és a spiritualitás. *Individualitás* a mult század elkorcsosodott veteránja; *perszonalitás* az első világháború utáni időknak erőszakkal kisajtolt következménye; és a *spiritualitás* követelménye a földre tepert mai embernek. Papi Lelkiségünk mindhárom eszménycélt óhajtja szolgálni, amelyeket a természetes pedagógia kitermelt és kitermelni kíván. Sőt segítségére is siet a természetes pedagógiának minden rendelkezésre álló eszközzel, mert erre épít a természetfeletti pedagógia Krisztus Mesterrel. — Hogyan?

Az élet összes elemeinek konkrét *egységét*: az egyéniséget a személyiség tökéletesíti; ámde mindkettőt a *szellemiesség* tartja fenn és állandósíthatja. A papi lelkiség főképen a spiritualitást árasztja a pedagógia felé, hogy ez a kultúra magaslatára emelhesse a jövő vezetőit.

A *spiritualitást* pedig eszközlik: a *világnézet*, az *eszményigézet*, a *hivatáseszme* és a *lelkiismeretesség*. A világnézet alanyi és tárgyi elemeknek egységes távlata, hídja, de alanyi túlsúllyal; az eszményigézet konkrét tárgyainak oly vonzalma, mely végtelenségbe emeli a megigézetet; a hivatásérzet egy eszmének megvalósítását célzó lendület alanyi, szellemi, áldozatos tevékenységgel; és végre a lelkiismeret a lélektani képességek tevékenységét ellenőrző általános és részleges kritikai szemlélet. Spiritualizálódunk akkor, amidőn a világnézet, az eszményigézet, a hivatásérzet és a lelkiismeret: oly értelmi világossággal, oly tudati erőbizalommal, oly tiszta logikai érvényességgel, oly akarati értékkel, oly alanyi teljességgel és olyéleti boldogsággal lép fel, hogy az alany mind lélektani, mind szellemi kielégülését eléri — szellemi *totalitásában*.

Napjainkban különös módon *odafordultunk* az „egyéni élethez”. Nem érdekel már a leíró lélektan sem. Mindenkinél kell *megértő* lélektan, mely alapul veszi az *életet*. Ma legtöbbször megértő lélektant írnak, rajzolnak: a kisgyermekkorról, a gyermekkorról, az ifjúkorról, a meglettkorról, az érettkorról, az öregkorról és az aggodalmas koráról. És tudatosan, tudatlanul az a törekvés lengi át e műveket, hogy általuk, szellemük által: gazdasági, szociális, hatalmi, elméleti, erkölcsi, művészi és vallásos *alapélettörmévé* teljesebben ki az egyén, az élete, hogy valóban *szellemi élettevésszé* legyen az ember. E „megértő” lélektannak már *nincsenek irtózárai*: a hittől, a megsejtéstől, a kontemplációtól, az istenitől; ezeket már mind felkarolta, keblére vette és élettevésszébe beleiktatta. S miért? Mert róluk és tárgyukról *biztos élményei* vannak, amelyekben felismeri s világosan megkülönbözteti az alanyi ént, a vonatkozó tárgyat és a jelennek jelenségét; miért? Mert felfedezte az immanens Én-t s *világát* és rádöbben az Abszolútumra s *végtevésségének* vasszükségszerűségére. Jól van.

„Sub pondere crescit palma”, kiteljesedik keresztük alatt a szellemi élet! Ne tegyük senkinek s semminek szemrehányást az élet jelen helyzetéért, körülményeiért, mert az élet lassan ugyan, de biztosan egyedi és általános *spiritualizálódása* felé halad: az élet Istentől — Istenig való folyamatos mozgás, mozgatus. Nem győznek azok, kik *materializálni* akarnák az embert, mert lényegénél fogva erősebb a Spiritus, mint a Materia, nemesebb a lélek, mint a test. Ez *léti törvény*, amelyet még a *szeánszi* materializáció sem rombolhat le. Hiába való az alvilágnak minden erőlködése: minden kor Istennek gondviselésében a jobbat szüli a legkülönbözőbb eszközök igénybevételevel, megengedésével.

Szellemi *élettotalitásunknak* alapját, forrását képezik, mint képezték mindig: a világnézetek, a végtelenbe nyúló eszmények, az élethivatási értékeszmék és az isteneszmét tudatosító lelkiismereti ítéletek. S midőn ezeket mint szellemi, eszményi, eszmei és lelkiismereti *szellemszelvényeket* éljük, beleolvadunk már itt a földön az

abszolút Szeretetbe, Eszménybe, Szellembbe, Szentségbe. De: „Lelkünk mélyén gyökeredző ez eszménykép felé csak összes lelki képességeinkkel s ezek legmagasabb hangulatával vagyunk képesek törekedni.” (E. Spranger.)

Kérdezhetjük: nem csodálatos-e a megértő, a szellemi lélektan *kikötése* az Abszolútumnál? Nyugodtan megállapíthatjuk e szellemi lélektanról, hogy nemcsak kikötött az Abszolútumnál, hanem a tételes kereszténység világába jelentősen *beevezett*, oda, ahol már értékelik: az imát, az elmélkedést, az istentiszteletet, Isten szolgálatát, a Szentírást, a szentségeket. (Dr. Nagy J.)

Ma egész Európában, minden államában *világnézeti nevelést* sürgetnek, ami szellemi emelkedésünket, spiritualizálódásunkat jelenti. Ámde ennek eszményi fejlesztése és állandósítása nem sikerülhet a kinyilatkoztatott szellemi elvek nélkül. Mert minden bizonyító nevelés módszertanilag nemcsak rávezetéssel, levezetéssel, visszavezetéssel, hanem revelative, égböleredéssel történhet. A szellemi emelkedést eredményező világnézeti nevelés szépen haladhat induktíve, deduktíve és reduktíve a természetes rendben, de *ez nem elég* az ember „életegéséhez”. Az ember életegésze jelentősen *égböleredő-ségre* szorul: tehát papi lelkiségre.

Az égböleredő, a *természetfeletti életegész* feltételezi a természetes szellemi neveltséget, de nem állhat meg természetes eredményeinél, hanem ezen túlra kell haladnia már égböleredő szellemi forrásánál fogva is. Mert az égvilági kinyilatkoztatásnak, szellemi éséleti ismereteknek megvannak a maguk sajátosságai: igazságfényei, égi erői, érvényei, értékei, eszményei, hivatáseszméi és lelkiismereti mélységei. Ezért a természetfeletti életegész fölötte kell hogy álljon a legtisztább természetes világnézetnek, eszménynek, eszmének és lelkiismereti elvnek. Ha tehát az *evangéliumi pedagógia* föléje épít a *megértő*, a szellemi nevelési *életegésznek*, akkor az égböleredő, a természetfeletti életegészünknek: *szellemünknek és életünknek* eszközlő forrásai: a *hitvilágnézet*, a *Krisztus-eszményigézet*, az *evangéliumi hivatásérzet* és a *rendkívüli istenélet*... Lássuk ezek lényegét.

1. **HITVILÁGNÉZETUNK.** Ha már a dualista s még jobban a meggyőződéses és élményes panteista *világnézet* eredményezheti, hogy az emberi élet *elforduljon* a testi ösztönösségtől, a világi csábításoktól és az egyéni önteltségtől s *odaforoduljon* a lélekhez, szelleméhez és világfölényes értékeihez, sőt teljesen Isten szolgálatába szegődjék, akkor a hitvilágnézetnek a már elért eredmények fölé emelkedve a színaihegyi Parancsolatok megtartásának szellemében *kell* élnie életegészével. „Egy a jó, az Isten. De ha be akarsz menni az *életre*, tartsd meg a parancsokat.” (Mt. 19, 17.) A bűnök határozott elhagyása után égböleredő Istennek szellemétől *spiritualizálódunk* életünkben és szellemünkben.

2. **KRISZTUS-ESZMÉNYIGÉZETUNK.** Hogyha a világi, a logikai és az etikai *eszményeknek* megvan az a varázslata, hogy a megigézettnak lelkét-életét minden tárgyból-személyből *kikapcsolni* és eszményvonzalmával önlényébe *belekapcsolni* képes, akkor az Úr Jézus, mint aki a világ Világossága és az emberi életnek Útja, igaz-

sága, Élete, a már spiritualizált lelkeket teljes bizonyossággal *önéletebe igézi*. (Jn. 1, 14.) Az embernek *sohasem* lehet Krisztus-eszményigézete, *ha még* az anyagban, az ösztönökben *hever*. *Idealizálódás* tehát feltételezi a spiritualizálódást. Először el kell hagyni a bűnt s ellentétes irányban Istenhez kell emelkednünk, ha életünket egészen szellemiessé akarjuk tenni és *csak azután* gyakorolhatjuk *tartósan* az erkölcsi és a krisztusi erényeket.

3. EVANGÉLIUMI HIVATÁSÉRZETUNK: AZ ÉLET ARCHAIZÁLÓDÁSA. Ha már a természetes *hivatáseszme*k is képesek egy-egy embernél az életet bensőleg tölcészerűen mélyíteni, s a mélyben az énes alany minden mástól *eltekint* és egyes-egyedül élete gyökérzetébe s ennek eszményébe *tekint*, figyel, és a tudomány, a család és a nemzet felvirágoztatása érdekében minden áldozatot meghoz: akkor az evangéliumi látás, vagyis lelkünk isteneszméjének, istentervezetének ősképi megpillantása után az ember életét ez őseszmének kifejeződésére s általa másoknak megsegítésére fordítani köteles. Egy eszme sem időelőttibb a szentírási örök eszménél és archetipáinknál, ezért azt az életet, mely lelke istentervezetét és az evangéliumi eszmét realizálja, evangéliumi archaizálásnak lehet, sőt kell mondanunk. „Aki megtalálja életét, elveszti azt; és aki elveszti életét énérétem, megtalálja azt.” (Mt. 10, 39.) Hitvilágnézetünk Istenhez emel fel; Krisztus-eszményigézetünk szentséges Szívéhez láncol; evangéliumi hivatásérzetben archaizálódunk *életegészünkben*.

4. RENDKÍVÜLI ISTENÉLETUNK. Ha a tökéletesedő egyéni élet *égből eredő segítség* alapján képes Istenhez emelkedni, Krisztusba kapcsolódni és az evangéliumi hivatáseszmet minden áldozata árán megvalósítani és azt a szent kegyelmek és ajándékok alapján fenntartani, akkor a *rendkívüli szent karizmák* révén lehetséges egy *rendkívüli istenélet*, melynek lényege a titokzatos Krisztusba-olvadás, Szentlélekbe-mélyülés és Istenatyába-merülés, amelyből édes istenszeretet árad ilyenféle epekedésekkel: „Mennyei Atyám! Add, hogy úgy *szerezhessek*, mint szeretett Téged az Úr Jézus; add, hogy úgy *szenvedhessek*, mint szenvedett az Úr Jézus a Kálvária tetején.” (Assisi Szent Ferenc.) „Én vagyok a szőlőtő, ti a szőlővesszők. Aki énbennem marad és én őbenne, az bő termést hoz... Hogy mindnyájan egyek legyenek, amint te Atyám énbennem és én tebenned, úgy ők is egyek legyenek bennünk.” (Jn. 15, 5; 17, 21.)

Aki az Egyház *tökéletességtanát* ismeri, amelynek mindenegyves állomása „szellemi és kegyelmi” *életegészet* jelent, az világosan látja ezt: akit *hitvilágnézete* a testtől, a világtól és a hazugságtól megmentett és Istenéhez *felemelt*, az átment élete *tisztulásán*, a tisztulási úton; akit *Krisztus-eszményigézete* megragadott és Krisztusnak erényéletebe *bekapcsolt*, az áthaladt a *megvilágosodás* útján; akinek evangéliumi *hivatásérzete* az evangéliumi tanácsok szellemében és énes humuszában kicsiráztatta értékes hivatáseszmejét, az mustárfává terebélyesedett és megélte az élet *tökéletességét*; és végre akit a rendkívüli istenélet *exinanciója* teljesen kiüresített előbbi életértékeiből, és véglegesen követi istenszeretethen és szenvedésben Jézus földi Helytartójának szándékát: „Te csak kövess engem” (Jn. 21, 22), és

balzsamosan *eltemetkezik* lelkiismeretének isteni mélyeiben, az megéli a *rendkívüliségek* élettotalitását.

Ha mármost e négy érintett, kategóriás természetes és természetfelett-rendi életünknek történelmi háttérét nézzük, ezeknek egymásra-építettségét *általános* tekintettel keressük, akkor megállapíthatjuk, hogy a középkornak: De triplici via menete, Szent Tamásnak erkölcsrendszere, Szent Bonaventurának Itinerariuma, továbbá Szent Teréziának Várkastélya, Keresztes Szent Jánosnak Misztikája és a többi, kevésbbé előtérbe helyezett szentnek tökéletes életfelosztásai több-kevesebb aláhúzással megegyeznek mind a tökéletes élet *korszakainak*, állomásainak lényegével. Azt azonban akarva, nem akarva el kell ismernünk, hogy a mai „megértő” lélektannak természetes világnézetére, eszményigényére, hivatáseszmejére és a lelkiismeretnek eget kérő ítéletére örök klasszicitással ráépíthető Loyolai Szent Ignác négyes felosztású Lelkigyakorlatainak Négy Hete. Szent Ignác az emberi életet mint életfolyamatot, mely Istentől — Istenig árad, fogta fel és azt okának, céljának méltóan *spiritualizálni* próbálta Lelkigyakorlatainak Négy Hetén át. Éspedig *az emberi életet*: a hitben, a hit világszemléletében meg kell *szabadítani* a bűnöktől (Első Hét); meg kell *erősíteni* krisztusi erényekkel és eszményekkel (Második Hét); meg kell *szépíteni* áldozatok és fájdalmak evangéliumos vállalásával (Harmadik Hét); végre az életet Istenbe, Isten Országába el kell *mélyíteni* (Negyedik Hét).

A *megértő lélektan*, a szellemi lélektan rászorít, ha aktuálisak akarunk lenni, hogy mi is evangéliumi neveléstanunkkal a tökéletesedő életfolyamatot a négyes, kategóriás életkorszakain vezessük keresztül — *az egész természetfeletti rendben*. (Mester János: Loyolai Szent Ignác Pedagógiája.)

P. Oslay Oswald O. F. M.

A pap-hite.

I. RÉSZ.

Tisztában vagyok azzal, hogy olyan területre lépek most, ahová csak megoldott saruval szabad közelíteni, és amely területről igen ritkán szoktak beszélni. Hogy miért, erre talán nehéz feleletet adni, de tény az, hogy a lelkigyakorlatok alkalmával a pap hitének kérdése alig-alig kerül szóba. Papi életről szóló aszkétikus könyveinkben is alig-alig kerül szó a pap hitéről. Egy fiatal teológiai doktor mondotta nekem, hogy a hit területe beláthatatlan. Bizonyára gondolt itt az analysis fidei dogmatikai traktátusára. Talán igaza van, ha a filozófiai és dogmatikai észtornákra gondolunk. De én nem erről akarok beszélni. Nem is száraz elméletet adni. Mit ér az, ha valaki páratlan tudással ismeri a dogmatikai traktátusokat, de aktív hite, élő hite nincsen.

A lelkipásztor lelki gondozásának ez az első és legfontosabb területe. Mindenki érzi és tudja saját életében, hogy lelke gondozása nélkül eredményes lelkipásztori munkát nem tud végezni. A lelki-

pásztoroknak lelkileg is kell egymáshoz közeledniök. Ha nem tudunk egymáshoz közeledni és lelki dolgainkról beszélgetni, akkor magános fák vagyunk. Jaj az egyedüllevőknek! A régi idők papjai is, akiknek a közlekedés óriási nehézségekbe ütközött, érezték ennek szükségességét. Érezték az egymásra utaltságot és egymás iránti megértő szeretet szükségét. Ennek a megbecsülő és őszinte együttérzésnek következménye az a testvéri segítség, amely nélkül a lelkipásztor nem élhet.

Amint említettem, a lelkipásztori segítésnek igen fontos területéről akarok szólni, a pap hitéről. Ha aktív a hitünk, betölti egész értelemvilágunkat, érzésvilágunkat, mozgatja akaratunkat. De e nélkül a hit nélkül a pap voltaképpen elszakad Isten világától. Ahol a papnak nincs élő, eleven hite, ott sorvadás áll be, amely meglátszik egész lelkipásztori munkáján. Már az Úr Jézus is azt mondta: „Úgy szerettem Isten e világot, hogy egyszülött Fiát adta érte, hogy mindaz, aki benne hisz, el ne vesszen, hanem örök élete legyen. Mert nem azért küldötte Isten az ő Fiát e világra, hogy ítélje a világot, hanem hogy üdvözljön a világ ő általa. Aki őbenne hiszen, meg nem ítéltetik; aki pedig nem hiszen, már megítéltetett, mert nem hitt az Isten egyszülött Fia nevében.” (Jn. 3, 16—18.)

I.

A pap hite körül felmerülő bajokat három csoportba lehet osztani.

1. Az első csoportba tartoznak az aposztaták. Magyar földön nemigen szokott előfordulni, hogy valaki kizárólagosan intellektuális ok miatt legyen hitehagyott. Természetesen minden aposztata, legalább is az első évek önérzeteskedéseiben intellektuális kétségeire szokott hivatkozni. Ilyen irányú irodalom magyar földön kevés van. A háború alatt aposztatált dr. Czakó Ambró cisztercita tanár „Az aposztázia lélektana” címmel — Baltazár Dezső főprédikátornak ajánlva — próbálta tudományosan megvilágítani a hitehagyást. De a sok mellébeszélés mellett végső következtetése az volt: az Isten nem kívánhatja azt, hogy megőrüljek, tehát aposztatálok és megnősülök. Ugyanez az indokolás mutatkozik Nyirő József „Az Isten ígájában” című regényében. Azzal a különbséggel, hogy ott minden hitigazság megtartását továbbra is ígéri, csak a házasságot köti meg. Meg kell említenem, hogy az ígéret csak ígéret maradt. Mert Nyirő református lett és magyar földön leginkább református körökben fordult meg. Sokat lehetne ilyen esetekről beszélni, de mindenegyes esetről a tudományos máz és köpönyeg mögött ott van a nő kérdése. Azt azonban hangsúlyoznom kell, hogy az aposztaziáknak végső oka mégis a hit nagyfokú meggyöngülése.

2. A hit körüli bajoknak második oka a túlhajtott és egyoldalú intellektuális képzés. Tudományos pályán való nagyfokú elfoglaltság, amely mellett elhanyagolja a hit gondozását és ápolását. Ilyenkor elszürkül a hit. Ennél az állapotnál az szokott a legnagyobb baj lenni, hogy nincs senki, aki megértő szeretettel segítené a vergődő hitű testvért. P. Schulte híres kapucinus atya írja, hogy ilyen körülmények között vívódó papnak nem egyszer azt mondják társai, hogy már te

is eljutottál ebbe az állapotba. Hiszen elérkezik ide majdnem mindenki. Az ilyen bánásmód aztán még jobban elkeseríti a papot és elhanyagolja hitének ápolását.

Az egyoldalú tudományos munkán kívül a hit gyengülésének még az is oka szokott lenni, hogy a pap fegyelmezetlenül összeolvas mindent s ennek a hatása szintén a hit eleveenségének meggyöngyülése. Ismerek egy papot, aki ennek következtében majdnem elveszítette a hitét. Mindent becsületesen teljesített, de csak kötelességtudásból. Azután egy szerény lazarista atyához került, akinek egyszerű szavai különös kegyelemként hatottak lelkére és visszakarta régi erős hitét. Azt mondotta neki ez a lazarista atya, hogy ne sokat tépelődjék, hogy vajjon mennyire hisz vagy nem hisz, hanem akarjon őszinte szívvel hinni és meg fogja látni, hogy meggyógyul.

3. A hit gyengülésének harmadik oka a mindennapi élettel való küszködés, a világiakkal való érintkezés, az anyagi, földi dolgokkal való túlhajtott foglalkozás. Ezt a kérdést nem lehet azzal elintézni, hogy egyáltalán ne foglalkozzék a földi és anyagi dolgokkal. Itt meg kell keresni azt a lehetőséget, hogy a földi dolgokkal való foglalkozás mellett is meg tudjuk tartani eleven hitünket. S miután a lelkipásztorkodó pap különösen is ebben a veszedelemben forog, éppen azért az alábbiakban a mindennapi élettel állandó összeköttetésben levő lelkipásztort tartom szemem előtt, hogy így legyek segítségére.

II.

Miért fontos a hit a pap életében? Megfelel rá a trienti és a vatikáni zsinat. A trienti zsinat: „Fides est humanae salutis initium, fundamentum et radix omnis justificationis.” (Denz. 801.) Vatikáni zsinat: „Quoniam vero, sine fide . . . impossibile est placere Deo (Hebr. 11, 6.) et ad filiorum ejus consortium pervenire, ideo nemini unquam sine illa contigit justificatio, nec ullus, nisi in ea, perseveraverit usque in finem (Mt. 10, 22.), vitam aeternam assequetur.” (Denz. 1793.)

Súlyos igazságok és tanítások. Ebből két következtetést kell levonni: 1. Kell az erős hit, hogy saját lelkünket és örök üdvösségünket biztosítsuk. 2. A hívők lelki vezetése miatt is elengedhetetlenül szükséges a pap erős hite, hogy tudja a híveket hitükben megerősíteni.

1. Saját lelki üdvösségünk miatt. Az egész kereszténység a hitre épít fel mindent. Ez az üdvözülés kezdete, ez a keresztény gondolkodásnak, ítéletnek, értékelésnek alapja, ez akarásunknak, munkánknek és életünknek hajtóereje. Nemcsak egyszerű elfogadása a hit igazságainak, mint ahogy egy hivatalos leiratot fogadunk, hanem életünknek teljes alávetése a hit igazságai szerint. Az egész értelmi és akaratilagunkat áldozatul kell hozni az Istennek.

Faulhaber bíboros a világháború alatt mint speyeri püspök, a német hadseregnek volt tábori püspöke. Látogatásai alkalmával a flandriai harctéren egy kórházba került, ahol csupa vak katonák feküdtek. A püspök egy osztrák katonánál imádságszöveget talált, amely így hangzott: „Uram Istenem, őrizd meg szemem világát, de ha nem lehet, legalább értelmem világát, és ha azt is elveszed, ne oltsd ki hitem fényét.” (Koch. 405. 8 l.) A hit oltár; semmi sem kedves az Istennek, amit nem hitből nyújtunk neki, mondja Aquinói Szent

Tamás. Tényleg az értelem és akarat áldozatát mutatják be a hit oltárán. Szent Ambrus azt kérdezi: ha az Istennek nem hiszel, akkor tulajdonképpen kinek hiszel? — és nem is volna rossz ezt végiggondolni, hogy ki mindenkinek hiszünk mi! Mily könnyen elhisszük az embereknek beszédeit, kijelentéseit, csak egyedül az Istennel szemben kételkedünk?

Ne féljünk ettől az áldozattól! Anyaszentegyházunk kétezer esztendő története a leghatalmasabb bizonyítéka annak, hogy a tudomány ruhájába öltöztetett támadások mind összeomlottak. Prohászka püspök mondotta ezt, talán az utolsó katolikus nagygyűlési beszédében és bizonyította, hogy tudományosan felállított olyan kérdés, amely a közelmúltban még kétségeket támasztott, ma már nem tud kétségeket támasztani a hit területén. Gondoljuk végig jól, hogy az évszázadok folyamán milyen divatos szellemi áramlatok jöttek teljes felkészültséggel és az eredménye az volt, hogy ma már csak egy-két szigorlatra készülő jelölt szedegeti őket elő a poros könyvtárból, de komolyan nem foglalkozik vele senki sem. Csak sajnálkozással kell gondolni azokra a tudományokkal foglalkozó papokra, akik katedrájukon nem merik az egyetlen biztos igazságot, amelyet a katolikus Anyaszentegyház 2000 észendő óta bír, kihangsúlyozni, hanem inkább azokkal a bölcselekkel foglalkoznak, akiknél feltűnő igazság-darabokat és értékeket találnak. Ezeket nem tagadjuk le, de nem tekinthetjük őket a katolikus Egyház fölött vagy pláne Krisztus fölött álló, igazságra vezérítő kalauznak. És hány ilyen papot szégyenített meg az a világi Pauler Ákos, aki fiatal korában szintén Kanttal kezdte a filozofálást és a tiszta ész logikájával elérkezett a krisztusi igazsághoz s boldog megalázkodással vallotta be halála óráján, amikor az örök Élet Kenyerét hittel vette, hogy egész gondolkozási rendszere Krisztus igazságán épült fel. Nem ejt-e bennünket gondolkodóba egy-egy ilyen világi embernek a hitvallása? Ifjúkorában nem kapta meg azt a hitbeli készséget, amit mi papok a szemináriumban megkaphatunk. Gyermekek és ifjúkora a liberalizmus virágzásának korára esett. Minden lehetősége megvolt ahhoz, hogy hitetlen legyen. És az igazságot kereső lelke elérkezett a boldogító hit forrásához. Kell, hogy a lelkipásztornak a hite is erős, eleven és rendíthetetlen legyen. Sohase zavarja meg azt a téves felfogások és vélekedések tömege. Nekünk sohasem kell semmitől sem félni. A mi hitünk Krisztuson alapszik és mi tudjuk, hogy kinek hiszünk. Egy pap másik paptársának, aki az aposztázia felé indult, éspedig pro foro externo: észbeli kétségek miatt, pro foro interno: egy tüzesvérű leánytanítványa miatt, levélben azt írta: „Hogy mondhatod azt, hogy a tudomány vette el a hitedet? Az egyetlen igazi tanító a katolikus Egyház, aki 2000 év óta tanít, és tudd meg azt, hogy mindig neki van igaza és övé az igazság.”

Sohase gondolkozzunk úgy a hitről, mint egyéniségünket legyűró kemény áldozatról, hanem Istennek tetsző hódolatról, amelyben nemcsak megismerem, hanem elismerem az ő Fenségét. A hit erős lánggal égjen bennünk! Mennyi bajnak eredője a hit gyengesége és hiánya. Hány pap nem látja be, hogy nem jutott volna oda, ahol van, ha az isteni hit fénye élt volna a lelkében. Ha mi ezt az áldozatot az Istennek

meghozzuk, az Isten gazdagon fizet vissza érte. *Még nem találtam olyan papot, aki egész hite mellett boldogtalan lett volna.*

2. Az élő hit kisugárzik a pap egyéniségéből lelkipásztori működésére és egész életére. Szükségünk van erre a kisugárzó hitre a híveink hitének élesztése és fenntartása érdekében. A lelkipásztornak küldetése az, hogy híveit az örök üdvösségre elvezesse. Ennek az örök üdvösségnek kezdete, alapja és gyökere a hit. Tehát annak a lelkipásztornak minden törekvésével ezt a hitet kell híveinek a lelkében felébreszteni. Az üdvösség eszközeinek kiszolgálója, aki a kegyelmeket közvetíti az emberi lelkekhez, nem végezheti ezt a felséges misszióját élő hit nélkül. A gyakorlati élet igazolja ezt az állítást a legerőteljesebben. Ahol a lelkipásztorban hiányzik a kellő buzgóság, nem sok pszichológiai kutatás kell annak a megállapítására, hogy a hite csak pislákoló, kormos lánghoz hasonló. Miért tudott Assisi Szent Ferenc és a többi apostolkodó szentek olyan buzgósággal dolgozni Isten ügyéért, ha nem lett volna oly nagy a hitük. Hittel dolgozott az a turini Cottolengo is, akinek műveit Mussolini megszemlélve így kiáltott fel: vannak még ma is csodák!

Mermillod, a későbbi genfi bíborosérsek fiatal pap korában bezárt templomban végezte szentséglátogatását. Mikor kifelé indult, azt veszi észre, hogy a gyóntatószékből egy nő közeledik feléje. Még fel sem ocsúdik a meglepetésből, mikor a hölgy elmagyarázta neki, hogy protestáns létére meghallgatta az ő Oltáriszentségről szóló prédikációját. A prédikáció nagyon mehatotta, de állandóan kíváncsiskodott, hogy hiszi-e, amit hirdet. Azért ide rejtőzött és megleste titokban, hogy valóban megadja-e a tiszteletet az Oltáriszentségnek. Őszinte vallomását ezekkel a szavakkal fejezte be: „Most már boldogan jelentem ki, hogy nincs többé kételyem, én is katolikus akarok lenni.” Itt van a hit kisugárzásának áldó hatása a hívek életére. Nem jut-e eszünkbe az az igazság: „vita ex vita”!

Nagyon kérem Testvéreimet, hogy ennek a gondolatnak vonjuk le végső következtetését: *addig nem lehet öntudatos katolikusokat nevelni, amíg a pap hite nem lesz a legerősebb!*

III.

Tartsunk magunkban szemlét.

Nézzünk egy pillanatra lelkünkbe, hogyan él ott a kinyilatkoztatás igazságai iránt hitünk?

1. Az Isten. Hogyan él lelkünkben az Isten iránti hitünk? Nem lett-e ez a hit bennünk minden gondolat nélküli hagyomány? Ha rágondolok arra a koncentrikus támadás-hajszára, amelyet az istentelenek szövetsége kezdett az élő Isten ellen, és elgondolom magamnak, mi lenne akkor, ha az én plébániám területén is felütné fejét ez a sátáni hajsz, akkor lelkemben felelni kellene arra, hogy eléggé eleven és élő-e az én hitem, hogy ezzel a támadással szemben a küzdelmet fel tudjam venni. Hol van az én hitemtől a kétkedőnek nevezett Tamás apostolnak a hite? Istenben hinni annyit tesz, hogy az ember Istennek adja magát. Istenben hinni annyit tesz, mint Istennek úgy szolgálni, ahogy csak Istennek lehet és szabad.

2. *Jézus Krisztus.* Milyen a mi hitünk Jézus Krisztus istenségében? Nem fertőzte-e meg a racionalista szellem és nem lett-e előttünk Krisztus csak egy Istentől megáldott ember, akinek örök szép evangéliuma szívet-lelket derítő olvasmány? Megmutatkozik-e ez a hitünk a megváltás nagy kegyelméért megnyilatkozó hálában? Milyenképpen látszik meg hitünk a szentmise bemutatásában? Kisugárzik-e ez a Jézus Krisztusban való hit egész papi működésünkben? Az áldott emlékű Ottokár püspök egyik katolikus nagygyűlési beszédében igen határozottan elintézte az okkultista üzelmekben lelki megnyugvást keresőknek magatartását. És akkor a Pesti Hirlapban Rákosi Jenő vezércikket írt ezzel a beszéddel kapcsolatban. Az első olvasásra talán kihívónak látszott, de az ismételt olvasás után el kellett ismerni, hogy van valami igazság benne. „Ha majd a papok úgy fognak térdet hajtani az Oltáriszentség előtt, hogy az Isten jelenlététől megremegnek, akkor nem fogunk okkultista dolgok iránt érdeklődni.” Valljuk meg őszintén, hogy Rákosi Jenőnek volt valami igazsága.

3. *Az örök élet.* Hiszünk-e erősen az örökkévalóságban, annak boldogságában?! Talán nagyon régen, de mégis papi ajkáról hangzott el az a káromló kijelentés: az Isten engedje el nekem a poklot, én elengedem neki a mennyországot. Nem groteszk dolog-e, amikor egy-egy örökkévalóság felé induló paptársunk előtt oly nevetségesen titkolóznak és nem merik neki azt mondani, hogy az örökkévalóság felé közeledik. Nem tapintatlan és durva formákra gondolok, mert ezeknek sem a nemes őszinteséghez, sem a hithez semmi köze nincsen.

Milyen más volt a szentéletű Wittmann régensburgi püspök előkészülete a halálra († 1833. III. hó 8-án), aki a betegágyához kötöztette a keresztet: én Krisztusé vagyok, a kereszt tövében akarok meghalni. De miért megyünk mi idegen példaképekhez, amikor közöttünk is találkozunk ilyen sugárzó hittel. A váci egyházmegyének takarékos-sága miatt talán sokszor megtréfált nagyprépostja, dr. Baksay Károly is így készült az örökkévalóságba. Nekem megadatott az a szerencsés lehetőség, hogy váci tartózkodásom idején nem egyszer épültem mély hitén s ebből fakadó jámborságán. Tanúja vagyok annak a hit szerinti búcsúzásnak, amellyel 1920 januárjában Schmidt János preláts-kanonoktól annak halálos ágyán búcsúzott. És attól kezdve — merem állítani — minden alkalommal, amikor felkerestem Baksay nagyprépostot, imádság és elmélkedés között találtam. A legkedvesebb elmélkedő könyve Meschler S. J.: „Jézus élete” volt és P. Clemens redemptoris-tának „Jézus szenvedéséről” szóló hatalmas elmélkedése. Amikor elérkezett az ő távozásának ideje is, ott a félegyházi családi házban teljesen visszavonultan térdelt le a feszület elé és a zuhanásra besiető rokonok elé egy fájdalmasan szép kép tárult: Baksay Károly nagyprépost átkarolta a feszületet s oly erősen szorította magához, hogy ájulásában leszakította és ajkához szorított kereszttel lépett át az örökkévalóságba.

Még 1926 december 24-én „Custos quid de nocte” címmel osztrák pap a következő őszinte szavakat írta le: „A mi vallásosságunk nyárs-polgáris lett. Jóllakottság, mozdulatlanság, minden probléma nélkül. Keseríti, ha valami zavarja. A vasárnap megszentelése mechanizmus lett, amely nem sokat különbözik a hétköznapi istennélküliségtől.

Minden szisztéma, és ha még valami újat tudunk, akkor új szisztémát találunk. A hivatalnok uralkodik, a prófétát pedig bolondnak tartják. Testvéreim, — folytatja tovább az írást — ne tegyünk egymásnak szemrehányást, de valljuk meg őszintén, hogy ennek a beteg világnak a meggyógyítására nincs elég erős hitünk! Mondhatjuk-e mi nyugodt lélekkel a szocializmusnak, hogy a ti dogmátok az anyagelvűség... ha ő szemünkbe vágja vissza: nem rosszabb-e az, ha a dogma szellem és élet, de az akarat teljesen anyagelvű? Mire van legjobban szükségünk? Erős, eleven hit, mélyebb és nagyobb vallásosság."

IV.

„Quoniam omne, quod natum est ex Deo, vincit mundum: haec est victoria quae vincit mundum, *fides nostra!* Quis est, qui vincit mundum, nisi qui credit quoniam Jesus est Filius Dei.” (I Ján. 5, 4—5.)

Van-e fenségesebb kép, mint a feltámadott Udvözítő lábainál átgondolni és az ő feltámadásának isteni szépségében átélni ezeknek a szentírási szavaknak igazságát. Nem kell erős képzelődés ahhoz az összehasonlításhoz, amely Krisztus kereszthalálánál dolgozó hitetlenség, gonoszság, sátáni erők munkája és a mai világ örült kavardása között a kapcsolatot meglátja. És nem kell erőltetett következtetést keresni a hit győzelmes erejéhez, amely akkor is és ma is meg tudja győzni a sátáni világot. Ezt a győzelmet akkor biztosíthatjuk, ha a mi lelkünkben minél erőteljesebbé és minél nagyobbá tesszük a hitet.

A hitnek mint eleven kegyelmi valóságnak fejlődési fokai vannak. Aki ezeket a fokokat öntudatos lelki munkával végigjárja, az eléri a hit boldogságát és győzelmét.

1. Az első fok: mindent hinni, amit Isten kinyilatkoztatót. De ez nem elég, hanem úgy hinni, hogy annak a hitnek életünkre, cselekedetünkre irányító ereje legyen. Ahhoz igazítjuk az életünket. Amiképpen csak őszinte sajnálkozással tudok arra a szegény paptestvérré gondolni, aki sohasem elmélkedik... tehát őszinte, benső imádsággal nem keresi az Istennel való eleven kapcsolatot, éppen úgy nem tudok lelkesedni azért a paptársért sem, aki túlszigorú pontossággal betartja az elmélkedési időt, végzi az elmélkedést, de az elvégzés után élete nem igazodik az elmélkedés mágnesi vonzásához. Fájdalommal kellett erről is tapasztalatokat szereznem. A tévedésnek ez a formája veszedelmesen megközelíti a farizeusok magatartását.

2. A második fok: ne csak fáradtan és kényszeredetten higgyünk s mint valami terhet hordozzuk, hanem örömmel és szívesen higgyünk. Érezzük otthonosan magunkat a hit világában. Itt már megmutatkozik az Istenben mennyei Atyát ismerő és érző istengyermekségnek az öntudata. A hit fényében és világában az otthonelő gyermek természetességével és magátólértetődésével mozog.

3. A harmadik fok: egészen a hitből élünk. A hit bennünk él és mi a hitből élünk. Ha a hitből élünk, akkor nem kell fáradtan keresni, hogy az Isten mit akar! Minden megerőltetés nélkül, egészen önmagunktól megérezzük és felismerjük az eseményekben, élményekben, akár kellemes, akár keserű az... az Istent, az ő közelségét, munkáját. Nem kell erőltetéssel és tehetetlen külsőségekkel Isten jelenlétébe

helyezkednünk. Aki egészen a hitből él, érzi az Isten jelenlétét, még ha emésztő munkában van is, vagy az emberek állandó bántása között. Élete egész nap egy tiszta, koromtalan láng, amely Istenért ég el.

A hit szerint élni! A hitben élni! A hitből élni! Ez a legújabb idők követelménye Krisztus papjához.

Imádkozzunk, Testvéreim, a hit kegyelméért. Régi emlékeink közül keressük elő XI. Kelemen pápának imádságát, amit a régi imakönyveinkben annyiszor megtaláltunk: Credo Domine, sed credam firmitus; spero Domine, sed sperem securius; amo Domine, sed amem ardentius. Adoro te, ut primum principium; desidero, ut finem ultimum; laudo, ut benefactorem perpetuum; invoco, ut defensorem propitium. Tua me sapientia dirige, justitia contine, clementia solare, potentia protege. Offero tibi Deus cogitanda, ut sint ad te; dicenda, ut sint de te; facienda, ut sint secundum te; ferenda, ut sint propter te!

Dulcissime Jesu, da mihi fidei, spei et caritatis augmentum; cor contritum et humiliatum! (100 napi b. naponta egyszer.)

Kovács Sándor
kecskeméti prelátus-plébános

Miért engedelmeskedjünk mi papok?

I. Krisztus engedelmessége.

Az újszövetség Főpapja, Pontifex Maximus-a, az Isten és ember közötti nagy hídverő, Jézus Krisztus valóságos Isten és valóságos ember. „Aki midőn az Isten alakjában volt, nem tartotta az Istennel való egyenlőségét oly dolognak, melyhez erőszakosan ragaszkodjék, hanem kiüresítette önmagát, felvette a szolga alakját, emberekhez hasonló lett és külsejét tekintve úgy jelent meg, mint ember. Megalázta magát, engedelmes lett a halálig, és pedig a halálig a keresztfán. Ezért az Isten is igen felmagasztalta őt.” (Fil. 2, 6—9.) A mi Főpapunk születésétől haláláig engedelmes volt. Szent Pál szerint a világba jövő Messiás már így imádkozott: „Áldozatot és ajándékot nem akartál, de testet alkottál nekem; égő és bűnáldozatok nem tetszettek neked. Akkor mondtam: Ime, eljövök! A könyvtekercsben rólam van írva: hogy megcselekedjem, ó Isten, a te akaratodat.” (Zsid. 10, 5—7.) Ő, az Isten Fia, aláveti magát saját teremtményeinek, Máriának és Józsefnek „és engedelmes vala nekik”. (Lk. 2, 51.) Az Üdvözítő, akit epedve várt az emberek lelke, tízszer több időt tölt el rejtett engedelmességben, mint nyilvános szereplésben. Ő „Jesus obedientissimus” akart lenni és példájával engedelmességre megtanítani. De nyilvános működésében is az engedelmesség jellemzi. Szent János evangélistánál alig van lap, ahol ne olvassánk az Úr Jézus engedelmességéről. „Az én eledelem az, hogy annak akaratát cselekedjem, ki engem küldött.” (Ján. 4, 34.) „Nem a magam akaratát keresem, hanem annak akaratát, ki engem küldött.” (Ján. 5, 30.) „Nem azért szállottam le mennyből, hogy a magam akaratát cselekedjem, hanem annak akaratát, ki engem

küldött." (Ján. 6, 38.) „Hadd tudja meg a világ, hogy szeretem az Atyát, és amint meghagyta nekem az Atya, úgy cselekszem." (Ján. 14, 31.) „Megtartottam Atyám parancsait, és az ő szeretetében maradtok." (Ján. 15, 10.) „Elvégeztem a munkát, melyet rám bízál, hogy azt megtegyem; és most te dicsőíts meg engem, Atyám, tenmagadnál azzal a dicsőséggel, mely enyém volt nálad, mielőtt a világ lett." (Ján. 17, 4—5.) Az Úr Jézus ezzel az engedelmisséggel váltotta meg a világot és szerzett magának dicsőséget. A bűnbeesés az engedetlenség műve volt, a megváltás az engedelmisségé: „Valamint ugyanis a sok ember megtétetett bűnösnek egy embernek engedetlensége által, éppúgy a sok ember megtétetik megigazultnak egynek engedelmissége által." (Róm. 5, 19.)

II. A pap engedelmissége.

Papi létünk első órájában mi is engedelmisséget ígértünk. A szentelő püspöknek kérdésére: „Promittis mihi et successoribus meis reverentiam et obedientiam?" — férfias „Promitto"-val feleltünk. (Szentelési szertartás.) Ezzel csak megerősítettük azt az eskünet, amit mint szubdiákonusok tettünk: „Sincera fide spondeo iugiter me fore, ad normam sacrorum Canonum, obtemperaturum obsequentissime iis omnibus, quae mei praecipient Praepositi et Ecclesiae disciplina exiget." (Iuramentum ante subdiaconatum ad normam Instr. S. C. de Sacram. „Quam ingens Ecclesiae", 1930.) A 127. kánon valamennyiünket figyelmeztet: „Omnes clerici, praesertim vero presbyteri speciali obligatione tenentur suo quisque Ordinario reverentiam et obedientiam exhibendi." X. Pius pápa szavai szerint: la obbedienza „pei sacerdoti costituisce parte precipua del loro sacro dovere" („Pieni l'animo" kezdetű körlevél az olasz püspöki karhoz, 1906), az engedelmisség a papok szent hivatásának főrészt képezi. Akiben az engedelmisség csökken vagy megszűnik, ott a papi jellem jellegzetes vonása homályosul el vagy tűnik el és torz képmása lesz az Örök Főpapnak, aki engedelmes volt mindhalálig.

Szent Pál az efezusiakhoz intézett levelében írja: „Szolgák! engedelmeskedjétek test szerinti uraitoknak félelemmel és remegéssel szívetek egyszerűségében, akár csak Krisztusnak. Ne szolgáljatok látszatra, mintha emberek tetszését keresnétek, hanem mint Krisztus szolgálói, akik szívesen teljesítik az Isten akaratát. Készséges akarattal szolgáljatok, mintha az Úrnak tennétek és nem embereknek. Tudjátok, hogy mindenki, ami jót tesz, annak jutalmát veszi az Úrtól, akár szolga legyen, akár szabad." (Ef. 6, 5—8; v. ö. még Kol. 3, 23—24; I Pét. 2, 18.) Szent Pál itt lefekteti az igazi engedelmisség kellékeit: 1. Ne engedelmeskedjünk csak látszatra, az emberek tetszéséért, hanem 2. szívesen és készséges akarattal, mert 3. az Úrnak tesszük és nem az embereknek, 4. csak ilyen engedelmisségért várhatunk jutalmat az égben.

Ha papi engedelmisségünket nem építjük erre a négy oszlopra, vagyis ha nem nézzük természetfeletti szemszögből, hanem mint a próféta mondja, jobbra-balra sántikálunk, akkor sohasem fogunk szert tenni az igazi engedelmisség erényére és nem is várhatunk érte jutalmat.

mat engedelmes Főpapunktól, Krisztustól. Tehát: az a pap, aki csak látszatra engedelmeskedik, hogy előjárói tetszését megnyerje, az nem keresi az Isten akaratát, hanem önmagát keresi, saját érvényesülését, emelkedését. Az a pap, aki nem engedelmeskedik szívesen és készségesen, az megteszi ugyan a jót, de saját magát fosztja meg az engedelmesség legértékesebb jutalmától: bis dat, qui cito dat. Az a pap, aki előjárójában csak az embert, csak az ember akaratát látja, lelkiileg mélyebben áll, mint az efezusi rabszolgák, mert ezek Szent Páltól megtanulták, hogy a pogány, a kemény, a pusztán világi dolgokban parancsoló úrnak is úgy kell engedelmeskedni, mintha az Istennek tennék. Mennyivel inkább kell akkor nekünk, papoknak előjáróink intézkedésében Isten akaratát, Isten akaratának aprópénzre váltását látni, mert ha mint Szent Pál írja: minden hatalom Istentől van, „aki tehát ellene szegül a felsőbbségnek, szembeszáll az Isten rendelkezésével” (Róm. 13, 2.), mennyivel inkább száll szembe Isten rendelkezésével az, aki egyházi előjárói intézkedéseinek ellene szegül. Egyházi előjáróinkra vonatkozik az Úr szava: „aki titeket hallgat, engem hallgat, és aki titeket megvet, engem vet meg”. (Lk. 10, 16.) Csak az a pap remélhet jutalmat Istentől, aki a szentpáli feltételek szerint engedelmeskedik, mert Isten csak a saját szolgálatában végzett munkát hajlandó jutalmazni.

III. A pap engedetlensége.

X. Pius pápa „Pieni l'animo” kezdetű, az olasz püspökökhöz intézett körlevelében (1906 július 28.) ezeket írja: „Tiszteletreméltó Testvérek, szemünk előtt vannak közületek nem kevésnek levelei, levelek, telve szomorúsággal és könnyekkel, amelyekkel siratjátok az engedetlenségnek és függetlenségnek szellemét, mely itt is, ott is feltűnik a klérus között. — Napjainkban, sajnos, egy megmérgezett atmoszféra széles körben megrontja a lelkeket, és halálhozó hatásai azok, amelyeket már Szent Júdás apostol leír: „Hi carnem quidem maculant, dominationem autem spernunt, maiestatem autem blasphemant” (Júd. 8.); ezen kívül, vagyis az egyre terjedő erkölcsi romláson kívül, minden tekintélynek és tekintélyhordozónak nyílt megvetése. De hogy az ilyen szellem, bárhogyan is, behatol egészen a szentélyig és megmételtyezi azokat, akikre leginkább kellene, hogy vonatkozzanak az Ekkléziasztikusznak szavai: „Natio illorum obedientia et dilectio” (Eccl. 3, 1.), ez oly dolog, mely szívünket mérhetetlen fájdalommal tölti el. És mindenekelőtt a fiatal papok között fordul elő, hogy ez a vészes szellem pusztítva terjed, elhintve közöttük új és elvetendő teóriákat az engedelmesség belső természete körül.” (Enchiridion Clericorum pp. 427—428.)

A pápa szomorú szavai szinte szóról-szóra ráillenek a mi napjainkra is. Az utolsó évtizedben egyre növekedett az engedetlen, aposztata papok száma. Mi ennek az oka? Az-e, hogy a világháború utáni nehéz időben csak mint pap tudott álláshoz jutni — és most a könnyebb elhelyezkedési lehetőségek és jövedelmezőbb pozíció miatt otthagytja a papi rendet és odamegy, ahová régen akart vagy kellett volna mennie? A sok elfoglaltság és aránytalan munkabeosztás, mely

miatt nincs elég ideje saját lelkével foglalkoznia, elmélyednie, nem tudja a munkájához szükséges lelki erőt gyűjteni, összeroppan és az engedetlenséggel akar magán könnyíteni? Az Egyház sorsa és a bizonytalan jövőtől való félelem-e? Az új egyházellenes szellem-e, mely mint a pápa mondja: behatolt egészen a szentélyig? Az-e, hogy nem tudnak parancsolni a testüknek és ezért szellemük sem veti magát alá a parancsnak? Talán a tekintély-hordozónak elzárkózása, hideg, hivatalos bánásmódja, mely nem annyira az egyházi előljárót, mint inkább a hivatalfőnököt juttatja eszébe, akinek nem kell minden körülmények között engedelmeskednie? Vagy elfelejtése-e annak, hogy ők „in servitium dioecesis” vannak felszentelve és elsősorban lekipásztornak kiküldve, nem pedig saját egyéni terveikre és útjaikra, amelyekre ők magukat eleve, talán már a szemináriumban beállították — és most, amikor az ordinárius másképp határoz velük, mint ahogyan azt ők maguknak kiálmodták, most minden légváruk összedől és maga alá temeti tervezőjét is? Vagy talán valóban az Isten tűró és eltűrő gondviselése, mely megengedi, hogy az Egyház fájáról lassankint töredezzenek le a száraz ágak, hogy az elkövetkezendő viharban ne legyen tömeges pap-aposztázia, amely sokaknak hitét megingatná? Nem tudjuk. Nehéz a különböző körülményeket és imponderabiliákat egy mélyebb közös nevezőre hozni, de mindenesetre nagyon sokat magyaráz meg az önmegtágadás és alázatosság, az igazi papi lelkiség hiánya, a mindent evilági szémszögből való nézés.

De ne kutassuk tovább az apostázia és a durva engedetlenség lélektani és léttani okait, nézzük inkább azokat a közvetlen okokat, amelyek az engedelmességet megnehezítik, illetőleg az igazi engedelmesség fogalmát elhomályosítják. Az engedelmisség reláció, megértéséhez mindkét pólust kell szemügyre vennünk. Az engedelmisség nehézségeit tehát egyrészt a tekintély hordozójában, másrészt a tekintély elfogadjában kell keresnünk.

Pár hónappal ezelőtt a Szentatya 450 új házaspár előtt kifejtette, hogy a tekintély nemcsak attól függ, miként engedelmeskednek, hanem attól is, miként parancsolnak. „Mert más, mondja a Szentatya, a tekintélyadta jog, más a parancsolás és más az a belső erkölcsi erő, amely eleven és valódi tekintélyt kölcsönöz.” (Magyar Sion 1941 október 5. 1. oldal.)

A) Nehézségek a tekintély hordozójában.

A tekintély hordozója „ránk szabadíthat egy sereg rémet; ezek: uralomvágy, uralkodási kór, parancsolgatási mánia, tiszteletvágy, kevelység; önzés, kíméletlenség, belső nyomor (bűnök, érzékiség...), igazságtalanság, tudatlanság, kiskaliberűség, a tekintély felhánytorgatása, a joggal való hadonászás... Szent Bernát IV. Jenő pápához ezeket írja: Nullum tibi venenum, nullum gladium plus formido, quam libidinem dominandi. — Szent Benedek az előljáróhoz: Sciat se oportere prodesse magis, quam praeesse... Noverit se infirmarum curam suscepisse animarum, non super sanas tyrannidem.” (Papi lelkiség 1. sz. 42—43. old.)

A másik véglet, amikor a tekintély képviselője akaratnélküli gyenge báb, akit megkerülni, kihasználni, félretolni lehet. A tekintély

hordozójának, illetőleg végrehajtó szerveinek egyesíteniök kell e két végletet, Nagy Szent Gergely „*pie saeviens disciplina*”-ját kell megtanulniok. (Liber regulae pastoralis. M. L. 13. c. 38.) Ez a harmónia gyönyörűen jut kifejezésre a püspökszentelés szertartásában: „Vedd a pásztori hivatal botját, mondja a szentelő püspök, légy a hibák javításában jósággal erőskező; mondj harag nélkül ítéletet; az erényeket úgy ápolj, hogy tanítványaidnak szívét is megnyerjed; lelked szelidsége ne legyen akadályod a szigorú igazságosságban.” (Pontificale Romanum.)

Ez a „*pie saeviens disciplina*” kell, hogy jellemezze az egyházi hatóság leiratait is, különösen azokat, amelyekben személyes vonatkozású ügyeket intéznek el. A kemény utasítás és hivatali hidegség megértés és buzdítás nélkül néhányat engedelmességre szoríthat ugyan, de többenél fokozza az engedelmeskedés nehézségeit.

B) Nehézségek a tekintély elfogadójában.

Ilyen a *pusztán természetes szempont*, mely az egyházi előjáró intézkedéseiben nem képes meglátni az Isten akaratát. Nem tudja az ember, hogy az ilyen papok miben látják az Isten akaratát, víziókban, külön kinyilatkoztatásokban vagy villámlás és mennydörgés közepette átadott parancstáblában, mindenesetre nem látják az Úr Jézus szavában, aki nyíltan megmondotta: „aki titeket hallgat, engem hallgat”. Mivel az előjáróban csak az embert nézik, mindig akad kifogásuk: hol nem elég idős, tapasztalt, okos, művelt; hol nem elég szent, kedves modorú, igazságos. Az ilyen papok az engedelmesség alapfogalmával nincsenek tisztában; az engedelmesség a parancsoló akaratát tekinti és nem a parancsoló rátermettségét.¹

Másik akadály a *kritizáló szellem*, amely a szellemileg talán érett, de lelkileg éretlen ember tulajdonsága. Nem ártana, ha egyik-másik fiatal paptársunk megfontolná a pogány lakedemoniaiak bölcs törvényét: „Fiatalember a törvényeket nem kritizálhatja.” (Eusebius Caesar. de Praepar. Ev. ex Plat. v. ö. Rodriguez—Tóth: Keresztény tökéletesség, III. 345.) Vannak, akik mindent jobban tudnak és mindenhez jobban értenek és nem is gondolnak arra, hogy az előjáró is gondolkodik, hogy az előjárónak, aki központi helyről, magasabb vártárról nézi a dolgot, más szempontjai is lehetnek, amelyekért az egyéni érdeket nem egyszer fel kell áldozni. A Collegium Germanico-Hungaricumban minden évben felolvasták az ebédelőben a háziszabályokat, még most is visszacseng fülemben a komoly figyelmeztetés: „*omnis autem murmuratio tamquam pestis fugiatur*”. Igen, a zúgolódás pestis,

¹ Szent Gertrud egyszer arra kérte az Urat, hogy az egyik előjárót szabaddítsa meg bizonyos hibáitól. Ima közben megjelent neki az Úr és ezeket mondotta: Én ennek az előjárónak hibáját meghagytam, hogy az alattvalók erényeit gyarapítsam. „Mert sokkal nagyobb erény szükséges ahhoz, hogy valaki oly ember vezérlésnek vesse magát alá, akin hibákat vesz észre, mint olyannak, akin semmi megrónivalót sem talál.” (Rodriguez—Tóth: Keresztény tökéletesség, III. 367—368.) Nemcsak természetfeletti szempontból, hanem természetes szempontból is „Túlzás, ha azt akarjuk, hogy a tekintély hordozója általában a mi szájunk íze szerint igazodjék. Túlzás maximális bölcseséget igényelni. Túlzás, ha a tekintély hordozójában mindenáron a szentet akarjuk látni. Túlzás, ha minden visszaélést ki akarunk küszöbölni, sőt már az is túlzás, ha azt hisszük, hogy minden ilyen visszaélést ki lehet küszöbölni. (Papi lelkiség 1. sz. 43—44. old.)

mely mindent megfertőz; lűg, mely mindent kimar, „Teufelsdienst“, ahogy Zimmermann askétikájában nevezi. (Asketik II. Aufl. S. 635.) Ördögi szolgálat, mert lázadás az Úr ellen. Minden zűgolódónak oda-mondhatják az egyházi előljárók, amit Mózes és Áron mondott a zűgolódó izraelitáknak a pusztában: „Mik is vagyunk mi? Nem mi ellenünk irányul zűgolódástok, hanem az Úr ellen.“ (Ex. 16, 8.)

Ha a kritizálást mint pestist elítéljük, evvel nem mondjuk azt, hogy meg kell tagadnunk józan eszűnkét és nem formálhatunk magunknak a dolgokról jogos, higgadt véleményt. Sőt, ha úgy látjuk, hogy más intézkedéssel Isten ügyét jobban lehetne előremozdítani, jelentsük azt az illetékeseknek. Itt is áll a mértani axióma: két pont között a legrövidebb út az egyenes. Ne ott beszéljünk és kritizáljunk, ahol nem tudnak rajta segíteni, ez csak elmérgesíti a helyzetet, hanem forduljunk oda, ahol az ügyet el tudják intézni. Tanuljunk itt is a Szentírásból: „Nincs boruk“ — mondja Szűz Mária a kánai menyegzőn (Ján. 2, 3.); „Uram, íme, akit szeretsz, beteg“ — üzenik Lázár nővérei (Ján. 11, 3.), vagyis feltárják a helyzetet Jézus előtt, de a döntést Reá bízzák. Cselekedjünk hasonlóan. Tárjuk fel a helyzetet az előljárók előtt és bízzuk azután rájuk a végleges döntést és ne akarjuk mindenáron saját véleményűnkét kanonizálni, ne keressük az engedelmisség örve alatt saját akaratunkat.

„Légy meggyőződve, — mondja Szalézi Szent Ferenc — hogy hamarabb tűnik el ég és föld, mint hogy Isten megfélekedznék rólad, ha engedelmes vagy.“ Néri Szent Fülöp pedig így bátorít: „Még nem kárhozott el engedelmes, de engedetlen még soha nem üdvözült.“ „Aki az engedelmisség alól kivonja magát, — olvassuk Krisztus Követésében — a kegyelemből vonja ki magát.“ (III. 13, 1.)

Mi nem akarjuk magunkat kivonni az engedelmisség alól még kis dologban sem, mert ismerjük az Úr Jézus szavát: „Aki a kicsiben hű, az hű a nagyban is; és aki a kicsiben hamis, a nagyban is hamis.“ (Lk. 16, 10.) Mi valljuk Szent Ágostonnal: „obedientia in creatura rationali mater quodammodo est omniumque custos virtutum“ (De Civ. Dei 1. 4, 12.), és hogy „citius exauditur una obedientis oratio, quam decem millia contemptoris“. (Aug. De. op. Mon. c. 17.) Igen: „Nincs józanabb, okosabb, szerencsésebb, célravezetőbb és könnyebb út a legteljesebb emberi kibontakozáshoz, a legbiztosabb üdvözüléshez és legsikeresebb lélekmentéshez, mint az engedelmisség útja.“ (Papi lelkiség 1. sz. 45. old.)

Dr. Erdős Mátyás

Hozzászólás a papok engedelmességének problémájához.

Az előbbi dolgozaton megérzik, hogy időszerű, sőt sürgősen időszerű. És minél jobban szétterül magyar földön is egy új világ alakításának nyugtalanul követelő szelleme, annál nagyobb problémává nő a papi engedelmesség. Szembe kell néznünk e problémával, hátha a szembenézés valamelyes megoldást sugall.

1. A probléma.

Az engedelmesség roppant nagy dolog az eszes teremtmény számára, még akkor is, ha csak külsőleg engedelmeskedik valaki, belsőleg pedig mást gondol és érez. A tisztán szolgai és szolgálati engedelmességtények általában csak azért léteznek, mert tőlük függ az engedelmeskedő kenyere, sokszor családja kenyere is; vagy mert az engedetlenségért súlyos büntetés jár (katonák esete). Némelyek számára a magasabb érvényesülés egyetlen útjának látszik: nagyon kiszolgálni a főnököt, sőt még ki nem mondott óhaját is eltalálni.

A papság engedelmességében is nagy szerepe van e három hatalmas indítóoknak: kenyér, büntetéstől való félelem és az emelkedés reménye. — Minthogy azok, akik mindenképpen magasabb méltóságra akarnak eljutni, a papi engedelmeskedők kisebb része, marad a jelentősebb rész számára általában főindíték gyanánt a kenyér és a jobb és nagyobb kenyér.

Az ilyen engedelmesség szolgálati engedelmesség, rendesen szolgai is.

Más az az engedelmesség, amely *valódi erény*. Ez az Istentől származó, fölöttes tekintéllyel szemben lelke mélyén is tiszteletet érez, lélekben is meghajol előtte, készséges iránta: az előjárói tekintélynek egyetlen forrása, Isten miatt. Istennek hódol, mikor előjárói tekintélyt elfogad, Istennek enged, amikor embernek engedelmeskedik. Ez az engedelmesség tehát sohasem az embernek mint ilyennek szól, hanem az emberben hordott isteni tekintélynek.

Ez az engedelmesség egyedül méltó egészen az értelmes és szabadakaratú emberhez, aki egyedül csak Istennek tartozik teljes meghajlással.

Ennek az erénynek tehát egy nagy figyelme, készsége és tette van: Isten akarataival szemben. Bárkinek és bármiben történjék ez az engedelmesség, ez a leglényegesebb szempont érvényesül benne. (Hogy ezzel az isteni akarattal miként találkozik biztosan az engedelmeskedő az előjárói intézkedésekben, itt most kifejtetni kissé hosszú lenne és elterelné a fő gondolatmenettől. A Papi Lelkiség harmadik számában majd kitérek még erre.)

Hogy az engedelmesség erényéből, vagyis az engedelmesség egészértékű belső lelki készségéből mennyi van a mai magyar papságban (világít és szerzetest együtt vehetünk), azt csak akkor látnók világosan, ha a kenyér és jobb kenyér kérdése lényegesen kevésbé

függne egyházi előjáróinktól, akiknek engedelmeskedni tartozunk; például egyházüldözés esetén vagy általános állami díjazás esetén. Azt hiszem, az az engedelmisségi helyzet, legalább egyes részleteiben, megdöbbentő eltolódást mutatna a maival szemben.

Ezzel azt is mondtam, hogy az engedelmisség erénye a mai magyar klérusban itt-ott elég gyöngye. A fiatalokban pedig gyöngébb, mint az idősebbekben.

2. Okok.

A vázolt problémának sok oka van. Főbbeket említem:

a) Fogyatékos hit az alattvalóban.

A hit isteni erénye és annak szellemében való élet nagyon meggyöngült. Ez kortünet. A fölvilágosodás mozgalma, a tudományok vasszorgalmú művelése, bámulatos eredményei s az anyagi kultúrának szédületes fejlődése hozta magával. A liberális gondolkodás világosan látta, hogy hit nélkül sokkal inkább boldogul, mint hittel. Fölfedezte a hit gátlásait a „szebb és jobb földi élet” számára. Tehát száműzte a hitet és az életberendezést a nélkül csinálta meg. Ez olyan arányú mozgalom volt, hogy a papság nem bírta vele. Föl sem ismerte kellően a helyzetet. Sőt maga a papság is vett át többet-kevesebbet ebből a szellemből dogmatikai gondolkodásában is (modernizmus), életmódjában is.

A régiek gyermekded hite, melynek elég volt a kinyilatkoztatás ténye és szövege, elég volt az egyházi tekintély ténye és szava, amelyekkel szemben tökéletes tisztelet és készség töltötte el a lelkeket: ez a hit rohamosan oszlanı kezdett. Visszafoglalása csak a kultúra új eszközeivel történhetett, amire viszont nem volt kellően fölkészülve a papság. Lassan érlelődött és érlelődik a mai embernek való apológia és még lassabban az egyházi életnek az az arcúata, amelyet hamar és igazán megszerethetne a mai ember.

Különös-e, ha ez az egyensúlyát veszített hit és hitszellem mindig jobban beveszi magát a papság lelkébe is?!

Eljutottunk oda, hogy a papnak sincs régi gyermekded tekintély-tisztelete és hite. Az átlag-papnak, mert kivételek mindig lesznek. Az a nyugodt, derűs, lelket kitöltő, evangéliumból és szenthagyományból élő, törhetetlen és mások élete számára is szorgosan tevékeny hit, — de megritkult a papok sorában is!

Márpedig az engedelmisség jól fejlett erényéhez nagy, erős hit kell. Csakis ebből és ezzel tud felnőni és az élet viszontagságai között helytállni. Nélküle föltétlenül elsorvad. — Ma pedig még erősebb hit kell, mint régen, mert a tekintélyt és hitet gyöngítő tudományos és gyakorlati szempontok igen fölbujáztak.

b) Hideglelkű kormányzás.

A coelebs-élet nem vezet kézenfogva a meleg családias szellem felé, amely megért, elnéz, segít és főleg — szeret. A pap magános élete könnyen kitermeli a fölfokozott individualizmust, önzést, anti-szociális, hideg, merev, mechanikus, paragrafusokban élő lelkületet. Az ilyen lelkület parancsa is merev, hideg, érzéketlen. Ki is váltja

az ellentétet abban, akinek parancsol, főleg, ha az még fiatal, érzékeny lélek. Az ellentét folytatása — ha magunkat belül erős kézzel nem fogjuk — az ellenszenv, harag, bosszú, gyűlölet.

Elképesztő helyzetek állhatnak elő ilyen alapon, főleg közvetlen előljáró és alattvaló között.

A hideg kormányzás annál bántóbb, minél érzékenyebben mérlegeli az alattvaló azt a szellemet, melyet Jézus Krisztus kívánt az előljáróktól és hagyott övéire félre nem érthető példaadással az utolsó vacsorán, mikor megmosta tanítványai lábait és oly fönséges fogalmazással fűzte hozzá az utasítást apostolai számára, hogy ők is hasonló alázatos szeretettel szolgáljanak egymásnak.

Nem lehet említés nélkül hagynunk azt a mai körülményt sem, hogy erősen demokratikus korban élünk, amikor nemcsak jelszavakkal, hanem az életnek, az embertársi érintkezésnek leegyszerűsített stílusával az emberek közelebb jutottak egymáshoz, modorukban is közvetlenebbek lettek, a társadalmi nagy válaszfalak ledőlnek és lassan a munkásnak is meglesz a maga helye az urak között, s az emberek csak foglalkozásukban lesznek különbözők. A kölcsönös nagy kultusznak, a barokk életformáknak kora lejárt. S hogy lejárt, azt a fiatalság hamarabb tudja és élénkebben mérlegeli, mint az idősebbek. Ha pedig előfordul az, hogy némely országban a beati possidentes az új korszellemről nem akarnak tudomást venni, az erős visszatetszést hív ki.

Az egyházi hierarchiában az ilyen korszellemmel lépést tartani nem könnyű. Igaz viszont, hogy e korszellemnél is modernebb Krisztus, aki a legalázatosabb és legszolgálatkészebb szeretetnek közvetlenségét maga is gyakorolta s övéinek megparancsolta. A modern demokratikus szellemet a hierarchiában és az egész egyházas életstílusban megvalósítani a szeretet mellett még: szintén olyan feladat, amelynek megoldását több-kevesebb türelmetlenséggel sürgeti a korszellem. Ebből a korszellemből aztán a fiatal papság jórésze is akar magának.

c) A korszerű nagy teendők megértésének lassúsága.

Az Egyháztól függetlenül halad az egyetemes emberi társadalom hatalmas átalakulások felé. Ez átalakulásokkal szemben az idősebb nemzedék nem elég rugalmas; még értelmezésükkel szemben sem. A fiatalság viszont igen; és minél tehetségesebbek egyesek, annál szolidárisabbak az átalakulásokkal. A régi formákhoz való merev ragaszkodás izgatja őket. Ők nemigen értik a konzervatív törekvések értékeit.

Ez a nyugtalanság a fiatal nemzedék legjellemzőbb kortünete.

Fokozza ezt természetesen a túlhajtott kultúrigény, mellyel nem tart lépést az alsópapság javadalmazása. Fokozza maga a kényelmet és szórakozást szolgáló kultúra is, mert puhít, és a keményebben fegyelmezett s apostoli munkában őrlődő életet nem sugalmazza. Fokozza a nyugtalanságot sok fiatal papnak szervezetiesen is vagy legalább idegileg gyöngébb állapota, mely nincs kellően hozzámérve a mai lelkipásztori teendőkhöz.

3. A megoldás útja.

Kizárólag a magasabb papi lelkiiség.

Nem ez maga a megoldás, hanem e nélkül nincs megoldás.

Csakis a fejlettebb papi lelkiiség képesít az isteni és emberi tekintély teljes tiszteletére, elfogadására, gyermekded, mélységes és rendíthetetlen hitre, a hitnek világos, természetfölötti gondolkodására. Ezek pedig az alapjai az engedelmisségnek.

Csakis a fejlettebb lelkiiség képesít előjárókat arra a szolgáló szeretetre, melyet Krisztus parancsolt nekik s amely szeretet egyedül vezet el a legkisebb alattvaló bajának megértésére is, sőt meleg lélekkel megélésére s az abból fakadó paptestvéri közelségre, szolidaritásra, végül pedig arra a szellemre, amely meghittén egyszerű és közvetlen tud lenni az alattvalókhoz ugyanakkor, amikor tiszteletet vált ki belőlük.

Csakis a fejlettebb lelkiiség tesz képessé arra az önzetlenségre és áldozatosságra, melyet a papi élet soha, semmiféle jóléti berendezkedésekkel nem kerülhet meg, mely papi mivoltunknak mindig lelke marad s amelynek folytán készen kell lennie meghozni az evangéliumkövetelte áldozatokat, akár javakról való lemondásban, akár munkák vállalásában, akár keresztek viselésében. Ez az önzetlenség és áldozatosság márkázza a papi életet. De ebben a márkázásban sohasem lesz része annak, aki a mélyebb papi lelkiiségnek nem tulajdonosa.

Mivel pedig ez a lelkiiség általában nincs, azért tud egyrészt annyi tápot kapni a jó és rossz szellemű, nyugtalan papi kriticismus, és másrészt azért nem tudja meghozni a papi élet lépten-nyomon felmerülő, olykor a férfiúnak teljes keresztény hősiességét követelő áldozatait.

De fejezzük be ez írást azzal a nagyon vigasztaló ténnyel, hogy a komoly lelki élet igénye mindinkább sarjad a magyar papok lelkében. A többség lelkében ugyan még nem állapítható meg ez a sarjadás, de abból, hogy például a „Papi Lelkiiség” című kiadványt is milyen lelkesen fogadta a magyar klérus, éspedig a világi klérus nem kis hányada, — idősebbek és fiatalok — a legszebb reményeket ápolhatjuk arra nézve, hogy az értékesebb rész szelleme lesz úrrá majd lassan az egész klérusban és a magyar papság nagyobb része olyanokból fog állni, akikben a papi lélek és papi szellem éretten, minden áldozatra elszántan és egészen korszerűen jelentkeznek, s akik épp e miatt képesek lesznek az evangélium sugárzatába állítani és fölemelni országunk népét.

Hunya Dániel S. J.

Don Bosco papi arca.

(Gondolatok pappászentelésének százados évfordulóján.)

A legszebb regényeket nem Tormay Cecil, nem Somogyváry Gyula és nem Gulácsy Irén írta. A legjobb regényíró a jó Isten. Az Ő elbeszélései mind csupa élet: boldog vagy fájdalmas emberéletek. Felejthetetlen művésziessége ezeknek az Isten-írta regényeknek, hogy a legszebb történetek indítóokai igen sokszor csak véletlennek látszanak. Mintha a jó Isten itt is az alázatosságot gyakorolná... Akinek azonban szeme van a látásra, az megérti a mindenható Művész elgondolását.

Ilyen látszólagos véletlennek köszönhetjük Don Bosco csodálatos, szent életbe borulását is.

Örök vágyak sodrában...

Alkonyodott, amikor Bosco Jancsi, a castelnuovói szegény özvegyasszony fia, örvendező gyermeki lélekkel sietett haza az iskolából, hogy megcirógassa a már reggel óta nem látott sárgarigót. Kinn fogta nemrég az erdőn... Örömmel toppan a konyhába. De hirtelen visszahőköl. A kalitka ajtaja tárva-nyitva. A konyha földjén pedig ott csillognak mint szétgurult aranyszemecskék, a sárga madártollak... Fájó szívvel kitámaszkodik az udvarra. Rázza a zokogás. Amikor azonban elcsitul az érzések fájó vihara, csodálatos változás történik. János két keze férfiasan összeszorul s amíg komoran néznek felé a piemonti dombok, megígéri, hogy szíve sohasem csüng többé földi dolgokon. Megindul az életszentség útján. Igazolja Chesterton szavait: „Minden szent, mielőtt szent lesz, ember; és mindenfajta emberből lehet szent.”

Jellemképét megfesteni nem a legkönnyebb, mert egész földi életében nincs semmi folt, semmi árnyék. Hiányzik belőle a Szent Ágostonok fiatalkori érzékiessége, az Assisi Szent Ferencek táncos-dalozós boldogság-szomjúzása. Lelkében nem harangoz vissza könnyes, meakulpás emlékeket a múlt. Szépen mondja Jörgensen: „Öbenne minden csak fény árnyék nélkül, s ez művészi szemszögből bizonyos nehézséget okoz. Az egész képnek fehérnek kell lennie: fehérnek a fehérségben, fényesnek a fényben.

Az igazak — mondja a Szentírás — tündökölnék majd, mint a nap.

De ki tudja lefesteni a napot?

Ha a művésznek nehéz feladat is, a lélekbúvárt azonban szerföltött érdekli.”

Az Isten tenyerén.

Modern pap volt a szó hamisítatlan értelmében. Perceit még Sonnenschein perceinél is jobban átszötte a lüktető élet minden színés fonala. És az életütemnek ebben a zakatolásában a hitből élt. Ez adott neki erőt, új gondolatokat, merészebb cselekvést. A hit volt az a cső, amelyen — áttörve a hétköznapi posványán — magábaszívta a mélységekben fakadó élő vizek forrását. Bármely helyzetben, bár-

milyen foglalkozás közt, gondolatai mindig az Istent keresték. Ott élt az Isten tenyerén. „Olykor, — mondja Don Rua — ha késő esti órában nyugovóra kísértük, meg-megállt a csillagos eget fürkészní s fáradtságot feledve, elcsevegett velünk Isten végtelenségéről, mindenhatóságáról, bölcsességéről. Máskor pedig, kint a szabad természet ölen, felhívta figyelmünket a szántóföldek, a mezők szépségére, a termések busás bőségére s ezáltal ráterelte a beszélgetést Isten jóságára s a Gondviselésre. Elég gyakran megesett velünk, hogy az emmauszi tanítványokkal felkiáltottunk: Nemde, lángolt a mi szívünk, míg beszélt az úton?”

Gyönyörű példáját adta egy alkalommal a modern pap Istent sugárzó, derűs szellemének.

Marseille-ben tartózkodott. Tiszteletére lobogódísz tőltött a város. Az utcákon hömpölygő tömeg szemében csillogott az öröm. Ez alkalommal meglátogatta egyik jótevőjét, egy előkelő úriasszonyt. Búcsúzáskor leszakított egy árvácskát és így köszönt el: „Egy gondolatot adok Önnek, Asszonyom, az örökkévalóság gondolatát. (Franciául az árvácskát pensee-nek, gondolatnak nevezik.) Minden, amit cselekszik vagy mond, erre irányuljon. A földi öröm elsuhan, csak az örökkévalóságnak nem lesz vége. Munkálkodjék itt a földön azon, hogy az örökkévalóságunk boldog legyen!”

A hitnek természetes következménye a bizalom. Hány papi lélekből hiányzik ez az erény! Ezért a sok didergés, a félelem és ellankadás. Ezért kerül oly sokszor viharba a papi lélek és tűnik el a kavargásban, mint az őszi falevél.

Hogy mennyire bízott Don Bosco az isteni Gondviselésben, azt szépen jellemzi Huysmans, a híres regényíró:

„Nincs egy fillérje sem és kollégiumokat táplál, templomokat épít, papi otthont alapít . . . Némely pillanatban úgy látszik, hogy minden összeomlik. Nagyösszegű váltók érkeznek, a pénzesláda azonban üres. Óránkint sürgetik. Ő pedig amikor befejez egy-egy levelet, hátrafordul és így szól: jól van. Újra zaklatják: Mégiscsak illene fizetni! — És Don Bosco folytatva az írást, így válaszol: Ez az isteni Gondviselés dolga! Így, akár harminc- vagy negyvenezer líráról legyen is szó, kellő időben mindig érkezik egy „bizonyos” valaki és elhozza a hiányzó összeget. Don Bosco pedig minden csodálkozás nélkül mosolyog.”

Fehérbe öltözötte . . .

Két arc sugározta be a történelmet. Az egyik tövises közt, legördülő vércseppek gyöngyözésében ragyog és ez: a Krisztus-arc. A másikat — jóllehet sokszor véres és könnyes ez is — liliomok övezik és ez: a katolikus pap arca. Salotti bíboros csak az ősi hagyományt írja le ezekkel a szavakkal: „A papság éltető lelke a tisztaság.”

Don Bosco élete példát mutat arra, hogyan lehet a papnak a gyárkémények földrelomháló füsttengerében, a dzsessz-zenét visszaverő kirakatok tükre közt is élvezni és érezni a liliomok illatát.

Első utóda — Don Rua — írja, hogy Don Bosco „magatartása az élet mindenegyves pillanatában, vigyázatossága szavaiban, nézésében, minden cselekedetében, annyira épületes volt, hogy már apró

gyermekkorában a jó szülőknek az volt a leghőbb kívánsága, hogy csemetéik az ő társaságát élvezzék. Az a rajongó szeretet pedig, melyet a tisztaság erénye iránt egész papi pályafutása idején táplált s az a buzgóság, mellyel ezt az erényt növendékeivel megkedveltetni igyekezett, világosan bizonyítják, mennyire tökéletes volt abban ő maga."

Tisztaságát megérezték a fiúk is. Az oratóriumban mindenki tudta, hogy kísértések idején elég csak megközelíteni vagy megérinteni Don Boscót és elcsendesül a vihar, mint egyszer a galileai tengeren. Egy fiúnak, akit igen sokszor zaklatott a tisztátalan kísértés és tőle kért tanácsot, ezt válaszolta: „Légy mindig közelemben, aztán ne félj!”

Csodálatos volt az a leleményesség, amellyel lelkének üdeségét védte. Egyszer nagy jótevőjének, Camburzano grófnőnek volt a vendége. A grófnő csodálta Don Bosco egyéniségét és szentként tisztelte. Ez alkalommal is befogatott a hintóba, hogy napi sétájára magával vigye a Szentet. Don Bosco le is ment a hintóhoz. Amikor azonban észrevette, hogy a gróf nincs jelen, finoman visszautasította a grófnő kedves biztatását: „Jó grófnő, mindenki tudja, hogy Don Bosco szegény és alamizsnáért szaladgál. Ugyan mit mondanának, ha nagybíró módra hintóban látnák? Volna-e még bátorságuk neki alamizsnát nyújtani?”

Don Bosco elkészönt. A parkban biztosan jobban az égre mosolyogtak a virágok. A grófnő pedig még nagyobb tisztelettel nézett a távozó pap után, amint ott ment a nyírott bokrok között fekete, kopott reverendájában, lelkében azonban fehérbe öltözötten

Ősi barázdákon.

Don Bosco egyéniségét így is meg lehet határozni: a munka, a cselekvés szentje. Olyan ember volt, aki a modern időkben is eredeti elgondolásában gyakorolta az ősi bencés jelszót: ora et labora. Salotti bíboros szerint is: „Munkája folytonos imádság volt; imádsága pedig alapja és lelke minden munkájának.” A múlt század Sonnenscheinje, Don Orionéja, és az ő jelszava is ugyanaz, mint az égőszívű, szent genfi püspöké: Da mihi animas, caetera tolle! Add nekem a lelkeket! Ha fáradt vagy gyöngül a test, ez a jelszó csendül meg mindig a lelkében mint pezsdítő dallam.

Ha nyári vakációt említett előtte valaki, csak ennyit mondott rá: mi majd a mennyországban pihenünk. Számtalanszor fáradtan tért haza a városból és ha titkára kérte, hogy pihenjen kissé, mielőtt hozzáfog a gyóntatáshoz vagy íráshoz, a válasz hasonló volt az előbbihez: majd pihenek a paradicsomban.

Milyen szép papi cél: Krisztust sugározni, meggyújtani a lélek máglyáit, körüljárni jól cselekedvén.

1878-ban egy plébánosnak, aki a lelkipásztorkodást el akarta hagyni, ezt írta: „Ne is beszéljen arról, hogy plébániáját elhagyja. Sok a munkája? A munka mezején halok majd meg, sicut bonus miles Christi, mint Krisztus jó katonája! Gyámoltalan vagyok? Omnia possum in eo, qui me confortat, mindent megtehetek abban, aki engem

megeősít! Sok a tövis? A tövissek majd virágokká válnak s az angyalok majd koszorút fonnak belőlük az ön számára a mennyországban. Súlyosak az idők? Mindig is ilyenek voltak. Ám Isten sohasem késett a segítségével. Christus heri et hodie! Krisztus tegnap és ma! Tanácsot vár tőlem? Tessék: legyen különös gondja az öregekre és a betegekre, s úrrá lesz a szíveken."

A gyertyák fényében.

Szentsége azonban akkor volt igazán szembetűnő, amikor imádkozott. Egyik életrajzírója szerint: „Egyszerű és mégis elbájoló volt az imádságban tanúsított összeszedettsége. Testtartása mozdulatlan és feszes; összekulcsolt kezét az imazsámolyon pihentette vagy a mellének támasztotta; fejét gyengén lehajtotta. Tekintete merő, arca mosolygó volt. Mindebben azonban semmi keresettség. A hit és istenszeretet fénye tükröződött homlokán. Ám aki csak így látta, az feltétlenül ösztökélve érezte magát arra, hogy maga is szépen imádkozzék."

Élmény volt látni misézés közben. „Az oltárnál oly szerény, összeszedett, áhitatos, szabályos volt, hogy mindenkinek épülésére szolgált." A szertartásokban került a mesterkéeltséget, de azért mindig szabatos volt. Sokszor megtörtént, hogy a hívek odacsoportosultak az oltár köré, ahol misézett. A nélkül, hogy ismerték volna, ilyen szavakkal hagyták el a templomot: ez a pap biztosan szent! ...

A magvető.

Első szentmiséjében a szó hatalmát kérte. Mert a szó kulcs: lehet vele nyitni a rozsdás, meggémberedett szíveket. A szó harmat: átszivárog a kemény lélekrögökön és a sziklákon is kizsendül a vetés. Olaszország leghíresebb szónoka lehetett volna. Igen sokban meg is előzte a mai szónoki nagyságokat. „Valahányszor Don Bosco a lélekről beszélt, — írja Don Francesca — azt hiszem, egy hitszónok sem érhetette utól."

A beszédben csak a lélek üdvössége volt a főcélja. Egyszer így szólt egyik igazgatójához: „Hallom, hogy N. N. sokat prédikál. — Igen, Don Bosco. — Na és jól prédikál? — Nagy hatással. — Dehát olyan-e a beszédje, hogy gyümölcsöz a lelkek javára? — Nem tudom, Don Bosco; rengeteg hallgatója van. — Azt kérdezem, megtéréseket eredményez-e a prédikációja? — Arról nem tudok. — Jól van hát: tiltsd el őt több évre a szószéktől."

A lélekkeresésnek ezzel az elszánt keménységével lett az Isten mikrofonja. Amikor Franciaországban járt, Párizsnak az örömek és élvezetek felé törtető, színes néptömege is megáll. Elnémul a dal, a zene. Hallgatják az Isten szavát, amelynek az ő csengő hangja lett a vezetőke. Hallgatja az a város, amely néhány évtizeddel előbb a Robespierre-ek véres, szuronnal támogatott őrjöngését éljenezte. Az örök Szépséget meg nem ismerő művészhomlokok hajolnak meg előtte. A Victor Hugok fölkeresik és kéri, hogy adjon még nekik több lélekcirógatást, mert olyan jól esik a szavak nyomán fakadt béke. Ráillik ez a földillatú, de ősi jelző: magvető ... Magvető a Szajna-parton, Rómában, Torinóban és amerre csak járt.

A gyóntatószékben.

Gyóntatás. Fönséges papi hatalom. Gyöngyhalászként a mélybe merülni és felhozni egy-egy drágagyöngyöt. Aztán megcsillogtatni a szikrázó napfényben: Uram, ezt Neked hoztam!

Olaszországban sok helyen így nevezték Don Boscót: a gyóntató, a gyóntatás apostola. Gyóntatott mindenütt. Az omnibuszon, vonaton, az állomáson indulásra várva, petrencék hűvösében, a postakocsi bakján, élősövény mögött, lépcsőházakban stb.

Pappászentelése után ezt határozta el: „Ha majd gyóntatni hívnak, éspedig sürgősen, félbeszakítom a breviáriumot s megrövidítem a szentmiséhez való előkészületet meg a hálaadást, csak hogy rendelkezésre álljak ebben a szent szolgálatban.”

Sok helyen meredező pisztolycsővel, villogópengéjű törökkel fogadták. És mégis, mondja Cagliero bíboros, „a gyóntatás szentségének kiszolgáltatásában tanúsított jósága kivételes, állhatatos és csodás volt. Akik csak nála szoktak gyónni, azokat mind az ő nyájassága, mindig kegyes, türelmes szeretete nyerte meg... Rövid volt, bár sietség nélkül; kegyes a legmagasabb fokon, sohasem szigorú. Korunkhoz illő, rövid, ám mindig alkalmas tanácsokat osztogatott. Még a pirongatásnak is olyan ízt tudott adni, hogy szeretetet gerjesztett bennünk az erény iránt, gyűlöletet a bűn iránt.”

A gyóntatást mindennél előbbrevalónak tekintette. Történt egy alkalommal, hogy meglátogatta jóbarátja, Patrizi őrgróf. Vasárnap reggel volt és a gróf a sekrestyében kereste Don Boscót. Éppen gyóntatott. Azt üzenté az őrgrófnak, hogy örül megérkezésén és várakozzék egy pillanatig, amíg meggyóntatja azokat, akik szentáldozáshoz szeretnének járulni. Ez a pillanat másfél óra volt.

Paradoxon.

Chesterton Aquinói Szent Tamás című könyvében azt írja, hogy „minden nemzedéket az a szent térít meg, aki leginkább ellentmond neki”. Don Boscora is illenek ezek a szavak. Az individualizmus pirkadásakor mindig csak másokra van gondja. Amikor a vér és arany káprázatában szédelegnek az embertömegek, ő misszionáriusokat küld szét a világba, hogy megmentse a kallódó lelkeket. Marx sötét kárpittal akarja eltakarni a túlvilágot, Don Bosco egyéniségéből világosság árad, amely minden zugon átvillan és a véges anyagi értékeket az örökkévalóság távlataiba állítja. A janzenizmus korában a gyakori szentáldozást hirdeti, mert az Isten nem dörgőszavú, megközelíthetetlen Nagyúr, hanem szeretőszívű atya. Igen, minden szent élete paradoxon, de csak a földrenéző emberek szemében.

P. Lukács István szaléziánus

Mint jólnevelt vadászkutya . . .

Mint jólnevelt vadászkutya,
melyben megbízik jó ura
s szájába adja rákovácsolt
láncát s viszi vidám, fura
hévvel a láncot és korbácsot:
így járok én.

Feltündérlik az izgató,
a vérpezsdítő Nagy Tilos!
Most jön a perc, a néma lázak
nagy perce, izzó, mártíros,
akkor más lelkek lába lázad
rohamra ki!

Kuvasz-lelkek a nagy kolonc
dacára űzik a nyulat,
kopó-lelkek vad vágya vakkant
s ezer bozót, völgy, fordulat
izgalmával hajtják a vadkant,
vagy őzikét.

Én állok majdnem pattanó
inakkal, Gazdám figyelem
távolból is, szájamban Törvény,
járólánc, korbács, fegyelem
s ha int, egy gyors csodára törvén,
elcsípem tiszta örömöm.

Mécs László

Papi hivatás és a közjó szolgálata.

„Impossibile est, quod aliquis homo sit bonus, nisi sit bene proportionatus bono communi” — mondja Aquinói Szent Tamás. (Summa Theol. I. II., qu. 92., a. 1., ad 3.)

Magyarra ezt így fordítanám: *Lehetetlen, hogy valaki jó ember legyen, hacsak nincsen a közjó iránt helyesen beállítva.*

Ha ez vonatkozik az emberre általában, tehát minden emberre: mennyivel inkább vonatkozik arra, akinek élethivatása másokat Istenhez vezetni, jó emberekké átgúrní, akinek tehát előbb magának is kiváló módon jó emberré kell válnia: a papra.

Már ebből is láthatjuk, mily szoros az összefüggés papi hivatás és a közjó szolgálata között.

Lássuk, mi is a közjó?

A közjó nem egyesek vagy egyes csoportok, hanem egy egész társadalmi közösség összes tagja szellemi és anyagi javainak arányos összessége.

Anyagi javak alatt értjük a testi épséget és egészséget, táplálkozást, lakást, ruhát, az emberi jóléthez szükséges minden anyagi eszközt.

Szellemi javak alatt pedig az értelem, a tudás, a jellem, az erkölcs, a kedély minden értékét.

Ezen anyagi és szellemi javaknak csupán egyike vagy másika még nem nyújtja a valódi jólét fogalmát. Ehhez összességükre van szükség; mégpedig összhangban és arányosan.

Nem lehet jólétről beszélni olyan embernél, akinek teste ép, szelleme azonban fogyatékos. Még kevésbbé olyannál, akinek például testi ereje van, de nincs miből táplálkoznia; vagy olyannál, akinek például tudása van, azonban gonosz jellemű.

Ha e javak arányos összessége egy emberben megvan, akkor van az illető jólétben. Vagy — az élet viszonylagos voltát szem előtt tartva — tán találóbban így fejezhetjük ezt ki: minél inkább megvan egy emberben a szellemi és anyagi javak arányos összessége, annál inkább lehet az illetőről mondani, hogy jólétben van.

Azonban minket most közvetlenül nem a pusztán egyéni jólét, nem csupán ennek vagy annak az embernek a jóléte, a java érdekel, hanem a köznek a java, a közjó, a közösségnek a jóléte.

Hogy a közösséghez társadalomtani értelemben annál könnyebben eljuthassunk, előbb vegyük szemügyre minden emberi közösségnek *ős-sejtjét, a családot.*

A család java az illető család összes tagjai anyagi és szellemi javainak arányos összessége. Ezt előmozdítani feladata az illető csa-

lád minden tagjának. Legjobban ezzel a jelmonddal fejezhetjük ki: egy az összesekért; az összesek az egész család minden egyes családtagjáért.

Az összetartás, együttműködés és okszerű munkafelosztás az ilyen virágzó családnak az előfeltétele. Amíg ez a beállítottság él egy családban, addig az a család virágzik és áldását kisugározza minden egyes tagjára. Amily mértékben e családi beállítottság megfogytokzik, oly mértékben oldott kéveként hull szét a család és annak egyes tagja magára marad.

Ahhoz, ami a család kicsiben, hasonló a társadalmi közösség, amely *alatt ma rendszerint egy-egy nemzetet értünk*: hol a szó területpolitikai, hol pedig nyelvi, néprajzi értelmében. (Területpolitikai értelemben nemzet például egy állam összes lakossági, nyelvi különbség nélkül. Nyelvi-néprajzi értelemben nemzet a nyelvi-néprajzi értelemben együvé tartozók összessége államhatárra való tekintet nélkül. Hogy e két nemzetfogalom közül melyiknek milyen jelentőséget tulajdonítunk, melyiknek és mikor és mily tekintetben adjuk az elsőséget, az e fejtegetésem keretét meghaladja. Amit a következőkben kifejtek, az alkalmazható a nemzetre területi-politikai és nyelvi-néprajzi értelemben egyaránt.)

A pap hivatásánál fogva közbenjáró, közvetítő Isten és az emberek között. Az, amit Isten tőle mint paptól az ítélet napján számonkér: *a halhatatlan emberi lelkek*. Ezekkel törődni a pap sajátos feladata. Semmi sem valódi papi munka, ami nem a lelkek üdvét munkálja, célozza.

Tudomány, művészet, ékesszólás stb. művelése, ha reverendában történik is, *nem valódi papi munka, ha mint cél eme tevékenységnek nem lebeg ott állandóan a lelkek üdvének a szolgálata*. Még inkább áll ez a papnak például közéleti vagy gazdasági tevékenységéről.

Azonban *minden munka papi munkává válik, ha mint cél ott lebeg valamiképen a lelkek üdvössége*. Mikor néhány éve a füleki ferencrendi házfőnök egy ifjúsági nyaraló tábornak kölcsönadta szakácsfráterét, hogy lássa el a tábor konyháját, annak a ferencrendi testvérnek a főzése lelkipásztori, tehát tulajdonképp papi munka volt, mert sok szegény, éhes ifjút jó főztjével hozott közelebb saját személyn át az Egyházhoz. Egy fiatal dominikánus jóbarátom, okleveles gépkocsivezető, papi, lelkipásztori munkát végzett, mikor ingyenes gépkocsivezető-tanfolyamot rendezett. Ezzel oly lelkeket hozott közelebb a paphoz, akikhez a templomban nem tudott volna hozzáférközni.

Tehát minden munka lehet papi munka, ha lelkipásztori szándékkal, lelkipásztori lelkülettel végezzük. Legszebben ezt a Jézus-társaság jelmondata fejezi ki: *Mindent Isten nagyobb dicsőségére!* (Mellesleg megjegyzem azt is, hogy lelkipásztori okosság és tapintat feladata az, hogy a lelkipásztori szándék ne nyilvánuljon meg túl mohón és túl gyorsan. A lelkipásztornak különösen kell óvakodni attól, hogy „ajtóstól” akarjon egy lélekbe bejutni.)

Az Aristoteles—Szent Tamás-féle társadalomtan szerint *a közösség az együttműködés, okszerű munkafelosztás és kölcsönös támo*

gátás által az emberi jólét számára lényeges értéktöbbletet jelent a pusztán elszigeteltségben élő ember körülményeihez és boldogulási lehetőségeihez képest. Ezért természetszerű az embernek, hogy ne embertársaitól elkülönítve, elszigetelten, hanem velük közösségben éljen. (Ez alól a keresztény értelemben vett remete sem tesz kivételt. Elszigeteltsége embertársaitól csupán külsőséges. Lelkében annál több velük a szeretet és ima kapcsolata.)

Minthogy a közjó a közösség minden egyes tagjának a nagyobb-fokú jólétére olyan fontos, ezért tekintendő az egyed úgy is, mint a közösség szerves része. A közösség az egész; a közösséghez tartozó egyed pedig annak része, aki hivatott, ha kell, a közösségért áldozatot is hozni.

Ezért *a köznek szolgálni, a közösség javát előmozdítani sokkal értékesebb erkölcsileg, mint pusztán egyesek javával törődni.*

Ez a nézőpont vonatkozik minden emberre, bármely szakmához tartozzék az illető. Mennyivel értékesebb munkát végez például egy orvos, aki egy egész község egészségét óvja meg vagy állítja helyre, mint az olyan orvos, aki csupán néhány embert gyógykezel. Mennyivel értékesebb egy tanító működése, aki egész községek ifjúságának nyújtja az iskolai tudást, mint az olyan, aki csupán egynéhány tanulót részesít magánoktatásban, stb.

Ugyanez áll a papra. Nem csupán néhány, bár tán kiváltságos lélekkel kell törődnie, hanem mindazokkal, akik bármikép is, de lelkipásztori gondjára vannak bízva.

Krisztus Urunk mennybemenetele előtt megparancsolta tanítványainak: „Elmenvén tehát, tanítsatok minden nemzeteket...” (Máté 28, 19.) Ha ez áll az Egyháznak az egész földkerekségére szóló küldetésére, akkor világos, hogy áll az egyes lelkipásztorra is mindazokkal kapcsolatban, akik bármikép is lelkipásztori gondjára vannak bízva.

Éppen itt nyílik tág tere minden szűkkeblűség kiküszöbölésének; *tág tere a nagyvonalúságnak és nagy, tág papi szívnek.*

Egy angol katolikus püspök egyik papjától, akinek csupán ezer hívője volt egy, mondjuk, százezer lakosú (nemkatolikus) városban, kérdezte: hány lelke van plébániáján? A pap azt válaszolta: ezer. — Téved, — mondta a püspök — százezer van. Hisz valamikép a nemkatolikusok 99 ezerje is lelki gondjaira van bízva.

Ha ettől a lelkülettől vagyunk áthatva, ha isteni Mesterünkkel valóban átérezzük azt, hogy „szánom a sereget” (Máté 15, 32.), akkor nem egyedekben, kis, bár tán kiváltságos csoportokban fogunk gondolkodni, hanem *azonosítani fogjuk magunkat azon egész közösséggel, amelyben élünk, amely tehát valamiképpen gondjainkra van bízva.* Akkor Szent Pállal (I Kor. 9, 22.) „mindennek mindene lettem, hogy mindenkit üdvözítsek”.

Akkor, csakis akkor, de akkor aztán biztosan és szükségszerűen rádöbbenünk arra, hogy *a közjólét emelése mily fontos eszköze a lelkek megközelítésének és Istenhez való vezetésének.*

Akkor apostoli szemmel fogunk beletekinteni az egymással szorosán összefüggő testi-lelki tömegnyomorba, akkor kinosan fogjuk magunkat érezni nagypolgári, vagy hogy úgy mondjuk, „úri” jólét-

ben, mialatt körülöttünk éheznek, rongyokban járnak, dideregnek és hajléktalanok nagyon sokan. Akkor Szent Pállal (II Kor. 9, 14.) „Krisztus szeretete ösztönöz minket”. Akkor Szent Péterrel (Máté 19, 27.) „mi mindent elhagytunk és téged követtünk” és Krisztus példájára szegényesen élünk és sugározzuk magunkból a szeretetet, részvétet és segítséget. Akkor a hasonló gondolkodásúak körénk sereglenek és csodálatos katolikus akció, azaz világiak apostoli együttműködése a pappal fog körülöttünk megindulni. Akkor nem önmagunkra, hanem embertársainkra fogunk gondolni, mégpedig nem csupán egyes embertársainkra, hanem azok egész sokaságára és közösségére. Akkor az *apostoli szeretet leleményességével fogjuk meglátni, melyek azok a szegénygondozó, emberbaráti, népjóléti, szociális feladatok, amelyek a mi környezetünkben a legszükségesebbek*. Akkor szinte észrevétlenül belekerülünk minden közjóléti mozgalomba és munkába, akár népi táncokról legyen szó, akár állat- és emberégszégügyről, akár fogyasztási vagy bérletszövetkezetről, akár ármentesítésről, akár okszerűbb trágyázásról, akár sportrendezvényekről stb.

És éppen itt lehet a lelkes, sokoldalú, kezdeményező pap és annak munkássága számára a *veszély*. Mégpedig veszély több oldalról. Agyonnyomja a munka tömege és sokfélesége. Fától nem látja az erdőt. Egész működése felületes, tehát végeredményben meddő kapkodás lesz. Reá is vonatkozik az isteni Mesternek Mártához intézett intelme (Lk. 10, 41—42.): „Márta, Márta! szorgalmatos vagy és sokban törődöl. Pedig egy a szükséges...” A sok periferikus munka mellett feledjük mindennek a lényegét, a magvát: a lelki munkát önmagunkban és híveinkben. Vagy munkánk külső sikere elkapat. Már nem Istenért és a lelkekért dolgozunk, hanem önmagunk sikeréért, mások elismeréséért. Így pedig a leghasznosabbnak látszó külső munka is erkölcsileg értéktelenedik. Vagy hiúságból, külső sikerért és elismerésért tevékenykedve, ha e külső siker elmarad, munkakedvünk is megszűnik. Kedvünk szegetten nyárspolgári kényelembe és semmittevésbe vonulunk vissza.

És mégis, éppen ma, amikor a közösségi gondolat és a közjó mint célkitűzés világáramlat, mennyire korunkból kiszakadtak, időszertlenek vagyunk, ha a közérdekű tevékenységtől visszavonulunk és, ahogy mondani szokás, „sekrestyénkbe vonulunk vissza”, vagy ami még nagyobb baj lenne, kényelmes papi otthonunkba?!

Mi a megoldás?

Amíg *Krisztus és a lelkek szeretete* ösztökél minket, amíg a *lelkek üdve legfőbb törvényünk*, amíg tehát saját lelkünk üdvével is törődünk, tehát *imádkozunk és jól elmélkedünk*, addig nincs baj. Addig van mód a teendők fontosságát és sürgősségét kellően mérlegelni és a szerint cselekedni. Amíg *lelki életet, apostoli lelki életet élünk, addig találunk megfelelő munkatársakat* is, akikkel a feladatokat kitűnően megoszthatjuk. Kellő együttműködéssel és munkafelosztással (katolikus akció!) pedig csodálatosan sokat és csodálatosan rendszereset lehet elérni.

Ne feledjük továbbá azt sem, hogy az *Egyház hatása*, bár nyilvánult külső társadalmi, közérdekű intézmények létesítésében is,

sokkal inkább az emberek lelki átdolgozásában és a külső intézményeket vállukon vivő emberek kellő lelkeséggel való telítésében volt a világot átalakító szerepe és hatása.

Az Egyház e példáját kell nekünk, egyes papoknak is követnünk: elsősorban saját lelkünket és a többi lelkeket töltjük meg valódi krisztusi közösségi, szociális beállítottsággal. A többit, a külső munkát és annak részleteit akkor biztosan akadnak, akik tapintatos, szelény, sokszor inkább csak háttérben maradó, buzdító, tanácsadó közreműködésünk mellett el fogják végezni; sokszor bizonyára jobban, mintha minden külső részletmunkát is mi akarnánk elvégezni.

Egész elmefuttatásunkat röviden összefoglalva: *Minél komolyabban és mélyebben fogjuk fel papi hivatásunkat: annál inkább fogunk a közjónak szolgálni akarni. És megfordítva: minél inkább akarunk a köz javának szolgálni, annál inkább rájövünk, hogy ennek is főkélléke a lelkek átgúrása, tehát lényegében lelki, lelkészi, lelkipásztori, papi munka.*

Dr. Pfeiffer Miklós

A plébánosi hivatás.

Van-e a plébánosnak sajátos hivatása, ami többlet az általános papi hivatással szemben? Van-e a plébánosnak sajátos kegyelmisége, aszkézise, munkájának sajátos jogi, dogmatikus és liturgikus megalapozottsága, ami sajátos hatalomnak, kegyelmeknek, örömeknek és felelősségnek forrása? Adja meg erre a választ az, aki erre a legilletékesebb, maga az Egyház: az egyháztörténelem, az egyházjog, a Szentírás, a dogmatika és a liturgia révén!

I. A plébános történelmi arca.

Az ősegyházban a plébános és püspök még egyet jelentettek: ugyanazon személyek egyesítik magukban mindkét munkakört. A IV. században a kereszténység kinyomul a városokból a környező vidékekre is, megalakulnak az első vidéki hitközségek. A plébános e korban úgy áll előttünk, mint a városi püspök kirendelt helyettese.

A plébános önálló joghatósága először a népvándorlás korában jelenik meg. A missziós területek nagy távolságai miatt a dolog természete folytán is meg kellett lazulnia a plébános és püspök közötti eddigi szoros viszonyoknak: megjelennek az első önálló plébániák. A plébános tehát ekkor már úgy áll előttünk, mint az Egyház széles joghatósággal fölruházott képviselője, aki önálló jogkörét püspöki küldetés alapján gyakorolja. A plébános és püspök joghatóságának pontos elkülönülése után, hátra volt még a plébános és a hívek viszonyának jogi tisztázódása. Az ezredforduló körül a plébános anyagilag teljesen hűbérurára van utalva. Nagy Károly a plébános anyagi függetlenségét biztosítja, de ekkor előáll a plébános legsajátosabb típusa: a rector ecclesiae, a teljes jogú lelkipásztor, ki távol a néptől éli föl plébániája jövedelmeit és a „vicarius”, a „plebanus”, a nép papja,

ki gyöngé javadalmazás fejében, megbízott joghatósággal a néppel foglalkozott. A plébános anyagi függetlenségét a III. lateráni zsinat (1179) védi meg, rendezve a patronátusi jogot.

A plébános történetének következő szakasza a hívekkel való lelki kapcsolatának kiforrása. A kolduló rendek föllépésével megindul a jogi vita a plébánosnak a hívekre való joghatóságáról. A túlzó irányzat azt követelte, hogy a hívek lelki élete teljesen a plébános joghatóságára épüljön. Keresztség, házasság, temetés, húsvéti áldozás, mind csakis a saját plébános közreműködésével lehetséges, sőt a vasárnapi kötelező szentmisét is csakis a plébániai templomban hallgathatják a hívek, a gyónást, főképen a húsvéti gyónást sem végezhetik másnál. A vitát a viennei zsinat zárja le 1311-ben, amikor is megvédi a plébános joghatóságát, de ugyanakkor a püspök teljes joghatóságát is kidomborítja a plébános és a plébánia fölött.

A trienti zsinat a plébános történeti arcán négy vonást vés ki: 1. tudományosság: papnevelő intézetek. 2. A plébános és hívek bensőséges viszonya: a nagy plébániák főosztandók. 3. A plébános a hívek pásztora: minden plébános pontosan meghatározott nyájjal rendelkezzék. 4. A plébános a lelkipásztori egységnek összetartó ereje, amennyiben a lelkipásztorkodó papság lényegesen a plébános kisegítője.

A plébános fogalmának kialakulására a politika is befolyást próbált gyakorolni: a gallikanizmus és jozefinizmus tévedése szerint a plébános közvetlen isteni joghatósággal áll nyája élén. A püspököknek csak a plébános, de nem a hívek felett van joghatósága.

Az újkor a plébános történelmi arcán a szociális vonásokat dolgozza ki. Az iparosodás következtében földuzzadt városok lakosságát a papság az egyesületek révén próbálja megközelíteni. A szétszóródott nyáj kezd ismét gyülekezni a plébános köré, ha még egyelőre csak az előadóteremben és egyesületi helyiségben is.

X. Pius a kegyelmi vonásokat véste fel e történelmi arcra, amennyiben ezt az egyesületi közösséget a liturgikus mozgalom révén odavitte az oltár köré s megteremtette a plébános és hívek mindkét részről cselekvő kegyelmi kapcsolatát. A plébános úgy áll előttünk most már, mint a nép igazi főpapja, ki egészen a népé és egészen Istené. XI. Pius pápa végre is meghirdeti a Katolikus Akciót s ezzel fölvési a plébános történelmi arculatára az utolsó vonásokat: a vezéri jelleget: a plébánosnak a kegyelmi közösséget ki kell vezetnie az életbe és a közösség egységes külső tevékenységét vezérként kell irányítania, hogy a belső kegyelmiség így megteremje méltó külső gyümölcsseit.

Szociális szeretet, vezéri erő, kegyelmi mélység, önálló elhivatottság, saját hívek fölött való felelősségtudat, a liturgikus Istenbe kapcsolttság, az Egyház benső titokzatos kegyelmisége, mind ott tükröződnek ezen az arcon, melyet megvalósítandó példakép gyanánt az élet, és pedig az Egyház két évezredes élete állít elénk.

II. A plébános jogi arca.

A 451. Can. 1. §-a értelmében a plébános önálló megbizatással rendelkezik, de ugyanakkor hatalmát püspöki küldetés alapján bírja:

vagyis teljes felelősséggel tartozik minden hívéért a püspökön keresztül Krisztusnak.

A 453. Can. 1. és 2. §-a az Egyház követelményeit állítja föl a plébánossal szemben: 1. Legyen fölszentelt pap: Krisztus követe, papságának részese. 2. Legyen tiszta erkölcsű, hiszen ő a föld sója, rendelkezék tudománnyal, hogy tanúbizonyságot tehessen az igazságról, égjen benne a lelkekért való buzgóság, különben béres és nem pásztor, rendelkezék prudenciával, hogy a lelkek bonyolult ügyeiben mindig helyesen cselekedjék.

A 462. Can. felsorolja azokat a nyilvános és ünnepélyes ténykedéseket, melyeket csakis a plébánosnak van joga véghezvinni. Vagyis nem primus inter pares ő, hanem a plébánia igazi feje, ki az egész hívő közösséget hivatalosan képviselve lép Isten elé s Isten követségében jön a hívek közé.

A 467., 468. Can. a plébános lelkipásztori kötelességeit határozza meg: minden kötelességet a plébános személyére ró. A plébános és hívek tehát kölcsönösen összetartoznak s a plébános a hívek lelki gondozását nem elláttatni, hanem ellátni köteles. Nem távolról irányító vezérkari főnöke, hanem lelkiatyja híveinek.

Can. 469.: „Parochus diligenter advigilet...” A plébános nemcsak azért tartozik számot adni, amit és ahogyan cselekszik, hanem felel híveinek titkos hibáiért is: törekedett-e komolyan megakadályozni ezeket?

Krisztus hatalmának hordozója, bizalmának letéteményese, papságának részese, föld sava, világ világossága, jó pásztor, mindenkinek mindene, a közösség feje, Isten szőlőjének munkása, éjjeli őr, ki világító pásztortűzekkel tartja távol az ordító oroszlánt: mindez első sorban és lényegesen a plébánosban valósul meg a Codex szerint.

III. Plébános dogmatikai szempontból.

Dogmatikus szempontból tekintve a plébános úgy áll előttünk, mint az egyházközség feje. A megváltás tényének kettős arca van: Isten kiengesztelése az emberiséggel és a legfőnségesebb áldozatnak, az eucharisztikus áldozatnak a bemutatása. A plébániai közösség fejét is e kettős feladat illeti: Krisztussal, a Főpappal föláldozni magát a rábízott közösségért, valamint népével egyesülve, mint az áldozati közösség feje, bemutatni Istennek a közösség áldozatát. A plébánost Krisztussal, az emberiség üdvözítő Főpapjával egyesíti az egyházi rend szentsége, mely kiemeli őt a nép közül és Isten számára foglalja le, a néppel pedig egyesíti kánoni küldetése, mellyel az Egyház valamelyik közösség élére állítja. Az egyesülés Krisztussal szentségi és fölbonthatatlan, míg a néphez, ennek egy meghatározott közösségéhez szóló küldetése nem hoz létre szentségi, fölbonthatatlan viszonyt (ilyen viszonyban a püspök sem áll egyházmegyéjével, bár a püspöki hatalmat szentség közvetíti), mégis ez a küldetés kegyelmi tényező, mivel a Szentlélektől vezetett Egyháztól származik és meghatározott hívekhez szól. Az Egyház Krisztus szűztiszta jegyese. Krisztus az Egyház életet adó feje. A mai dogmatikusok szerint a plébániai közösség az egész nagy egyházi közösséget jelképezi. A plébániai közösség

nem más, mint Krisztus Egyházának, misztikus testének tényleges megnyilvánulása ezen az adott helyen. A plébános ezért legbensőbb dogmatikai mivoltában nem csupán vezér az egyenlők között, hanem fő, kinek mintája a nagy misztikus testnek feje: Krisztus. A plébániai közösségben tehát kétféle egységről beszélhetünk: erkölcsi egységről, mely a közösség tagjainak egy célra irányuló összefogásából származik: ez a plébániai közösség külső egysége; s kegyelmi egységről, melynek lényege a plébániai közösség tagjainak egy magasabb, éspedig természetfölötti létrendben, közös életelv révén való egysége. Ez a plébániai közösség benső, misztikus egysége. Nem más ez, mint Krisztusnak, a vőlegénynek Egyházával kötött frigye. A plébánosnak a közösségéhez való viszonya tehát Krisztusnak Egyházához való viszonyát jelképezi és valósítja. Krisztus titokzatos testét a plébános köteles gondozni. Fejlődik ez a test, ha a keresztség kiömlik valakire, „ugyanis mi mindnyájan egy Lélekkel egy testté kereszttelttünk”. (I Kor. 12, 13.) Ő az, ki lehozza az oltárra és kiosztja azt a kenyeret, mely az egység bilincse: „Mert egy kenyér, egy test vagyunk sokan, mindnyájan, kik egy kenyérben részesülünk.” (I Kor. 10, 17.) Ő az, ki a haldoklóhoz elviszi az örök élet zálogát. (Ján. 6, 52.) Ő az, aki jelen van a házasság létrejötténél, mely a kegyelemre alapított legszentebb földi közösséget létesíti, mivel Krisztusnak az Egyházához való viszonyát kell jelképeznie. (Ef. 5, 25.) Ő az, ki magvetőként elveti híveinek romlandó testét Isten szántóföldjébe, hogy majd menyeyei test keljen ki onnan a maga idejében. (I. Kor. 15, 35. skk.) Mindez elsősorban és lényegesen a plébános joga és kötelessége. (Can. 462. köv.) Más, a plébános akadályoztatása esetén csakis mint a plébános helyettese végezheti ezeket. Így jelképezi és valósítja a plébánosnak a plébániai közösséghez való viszonya azt a termékeny és érintetlen frigyvet, ami Krisztus és szeplőtelen jegyese, az Egyház között fönnáll, és amelyből az új élet származik.

Dogmatikai megvilágításban tehát így áll előttünk a plébános: titokzatos hatalom hordozója, roppant kegyelmek sáfárja, az isteni vőlegény barátja, ember, kinek kezébe Krisztus misztikus testének fejlődése van letéve.

IV. A plébános aszkétikus arca.

Ontudatlanul is Vianney arca merül föl lelki szemeink előtt: sovány, beesett, kifinomult papi arc, szemeiből tüzel a kegyelmiség, Istennel a legbelső viszonyban él, bőjtjeiben alig ismer megszakítást, ostorozásának nyomai még ma is láthatók szobájának falain, gyóntatószéke körül reggeltől késő éjtszakáig tolonganak, beszédeiből kisugárzó kegyelmi erőnek ellenállni nem lehet.

A plébános munkájának sikerét nem alapíthatja másra, mint Isten kegyelmére. Ezt pedig csakis az ima és aszkézis esdheti le. A plébános aszkézisének alapvető vonása a másokért való önátadás következetes és mind tökéletesebb valósítása. A plébános ugyanis nem csupán saját megszenteléséért egyesül Krisztussal, a Fővel, hanem mint plébános „őérettük, ... hogy ők is meg legyenek szentelve az igazságban”. (Ján. 17, 19.) Ezzel a sajátos kegyelmi közvetítő

egységgel valósítja meg a plébános a fej fönséges feladatát s tölti be egyúttal Krisztus pásztori parancsát is: „Én vagyok a jó pásztor. A jó pásztor életét adja a juhokért.” (Ján. 10, 11.) Ezt az önátadást viszi bele a reggeli szentmisébe, melyben a plébános az elkövetkező napi munka minden keresztjét már előre egyesíti Krisztus főpapi áldozatával híveiért. Ha csak egy nap is kereszt és áldozat nélkül maradna, a jó pásztor, az alter Christus szegezze csak magának a kérdést, nem lett-e hűtlen fönséges kötelességéhez? Mert ha már „az egyik tag szenved valamit, együtt szenved vele valamennyi tag; vagy ha az egyik tag megdicsőül, együtt örövendez vele valamennyi tag” (I Kor. 12, 26.), akkor mennyivel inkább a fej az, mely megérzi még a legutolsó tag fájdalmát is, s mely kisugárzó központja minden erőnek és gyógyulásnak! Krisztus szenvedésével, keresztjével megváltotta a világot, de a világ üdvözítéséhez a plébános szenvedését és keresztjét is igénybe veszi a saját közösségében. Szent Pál is ebben az értelemben hívja föl figyelmünket a szenvedés közösségi értékére: „Kiegészítem testemben azt, ami híja van Krisztus szenvedéseinek, az ő teste, az Egyház javára.” (Kol. 1, 24.) Ez a szenvedés, amit a plébános Krisztussal, a fővel egyesülve, mint jó pásztor, híveiért vállal, a plébániai közösségnek legnagyobb kegyelmi építő ereje és azon keresztül az egész nagy átfogó közösségnek, Krisztus titokzatos testének, mely a maga egészében csak akkor fejlődik, ha apróbb sejtjeiben gyarapodik az élet: „Mindenképen növekedjünk Krisztushoz, aki a fej... így történik ezután a test növekedése a maga épülésére a szeretetben.” (Ef. 4, 15–16.) A plébános hivatása tehát az, hogy magára vegye és viselje azon szenvedések tetemes részét, amiket Isten titkos rendelése folytán plébániai közösségének a nagy krisztusi test szenvedéseiből részesülve viselnie kell. Hordoznia kell nemcsak saját egyéni keresztjét, hanem plébániai közösségének keresztjeit is. Mivel Jézussal, a Főpappal egy, meg kell ezért ízlelnie mindazt a keserűséget, amit Őra és Feje ízlelt, hogy „övéi őt be nem fogadák” (Ján. 1, 11.), hogy átadták a pogányoknak, „hogy kicsúfolják, megostorozzák és felfeszíték” (Mt. 20, 19.), ki „hogy a saját vére által megszentelje a népet”, bélpoklosként „a kapun kívül szenvedett”. (Zsid. 13, 12.) Meg kell ízlelnie Szent Szívének fájdalmát népe hűtlensége fölött: „Jeruzsálem! Jeruzsálem, mely megöli a prófétákat és megkövezed azokat, kik hozzád küldettek; hányszor akartam egybegyűjteni fiaidat, mint ahogy a tyúk egybegyűjti csibéit szárnyai alá, és te nem akartad!” (Mt. 23, 37.) „Menjünk ki tehát őhöz a táboron kívül, hordozván az ő gyalázatát.” (Zsid. 13, 13.) A Krisztussal egyesült áldozatnak ez a nagylelkű és föltétlen vállalása lényeges vonása a plébános kegyelmi aszkézisének. A plébános imája ezért gyakran hasonlít a magánosan imádkozó Úr imájához, akár midőn az apostolok kiválasztása előtt a hegyen imádkozott, akár midőn az Olajfák hegyén vért verejtékezve magánosan tusakodott, vagy midőn a kereszt sötét éjtszakájában elhagyatottságában Atyjához folyamodott. A pap már feladatánál fogva tartozik a földön lévő imádkozó Egyházhoz. De elsősorban is azt érinti ez a kötelesség, akinek saját hívei vannak, kiket egyéni felelősséggel tartozik gondozni: a plébánost. Már Mózesnek is, aki pedig csak Isten által rendelt vezér s nem Krisztussal egyesült kegyelmi fő volt, irga-

lomért kellett folyamodnia az Úrhoz népéért, mennyivel inkább kell ezt megtennie a plébánosnak, aki Istentől fölhatalmazott és az Egyháztól kirendelt, Krisztusba oltott, kegyelmi közbenjáró Isten és plébániai közössége között. S ha már a tizenkét éves Jézus is Atyja házában akart lenni, mennyivel inkább kell akkor a plébánosnak, aki fölhatalmazása és felelőssége révén már eljutott a kegyelmi rendben a „férfiúi tökéletességre, olyan életkorra, melynek mértéke Krisztus teljessége” (Ef. 4, 13.), gyakori adorációival fölkeresni templomát és ott összeformnia a gondjaira bízott hívő közösség legfőbb Fejével, Pásztorával és Papjával.

Krisztussal összeforrva maradéktalan önátadás imában és áldozatban a hívekért: ez az az aszkézis, amit a plébánosi küldetés kíván meg a paptól.

V. Leiturgos.

A papnak nemcsak Krisztussal és második Krisztusként kell imádkoznia és áldozatot bemutatnia népéért, hanem népének imáival és áldozatával is egyesülnie kell s így járulnia Isten elé. A plébános itt ismét különleges módon az Urat mint főt testesíti meg. A plébániai közösség általa akarja bemutatni közös áldozatát Istennek. Amint az Egyház Krisztussal egyesülve mutatja be az emberiség legszentebb áldozatát a mennyei Atyának, így ez az áldozat a plébános közreműködése és a hívek részvétele folytán válik a plébániai közösség áldozatává. Az áldozati oltárnál úgy sereglenek a hívek a plébános köré, mint bárányok a pásztoruk köré s a plébános kezei által együttesen mutatják be, Krisztussal egyesülve a legszentebb áldozatot. Szent Péter leveleinek különféle helyeiből ezt a gondolatmenetet állíthatjuk össze: a természetfölötti közösség ismertető jele, hogy a nyáj ez, melyben a bárányok önkéntes szeretettel csoportosulnak az Istentől rendelt pásztor köré. A pásztor a természetfölötti közösségben a forma gregis szerepét tölti be: ő a nyáj példaképe, a közösség alakító ereje. Amint a nyáj szétszéled, ha nincs pásztor, úgy a plébánosnak is ez a szerepe Isten nyájában: neki kell benső összetartó erejével eggyé kovácsolnia Isten nyáját a természetfölötti rendben. A plébánosnak ez a forma gregis mivolta jut főséges módon külső kifejeződésre és benső megvalósulásra a plébániai közösség áldozatában, amit a plébános híveitől körülvéve és velük egyesülve, mint a közösség feje és benső alakítója mutat be. A plébánosnak és nyájának ez a kegyelmi viszonya az áldozatbemutató pap csodás magasságára emeli föl a hívek közösségét is: „Ti pedig választott nemzetség, királyi papság, szent nemzet, szerzett nép vagytok.” (I Pét. 2, 9.) Tehát a plébános és nyája között közös erő-kicserélődés áll fenn a kegyelmi rendben: a plébános áldozatbemutató hatalma a hívek közössége révén teljesedik ki, viszont a plébániai közösség az Istentől rendelt pásztor révén kapcsolódik be az Egyház átfogó kegyelmi közösségébe. „Ismerem enyéimet és ismernek engem enyéim.” (Ján. 10, 14.) A plébános és közössége tehát a kölcsönösségnek legszorosabb viszonyában élnek egymással. Pap és áldozat „korrelatív” fogalmak, tanítja a dogmatika: egyik sem létezhetik a másik nélkül; még fogalmilag sem. De akkor az áldozaton keresztül a pap

és nép is korrelatív fogalmak. Így válik az áldozat középponti erejévé minden plébániai tevékenységnek. A liturgia tehát a legértékesebb út, amelyen a plébános forma gregis, a közösség alakítója lehet. Itt ő népének látható feje és vezére Krisztushoz. Ilyen vezérré és fővé teszi őt az evangélium hirdetése is, de ebben is ki kell egészítenie munkáját a közösségnek, mivel szavainak ereje csak akkor lesz, ha a közösség kegyelmisége támogatja azokat. Így az igehirdetés feladata is megoldását a plébániai kegyelmiség legbenső gyűrűjéből, a liturgikus áldozatközösségből meríti.

VI. Katolikus Akció.

A plébánosnak és híveknek kölcsönösen kegyelmet közlő áldozatközössége az egységes külső plébániai tevékenységben éri el koronáját. A hit meddő és holt jócselekedetek nélkül (Jak. 2, 14.), így a közösség imája és éneke is gyümölcstelen volna, ha nem vezetne ez Krisztus testének növekedéséhez a közösség egységes tevékenysége által is. Szent Pál szerint „minden összekötő íz közreműködésével... történik a test növekedése a maga épülésére a szeretetben”. (Ef. 4, 16.) A plébániai élet csúcsa, mikor a közösség teljes külső együttműködéssel is építi Krisztus titokzatos testét: a Katolikus Akció. A plébánosnak itt is forma gregis-nek, közösséget alakító erőnek kell lennie. A közösség bilincse azonban csakis jóságos, megértő, elnéző szeretet lehet. Ezt megkívánja a titokzatos test és az egy kenyérben való részesedés törvénye, hogy minden plébániai hívő testvérét és nővérét lássa és szeresse a másikban. A plébános itt úgy lesz forma gregis, ha ezt a krisztusi szeretetszellemet oly erővel sugározza magából, hogy híveinek szívébe valósággal beleoltja tulajdon lelkét, az áldozatkész szeretet szellemét. Innen ered a plébános nagy feladata: árasztani a szívek karitászát, és ahol ez már megvalósult, a kezek karitászát is, éspedig oly mértékben, hogy ezzel egész közösségét szeretetközösséggé tehesse.

VII. Papi egység.

Mindeddig a plébános állott a mondottak középpontjában. Világos, hogy érvényes mindez, a munkaterületnek megfelelő módosítással, a plébánia egész papságára is és mindazokra, akik a plébánia területén mint papok működnek. Tekintetbe kell azonban venni itt egy újabb szempontot is. Ha már a plébánia híveinek is össze kell forniok Krisztusban, hogy hozzájárulhassanak Krisztus testének növekedéséhez, akkor a plébánia lelkeszkedő papságának valóban egy szívvel-lelkkel kell alkotnia, hogy közös munkalehetőségeiket Krisztus titokzatos testével szemben egészen kiaknázhassák. A plébánosnak itt is hivatása az, hogy forma gregis legyen. Világos azonban, hogy ez csak akkor válik lehetségessé, ha a lekipásztorkodó papság a plébános vezetése alatt tökéletes egyetértésben működik össze. A plébánia papi közösségének példát kell adnia arra a tökéletes kegyelmi és külső egységre, amit a plébániai hívőközösségnek mint krisztusi közösségnek, önnönmagában létre kell hoznia. Ezt a papi egységet munkálni atyai, paptestvéri szeretettel, hasonlóképpen a plébános elsőrendű feladatai közé tartozik. A plébániai közösség nagy kegyelmi érdekei

múlnak ezen. A concelebratio, a legszentebb áldozat közös papi bemutatása, ma már nem lehetséges a papszentelési mise kivételével. (Can. 803.) Azonban mégis a közös áldozat az alapja a plébániai papi egységnek, hiszen a plébániai közösségnek minden papja ugyanazon áldozatot, és pedig ugyanazon közösséggel egyesülve mutatja be. Ezt a benső papi egységet Krisztusban, aminek alapja a papszentelésben nyert papi karakter, a plébániai papoknak mindig úgy kell tekinteniök, mint soha ki nem meríthető feladatot. Öregnek és fiatalnak, különféle hierarchikus grádusoknak, ugyanazon természetfölötti élettől duzzadó közösségben kell egymást kiegészíteniök és kiegyenlíteniök. A plébániai papságnak ez a kegyelmi egységben kivirágzó papi szelleme alapföltétel nemcsak a plébániai közösség, hanem az országos papi közösség kegyelemteljes munkájához is.

A plébános tehát úgy áll a plébániai közösség előtt, mint annak papja, pásztora és tanítója. A szent lakomának közössége és a szent titkoknak közössége és nem e világ dolgaiban való közösség fűzi őt híveihez. Ez újra meg újra arra inti őt, hogy az ő birodalma nem e világból való, és nem is szabad e világból lennie. Feladatát sohasem tekintheti e földön beteljesítettnek, s ha már minden az örök hazára és az Atya dicsőségébe való bevonulásra inti, úgy a legszebb feladata az lesz, ha híveinek is ezt a keskeny, de életre vezető utat mutatja meg.

Nagy hatalmak és súlyos felelősségek által megrajzolt háttérben bontakozik ki előttünk a plébános misztikus arca. Valóban olyan feladat ez, melynek viselésére anyagi vállak is elégtelenek. A plébános szava az Úr hívására csak az alázatos hála lehet. Hiszen a nagy hivatás a legnagyobb kitüntetés és nagy kegyelmek biztos záloga. Ez a törekvése miatt való nagy alázatosság, Isten kitüntető jósága miatt való nagy hála és kegyelmébe vetett fogyhatatlan bizalom képesíti a plébánost arra, hogy töretlen erővel megvalósítsa mindazt, amit papi hivatása és plébánosi küldetése jelent számára. Ez Szent Pál utolsó szava is, midőn apostoli hivatásáról elmélkedik. Szeme elé tárul az a kép, ahonnan Isten hívta meg őt, fölméri azokat a terheket, amit a sollicitudo omnium ecclesiarum jelent számára, de a végső akkord mégis a háláé és szereteté: „Hálát adok annak, aki erőt adott nékem, Krisztus Jézusnak, a mi Urunknak, hogy megbízhatónak ítélt és e szolgálatra rendelt engem.” (I Tim. 1, 12.)

Perényi József S. J.

FORRÁSMUNKÁK:

Constantin Noppel S. J.: Die neue Pfarrei. (Freiburg i. Br. 1939.)

Lelekipásztori munka. A második érdi papi tábor előadásai és megbeszélései. (Budapest, 1941.)

Új középkor küszöbén.

Többszörös oka van annak, hogy a kereszténység a mai életben annyira sarokba szorult, sőt a tömegember szemében egyenesen jelentéktelenséggé zsugorodott. Valósággal kinyomtak bennünket a világból és ennek egyik oka a katolikus papság eddigi magatartásában található meg. Amint a franciák mondják: a távollévőknek soha sincs igazuk. Ez a mi esetünk is, mert a következményekkel terhes döntések mind nélkülünk történtek és éppen ezért szinte kivétel nélkül mind ellenünk is voltak és a lelki meg a közélet felbomlását sietteték. A Vatikán világosan látta és látja a helyzetet és a megoldások útját is megmutatta, de szava nagyrészt súlytalannak bizonyult, mert a küzdő Egyház tisztikara, a papság nem volt abban a helyzetben, hogy akkora társadalmi erőket mozgósítson, amelyek a katolikus gondolatnak kellő módon érvényt szereztek volna. Legjobb híveinktől is halljuk a kínos szót: Belátjuk, hogy a mai történelem legfőbb ügyeiben, a közélet alapvető kérdéseiben egyedül Rómának van igaza, de mit használ ez, ha nincsen elegendő hatalma, hogy végre is hajtsa, amit hirdet és akar. Hisznek az Egyháznak, de gyengesége miatt nem tudnak bízni benne. Igen sokan közülünk annyira nevetségesen rövidlátók, hogy még ezt a tényt sem hajlandók tudomásul venni.

Teljes világosság kedvéért a számos probléma közül csak egyet ragadjunk ki: a családi kultúra ügyét. A szocialista forradalommal szemben rendületlenül és meggyőzően védelmeztük a tulajdonjogot. Egyik perdöntő érvünk az volt, hogy a család intézménye nélkül meghal a kultúra, viszont a család szilárdsága és jóléte tulajdon nélkül el sem gondolható. Ez a tétel önmagában elegendő cáfolata minden szocializmusnak, de a forradalom mégis diadalmasan tört előre XIII. Leó szociális aranybullája után is, mert ugyanakkor nem indítottunk általános harcot a fönnálló kapitalista tulajdonrendszer ellen, amely intézményesen rombolta szét a családi élet alapjait. A szocializmus mozgalom volt és cselekvés, és vele szemben hatástalan maradt az igazság, mert nálunk a szót nem követték elhatározó és nagyszabású cselekedetek. Egyesek ugyan a papság soraiban is akadtak, akik elszántan vetették magukat az örvénybe, de a többség távol maradt a küzdelemtől. Most aztán itt van a képtelen kavarodás, amelyből új társadalmi életforma születik majd és féltő, hogy az új ember lelkéből a démon arca vigyorog ránk boldogtalanul, de fölényesen. Eddig úgyahogy megtúrt kisebbség voltunk, akkor pedig üldözött nyáj leszünk, amely mindennap hősies küzdelmet folytat a pusztá létért.

Lehetséges azonban, hogy a helyzet egészen más módon alakul. Lehetséges olyan fordulat is, amely nagy alkotómunkára ad alkalmat és egy új kultúra alapjait rakhatjuk le isteni tervek szerint. Akkor államot, alkotmányt, közgazdaságot, társadalmat kell szerveznünk és új művészetet meg sajtót kell teremtenünk az evangéliumi kultúra örök törvényei szerint, korszerű formában. Most a kisebbségi sors fojtogató hangulata fekszi meg a lelkünket és lefogja bennünk a hódító lendületet, ami nélkül nem érdemes papnak lenni. Sem a volt nagyságnak emléke, sem a jövő álma nem nyugtalanít bennünket

úgy, hogy a világ figyelmét is megragadó vállalkozásokba fognánk az egész élet meghódítására. Pedig ha az egész nem akarjuk, a kevesebbet is elveszítjük és a pásztorok is elfogynak, ha máshova pártol a nyáj zöme. Ma egész figyelmünket leköti a megmaradt gondozása és a többiek közül csak ritkán sikerül egyet-egyet az akolba terelni, éppen azért állandóan rettegünk, hogy egy napon egész vetésünket letarolja az újpogányság kíméletlen hatalma. Mindez pedig azért következett be, mert nagyon megfélemedtünk arról, hogy teljes lelki eredményt csak akkor érhetünk el, ha az egész kultúra irányítása is a kezünkben van, akár közvetlenül, mint a középkorban történt, akár közvetve, világi híveinken keresztül. Ámde minden kultúrának alapja a gazdaság és annak szervezeti formája, egész társadalmi és jogi fölépítése, próbaköve és fokmérője a mindenkorai lelki műveltségnek is. A római hellén társadalom kétségtelenül sokra vitte művészetben, irodalomban, műszaki haladásban, közigazgatásban és kereskedelemben, de valójában súlyosan elhibázott volt az egész, mert a kenyeret rabszolga munkájából szerezte. Mindennapi tapasztalásból tudjuk, mennyi lélek szenved hajótörést a pénzen, mennyi becsület és tisztesség vész el a vagyon miatt! Minél nagyobb a gazdagság, annál kevesebb az igazságosság és erkölcsi jóság. A gazdasági siker kedvéért mindent odadobnak az emberek és a nyomor mindig a nagy kerítő lesz a földön. Nem csoda, hogy az evangélium lapjairól szinte viharzik az Isten gyűlölete a gazdagság démona ellen. Pedig a múlt században ez lett a világ és a kultúra korlátlan hatalmú császára és ennek törvénye szerint rendezték be az életet. A szabadelvű jogállamban, amit a kor egyik legfőbb vívmányának tekintettek, a legfőbb közéleti viták eldöntését a jogelv alkalmazása helyett az erőszakra bízta, amint a tőke és a munka harcának százados története mutatja. Ez a mi álkultúránknak egyik végzetes belső ellentmondása: jogi és erkölcsi kérdést nem tudtunk jogi úton megoldani, mert hiányzott hozzá az elegendő erkölcsi műveltség. Kilowattban és lóerőben töméntelen milliárd energiát termeltünk, de jogot és igazságot jóformán semmit, sőt ami volt, azt is elherdáltuk. Másszóval ez a mai életkeret, amit az emberek Isten ellenére csináltak, nem az embernek való. Romlást és halált sugárzó környezet ez, ahol a természettörvény megtartása is állandóan hősies erőfeszítést követel a legjobb szándékú emberektől is. Éppen azért természetellenes, mert aki lelkét akarja benne művelni, állandóan emberfeletti nehézségekkel kell birkóznia. A lélekmentés pedig csak akkor könnyű, ha az egész kultúra a lelki jólét szolgálatában áll és azzal teljes összhangban van.

A hivatásrendiség az a társadalmi és közgazdasági rendszer, amely megszünteti mind a kapitalizmus, mind a szocializmus belső ellentmondásait és benne lesz a szociális igazságosság törvénye a legfőbb gazdaságpolitikai elv. Az embert újból a gazdaság fölé emeli és ezzel megvalósítja az emberi meg a gazdasági érdek összhangját. Az erkölcs hatalmával töri le az uzsora mohóságát éppúgy, mint a lázadó tömeg szenvedélyeit. Nincs tehát sürgetőbb lelkipásztori érdek, mint az új rendiség győzelmét minden eszközzel siettetni. De azért is a mi érdekünk, mert a feladat oroszlánrésze reánk hárul. A legjobb elmélet is írott malaszt marad, ha nem megfelelő emberek képviselik

azt. Hatványozott mértékben áll ez a mi programmunkról, amelynek végrehajtása egészen új vezetőréteget kíván a társadalmi élet minden szintjén. Ezeknek kell elfoglalniuk a gazdasági szervezet és a közélet minden fontosabb gócpontját. Ez még akkor is szükséges lenne, ha sikerülne a társadalom nagy többségét valóban kereszténnyé tenni, holott ez teljesen valószínűtlen, de nem is szükséges. Ide csak egy áttörésre alkalmas kis tábor kell, de ezt összegyűjteni és kiképezni a papság feladata s azért nekünk kell egész egyéniségünkkel a mában képviselnünk a megváltást ígérő holnapot.

Néhány évvel ezelőtt igen nagy feltűnést keltett Franciaországban P. de Broglie egy tanulmánya a hittudomány és államtudomány belső összefüggéséről. Végső következtetése az volt, hogy ma a hittudósoknak kell új államtudományt teremteni, ha a világ politikai gondolkodását ismét helyes irányba akarjuk terelni. Másszóval ez annyit jelent, hogy a közélet ügyeinek elméleti ismerete nélkül minden pap csak félelme. A szaktudósok mindig kevesen lesznek, de munkájuk eredményének lényegét köteles mindenki jól ismerni, aki komolyan bele akar szólni abba a szellemi kavardásba, amely ma az egész vonalon tapasztalható és a sokat emlegetett kibontakozást lehetetlenné teszi. A szociális eretnokségek egyúttal hitbeli tévedések is és csak az képes velük eredményesen megküzdeni, akinek szellemi fegyverzete sokkal jobb, mint az ellenségé. Egyáltalán nem elég azonban megcáfolni a tévedéseket, mert ezzel jóformán semmit sem érünk el. Sokkal fontosabb tudni a keresztény társadalomtan pozitív részét, amely az állam mibenlétét, a család értékét, a helyes államszervezés alapelveit és a hivatásrendiség fölépítését tartalmazza. Ezeket megfelelő formában már a hitoktatásba bele kellett volna fűzni, mint annak lényeges részét. Ezt a mulasztást is majd akkor fogjuk helyrehozni, amikor emberi számítás szerint elkéstünk vele.

Amint őseink tanították valamikor Európa népeit földet művelni, úgy kell nekünk e mostaniakat rávezetni, hogyan kell közösséget szervezni tömegemberek milliőiből. Ehhez azonban ugyanolyan küldetés-tudat kell, mint az ősöké. Az a tudat kell, hogy mi vagyunk a társadalom első rendje s éppen azért csak nekünk van jogunk beszélni és irányítani a fő emberi ügyekben. Ez nekünk a hivatással járó kiváltságunk és műveltségünk szerint tartozó jogunk, annál is inkább, mert forrása a kötelesség, hogy a népeket az isteni kultúra magaslatára vezessük. Műszaki kérdésekben ugyan nem vagyunk illetékesek, de most nem is ez a fontos. A törvények szövegezését és végrehajtását, a kamarák fölállítását, a rendek szervezését végezzék el a világiak, de a törvények és a rendi élet szellemét nekünk kell sugalmaznunk, mert a hivatásrendek fölött álló első rend mi vagyunk. Amíg azonban ezt a szerepet nem igényeljük, nem is jutunk hozzá, pedig senki olyan mély szellemi kiképzést nem nyer, mint mi. Senki a jellem formálására annyi időt és fáradságot nem fordít, senki a lelkiismeret ügyeit tudományosan és gyakorlatilag olyan komolyan nem veszi, mint mi. Senki a teljes igazságosságra, az erkölcsi műveltségre oly elszántan nem törekszik, mint mi. Senkitől a hivatás vállalása annyi áldozatot és kemény lemondást nem követel, mint tőlünk. Ezért vagyunk mi az első rend, amelynek kötelessége a vezetés és nem az elvonulás a

közéletből a paplak meg a sekrestye szűk világába. A világ fiainak szemében ez a félszeg papság az eszmény, mert nekik az a legkényelmesebb lelkész, aki hivatalában üldögélve nem zavarja köreiket. A társasági életet folytató szalon abbét is szívesen látják, mert a maguk fajtájának tekintik, de nem hallgatnak rá. Arra azonban figyelnek, aki az állami, gazdasági vagy községi élet ügyeibe hozzáértéssel tud beleszólni, amikor az erkölcsi és nemzeti érdek megköveteli, s aki hivatásának páratlan függetlenségét mindig a közjó szolgálatába állítja.

Ma azonban valami nyomasztó kisebbségi érzés lepte meg a katolikus lelket. Beletörődünk a buta kényszerhelyzetbe s azért a világ is majdnem úgy tekint bennünket, mint egy korszerűtlen eszmevilághoz ragaszkodó szekta csendes pásztora. Ezt a felfogást gyökeresen meg kell változtatnunk és győzhetetlen akadállyá kell lennünk azok számára, akik Isten ellenére, tehát az emberek vesztére szeretnék berendezni a világot. Bizony elég alkalmat adtunk eddig arra, hogy bennünket sokan egy letűnő világrend maradványainak, romantikus régiségek őreinek tekintsenek, mert a jelentől elfordultan, a multnak dícsérői lettünk. Mint alvajárók mozogtunk benne, akik nem vesznek tudomást az idő haladásáról, vajmi gyakran hallatlanul együgyűen ítéltük meg a körülöttünk végbemenő eseményeket és a közélet magaslatain szereplő egyéneket, hogy gyerekesen hiszékenyek vagy öregesen bizalmatlanok voltunk velük szemben és ritkán hidegen tárgyilagosak. A bizalmatlanság mindenestre helyesebb magatartás lenne, mint a tájékozatlanság. Aki az élet hatalmas sodrába irányítóan akar beavatkozni, annak a való helyzetet kell tüzetesen ismernie. Bele kell élnie magát a kortársak lelkiállapotába, hogy mindenkinek mindene lehessen. A családi élet megbomlása és a születések példátlanul rohamos csökkenése, ami a vallásos életnek ma első akadály, bizonyára nem következett volna be, ha a kezdődő baj okait idejében észrevesszük és az egész országot megmozgatjuk a fenyegető veszély elhárítására. Ha elődeinkben lett volna kellő éberség, nem nézték volna ölbetett kézzel, hogy a szocializmus szinte korlátlan úrrá legyen a magyar munkásság fölött. Ennek a végzetes könnyelműségnek köszönhetjük, hogy fővárosunkat ma is egy szocialista emberövezet veszi körül, amelyet a húsz trianoni esztendő alatt sem tudtunk felgöngyölíteni. Nem vettük komolyan a szocializmust, mert a kapitalizmus lényegét sem láttuk meg. Szerveztünk harcos kongregációkat és egyéb hitbuzgalmi egyesületet, de talán nem mindig ott vezettük azokat rohamra, ahol az ellenség legfőbb hadállásai voltak. Legjobb híveink is olyan rövidlátók voltak, mint magunk. A tényekkel szemben tanúsított magyar magatartás, amelyet Széchenyi maró gúnnyal ostromzott szüntelenül, bennünk is nagyon gyakran megtalálható. Szívesen hisszük, amit a szívünk kíván és álmodik. Pedig a hivatásrendiséget csak akkor fogjuk jól megszervezni, ha egészen a valóság talaján állunk. Nagyon elhibázott lenne és a megváltó eszmét nevetségessé tenné egy olyan mozgalom, amely a gazdaság bennható törvényeivel és a magyar ember sajátos természetével nem számolva, máról-holnapra szeretné megváltoztatni a föld színét. Ehhez egy jelentős tábor kell, amelynek minden tagja magára öltötte az elvektől

kívánt felsőbbrendű életformát. A többértékű emberek kiképzése azonban kudarcokban el nem lankadó, nívós és pontos munkát követel mindnyájunktól. Aki ennek szükségességét nem látja be, abból hiányzik a valóságérzék és a délibábot kergető magyarok közé kell soroznunk.

A hivatásrendi élet vezérlő elve a szociális igazságosság. Nagy dolog lesz már az is, ha az új törvényhozást és társadalmi alkotmányt ennek szellemében szerkesztik, de a gyökeres reform mindaddig vágyálom marad, míg az igazságosság sarkalatos erénye nem lesz szembezőkő vonása a keresztény és papi jellemnek. A mai tömegemberben nagyon meggyengült a felelősségtudat és erkölcsi érzéke megdöbbenően csökevényes, de az igazságérzet nem tompult el benne egészen. Ebbe az adottságba kell kapaszkodnunk, ha a lelkekhez akarunk férközni. Ha majd azt látják a kívülállók, hogy az embertelenség és uzsora ellen senki olyan eréllyel és tekintéllyel nem száll síkra, mint a katolikus papság, ismét figyelni kezdenek ránk és az evangéliumra. Nem azt jelenti ez, hogy most már át kell vennünk és el kell tanulnunk a forradalom szótárát, mert ezzel csak olajat öntenénk a lobogó tűzre, amely bennünket is megemésztene. Az igazságosság azt követeli, hogy mindenkinek adjuk meg a magáét, tehát egészen másvalami, mint a korlátlan szabadság vagy az erőszakolt egyenlőség elve. A tőkének, vállalkozónak is igazat kell adnunk, ha igaza van és a munkásságnak is meg kell mondanunk, ha nincs igaza. Éppen azért az igazságosság szolgálata teljesen érett jellemet és nagy okosságot követel azoktól, akik valóban használni akarnak és irtóznak attól, hogy múltó sikerekkel ámitsák magukat. Teljesen fölösleges, sőt egyenesen veszedelmes lenne a meglévő elégedetlenséget tovább szítani gyújtó szavakkal és irgalmatlan ostromozással. A munkásság komolyabb része az ilyen papot nem sokra becsüli, még akkor sem, ha a felfűtött hangulat hatása alatt önfeledten tapsol neki néhány percen át. A bajokat higadtnan, sőt hűvösen kell feltárni és elemezni, de ennél is fontosabb szakszerűen megmutatni a kibontakozás útját. Bőséges tapasztalatból tudjuk, hogy az ilyen előadásokat kevesebb izgalommal, de annál feszültebb érdeklődéssel hallgatja a közönség zöme és zajos éljenzés helyett őszinte hódolattal tiszteli meg az előadót. Sohase felejtjük, hogy az emberek hajlamosak az okosságra is, nemcsak a szertelenségre. Az igazság szenvedélye éppúgy megvan bennük, mint a gyűlölet és féltelenség indulata.

Mindenekelőtt magunk legyünk az igazságosság ügyvédjei fegyelmezett, de félelmet nem ismerő elszántsággal. Másszóval először a magunk háza előtt seperjünk és a meglévő keresztények lelki arculatát változtassuk meg. Az Egyház magva ma is az ősi, fogyatkoztalan krisztusi hagyatéék, mert a romlatlan igazság és a túlradó életerő birtokában van. Ám az Egyház nemcsak ez, hanem az a sokmillió hívő összessége is. A nagy szám ellenére a mi Egyházunk úgy, ahogy ma van, nem alkalmas arra, hogy beleférjen az egész élet és az egész társadalom. Belső nagyszerűsége szinte fölismerhetetlenre torzul és elhalványul azokban, akik az idegen világ előtt képviselik, mert a keresztények nagy többsége, főleg a kimondott jámborok nem mutatják és nem élik az igazi és teljes vallást, pedig az új pogányok

csakúgy, mint a régiek, a belsőt a külső után ítélik meg. A sok közül csak egyetlen szempontot emelünk ki. Köztudomású, hogy a mai gazdaságban az üzemek tekintélyes része a fényüzési igények kiszolgálásából él. Rathenau számításai szerint a termelésnek és forgalomnak több mint harmadrésze ezzel foglalkozik és nem szabad csodálkoznunk, hogy gyilkosságra keseredett vadállattá lesznek azok az emberek, akik a fényüzésnek szolgálva, a mindennapi kenyeret sem tudják megkeresni. Ez azonban csak a kisebbik baj lenne. Sokkal nagyobb az, hogy a keresztény társadalom ezt a tényt alig vette tudomásul és a roppant probléma iránt valósággal bamba közönyt tanúsított akkor, amikor egy Sonnenschein azt a kijelentést tette, hogy a nagyvárosok nyomornegyedében alig meri a tízparancsolatot hirdetni, mert a modern élet szinte lehetetlenné teszi sokak számára az isteni törvények megtartását. A mai papnak a hozzá hasonló úttörők életrajzait kellene forgatnia szakadatlanul, hogy élőképekben lássa a feladatokat, amelyeket ma a keresztény apostolnak meg kell oldania. Mivel a mi kultúránk győzelmének első akadályát saját táborunk kereszténytelen magatartásában rejlik, először ezt kell gyökeresen megváltoztatnunk, hogy aztán a siker reményében mérhessük össze erőnket az ellenséggel. Nem egyszer nehezebb lesz ez a vállalkozás, mint a hithirdetők munkája Kínában vagy Indiában, és csak olyan papok fogják ezt végrehajtani, akik még a „jó” keresztényeket is ki tudják ragadni abból a pepecselő és meghitt tespedésből, amely a mi köreinket annyira jellemzi. Amikor majd az eredeti kereszténység ezek szemében is nagy ujság és izgató fölfedezés lesz, akkor kezdjük a forradalmat legyőzni a hivatásrendiségben. A pontos plébániai hivatalnok és a jó óraadó is sokat érő ember, de a mai élet istentelen rendjét csak azok fogják megtörni és az istenivel felcserélni, akiket Pál apostol emésztő és alkotó hevülete tart megszállva. Ezek az élet hívásában, a nyomor sírásában, a kétségbeesés jajgatásában és átkozódásában megérzik Isten hívását és fenyegető szavát. Olyan szentek, igazságosságban és tisztaságban olyan hatalmasok tudnak lenni, mint a hatalmas ősök, akik annakidején legyőzték a világot.

A szocializmus erős fegyvere velünk szemben nem a Marx vagy Lenin rossz filozófiája, hanem az egyenlőség, az altruizmus hirdetése. Csak ezért találunk olyan erős visszhangra a lelkekben és a testvériség meg a szolidaritás nevében képesek még a vérfürdők aljasságait is igazolni a hiszékeny tömegek előtt. Csak azért bódultak meg a gyilkos mákonytól, mert már sejtelmük sem volt a krisztusi szeretet törvényéről. Valójában, szívük mélyén a jobbak most is ez után sóvárognak, s azért fogadták el a hazugságot, mert nem látták sehol az igazi kereszténységet. A sátán mindig azt cselekszi a maga módján, amit mi keresztények elmulasztunk. Az ő templomai csak akkor telnek meg, amikor a mieink az unalomtól fásult szó miatt néptelenek lesznek. Nem a bűn ostromozása, hanem az új élet nagyszerűségének hirdetése töltötte meg annakidején Róma, Konstantinápoly, Milánó, Alexandria és Kárhágó bazilikáit, amikor a krisztusi szeretet csodáját magyarázták ott olyan szellemóriások, mint az aranyajkú püspök, a páratlan Basilius és kőkemény Ambrus és a vulkánember, Ágoston. Nem csoda, ha annyiszor zúgott a taps az Isten házában,

amikor csak beszéltek az ember közösségéről Istennel és az emberrel olyan hangon, amely ma már majdnem teljesen ismeretlen a hívek előtt. Most is önkénytelenül tapsra lendül a kezünk, mikor a ránk maradt kötetek lapjairól a nagy Krisztus-hordozók szelleme villámlik belénk. Mindíg nagyszerűek, de főként akkor ellenállhatatlanul lenyűgözők, amikor az emberszeretet megváltó hatalmáról beszélnek és az akkori kapitalizmus alapjait rengetik könnyörtelen haraggal. Azok is tódultak hozzájuk, akiket nem érdekelt az üdvösség, mert szavaikban az emberi sors örök izgalmai reszkettek. Ezt a mai kort is csak a szeretet csodája válthatja meg, és csak arra a papra fognak ma is hallgatni, aki a kereszténység ismeretlen nagyszerűségeit és a mindenkire feszültségben tartó kérdések isteni megoldását megmutatja nekik. De ne hatástalan közhelyeket ismételjünk, hanem életet és cselekvést állítsunk eléjük és a gazdagság meg a nyomor ügyét úgy tárgyaljuk, mint a szentatyák tették, például Szent Vazul a vagyonról szóló beszédeiben. A munkafelosztás, az élet gyorsulása, az anyagi kultúra állandó emelkedése és a népszaporodás egyre szorosabb kapcsolatba hozza az embereket, de a surlódás és ellentét is annál többszörös és élénkebb lesz. Akikben van némi emberi érzés és ezek igen sokan vannak, egyre inkább sóvárognak valami közösség, valami elviselhető együttélési forma után. A szeretet köteléke ma már valóságos szükséglet lett, majdnem olyan, mint a megélhetés kérdése. Ezért a közösség szervezése izgatón érdekel mindenkit, hívőt és hitetlent egyaránt. Ezen a ponton lehetne most behatolnunk a modern lélek világába, ha meg tudnók mutatni, hogy a probléma kulcsa kezünkben van és a közösség egyetlen erős köteléke a krisztusi szeretetben található meg. Mi papok vagyunk hivatva, hogy a kérdés szakemberei legyünk. Azért kell a szeretetben a művészi tökéletességig jutnunk, különben igen sokan sohasem fogják megérteni, mit keresünk mi még a világban.

Ma is van szerepünk a történelemben, de nem mi csináljuk és főleg nem is irányítjuk annak folyását. Sokan azért azt hiszik, hogy a kereszténység kiélte már magát és véglegesen elmúlásra van ítélve. Azt mondják: a középkorban betöltötte hivatását, de ma már nem több, mint egy szellemi ereklye, amelynek csak az emlékek múzeumában van a helye. Pedig ma nagyobb az érdeklődés a középkor iránt, mint valaha volt és az elfogulatlan kutatás kimutatta, hogy az akkori Egyház működése az emberiség legszebb vállalkozása volt a teokratikus világrend megvalósítására az igazságosság és béke uralma alatt. Bármilyen gyarlók voltak is az akkori emberek, törekvésük és látásuk sokkal magasabb és nagyvonalúbb volt, mint a mienk. Azonban a középkor egy derékbátort kísérlet volt és szinte az a benyomásunk, hogy annak a mély kultúrának roppant súlyát nem bírták hordozni a XIII. század után következő nemzedékek. Az óriások örökebe az Egyházban is jelentéktelen törpék léptek, akik nem tudták a vállalkozást folytatni. A világot átfogó, félig kész alkotást lebontották és a káprázatos remekmű helyébe szánalmas odúkat építettek maguknak. Nem *az eszme mondott csődöt*, hanem az emberek futottak meg a feladat nagyszerűsége elől. Minket pedig kötelez a hatalmas ősök, Szent Bernát, VII. Gergely és Aquinói Tamás öröksége, hogy valami hasonló

kísérletbe fogjunk, amennyire erőink engedik. Akkor az alapozók voltak nagyok és az utódok kicsinyek, most meg reméljük, hogy a szerény újrakezdők művét majd lángelmék folytatják. Legtöbben még a nyárspolgárok rémületével menekülünk a küldetés elől, mint szegény Jónás tette annakidején. Istentől futott, de viharba került, amely megölte benne a reszkető gyávaságot. Ha majd a hullámsírból partra vetődünk és az oktan félelemtől szabadultan vágunk neki az irdatlan nagy városnak, az esztelenek nyakát az igazság igájába hajtjuk.

Varga László S. J.

A papi hivatás gátlásai az ifjakban.

Jónéhány évvel ezelőtt, mikor Csonka-Magyarország ifjúsága oly kimondhatatlan nehézségek közepette tudott elhelyezkedni és egyetemi tanulmányainak elvégzése után oly nehezen jutott álláshoz, bőségesen volt jelentkező a világi papi és szerzetesi életre. Napjainkban ennek épp az ellenkezőjét látjuk. A megnagyobbodott országban — hála a jó Istennek — ifjúságunk könnyen jut álláshoz és kenyérhez. A gyengén fizetett tanári pálya kivételével mindenütt nagy az érdeklődés és az egész vonalon könnyen megy az elhelyezkedés. Azonban a szemináriumokba és a szerzetesrendekbe nem siet fiatalságunk ily arányban. Oly szomorúan csappant meg a jelentkezők száma, hogy méltán kelthet aggodalmat ez a jelenség elsősorban a püspökökben és a rendfőnökökben. Mindnyájunk nemes feladata a gátló okok megvizsgálása és a papi hivatások érdekében minden eszköz felhasználása és megmozgatása.

Istenben boldogult XI. Pius pápa Őszentsége A katolikus papságról írt körlevelében nagyon komolyan inti a püspököket és rendfőnököket, hogy tartsák be az Apostoli Szentszék utasításait a kispapok kiválasztásában. Ha így tesznek, írja ugyanő, „akkor az Anyaszentegyháznak sok fájdalmas könnyhullatását lehet megelőzni és a híveket sok botránytól megkímélni”. A mai helyzet, ha nehéz is, mégis jobb az előbbinél. Aki most megy papnak, sokkal valószínűbb, hogy ideális indítók vezérlik, amikor oly csábítóan hívja a világ. Azonban XI. Pius pápa is hangoztatja, bár jól meg kell rostálni a kispapokat, „mégis kötelességük (akik a papképzéssel foglalkoznak) minden tehetségükkel arra törekedni, hogy az Úr szőlőjében a derék és buzgó munkások száma szaporodjék, annál inkább, mert a társadalom erkölcsi szükségletei nem fogynak, hanem növekednek”.

Nem osztom azoknak a nézetét, akik minduntalan azt hangoztatják, hogy magyar ember nem való a papi és szerzetesi életre. Mennyi kitűnő, jámbor, lelkes papja volt és van ma is a magyar katolicizmusnak! Ha most kevesebb is a hivatás, mégis meg kell állapítanunk, hogy sok a nekiinduló, fejlődésben lévő, de idő előtt letört, be nem érett hivatás. Hány fiú nem lett pappá, aki nagyon is annak készült! Hány fiú miséztetett kisdíák korában otthon, hány fiúról jósolgatták, hogy biztosan pap lesz belőle és mégsem lett azzá.

Ha megkérdezzük egy-egy fiatalembert, aki sokáig a papi pályára készült s végül mégis a világban maradt, hogy végeredményben miért nem ment el papnak, rendszerint ez a válasz: nem éreztem magamban elég erőt. Ritkábban mondanak határozott okot, hanem sok egyenként nem részletezhető és nem elemezhető ok összességét kapjuk feleletül: Nem éreztem magamban elég erőt. Kevés volt tehát a hit, kevés a szent tűz, kevés a lelkesedés, kevés az áldozatosság, kevés a lendület, kevés a fölfelétekintés, több a csüggedés, több a jelenvalók szeretete, több a családalapítás vonzása, több a földi pályák, a földi karrier ereje, több a földnézés.

Ez az alulmaradt és lemaradt, ki nem fejlődött és virágzásában elfagyott hivatás, ez az égi virág vádlóként lép fel. A vádlottak padján ülnek: a családi kör, a társadalom, az irodalom, a sport és mozi, az Isten szolgálói stb. Ti daloltátok fülembe a jelenvalók szeretetét, ti ijesztettetek el a legszebb élettől, festettétek oly sötétre a jövő képét, ti miattatok volt kevés a hitem, hiányzott a lelkesedés, néztem az ég helyett a földet, Krisztus helyett a földi nagyságokat, volt kevés abból a szent tűzből. Nem is kellett volna sok, de ti szülők, élet, társadalom, barátaim, szórakozás, leányok, néma papok nem állottatok mellettem, nem vittetek fel Sion szent hegyére...

I. A család. „Az első és természetes virágoskert, ahol a papnevelőkbe átültetendő virágok fakadnak és feslenek, mégis a család, a valóban keresztényien gondolkodó és cselekvő család” — mondja XI. Pius pápa a már említett körlevelében. Milyen szépek és igazak a Szentatya szavai! Nem is lehet meghatódottság nélkül elolvasni a körlevélnek ezt a fejezetét, amelynek címe: A család szerepe.

A multban sem volt mindig rózsás a helyzet. Nem látta az a fiú és leány mindig azt, amit látnia kellett volna. A jobbmódú családok elég gyakran nagy akadályokat gördítettek a zárdába és szemináriumba lépés elé. Azonban ma a családi élet tragikus szétesése következtében ez a jelenség általánosabb. Ahol nincs gyermek, ott nincs kit odaadni Istennek. Ahol a napirenden lévő elválás szemtanúi és szenvedő tárgyai a gyermekek, mi jót látnak ott és mi vigye őket a papi életre? Ahol egy-két gyermek árválkodik, ott a szülők igen nehezen válnak el gyermeküktől és nem szívesen engedik őket a papi pályára. Itt is áll, amit előbb hangoztattam: ha erőben van a hivatás, nem tud megérni, mert hiányzik a családban a hit, a szeretet, a nap-sugár, a természetfeletti melegség és erő. Egy előkelő mama egy jótékonyági teán nagy sikerként könyvelte el fiának lebeszélését a papi pályáról.

„Ha a családban a szülők — Tóbiás és Sára példájára — gyermekáldást kérnek, hogy maradékaikban áldassék az Isten neve mindörökkön-örökké” és a gyermeket hálásan fogadják mint Isten ajándékát és drága égi letétet, ha igyekeznek a gyermekbe csecsemőkoruktól fogva becsöpögtetni az Isten félelmét...; ha viszont a gyermekek szüleikben a tisztességes, dolgozó és jámbor élet mintaképét látják...: akkor nagyon is valószínű, hogy míg a gyermekek valamilyen módon igyekeznek majd a szülői példát követni, egyik-másik meghallja lelkében az isteni Mester hívását: „Jöjj utánam” és „ember-

halásszá teszek téged". Még hozzáteszi a nagy pápa, hogy az isteni hivatást „a jó Istennek családjuk iránt való szeretete zálogaként fogadják”.

Elég gyakori jelenség, hogy férj és feleség hivatalba járnak. Így nehéz is családayának lenni. Ezért is, meg sokféle egyesületi és társadalmi elfoglaltság miatt kevés a felügyelet. Sokat vannak a gyerekek az utcán, a moziban felügyelet, ellenőrzés nélkül. Hibások a szülők abban is, hogy sokat engedik őket felnőttek társaságába otthon. Mit is csinálna magában az egyetlen gyermek? Így a gyermekek idő előtt tudnak meg dolgokat, amelyek még nem nekik valók.

Ideális családi élet uralkodott a csak egyharmad részében katolikus Hollandiában. Előkelő, gazdag családok nem félték a gyermekáldástól. Volt gyermek 8—10, ha nem több, igen sok családban. Itt, a Szentatya előbb idézett szavai szerint éltek a katolikus családok. Hivatás is termelt bőven. Az oly mintaszerű holland lelkipásztorkodásra és a missziókra is bőven tellett világi pap, szerzetes és apáca. Ha a közelmúltban szentté avatott vagy szentség hírében elhunyt férfiak és nők családi képét tanulmányozzuk, azt látjuk, hogy sokan közülük sokgyermekes családból származtak. A szentéletű linzi püspök, Rudigier Ferenc József az utolsó és nyolcadik gyermek volt, Vianney Szent János, az ars-i plébános még öt testvérrel nőtt fel, Bécs városának apostola, Hofbauer Szent Kelemen, tizenkét testvér közül a kilencedik, Possenti Szent Gábor passzionista ifjúsági szent tizenhárom gyermek közül a tizenegyedik volt, Lisieuxi Kis Szent Teréz kilenc gyermekes családból származott, az 1940-ben szentté avatott luccai szűz, Galgani Gemma, hét gyermekes családnak örök dicsősége.

Ha a szülők már nehezen tudnak kitérni leérettségizett gyermekek óhaja elől, úgy segítenek magukon, hogy próbának az egyetemre küldik őket. Arra való hivatkozással, hogy a fiú egészsége nem a legjobb, még fiatal, még gyenge, azután még maga sem tudja, hogy világi pap vagy szerzetes legyen-e, menjen egy évre az egyetemre. Egy év múlva megerősödik, jól meggondolhatja a dolgot stb. Ha még akkor is kitart, akkor nem bánjuk, menjen papnak. A csel legtöbb esetben sikerül. Ha a gyermek egyszer megkezdte egyetemi tanulmányait és belekóstolt, belesodródott az egyetemi nagyvárosi életbe, a legtöbb megmarad a civil életben és az Istennek szentelt életnek vége...

Hallgassuk meg még egyszer XI. Pius pápa szavát. „A kevés hivatás bizony a mellett is nyilvánvaló bizonyosság, hogy ezekben a családokban az erős hit megfoglyatkozott. Pedig hosszú és siralmas tapasztalat igazolja, hogy az elárult hivatás — ne tartsák e jelzőt túl szigorúnak — igen sok könnynek a forrása szokott lenni nemcsak a gyermekeknél, hanem a szülőknél is. Adja Isten, hogy a könnyek ne jöjjenek oly későn, hogy örökké folyjanak.”

II. A világ. Papok, szerzetesek, apácák áldozatos, hősie életé és halála a harctereken, a missziókban (jégmezőkön, az egyenlítő alatt), belpoklosok, gyógyíthatatlan betegek között, bolondok házában, kórházakban, a francia forradalom alatt, a mexikói egyházüldözésben, a spanyol, orosz, magyar kommunizmus idején, a nevelés, tudomány, felfedezések terén stb., ujságokban, rádióban, könyvekben meglege-

tősen agyonhallgatott, ifjúságnak ritkán előadott dolgok. De a nacionalista hősök, a sportrekorderek, a pilóták teljesítményei moziban, rádióban, olvasmányokban, külön ujságokban állandóan szerepelnek. A sport túlhajtásai, strandok, tánciskolák, zsúrok, női divat, mind e világra, e világ örömeire és hiúságaira nevelnek. S amily mértékben teszik ezt, oly mértékben vonják el a fiatalság figyelmét a lelki világtól. Ez a légkör, a mai világ kevert légköre, nem a hivatások élesztője.

III. Az egyháziak. A papság egymagában nem vádolható a hivatások csökkenése miatt. Aki tudja, hogy hányféle ráhatás eredménye egy-egy beérett hivatás, az tudja azt is, hogy néha a legjobb lelkiatyai vezetés, segítség mellett vagy nem adatott meg a hivatás egyébként kiváló, lelki életet élő fiúknak, vagy oly nagy a világ konkolyhintése, hogy minden papi közreműködés meddő marad.

Sokszor nem is tudnak a fiúk egyes papok kevésbé épületes életéről. Ahol pedig megvan a bizalom a hittanár, plébános vagy az őket felkaroló pappal szemben, ott szerencsére nem indul az a fiú az „ex uno disce omnes” mondás után. „Nekem beszélhetnek, amit akarnak — mondotta egy bádogossegéd a papokat szidalmazó munkásoknak. — Én ismertem Segur abbét. Ő egyedül elég nekem ahhoz, hogy vallásom igaz legyen.” (Plus: Papi elmélkedések 326. old.) Ahol ilyen példaképek érlelik és acélozzák a hivatást, ott hiába minden ijesztgetés, hiábavaló a ferde beállítás és a szokott szólások a papság ellen. Minden nyíl visszapattan arról a pajzsról, amelyre ez van írva: „Ő egyedül elég nekem ahhoz, hogy hivatásom igaz legyen.”

Ezzel nem mondom, hogy nincsenek nagyon szomorú esetek, amikor egy-egy papi botrány vagy rossz példa szörnyű rombolást vihet véghez az ifjúság lelkében és valósággal kettétör hivatásokat.

A papság részéről a leggyakoribb jelenség a középszerűség, a nyárspolgáriasság, a nemtörődés, a lelkesítés hiánya. Ha megvolna hatóerő gyanánt mindaz, ami világiasság, rendszertelenség, túlságos földi kényelem, vagyongyűjtés, evés-ivás, kártya, vadászat miatt, mélyebb lelki élet hiánya, a komoly önművelés elmulasztása következtében elvész, szétfolyik, elpazarlódik, akkor több lenne az apostol, több a szent láng és lelkesedés, több a pozitív tartalom, több a szuggesztív egyéni erő és lelki kisugárzás. Ebből kellene sok! Az ilyen gyujtogatók tudnak hivatásokat ébreszteni, ébredező hivatásokat életképesse tenni, ingadozó fiúkat szinte fanatikusakká változtatni. Igenis, a papság, a világi papok és szerzetesek élete, nívós élete, a hivatások melegágya. Nagy felelősség nyugszik az ő életükön és példájukon a hivatások szempontjából.

A férfi- és női szerzetesrendek története bizonyítja, hogy vonzásuk akkor a legnagyobb, amikor az első hevület (primus fervor) lüktet bennük. Bár legtöbbet az hagy el, aki önmagát hagyja el, mégis csak nagyobb dolog földi királyságot, hercegséget, nagy jövőt és földi vagyont ott hagyni ezer földhöz kötő szálával, mint szerényebb földi körülmények közül kiszakadni. Így volt ez a múltban és így van ez ma is. Szent Bernát 30 lovagot (összes testvéreivel, pedig volt nők is) vitt magával Cîteauxba. Hány és hány apátságot népesített be láng-lelkének buzgalmával! A braziliai, perui, paraguayi, chilei, kolumbiai,

mexikói, kanadai jezsuita missziók története a 16. és 17. században egyúttal a legelőkelőbb családok sarjainak versengése a vértanúságért. Minél nagyobb a fegyelem és szigorúság, annál jobban sietnek oda azok, akik komolyan veszik a világ elhagyását. Ősrégi és nagyhírű arisztokrata családok fiai szívesen vonulnak a beuroni bencés kongregáció apátságába, mennek a szigorú trappistákhoz, lépnek be a fegyelmezett jezsuita rendbe stb. Az ilyen rendeknek még sohasem kellett félniök és nem is féltek, hogy a fegyelem és szigorúság miatt kihalnak. A női rendeknél éppígy áll a dolog. Az Örökimádás, Szent Szív (Sacré Coeur), kármelita stb. zárdákban a földi arisztokrácia a lelki hősiesség és lelki arisztokrácia felsőbbrendűségét mutatja a világnak.

A napokban kaptam meghívót Tóth Tihamér egyik volt diákjának újmiséjére. Tóth Tihamér Budapesten a Trefort-utcai gyakorló gimnáziumban volt a Mária Kongregáció prézese és cserkészparancsnok. Nagy tekintélyével elérte, hogy minden cserkész egyúttal kongreganista volt, vagyis csak katolikus lehetett cserkész ebben a valóságilag meglehetősen kevert gimnáziumban. Papi hivatás szempontjából sivatagban oázisokat varázsolt elő. Világító papi életével, nagy pedagógiai odaadásával gyönyörű lelki életet teremtett, sok világi apostolt nevelt és főképp egész papi nemzedéket állított be az Egyház elitgárdájába. *Egy* apostoli lélek kisugárzása! Ha a jég megtört, akkor egyik fiú viszi a másikat. A balassagyarmati állami gimnázium érdeemes hittanára nyugalomba vonulásakor 40 papot mondhatott a maga neveltjének.

Sokat tehetnek a kispapok is példájukkal és ideális fiatalos buzgólkodásukkal. A mélyen egyházas, de a szó legjobb értelmében vett modern szemináriumi nevelés biztosítéka annak, hogy a kispapok jól érezzék magukat, a szeminárium igazi otthonuk legyen és így másokat is meggyőződésből tudjanak a papi pályára édesgetni. A kispapok is koruk gyermekei maradnak és nemcsak lelkek, hanem testből és lélekből állanak. Az ártatlan szórakozások, játékok, kirándulások, téli — kispapoknak való — sportok, az előjárók jóságos leereszkedése, a jó ellátás, figyelem, gondosság a betegekkel szemben stb., nem egész fiatal, élettapasztalattal rendelkező előjárók alkalmazása fogják megteremteni az igazi meleg, családias otthon légkörét. Melegszívű, az otthontól elszakadt fiúk a kispapok, akik szeretetre vágnak és az elhagyott otthon helyett otthont kérnek.

*

Sok-sok gondolat, terv merül fel ezen kérdések fejtegetésénél. Az evilági szellemtől befolyásolt és ide-oda hányatott ifjúság, a fejlődésben, érésben lévő hivatások, a sok veszélyben forgó hivatáspalánták gondos kertészek után sírnak, esőt és napsugarat kérnek. A hivatása magaslatán álló papság van hivatva arra, hogy a nem mindig ideális családi viszonyok és a mostoha világi szellem fagyos levegőjét az ifjúságtól távol tartsa. Igen sok jó gondolatot ébreszt a papságban és szerfelett időszerű Lantos-Kiss Antal könyve: *E fiúból pap lesz!* Mivel ez a könyv az ifjúságnak szól elsősorban (alcíme:

A papjelölt ifjú önnevelése), aki mást nem tehet, legalább nyomja az érdeklődő fiúk kezébe ezt a könyvet és akkor is szép dolgot cselekedett a hivatások gátlásainak elhárítása ügyében.

Várkonyi Fidél dr.
ciszt. r. hittud. főisk. tanár

A magyar katolikus pap hivatása másvallásúak felé.

Az Úr Jézus Krisztus föltámadása után parancsot adott apostolainak: Elmenvén tanítsatok minden népet, megkeresztelvén őket az Atya és Fiú és Szentlélek nevében; tanítván őket megtartani mind, amiket parancsoltam nektek. (Mt. 28, 19.) Az a Jézus Krisztus, aki ezt a parancsot adta, ugyanaz tegnap és ma és mindörökké. (Zsid. 13, 8.) Tehát nemcsak kortársait akarta üdvözíteni, hanem ma is sok fiat akar a dicsőségbe vezetni. Hűséges és irgalmas főpap Ő, azért ma sem szégyenli az embereket testvéreinek mondani. Az Ő programja ma is ez: Hirdetni fogom nevedet testvéreim előtt; a gyülekezetnek közepette dicsérni foglak téged. (Zsid. 2, 11—17.) Mi, magyar katolikus papok, barátai vagyunk ennek a Krisztusnak, mert nekünk is tudunkra adta mindazt, amit Atyjától hallott; minket is kiválasztott és arra rendelt, hogy elmenvén gyümölcsöt teremjünk. Nekünk is szól a Krisztus missziós parancsa. És ennek a parancsnak teljesítésétől függ az, hogy igazi barátai vagyunk-e Krisztusnak, mert Ő mondotta: „Ti az én barátaim vagytok, ha megteszitek, amiket parancsolok nektek.” (Jn. 15, 14—16.) A mi missziós területünk is az egész világ ugyan, hiszen az apostoloktól örökölt hivatásunk miatt nekünk is szól Krisztus szava: „Elmenvén az egész világra, hirdessétek az evangéliumot minden teremtménynek.” (Mk. 16, 15.) Krisztus és az apostolok példájára azonban elsősorban test szerinti rokonainknak, honfitársainknak kell hirdetnünk az evangéliumot, őket kell Krisztus tanítványává tennünk. (Mt. 15, 24; Csel. 13, 46; 17, 2; 18, 6; 26, 20.) Mert bizony, sajnos, még itthon is sok a munkánk. Nemcsak minden katolikus generációt kell újra megtérítenünk verejtékes, gondos munkával, nemcsak a meglévő egyházak gondja nehezedik vállunkra (II Kor. 11, 28.), hanem szakadásokat is kell megszüntetnünk a magyarországi kereszténységben. (I Kor. 1, 10—12.) Krisztus nyájában nálunk is megjelentek már évszázadokkal ezelőtt a ragadozó farkasok, és nem kímélték a nyáját. Nálunk is támadtak férfiak, akik fonák dolgokat beszéltek, hogy maguk után vonják a tanítványokat. (Csel. 20, 29. 30.) Hála Istennek, hogy az elszakadtakat már nem annyira téves meggyőződésük, mint inkább az örökségükhöz való ragaszkodás és a rólunk való félreismerés tartja távol tőlünk. De éppen ez a körülmény teszi számunkra lehetővé és kötelezővé velük szemben a krisztusi missziós parancs teljesítését. Ma már nem mondhatjuk nekik azt, amit Szent Pál apostol mondott a korintusi zsidóknak: „Véreték a fejetekrel! Én tiszta vagyok; mostantól fogva a pogányokhoz megyek.” (Csel.

18, 6.) Ma már sok a protestánsok és görög keletiek között is az olyan, aki visszavágyik az elhagyott atyai házba, ahol mindenki könnyen jóllakhatik kenyérrel, sőt dúskálhat is benne (Lk. 15, 17.); sokan várják a jó Pásztort, aki nem nyugszik addig, amíg századik juhát is meg nem találja és haza nem viszi vállán a többi kilencvenkilencez. (Lk. 15, 4.) Ha nem is kifejezett sok másvallású honfitársunknak az a vágya, hogy katolikus legyen, mindenesetre megvan bennük a teljes igazság után való őszinte törekvés.

Krisztus missziós parancsának és az előttünk lévő hazai munkatérnek láttára nagyon jó, ha mi, magyar katolikus papok, akiket a Szentlélek az ő magyarországi nyájába pásztoroknak rendelt, hogy vezessük az Isten Egyházát, melyet tulajdon vérével szerzett, egy kis számvételt tartunk magunk között, vajjon mi is elmondhajuk-e Szent Pállal: Semmi hasznosat el nem hagytam, hogy nem hirdetem volna nektek s nem tanítottalak volna titeket nyilvánosan és házankint. Szentül állítom ma nektek, hogy nem szárad rajtam senkinek a vére sem. Mert nem vonakodtam attól, hogy hirdessem nektek az Istennek egész akaratát. (Csel. 20, 20. 26. 27.) Ne azért tartsuk ezt a lelkiismeretvizsgálást, hogy lelkiismeretesen elvégzett munkáinkért dicsőségünket kiüresítsük (I Kor. 9, 15.), sem azért, hogy esetleges hibáinkért és mulasztásainkért, melyek, ha vannak, nem ok nélküliek, magunkat elítéljük, vagy másoknak segítsünk a magyar katolikus papság bíráltságában; hiszen az előbbieket után ezt is el kell olvasnunk Szent Pálból: Nekem azonban legkisebb gondom, hogy ti mondjatok felőlem ítéletet, vagy emberi nap, sőt *magam sem ítélem meg magamat*. Aki engem megítél, az Úr az. Tehát ne mondjatok ítéletet idő előtt, míg el nem jó az Úr, aki a sötétség titkait is megvilágítja és a szívek szándékait is nyilvánosságra hozza, és akkor dicsérete leszen kinek-kinek az Istentől. (I Kor. 4, 3—5.) Hanem azért tartsunk lelkiismeretvizsgálást és elmélkedést, hogy annál jobban megismerjük, mi az evangélista dolga, mi a mi szolgálatunk. (II Tim 4, 5.) Mi ugyanis az Isten legelésző nyájához (Zsolt. 94, 7.) rendelt legeltető szolgák vagyunk (Lk. 17, 7.), akiket az evangélium hirdetésére szükség kényszerít; ugyanis jaj nekünk, ha nem hirdetjük az evangéliumot. (I Kor. 9, 16. 17.) Krisztus előtt, aki ítélni fog eleveneket és holtakat, hirdetniük kell az igét, elő kell állnunk vele, akár alkalmas, akár alkalmatlan. Intenünk, kérnünk, feddenünk kell minden türelemmel és tudománnyal.

Úgy látszik, mintha mi, magyar katolikus papok nem éreznők át egészen ezt az apostoli sollicitudot (egy szóval se mondjuk, hogy külföldön jobb a helyzet), mintha nem volnánk egészen barátai az eltévelyedett századik juh után járó jó Pásztornak, hiszen nálunk századok óta nincs szervezett, céltudatos munka eretnek, szakadár és zsidó honfitársaink megnyerésére. Mintha a mi szánk és szívünk, akik Krisztus követségében járunk, akik által az Isten buzdít, akik átvettük Krisztustól a kiengesztelés szolgálatát (II Kor. 5, 18. 20.), nem volna eléggé nyitva az elszakadtak felé, mintha a mi szívünk is szűk volna, akárcsak az eltávolodottaké. (II Kor. 6, 11. 12.)

Ezt az állapotunkat jórészen meg is érthetjük papi nevelődésünk, képződésünk ezirányú fogyatékokosságából.

Természetesen nem gondolhatjuk azt, hogy ha a papképzés iránya tudatosan készítené elő Krisztus missziós parancsának szívvel-lélekkel való betöltésére, akkor mindjárt buzgó, kész apostolok volnánk. Hiszen tudjuk azt, hogy miként a hívek üdvözülése kegyelemből történik, ami viszont az Isten ingyenes ajándéka (Ef. 2, 8.), úgy az apostolság tekintetében is minden jó adomány és minden tökéletes ajándék onnan fölülről vagy, alászállva a világosságok Atyjától, aki szabadakarattól nemzett minket az igazság igéjével, hogy mintegy zsengeje legyünk az ő teremtésének. (Jak. 1, 17. 18.) Továbbá azt mondja Szent Pál apostol: És ő maga megtett némelyeket apostoloknak, némelyeket pedig prófétáknak, másokat meg evangélistáknak, másokat pedig pásztoroknak és tanítóknak, hogy alkalmassá tegye a szenteket a szolgálat munkájára Krisztus testének kiépítése végett, mígnem mindnyájan eljutunk a hitnek és az Isten Fia megismerésének egységére, férfiúi tökéletességre, olyan életkorra, melynek mértéke Krisztus teljessége. (Ef. 4, 11—13.) De az is kétségtelenül igaz, hogy az Isten kiválasztása és kegyelme mellett nélkülözhetetlenül szükséges a mi közreműködésünk is, amint Szent Pál is azt mondja magáról, hogy közreműködött az Isten kiválasztó kegyelmével, amennyiben az isteni szóra hittel felelt: Ennek következtében, Agrippa király, nem voltam hitetlen a mennyei látomás iránt stb. (Csel. 26, 19.) Az Isten kegyelmével való közreműködés szükségességét fejezi ki akkor is, amikor így buzdítja korintusi híveit: Mint munkatársak pedig intünk titeket, hogy hiába ne vettétek légyen az Isten malasztját. (II Kor. 6, 1.)

A mi részünkről tehát sajnálatos mulasztás az, ha nem mélyedünk bele nap-nap után annak az igének öserővel buzgó forrásába, amelyet hirdetnünk kell. A hit ugyanis hallásból (vagy ha a jelen esetben úgy tetszik, olvasásból és tanulásból) van, a hallás pedig Krisztus szava által. (Róm. 10, 17.) Az Isten igazságtól duzzadó szavában, az őserőjű apostoli buzgóság szemléletében való elmerülés hiánya lehet talán nagymértékben az oka annak, hogy minket nem sürget annyira a Krisztus szeretete, mint Szent Pál apostolt. (II Kor. 5, 14.) Talán az Isten-szerzette könyv tartalmának az át nem élése a magyarázata annak, hogy mi nemigen tekintünk a hervadhatatlan koszorúra, és ezért meg sem indulunk érte teljes erővel, minden előkészülettel a versenypályán (I Kor. 9, 24—27.), és nem harcoljuk elég buzgón a hit jó harcát, az örök élet megszerzésének dicső küzdelmét, amelyre meghivattunk és amelyre a papszenteléskor számos tanú előtt letettük a szép hitvallást. (I Tim. 6, 12.) Ha nem tekintünk fel elég gyakran a legőszintébb tanulási szándékkal hitünk szerzőjére és befejezőjére, Jézusra, aki az előtte lévő öröm helyett keresztet szenvedett, mint hitünk első vértanúja (Zsid. 12, 2.), ha nem emlékezünk a Szentírás olvasása nyomán elégszer azokra az ígére, amelyeket előttünk már oly nagy erővel és dús gazdag tartalommal elmondottak Krisztus apostolai (Jud. 17.), akkor természetesen nem tudjuk elég kitartással megfutni az előttünk lévő küzdőteret (Zsid. 12, 1.), nem tudjuk megtölteni szavainkat elégséges és átható tartalommal (Zsid. 4, 12.), akkor nem lesz kedvünk, sem kellő bátorságunk arra, hogy akár a protestánsokat, akár a szakadárokat, akár a zsidókat meggyőzni igyekezzünk. (Csel. 18, 4.) Így nem csoda, ha azt kell megállapítanunk, hogy a másvallá-

súak felé közvetlenül irányuló munkánk stagnál, mintegy belenyugszunk a helyzetbe, a protestánsokkal és szakadárokkal való eszmecseréket mintegy lezártaknak tekintjük, azoknak felújítását a nyugalom és a „felekezeti béke” megzavarásának tartjuk, szakemberek kiképzését elhanyagoljuk, nem szervezkedünk a misszióra, megelégszünk azokkal, akik a saját nemkatolikus lelkészükkel való összekülönbözés, házassági okok vagy legjobb esetben véletlen megismerés folytán hozzánk térnek.

Ha Krisztus igazi barátai akarunk maradni, ezen a helyzeten föltétlenül változtatnunk kell. Nem azt mondjuk, hogy ez a helyzet formális, szinte szántszándékos hibákra mutat. Hiszen, hogy hazánkban aránylag, hála legyen a jó Istennek, az Egyház ügye elég jól áll, minden bizonnyal elsősorban papságunk lelkiismeretes munkájának eredménye. Hogy mennyire él a magyar papságban a Krisztus szeretete, azt legszebben avval bizonyította be, hogy üldözés idején, a magyarországi kommunizmus gyászos hónapjaiban, vértanúk is kerültek ki belőle. Márpedig nagyobb szeretete senkinek sincs annál, mint aki életét adja barátaiért (Jn. 15, 13.); elsősorban isteni barátjáért, Krisztusért (Jn. 15, 15.), azután pedig azokért, akiket Krisztus testvéreinek nevezett. (Mt. 28, 10; Zsid. 2, 11.) Inkább csak materiális hibákról van itt szó, amelyeknek oka a reflexió elhanyagolása. Hogy pedig a reflexió elhanyagolódik, annak is érthető okai vannak, hiszen papságunk munkával való megterheltsége közismert. A meglévő nyáj legeltetése, kielégítése, összetételése, rendbentartása is rengeteg feladatot ró vállaira, úgyhogy világi segítő erők igénybevételére egyre világosabban rászorul. Az eltévedt juhok hazahozatalára azonban mégis gondolnia kell, és talán éppen e miatt is kell újabb segítő erőket igénybevennie. Annyit mindjárt le kell szögeznünk, hogy papságunk legnagyobb része direkt hazai missziós munkára sohasem lesz beállítható. Indirekte azonban imádságával, életpéldájával (Mt. 5, 14–16), a már meglévő hívekre irányuló, igazán mély szellemű, izzig-vérig katolikus papi munkájával, nevezetesen igehirdetésével, minden papunknak a hódító munka szolgálatába kell állnia.

Mindenekelőtt szeretettel, buzgósággal, szent kíváncsisággal, éhséggel és szomszósággal (Mt. 5, 6.), őszinte tanulási vágygal szinte naponta tanulmányoznunk kell a Szentírást, az Isten szavát, hogy mi papok is egyre katolikusabbak legyünk, egyre jobban megszeressük szent hitünket, egyre jobban elmélyedjünk benne, hogy híveinknek is necsak tejet, hanem szilárd eledelt is tudjunk adni. (I Kor 3, 2.) Ha így elmélyedünk az Isten szavába, meglepetéssel fogjuk tapasztalni, mennyire emelkedik a lelkünk, mennyire gerjedezik bennünk a szívünk az írások megértése által. (Lk. 24, 32.) Ez nem is csoda, hiszen mi papok már szerpappá való szenteltetésünkkor vettük a hét ajándékú Szentlelket, hogy erősek legyünk és ellene tudjunk állni az Isten ígéjével a hazugság atyjának. (Jn. 8, 44.) Áldozópappá való szenteltetésünkkor pedig úgy részesített bennünket a püspök a Szentlélekben és az ő ajándékaiban, mint Mózes a hetven segítőtársát. Ha tehát vettük a Szentlelket, akkor meg kell fogadnunk, mert meg tudjuk fogadni a püspök szavát, melyet Krisztus nevében mondott: Éjjel és nappal elmélkedjete az Isten törvényén, amit olvastok,

higgyétek, amit hisztek, tanítsátok, amit tanítotok, kövessétek; kötelességetek Isten Egyházát mint sátrat hordozni és erősíteni, hirdetve az Isten ígését és tökéletes példát adva; ismerjétek fel azt, amit tesztek, utánozzátok magatokon azt, amivel foglalkoztok; legyen tanítás-tok lelki orvossága Isten népének, legyen erényeitek illata Krisztus Egyházának gyönyörűsége, hogy prédikálástokkal és példátokkal egyaránt építsétek Isten házáat, azaz családját, hogy az Isten igazságos és örök ítéletének napján meg nem fogyatkozott szeretettel, Krisztus teljeskorúságát elérve, mint tökéletes férfiak, tiszta lelkiismerettel, igaz hittel, a Szentlélekkel betelve támadjatok fel. (A szerpap- és áldozópapszentelés szertartásából szabadon.) E szerint tehát mi papok, amikor elmélyedünk az Isten szavának tanulmányozásában, csak közreműködünk az Isten kegyelmével, mely bennünk vagyon a püspök kezének rántétele által. (II Tim. 1, 6.) Amikor pedig hirdetjük az Isten ígését, akkor nemcsak mi vagyunk, akik beszélünk, hanem Atyánk Lelke, aki bennünk szól. (Mt. 10, 20.) Az Ő segítségével és annak a Krisztusnak segítségével, akit szívünkben őrzünk és aki azt mondotta nekünk, aki titeket hallgat, engem hallgat (Lk. 10, 16.), mindenkor képesek és készek vagyunk megfelelni mindenkinek, aki okát kérdi tőlünk azon reménységnek, mely bennünk vagyon. (I Pét. 3, 15.) Hisszük és valljuk, hogy hitünk legfőbb forrása az Egyház élő tanítói hivatalának tévedhetetlen szava. Ez Krisztusnak, a mi egyetlen tanítónknak (Mt. 23, 8. 10.) az a levele hozzánk, amelyet nem tintával, hanem az élő Isten Lelkével írt és ír. (II Kor. 3, 3.) Mégis adott nekünk a mi Mesterünk tintával írt levelet is, mert a nem tintával írott levele az emberi gyengeség közbejötté miatt nem mindig duzzad annyira az igazságtól, mint amennyire nekünk szükségünk van. A Szentlélek tehát írásban is megörökítette a Krisztusról szóló tanítást (Csel. 28, 31.) a törvényben, a prófétákban, a zsoltárokbán (Lk. 24, 44.), különösen pedig a szent evangéliumokban és az apostolok leveleiben. A szent könyvekben található meg az apostoli prédikációs anyag legnagyobb része, és pedig olyan óriási erővel, olyan őserdei életgazdagsággal, hogy lemérni sem lehet. Ebben a magávalragadó igazságzuhatagban kell áztatnunk papi lelkünket, hogy a Szentlélek ereje meg ne hiúsuljon bennünk. (I Kor. 15, 10; II Kor. 6, 1.) Így fogjuk legyőzni a rosszat, a tévedést a jóval (Róm. 12, 21.), így lesz a mi hitünk az a győzelem, mely meggyőzi a világot (I Jn. 5, 4.), így jelenik meg általunk az emberek előtt az az igazság, mely megszabadítja elszakadt vagy elszakadni készülő testvéreinket a rossztól. (Jn. 8, 32.) Sajnos, katolikus híveink között is elég sokan vannak olyanok, akik nem elég erősen állnak a hitben, hanem engedik, hogy ide-odafújja őket a koronkint feltűnő tanítások szélfúvása tévedésbe ejtő álnoksággal. (Ef. 4, 14.) Ezeknek a hitben való megerősítését, valamint azoknak az elszakadtaknak vagy nem keresztényeknek a megnyerését, akik közül nem ritkán akad egy-egy látogató vagy odavetődő a templomainkban, a direkt misszióra be nem állított papjaink is eredményesen munkálhatják, szem előtt tartva Szent Pál apostol szavait Timóteushoz: A gonosz emberek s a szemfényvesztők a gonoszságban haladnak előre: tévelyegnek s tévelygésbe ejtenek. Te csak tarts ki a mellett, amit tanultál, amiről meggyőződted, hiszen tudod, kitől tanultad, s *gyermekkorod*

óta ismered a szent írásokat, melyek a Krisztus Jézusban való hit révén üdvösségre oktathatnak téged. Minden Istentől sugalmazott írás hasznos a tanításra, az intésre, a feddésre, az igazságban való oktatásra, hogy az Isten embere tökéletes s minden jócselekedetre kész legyen. (II Tim. 3, 13—17.)

Másvallású honfitársaink megnyerésének direkt és tervszerű munkálása végett nem elégedhetünk meg csak a Szentírásnak, hitletéménynek kiváló ismeretével, nem elég nekünk csak az, hogy szent hitünket nagy erővel, tökéletesen hirdetjük. Szent Pál apostollal mindenkinek mindenévé kell válnunk, hogy mindenkit megnyerhessünk. Szent Pál nem akart újra zsidó vallású lenni, sem pogány nem akart lenni, mégis azt mondja, hogy azoknak, akik a törvény alatt vannak, olyanná lett, mintha maga is a törvény alatt volna, azoknak pedig, akik a törvény nélkül vannak, olyanná lett, mintha maga is törvény nélkül volna. És mindezt az evangéliumért tette. (I Kor. 9, 20—23.) Az evangéliumért nekünk is valamiképen olyanokká kell lennünk, mint azoknak, akiket meg akarunk nyerni, akiken segíteni akarunk. Úgy kell ezt értenünk, hogy tökéletesen otthonosaknak kell lennünk az eretnekek, szakadárok és zsidók tanításaiban, nehézségeiben, történetében, lélektanában, igényeiben, hagyományaiban stb. Helyzetismeret nélkül ugyanis nem sokra mehetünk. A helyzetismeret megszerzése azonban igen jelentős munkát igényel, annyit, hogy azt sok mindenféle ok miatt legtöbb magyar paptestvérünk nem képes elvégezni, de nem is szükséges, hogy elvégezze, hiszen nem lehetünk mindnyájan kimondott misszionáriusok. Isten kegyelméből máris tekintélyes nyájunk van, mely munkaerőnkét csaknem kimeríti. Olyan embereket kell tehát magunk közül kiválogatnunk, akiknek első és fő kötelessége a hitnek megnyerendő honfitársainkkal való foglalkozás volna. Nekik kellene beledolgozniuk magukat egészen tökéletesen a szakadárok, protestánsok és zsidók lelki helyzetének ismeretébe, hogy így a magyar katolikus papság különleges szervei legyenek az elérendő célnak megfelelően. Ami a szakadárok helyzetének megismerését illeti, hála Istennek, van már az Anyaszentegyháznak megfelelő iskolája, a római Institutum Orientale, ahol a keresztény Keletre vonatkozólag minden fontos tudományt tanítanak. A protestáns és zsidó misszió irányában hasonló, megfelelő iskolánk, sajnos, még nincs, de talán nem is annyira szükséges, hiszen a protestánsok és zsidók annyira köztünk élnek és rájuk vonatkozólag olyan nagy és olyan hozzáférhető irodalom áll rendelkezésünkre, hogy alapos megismerésükre külön intézet alapítása talán nem is szükséges, vagy legalább is nem annyira nélkülözhetetlen. Milyen jó volna, ha a pápák szándéka szerint minden egyházmegyénkből és nagyobb szerzetesrendünkből volna egypár emberünk, aki elvégezte volna az Institutum Orientalet vagy a protestáns és zsidó kérdésbe különösen bedolgozta volna magát, hogy így a speciális munkára specialistákat tudnánk beállítani.

Ezeknek a szakembereinknek a dolga lenne az is, hogy röviden, de alaposan, szeretettel és meggyőződéssel némi ismeretben részesítsék szemináriumainkban azokat a papnövendékeinket is, akik direkt hazai misszióra nem készülnek. Az Egyház úgyis elrendelte már, hogy

minden szemináriumban külön kell foglalkozni a szakadár Keletre vonatkozó kérdésekkel, éspedig éppen abból a célból, hogy papnövendékeink a Keletet megismerjék, téves ítéleteiket letegyék, visszanyerésére fölbuzduljanak stb. Milyen jó volna, ha ezeket az előadásokat mindjárt szakemberek tartanák, akik röviden, világosan, alaposan, unalom nélkül, szeretetre gyújtó szeretettel, meggyőződéssel tudnák belevésni a missziós munka fontosságát papnövendékeink lelkébe. Az ő vezetésükkel munkakörök is alakulhatnának papnövendékeink között abból a célból, hogy némelyek alaposabb tudásra is szert tegyenek a szakadárokról, protestánsokról és zsidókról ismeretében. Főpásztorainknak is örömükre válnék, ha vegyes vidékekre ilyen jobban képzett embereket állíthatnának.

Szakembereink munkájának természetesen nem volna szabad megállnia az ismeretek birtoklásánál, valamint papnövendékeink speciális oktatásánál, hanem a gyakorlati munkára is szervezkedniök kellene. Összejöveteleken megbeszélte, tervszerű irodalmi életet kellene teremteniök, melynek célja elsősorban a helyzet széleskörű ismeretése, katolikus és ellenkező oldalon a fogalmak tisztázása, az egyesülés, megtérítés illetve megtérés kívánatos voltának megfelelő beállítása, a gyakorlati munka lehetőségeinek és módszereinek vázolása, a helyenkint elért eredmények ismertetése stb. volna.

Szakembereink feladata volna az is, hogy katolikus és nemkatolikus közönség részére gondolat tisztázó, legmélyebb dogmatikai és lélektani alapokig szántó, az igazság erejével és nemcsak szóbeli előadással megnyerő, polémikus éltől mentes előadásokat tartsanak. A gondolat tisztázást, a mély alapokon nyugvó igazság bemutatását, a nyugodt, mindenkit megbecsülő, megértő hangot minden valamirevaló, jószándékú ember szereti, mégha nem is katolikus. Szakembereinknek ilyen feltételek mellett hallgatóságuk tehát mindig lenne. Igazolják ezt a Budapesten néhány évvel ezelőtt tartott zsidókonferenciák is. De számos külföldi példa is van arra, hogy a papjaiban szeretettel és igazsággal közelítő Krisztust a jóindulatú, igazságkereső emberek még manapság is befogadják és meghallgatják.

Ugyancsak külföldi példák nyomán nálunk is meg kellene szervezniök szakembereinknek az ú. n. úniós gyűléseket, összejöveteleket. Nekünk katolikusoknak, főleg papoknak, de még inkább úniós szakembereinknek volna itt alkalmuk összetalálkozni elszakadt görögkeleti és protestáns testvéreink képviselőivel, hogy kérdéseket tisztázzanak, félreértéseket oszlassanak el, sebekre enyhítőt adjanak, Krisztus Egyházában való összetartozásunk tudatát ápolják vagy ébresszék, az egyesülés érdekében ismeretséget és barátságot kössenek stb. Lélekemelő dolog például az időnkint tartani szokott velehrádi úniós kongresszusokról olvasni azt, hogy katolikus főpapok, papok és művelt világiak találkoztak rendeznek szakadár főpapokkal, papokkal és világiakkal; közös alapigazságokra világítanak rá, ápolják az összetartozás tudatát, közösen elmélkednek és imádkoznak azért, hogy minél előbb egy akol legyen és egy pásztor. (Jn. 10, 16.) Lehet, hogy a mostani világháború után a mi hazánk marad a legalkalmasabb hely arra, hogy ilyen összejöveteleket nemcsak nemzeti, hanem nemzetközi viszonylatban is megrendezzünk benne. Adja Isten, hogy mi,

magyar papok, a háborús gondok enyhültével és elmúltával felismerjük és ki is használjuk Istentől adott helyzetünket. Nálunk talán úgy lehetne megrendezni ezeket az úniós gyűléseket, hogy a katolikus szakemberek a nemkatolikusoknak, a nemkatolikusok pedig a katolikusoknak adnák meg a kidolgozandó kérdést. Így mindkét fél arról kapna felvilágosítást, ami legjobban érdekli, egyik fél sem sértődhetnék meg a miatt, hogy a maga álláspontját más fejti ki, és pedig esetleg tévesen. A szóvitákat is el lehetne így kerülni. Az Isten kegyelmétől támogatott emberi józanság így is letétné velünk is, meg nemkatolikus testvéreinkkel is sok félreértést, előítéletet, sok nemkatolikus testvérünket megindítana a teljes igazság keresésének azon az útján, amely jóindulatú emberek számára előbb vagy utóbb feltétlenül a törvényes (katolikus) közösségbe vezet. Ezeken a gyűléseken részünkről természetesen csak teológiai alaposan képzett és hitükben erős emberek vehetnének részt, nehogy olyan eredményhez jussunk, amit sem Krisztus, sem mi nem kívánunk. Az előadások anyagát megfelelő példányszámban elkészített könyvekben lehetne teológiai főiskoláink, papjaink és más komoly embereink kezébe, valamint a nemkatolikusok kezébe juttatni.

Mínthogy pedig Krisztushoz senki sem közeledhetik, hacsak az Atya, aki Krisztust küldötte, nem vonzza őt (Jn. 6, 44.), és azt is tudjuk, hogy mi, akik már Krisztusnál vagyunk, az Isten kegyelméből vagyunk nála, aki az Istentől bölcseségünkkel lett és igazságunkká és megszentelődésünkkel és megváltásunkká (I Kor. 1, 30.), jóakarátú törekvésünkhöz folytonosan csatlakoznunk kell az imádságot, hogy az Istentől való bölcsesség megadassék azoknak, akik azt nélkülözik. (Jak. 1, 5.) Elsősorban nekünk papoknak kell kérnünk az Isten kegyelmét magunk és megnyerendő testvéreink számára, Krisztusnak arra az ígéretére hivatkozva, hogy velünk lesz mindennap a világ végezetéig. (Mt. 28, 20.) Azután pedig híveinket is buzdítanunk kell arra, hogy a rájuk kimért tevékenységnek megfelelően (Ef. 4, 16.) imádságaikkal és jócselekedeteikkel ők is működjenek közre a Krisztus testének kiépítésében. (Ef. 4, 12.) Egyetlen templomunkban sem volna szabad elhagynunk a januári imanyolcadot a keresztények egységéért a törvényes közösségben. Talán úgy is meg lehetne ezt rendeznünk, hogy híveink templomainkba nemkatolikus ismerőseiket is meghívják; vagy pedig úgy, hogy templomon kívül, valami alkalmas helyen, nemkatolikus testvéreink vezetőivel egyetértésben, esetleg az ő bevonásukkal (mint imavezetők bevonásával) nem liturgikus, vagyis hivatalos imádság elmondásával mi katolikusok a nemkatolikusokkal együtt kérjük az Istent az Egyház közösségi egységének helyreállításáért és a nemkeresztények megtéréséért. Hisszük és tudjuk, hogy Isten előtt különösen kedves volna ez az imádság, hiszen nagyon is Krisztus Szíve szerint való volna az, mert Krisztus maga is imádkozott jövődő híveiért és híveinek egységéért. (Jn. 17, 20. 21.)

Nem azért hagytuk utolsó helyre a missziókért való kötelességeink között az imádság említését, mintha az volna a legkevésbé fontos, hanem egyrészt azért, mert ennek a szükségessége a legvilágosabb, másrészt pedig azért, mert könnyen hajlik az ember arra, hogy egy kis imádság mellett egyéb kötelességeiről megfeledkezzék, vagy

azokat másra hagyja, maga pedig bírálgatva sopánkodjék az eredmények hiányán, mások tétlenségén. Az imádságról is áll az, amit Szent Jakab apostol a hitről mond: a hit, ha cselekedetei nincsenek, holt önmagában. (Jak. 2, 17.) Imádságunk is gyümölcstelen marad, ha nem igyekszünk megtenni azt, ami tőlünk telik, ami részünkről szükséges.

A hazai missziós munkára való felkészületről külön nem szükséges szólnunk, hiszen az előbbieken már az is benne van. Csak az volna nagyon kíváncsi, hogy azok, akiktől a papnevelés függ, szívesen és szeretettel, áldozatoktól sem riadva vissza támogassák azokat, akik másvallású honfitársaink megnyerésére szeretnék szentelni jövőd papi munkájukat. Hozunk áldozatot a külföldi, pogány missziókért. Bizonyára a hazai missziókért is megtehetnők ugyanezt, annál is inkább, mert ennek hatását közelebbről is láthatnók és érezhetnők. Milyen szép volna, ha speciálisan képzett paptestvéreink munkája nyomán évről-évre tapasztalhatnók, mint válik Mária országa egyre jobban Mária-tisztelő országává elszakadt keresztény testvéreink megtérése által és Krisztus-imádók országává a köztünk élő, de Krisztustól távol járó zsidóság megtérése által.

Nem szabad elfelejtenünk, hogy a görögkeletiek úniójának munkálására néhány magyar paptestvérünk fáradhatatlan munkája nyomán már megalakult a Magyarországi Szent Miklós Úniós Szövetség. A kezdet tehát egy irányban már megvan: de a kezdet csak kezdet. Másirányú kiszélesítésének és dúsan kibontakozó folytatásának tőlünk, magyar katolikus papoktól kell jönnie. Valóban jönni is fog a példaadó kezdet kiszélesítése és folytatása, ha él bennünk a Krisztusnak az a szeretete, amelyet Ő meghagyott nekünk: Ha szerettek engem, parancsaimat tartsátok meg. (Jn. 14, 15.)

P. Németh József S. J.

Papok — forradalmak.

Miért rontok be a papi lelkiség kegyelmi légkörébe ezzel a legdurvább politikai ténnyel? Mi közössége lehet Krisztusnak a Béliállal? S a nem e világból való Ország hírnökeinek a szerencsétlen világ legvéresebb agyarkodásaival? — Vagy legalább is mi köze a belső papi lélekarcnak (amelynek formálásán itt közösen dolgozunk) ehhez a jellegzetesen külső, még hozzá tömegöszönökből felforrásozó történelmi átokhoz?

Az nem újság, hogy az egyháziak kegyelmisége millió és millió hajszálerecskén, az eleven Krisztus-test lüktető szentségi artériáin át eltéphetetlen szerves kapcsolatban él a Közösséggel: nagy egészségre duzzasztva, vagy halálosan petyhüdtre zsibbasztva az Új Ádám tagjait. Kétségtelen, hogy ennek a belső kegyelmi hullámvásznak nyomai a társadalmi élet felszínén is barázdákat húznak s így közvetve papi lelkiség és szociális erők összetartoznak. De most nem erre gondolok. — A papi lelkiségnek, még azonos kegyelmi színvonalon is más és más arca, árnyalata, színe, dinamikája, odafordulása lehet erre a

világra. S ez a papi lélekstílus már szinte közvetlenül hat a társadalmi erőkre s azok is visszaremegnek rá: együttérző vagy keményen ellentálló, akár forradalmi, földrengésszerű mély remegésével az emberi életnek. Nem mindegy tehát merőben szociális szempontból sem egy ország papi életstílusa: talán forradalom vagy építő fejlődés múlik rajta.

A francia katolikusoknak akadt egy olyan szocialistájuk, aki már megtérése előtt is „jó bűnös” volt, tele tevékeny keresztény szeretettel a nyomor elleni harcban és tele termékeny keresztény gondolatokkal is harcos füzeteiben s aki különös hitelenségében mégis kívül maradt szinte végig: *Charles Peguy*.

Szociális ember volt: közösségi erők sodrában élő. Nagy író volt: léleklátó ember. És lélekben velünk élő, szervezetben rajtunk kívül álló, tehát jó kritikus. Ezért az ő két finoman mély megkülönböztetését alkalmazom a papi lelkeségre. — A magyar szellem annyiszor termékenyült már meg és annyiszor ébredt magyarabbá a latin Nappal szellemi érintésére, legnépibb tehetségeink annyira rokonnak érzik, hogy Peguy gondolata (még ha nem is volna egyetemes érvényű) nálunk nem lehet idegen.

Kétféle lélek van szerinte: Olyan, akin úr a megszokás és olyan, akin nem fog a szokás („ame habitué” és „ame inhabitué”). Olyan, aki „megváltja jegyét induláskor egy pártba, aztán már nem nézi, hogyan fut előre a vonat, még kevésbé, hogy min szalad”. S ez nagyon veszélyes kényelem. Egyhamar súlyos történelmi felelősségbe, isteni vád alá kerülhetünk. Vannak emberek, akik egyszer még tudnak talán választani az életükben, de utána, mint kérlelhetetlen automata, eluralkodik rajtuk a Szokás. Mintha nem is az örök termékenységben mindig új Gondolatot és Szeretetet szülő Isten alkotta volna őket saját képére és hasonlatosságára. Ki tud itt minden pillanatban újra az Isten friss fiatalságával választani? Ki tud üde erővel hűtlen lenni ahhoz, ami a régi jóban már rossz és igazságtalan?

És ismét kétféle lélek van, — mondja Charles Peguy — „misztikus” és „politikus”. (Ez a megkülönböztetés már világhírű!) A misztikus nála annyit tesz: ember, aki meghal egy ügyért! A politikus pedig: ember, aki megél belőle.¹ — És tudni kell, hogy minden nagy szociális átalakulásnak, minden forradalomnak és minden kornak, a Tegnapnak és a Mának, a kereszténységnek és a pogányságnak megvan a maga misztikája (az, amiért hajlandó benne meghalni az ember); és megvan a politikája (az, amiből kihúzzuk a hasznat).

A történelmet mindig a misztikus löki előre és a politikus rothasztja el. Mert a bűn végzetes nehézkedési törvénye szerint, a politika örök eluralkodásban tolakszik saját misztikája nyakára és lefokozza azt. Elerőtleníti, kifosztja, mert jól akar élni belőle. És könnyebb egy misztikát diadalra vinni, mint megakadályozni, hogy politikává ne satnyuljon. — A „politikus” nem szereti „kielezni a helyzetet”. A politikus kompromisszumot keres, pillanatról-pillanatra be-

¹ A „misztikus” és „politikus” szót mindig Peguy-féle jelentéssel kell érteni a cikkben.

illeszkedik. Tulajdonképen a szokásba rögzített lélek rokona. Míg a misztikus lényege szerint szokásura lélek!

Nálunk, a kereszténységben s a papi lelakiségben is annál könnyebben érvényesül ez a két csendes rontó erő: a Megszokás és a Politika, mert a világosság angyalának köntösében fényeskedhetik. A Megszokás gépereje úgy hívja néha magát, hogy szent „hagyomány-örízés” s a Politika megalkuvása úgy, hogy „apostoli ügyesség”.

De milyen szociális következményekkel!

Ránk bízott az Isten egy páratlan megváltó Misztikát, amelyben egyedül vagyunk minden életépítés örök birtokosai. Egyedül nekünk van fogalmunk arról, ki az ember, *mert maga Isten élte élénk*. Egyedül mi tudjuk a törvényt, mely új életet, jogot, társadalmi rendet, mély kultúrát jelent: a szeretetet. Más nem is ismerheti, ereje se lehet hozzá, mert nem tudja a nyitját, azt, hogy a keresztényben Isten szereti az Istent: azt az Istent, akit felismerni a legelvadultabb nyomorultban is kötelesség.

Egyedül mi vagyunk annak a titokzatos erőnek birtokában, mely a beteg történelmi ember helyébe újakat teremthet: Isten egészségébe oltva be őket. Egyedül mi vagyunk a káoszban is világosan látók! Illetve kellene lennünk!

De a bennünk élő, kompromisszum-kergető politikus, a beilleszkedő és mindenből megélni vágyó se hideg, se meleg okosság elárulta ezt a Misztikát. A mult században is elmentünk emberfogalomért a liberálisokhoz, látásért a racionalizmusához. Papi lelakiségünk „alkalmazkodó” volt (bizonyára „apostoli ügyességből”) és nemcsak a kor-szellem eszméihez, hanem ahhoz az *osztályhoz* is, melyben élénk testesedett ez az eszme. Beilleszkedtünk egy rendbe, melyről a Pápák mondták, hogy az emberek legnagyobb százalékának „szomorú és nyomorult állapotot” jelentett.

S mert a Megszokás hatalma igen nagy és kevés köztünk a „szokásura” lélek, már észre se vesszük, hogy ez a szellem, ez a berendezkedés, ez a társadalmi magatartás gyökeresen nem keresztény. Megszoktuk azt, amit megszokni kereszténynek nem lehet: megszoktuk magunk körül a nyomort, a szervezett bűnt és a velejáró mindenfajta rosszat. — A bennünk kényelmeskedő politikus *osztálygon* dolkozást, *osztályszempontokat* lopott belénk a ránk bízott egyetemes misztika helyébe. A Szokás hatalma pedig elvette minden erőnket ahhoz, hogy hűtlenek tudjunk lenni e szerencsétlen hazugsághoz. S most már (észrevétlenül is) ezekből az osztályszempontokból és osztályérdekekből ítélünk elveket, emberek, tervek és alkotások fölött.

Pedig ezt a „papi lelakiséget” mások is érzik! Ha mi azonosítjuk a kereszténységet díszmagyaros érdekekkel, azonosítja a munkás is. Kénytelen azonosítani! Az Egyház szent Közösségéből így lesz (szociális oldalát nézve) — Peguy terminológiájával — a Gazdagok Vallása, vagy magyarul talán: az Urak Vallása. Valami siralmas, disztíngvált vallás, kizárólag disztíngvált körök védelmére.

Nem kell nagy szociológiai gondolatsor hozzá, hogy azt mondjuk: ez a pusztá tény forradalmasító. Forradalmasító tehát az a

papi lelkeség is, melyből e tények születnek: az a mindenáron beilleszkedő, kiegyezkedő, aranyközéputas „Politika” és az a nyomorék kis „szokásfia” lélek, mely elvesztette az Isten termelő fiatalságát. Csodálatos és paradox törvényszerűséggel éppen a jól kiépített nyugalomához makacsul ragaszkodó lélek termi tehát a forradalmakat.

Aki pedig vállalni meri az egyetlen lényeges, belső nagy forradalmat: azt, hogy szembeszáll magában is másban is a „Politika” és „Megszokás” ernyesztő erejével a rábizott „Misztika” jogaiért, és minden pillanatban hűtlen lesz az igazságtalansághoz az egyetlen Igazságért; az a papság, mely nem azért apostolkodik, hogy visszaszerezze elvesztett hatalmát a tömegek fölött, hanem hogy visszaállítson eredeti frissességébe egy roppant erejű misztikát, minden társadalmi következményével együtt, akkor is, ha ez gyökeres változást és megújulást kíván — az a papság megmentette a társadalmat.

Ha mi nem éljük a tömegek elé a mi „Misztikánkat”, az embert önmagával azonosító, húsbaöltözött Isten igazságát, minden szociális következményével együtt, ha mi konzerválni akarjuk társadalmi bűneinket, akkor új és pogány misztikák építenek hullánk fölé új rendet, amit nem az Isten akart. Mint a Pápa írta: „Ha férfiasan és haladéktalanul nem vállaljuk a végrehajtást, ne áltassuk magunkat, hogy a közöség, az emberi társadalom békéje és nyugalma a felforgató hatalmak ellen megvédhető.”

Ezzel az egyetlen szükséges és gyökeresen keresztény „forradalmisággal” azonban nem takaródzhatnak azok, akik (talán jószándékkal) a mult társadalmi bűneiből új bűnök felé rohannak. Akik éppen olyan „politikus” és „szokásba csontosodott” lelkek, mint leszólt eleik: felültek „apostoli alkalmazkodással” egy új korszellem-vonatra, mely ma dübörög el Európa fölött s most multszázadi őseik nyugalomával ülnek benne és nem nézik, hogy hová rohan, még kevésbé, hogy min gázol végig. Egyforma gyengeség! Végére mindegy, hogy milyen „politikából” árurom el a kereszténységet s hogy milyen régi vagy új hazugságba illeszkedem be. Mindegy, milyen bűn az, amit már megszoktam! A lelkeség azonos, tehát ez is felforgató.

Ezért mondja Peguy, hogy „La revolution sera moral ou elle ne sera pas.” A forradalom vagy erkölcsi forradalom, vagy már nem is forradalom, mert minden rossz marad a régiben. A papi lelkeség erkölcsi forradalma pedig elsősorban abban áll, hogy nem akarunk „politikusan” se régi, se új hazugságokba és társadalmi bűnökbe beilleszkedni, hanem örök lázadással hűtlenek leszünk minden pillanatban minden igazságtalansághoz. Abban áll, hogy nem elveszett hatalomért verekszünk, hanem újult erővel visszük diadalra az emberek lelkében azt a „Misztikát”, melyből itt új magyar élet teremhet: a kereszténység tudását az emberről, az ember jogairól, a szociális igazságról és arról az új rendről, amelyet ez követel, a krisztusfajta ember új világáról, melynek papsága is nem „élni akar a kereszténységből”, hanem mint Peguy-féle misztikus: „hajlandó meghalni is Érte!”

Izay Géza S. J.

Pap és a Szentírás.

(Dr. Waitz Zsigmond salzburgi hercegérsek, amikor Tirol és Vorarlberg püspöke volt, az osztrák „Katechetenverein” tagjai számára háromnapos papi lelkigyakorlatot adott s e lelkigyakorlat előadásait *Der heiligste Dienst* címmel 1932-ben könyv formájában is közreadta. A könyv elmélkedései között a legértékesebbek egyike az, melyben a papnak a Szentíráshoz való viszonyát fejtegeti. Ezt a témát a szerző a legnagyobb szeretettel és szakértelemmel dolgozta ki, mivel ő maga életének tetemes részét mint a szentírástudomány tanára a Szentírás beható tanulmányozásának szentelte. Egy nagy tudású ember sok élettapasztalata és hivatásszeretete van e dolgozat mögött. Ezért a maga eredetiségében közöljük. A fordítás mellett csupán a terjedelem rövidítése jelent némi változtatást az eredetin.)

I. Könyvek könyve.

A Szentírás értékét, természetfölötti szempontból tekintve, a Szentatyák főleg a teljes Szentháromsághoz való viszonyából szokták levezetni. A Szentírás a mennyei Atya levele az emberiséghez, Jézus Krisztus könyve, mivel az ószövetségi könyvek előkészítik és jelképezik, az újszövetségi könyvek pedig élénk adják Jézus Krisztus életét és tanítását; végül a Szentlélek Isten műve a sugalmazás révén. Ez adja meg a Szentírásnak igazi értékét és szentségét, amit maguk a szent iratok is lépten-nyomon kifejeznek: „Minden Istentől sugalmazott írás hasznos a tanításra, az intésre, a feddésre, az igazságban való oktatásra, hogy az Isten embere tökéletes s minden jócselekedetre kész legyen. (II Tim. 3, 16. 17.) „Mind, ami megiratott, okulásunkra iratott meg, hogy reménységünk legyen az Írásokból merített béketűrés és vigasztalás által.” (Róm. 15, 4.) Erre utal a Breviárium is: „Per evangelica dicta deantur nostra delicta. — Evangelica lectio sit nobis salus et protectio.”

A Szentírás értékét természetes szempontból tekintve, gyönyörűen foglalja össze Fénelon: „A Szentírás végtelen messzeségben múlja fölül a klasszikusokat természetességben, egyszerűségben, az ábrázolás elevenségében és az emelkedettség fönségében. Homeros fönségében sohasem közelíti meg Mózes énekeit, főképen utolsó énekét, amelyet minden zsidó gyermeknek kívülről kellett tudnia. A görög vagy latin ódák sohasem érik el a zsoltárok emelkedettségét. A 49. zsoltár (*Deus deorum Dominus locutus est et vocavit terram*) fölülmúl minden emberi elképzelést. Sem Homeros, sem más nem közelítette még meg Izaiást, midőn az Isten fönségét ecseteli, kinek szemében porszem a föld minden gazdagságával együtt, a világmindenség

pedig sátor, amit ma fölvernek, hogy holnap ismét lebontsák. Megtaláljuk nála az Eklogák bájos hangulatát, midőn a békéről fest derűs képeket; de utána ismét oly magasra emelkedik, hogy mindenki a lábai alá kerül. A profán ókornak melyik alkotását állíthatjuk oda Jeremiás megindító siralmai mellé, népe szerencsétlensége felett, vagy Náhúm próféta látomása mellé, midőn előre meglátta a kevély Ninivének bukását a megszámlálhatatlan sokaságú hadseregek ostromai folytán. Szinte magunk is látjuk a seregeket, szinte halljuk már a harcikocsik és fegyverek zaját: mindez oly élethű ábrázolásban áll előttünk, hogy lenyűgözi képzeletünket. A próféta valóban messze maga mögött hagyja még Homerost is. Vagy olvassuk el Dániel jövődöléseinek könyvében, mint hirdeti a próféta Boldizsár királynak, hogy Isten büntetése rövidesen lesújt reá, és keressünk munkát a klasszikus irodalomban, mely föl sorakozhatna e prófétai könyv mellé. A Szentírás ábrázolásai tökéletesen alkalmazkodnak a könyv jellegéhez: mindenütt az igazi, a témának legmegfelelőbb hangnemet találjuk: az elbeszélésekben, az élet egyes tényeibe bocsátkozó leírásokban, a patetikus részletekben, a hitigazságok előadásában, az erkölcsi élet telmeiben. Röviden: a próféták és a profán költők közt akkora a különbség, mint amekkora az igazi és a hamis entuziazmust választja el egymástól. Ezek az igazságtól átszellemülten állnak előttünk s akaratlanul is megérezzük bennük az istenit, azokban pedig, mikor erőlködnek, hogy önmaguk fölé emelkedjenek, csak az emberi gyöngeség nyilvánul meg.“

Költészetre, a természet fonságának és titkainak fölfedezésére, erkölcsstanra, szociológiára, államelméletre, művészetre, pedagógiára, de még történelemre, földrajzra és természettudományokra is döntő vagy legalább is igen nagy volt a Szentírás hatása.

II. Liber sacerdotalis.

A Szentírásnak a paphoz való viszonyát először Szent Ambrus fejezte ki így.

A Szentírás a teológiának, a papi tudománynak össz foglalata. Fő forrása a dogmatikának, morálisnak és pasztorálisnak. Alapja a kánonjognak. Legkiadósabb forrásmű a vallásos pedagógia számára. Az egyháztörténelemnek alapvető munkája. A legkiválóbb prédikációs könyv. A legjobb elmélkedési könyv. Az Egyház a Breviáriumban mint imakönyvet használja. A liturgiának, továbbá hitvédelemnek kézikönyve. Vigasztalások könyve papok és hívek számára egyaránt. Liber sacerdotalis. Egyetlen könyv sem érdemli meg e megtisztelő elnevezést annyira, mint a Szentírás. XV. Benedek pápa egyik körlevelében a katolikus híveket arra buzdítja, hogy olvassanak minden nap valamit a Szentírásból, főleg az Újszövetségből, hogy így, többszöri átolvasás után a Szentírás valósággal vérükké váljék. Egyetlen keresztény családnak sem szabad ezt elhanyagolnia, mondja a pápa. Mennyivel inkább nem szabad akkor ezt elhanyagolnunk nekünk papoknak! A lelki gyakorlat alatt ezért lelkiismeretvizsgálatot kell tartanunk, hogy mennyi időt fordítottunk újságolvasásra és mennyit a Szentírás olvasására?

A pap a tudomány embere s ezzé lesz, ha buzgón foglalkozik a Szentírással. Nincs még egy könyv, mely annyi tudományt, bölcsességet, vigasztalást, bátorítást, nemes indítékot tartalmazna, mint a Szentírás. A Szentírás tanulmányozása adja meg ezért a legkiválóbb módon a papnak azt a tudományt, amire fontos hivatása gyakorlása közben leginkább rászorul. A Szentírás tanulmányozása teszi a papságot az Egyház díszévé. „Nektek adatott tudni az Isten országának titkait.” (Lk. 8, 10.) Az Üdvözítő e szavakkal hívja föl a katolikus papságot a Szentírás bensőségeiből megismerésére; de ígéretet is tartalmaznak e szavak, hogy e munka gyümölcsös és áldásos is lesz reánk.

III. Eszközök.

A Szentírásnak az a tanulmányozása, amelyet a szemináriumban a papnövendékekkel végeztenek, alapvető a későbbi szentírás-tanulmányok számára, de nem elegendő. Ez csak kezdet. A szentírás-tanulmányoknak a szemináriumi években olyanoknak kell lenniök, hogy rávezessék, sőt egyenesen csalogassák a papnövendéket a további munkára. Amiért is ezeknek a szemináriumi tanulmányoknak igazi értéke és jelentősége abban áll, hogy a kispap kedvet kap a Szentírás olvasásához. Néhány évtizeddel ezelőtt az Introdukciót olyan részletességgel tárgyalták, hogy ez ma már fölöslegesnek, sőt egyenesen károsnak tűnik fel, mivel már a megindulás pillanatától alkalmatlan volt arra, hogy kedvet támasszon a hallgatókban a Szentírás iránt.

Nem egyszer a teológusokat túl korán kényszerítik arra, hogy a szövegeket eredeti nyelven olvassák. Itt is helyes sorrendnek kell érvényesülnie. Először is ismerjék meg a papnövendékek a Szentírást anyanyelvükön, mert csakis így kaphatnak közvetlen benyomást a szent könyvekből s csakis így válnak egészen otthonossá a Szentírás különféle könyveinek ismeretében; így megismerik majd ezeknek szépségeit és tartalmi gazdagságát, s csakis így kapnak kedvet a Szentírás állandó tanulmányozásához. Ezután ismerje meg a papnövendék a Szentírást latinban. A trienti zsinat értelmében a Vulgáta latin szövege minden keresztény hívő számára a Szentírás autentikus szövege s ezt kell használni a nyilvános felolvasásokban, beszédekben és előadásokban. A Szentírás latin szövegében való jártasság azzal az előnnyel is jár még, hogy megkönnyíti a konkordanciák használatát, ami szintén nagy érték a papra nézve. A papnak minél előbb meg kell ismerkednie a konkordanciákkal. Ha mindez már megtörtént, jöhet a szent szövegek eredeti nyelven való tanulmányozása, ami ilyen meg-alapozás után valóban sok haszonnal jár majd.

A Szentírásban való elmerülésnek 3 föltétele van: csönd, magány és tanulás. Más tudományok megszerzésének is ezek a feltételei, de sokszorosan érvényesülnek ezek a Szentírásban való elmélyedésnél.

A Szentírás megismeréséhez módszerként nem egyszer azt ajánlják, hogy olvassuk el elejétől végig. Fiatal papoknak ez a módszer nem célravezető, mivel általában már Pentateuchus harmadik vagy negyedik könyvének elakadnak és minden kedvüket elveszítik a Szentírással szemben. A Szentírás tanulmányozásának legfőbb elveit olyan

szempontból kell összeállítanunk, hogy a Szentírás olvasása iránt érdeklődésünk mindig csak fokozódjék. Mindent el kell követnünk, hogy a Szentírás érdekes legyen számunkra és hogy megízlelhessük benső szépségét. Tudnunk kell úgy kezelni a Szentírást, hogy valósággal vágyakozzunk a vele való foglalkozás után s minden egyéb olvasmánnyal szemben előnyben részesítsük. Néhány ilyen elv:

1. Kezdjük a legkönnyebbel. A Breviáriumban a „Scriptura occurrens” az, amit a leghamarább lehet megérteni. Rendszerint a Szentírás történeti könyveiből származik anyaga. Fiatal papok számára lehet ajánlani, hogy mindenegy napnak a scriptura occurrensét a Breviárium elimádkozása előtt vagy után olvassák el magyarul is. E szokás eredménye az lesz, hogy majd több értelemmel és nagyobb szeretettel imádkozzuk a Breviáriumot. Így lesz összefüggő szentírásváramányunk is, mely ezenfelül mindig időszerű, tehát érdekes is lesz számunkra. Ha a szemináriumban vagy szerzetházban az étkezésnél Szentírást is olvasnak, ezt a szokást össze lehet kapcsolni a mindenkori officium scriptura occurrensével is.

2. Törekedjünk egy ideig hasonló módon kezelni a Missalét is. Minden szentírási szöveget, ami csak előfordul a napi miseszövegben, felütjük a Szentírásban és magyarul is elolvassuk. Így majd a szentmisét is több értelemmel és nagyobb áhítattal tudjuk végezni, ami ismét csak a Szentírás tanulmányozásának vágyát indítja föl bennünk, hogy annál mélyebben hatolhassunk be a Liturgia szellemébe.

3. A lelkipásztorkodó papok, akiknek vasárnapról-vasárnapra prédikálniuk kell, olvassák el, tanulmányozzák át és elmélkedjék végig, már a hét elején, a következő vasárnap vagy ünnep evangéliumát, és pedig valamilyen jó kommentár segítségével. Ez legyen a pap legalaposabb Szentírás-tanulmánya. Gondoljuk csak meg, hogy a lelkipásztorkodó papnak egész életén át a vasárnapi evangéliumokról kell prédikálnia. Minél hamarabb lát hozzá ezért az Evangélium beható tanulmányozásához valamilyen jó magyarázat segítségével, annál többet tud majd adni e prédikációkban. Értékes eljárás az is, ha a párhuzamos helyeket is fölütjük. Legfontosabb a Szentírás alapvető tanulmányozásánál az, hogy minél pontosabban megismerjük a szöveg betű szerinti értelmét, a sensus litteralist és hogy a történelmi szempontokat helyesen tudjuk értékelni. Midőn e módszerrel már tökéletesen elkészültünk, úgy hogy az egyes szövegeknek meg tudjuk adni a helyes értelmét, építhetünk tovább. A Szentírás-magyarázatok után a Szentatyák homiliái révén merülhetünk el a Szentírás szellemében.

4. Hasonló módon kell időről-időre földolgoznunk a zsoltárokat is. Az Egyház milyen sokféleképpen értékesíti a zsoltárokat a Breviáriumban, a szentmisében és egyéb liturgikus szövegekben! Az Egyház a zsoltárszövegek által fejezi ki érzületét a különféle alkalmaknak megfelelően. Nagy érték számunkra, ha minél korábban megismerkedünk a zsoltárokkal. Itt is áll mindaz, amit előbb az Evangéliumról mondtunk. Először is a betű szerinti értelmet kell lerögzítenünk, s csak azután használhatjuk gyümölcsözően az allegorikus magyarázó módszert. Így a betűszerinti értelem birtokában rendkívül sokat meríthetünk Szent Ágoston „Enarratio in psalmos” művéből. Ha azonban a zsoltárok sensus litterálisában még nem vagyunk járatosak, az alle-

gorikus értelmezés számunkra talaj nélkül marad és mellékvágányra terelheti egész Szentírás-tanulmányunkat.

5. Szent Pál levelei. Szent Pál a keresztény ókor nagyvárosi lelkipásztora, világot átfogó apostola. Leveleiben az őskereszténység képe lép elénk. Írásaiban láthatjuk meg legvilágosabban, hogyan bontakozott ki az Egyház élete az apostolok idejében, milyen nehézségekkel kellett megküzdeniök, az első század Egyháza hogyan élt és szenvedett, hogyan folyt benne az apostolkodás, hogyan terjeszkedett, hogyan épült és szilárdult meg mindjobban. Igen értékes szempont Szent Pál leveleinek olvasásánál, ha ezeket olyan sorrendben olvasuk, melyben keletkeztek, és nem abban, melyben a Szentírás mai kiadásában szerepelnek. Ha ugyanis időrendi sorrendben olvassuk e leveleket, akkor valósággal a szemünk előtt játszódik le Szent Pál lelki kibontakozása. Először a zsidósággal küzd, azután a görög világgal, végül a római világszellemmel. Utolsó leveleiben pedig összegyűjti tapasztalatait és megadja utolsó utasításait munkatársainak.

6. Az ószövetségi bölcsesség-könyvek igen nagy értéket képviselnek a szentbeszédnek számára: Példabeszédek könyve, Prédikátor könyve, Bölcsesség könyve, Jézus Sirák fia könyve, Ecclesiasticus. A bölcsesség-könyvek erkölcsi ábrázolásokat tartalmaznak, amelyekhez hasonlót sehol sem találunk, és pedig olyan velős stílusban, hogy nem egyszer egészen megrázza lelkünket. E könyvekből vett idézetek mindig értékesek és mélyen hatnak a lélekre.

7. Beszélni kell itt még az egyes könyvek beható tanulmányozásáról is. Igen értékes tevékenység ez is a Szentírás tanulmányozásában. Ha ugyanis alaposan elmélyedünk bármelyik szentírási könyvben, képessé válunk a többi könyv mélyebb megértésére is. A Szentírás ugyanis tele van összefüggésekkel. Ha tehát jól ismerjük a Szentírás bármely részét, egy másik rész olvasásánál hamar észre vesszük a párhuzamos helyeket. Nem szabad sajnálnunk a fáradságot ezért, hogy a Szentírás valamelyik részét jó alaposan áttanulmányozzuk, legyen ez akár az Evangélium, akár az Ószövetség valamelyik könyve, vagy egy, Szent Pál levelei közül. Csakhamar fölébred így bennünk a vágy, hogy egyéb részek tanulmányozásába is hasonló alaposággal belemélyedjünk. Egy beteg pap súlyos operáció után az evangéliumokat végigolvasta, mindenütt azt figyelve meg, hogy Jézus hogyan bánik a betegekkel.

A Szentírás tanulmányozását egész életünkben folytatnunk kell. Ez kezdetben és később is egyes könyveknél nehézséggel jár. Maga Szent Péter írja, hogy Pál leveleiben „némely dolgot nehéz megérteni”. (II Pét. 3, 16.) Szent Jeromos szerint pedig úgy látszik, hogy Szent Pál nem akarta, hogy megértsék őt a rómaiakhoz írt levélben, hogy így a titkok rejtve maradjanak előttünk. „Nem tagadhatjuk, mondja XIII. Leó, hogy a szent könyveket bizonyos hitbeli homály burkolja be, ezért csakis vezető segítségével hatolhatunk területükre. Ez azonban Isten rendelkezése miatt van így, amint a Szentatyák mondják, hogy ezáltal annál nagyobb vágygal kutassuk át és a belőlük fáradsággal kihozott kincseket annál mélyebben vessük szívünkbe.”

Nehézség gyanánt fölmerülhetne a sokféle egyesületi munka, mely nagyon megnehezíti, hogy időt szakítsunk a Szentírással való

foglalkozás számára. A megoldás csak egy lehet: a Szentírás tanulmányozása és a fölötte való elmélkedés annyira fontos, hogy ilyen meggondolásoknak nem szabad érvényesülniök. Egész lelkipásztorkodásunk gyarapodik értékben, ha tanulmányozzuk a Szentírást. Sőt vigyük be a Szentírást az egyesületi életbe, tartsunk Szentírás-olvasásokat és így kettős haszna lesz Szentírás-tanulmányunknak.

Honnan van az, hogy az ékesszólás a Szentatyák korában olyan fölülmúlhatatlan tökéletességre jutott el? Magyarázat itt is a Szentírásban rejlik. A szentatyák ugyanis ernyedetlen szorgalommal adták át magukat a Szentírás tanulmányozásának és a fölötte való elmélkedésnek. Origenes már ifjúságától fogva tanulmányozta a Bibliát: mindennap néhány verset kívülről megtanult. Szent Vazul és Naziánzi Szent Gergely 13 esztendő telt el a magányban és e hosszú időt kizárólag a Szentírásnak szentelték. Aranyszájú Szent János minden héten végigolvasta Szent Pál leveleit. Szent Bernát prédikációiban nemcsak a gondolatokat, hanem még a kifejezéseket is a Szentírásból veszi, olyan nagy járatossággal rendelkezett a szent könyvekben. A későbbi hitszónokok közül sokan követték Szent Bernátot. Bossuet-ről mondják, hogy kedvenc írói Izaiás és Szent Pál voltak.

„A Szentírás értelmét sohasem lehet kimeríteni egészen, mondja Aranyszájú Szent János. Szakadatlan csobogó forrás ez. Minél tovább tartózkodunk benne, annál több fény világosítja meg lelkünket.” Alkalmazhatjuk e gondolatot az életkorra is. Minél idősebbé válunk, annál több lesz a tapasztalatunk és annál többet tudunk majd kiolvasni a Szentírásból. A papi életnek sok tapasztalata rendkívüli módon megtermékenyíti a Szentírás tanulmányozását.

Nemcsak szentekről, hanem még protestánsokról is tudunk, akik mindennap teljes óráig térdenállva olvasták a Szentírást. A Szentírás legyen állandó elmélkedési könyvünk s meg kell tanulnunk elmélkedni annyira, hogy az elmélkedés pontjait közvetlenül a Szentírásból tudjuk venni. Ez vezet el az igazi, bensőséges és bizalmas Krisztus-viszonyra. Ezért az elmélkedési könyvek közül is főképen azokat lehet ajánlani, melyek a Szentírás szövegeit dolgozzák fel.

Végezetül gondoljunk a két emmauszi tanítványra, kiknek az isteni Üdvözítő megmagyarázta a Szentírást. „És mondták egymásnak: Nemde szívünk gerjede vala bennünk, amint szólott az úton és megfejtette nekünk az Írásokat?” (Lk. 24, 32.) Ez az öröm, mely szívünket eltölti a Szentírásból sugárzó megvilágosítások nyomán, indítsa föl bennünk a szent vágyat a Szentírással való gyakori foglalkozás után. Szentírás fölött elmélkedve készülünk elő a szentmisére. Az is értékes gyakorlat, ha a szentmise után, az isteni Üdvözítő áldásával és kegyelmével eltelve tanulmányozzuk a Szentírást és elmélkedünk felette. Ha járatosak leszünk a Szentírásban, mi is úgy prédikálunk majd, „mint akinek hatalma van”. (Mt. 7, 29.) Akkor beszédünk nem lesz majd meddő szószaporítás, hanem mint Szent Pál, erővel és Szentlélekkel és teljességgel hirdetjük az evangéliumot. (I Tessz. 1, 5.) Amint Gibbons bíboros mondja Der Gesandte Christi c. művében: „Akkor majd mindig megegyezik prédikációnk a katolikus tanítással, beszédünk állandóan tanulságos lesz, sohasem tévedünk, sohasem

esünk túlzásba, sohasem leszünk fárasztók, unalmasak, bőbeszédűek, levegőt verdesők. Sohasem prédikáljuk majd önmagunkat, hanem Jézus Krisztust, éspedig a megfeszítettet.” (I Kor. 1, 23; 2, 2.)

„Többé vagy kevésbé bölcsen beszélünk, aminthogy több vagy kevesebb előhaladást tettünk a Szentírásban; s ez nem abban áll, hogy sokat olvastunk és jegyeztünk meg, hanem hogy sokat fogtunk föl belőle és az így megértetteket igyekeztünk nagy szorgalommal meg is valósítani.” (Szent Ágoston.)

Lelkigyakorlatok és papi továbbképzés.

Egyik utóbbi manrézai papi lelkigyakorlat után két oltártestvérünk is kifejezést adott azon óhajának, hogy a lelkigyakorlatok végén időt kellene adni a megbeszélésre. „Annyi okos ember van itt együtt, annyi élettapasztalat egyeseknél. Milyen kár, hogy a végén szétmegyünk a nélkül, hogy ezt is hasznunkra fordítanók!” Az ilyen visszatérő óhajok tényleges igényről tesznek tanúságot, mely kielégítést kíván. Legjobbnak véljük az olyan megoldást, mely egyúttal a papi továbbképzést is szolgálja. Nyugaton ilyen irányban is szerencsés kísérletek történtek.

Az 1929-ben tartott versailles-i lelkigyakorlatos kongresszuson egyik püspök ilyen célzattal sürgette, hogy világi papok részére is be kellene állítani valamilyen formában a jezsuitáknál szokásos „*harmadik próbaévet*”. Szent Ignác fiai ugyanis hosszú tanulmányaik végén, esetleg egy-két évi lelkipásztori munka után, megegyezően visszavonulnak, egy második noviciátust végeznek, hogy lelkiileg felfrissülve s szellemileg felkészülve állhassanak be a rendszeres munkába. A harmadik próbaév, melynek vezetője rendszeren egy volt előjáró, tíz hónapig tart. Elején teljes egészében és eredeti szigorral elvégzik a harmincnapos lelkigyakorlatot. A többi időt fokozottabb lelki élet, az aszkétika és misztika, valamint a rendi alkotmány tanulmányozása, alázatossági gyakorlatok, gyermekek katekizálása, kórházak látogatása s egy-két nagyobb lelkipásztori próbatúra (missziók) töltik ki. Anyagot gyűjtenek jövőendő működésükhöz.

Látva az intézmény nagy hasznát, más szerzetek és szerzetes-társulatok is követték a példát s hosszabb-rövidebb időre nyúló hasonló előkészületet tettek tagjaiknak lehetővé. S ha mindjárt csak hat hetet vagy két hónapot tudtak is így beállítani, gyönyörű eredményekről számolhattak be. Egyes püspökök is foglalkoztak a gondolattal, hogy papságuk legalább egy részének nyujtsanak hasonló jótétmenyt. Így pl. Mercier bíboros-érsek igen nagyra becsülte az ilyen lelki képzést s benne látta a túlságosan aktív élet veszélyeinek elhárítását s nagyobb természetfölöttiség biztosításának lehetőségét a papi életben.

Franciaországban már évek óta sokan végeznek tíznapos lelkigyakorlatot, sőt harmincnaposat is. Ez a gyakorlat segítette elő a papi „harmadik próbaév” megvalósítását. Csak három hétig tart, de

azért elnevezték „papi hónap”-nak. Tartottak már Párizsban, Versaillesban, Moulinsben, Rennesben és másutt több egyházmegyében.

Célja lehetőséget adni az egyházmegyei papságnak, hogy néhány évi lekipásztori munka után kicsit hosszabb lelkigyakorlatban frissíthesse fel lelkét s néhány professzor és mozgalmi ember vezetése alatt tanulmányozhassa az időszerű hitvédelmi, hittudományi, erkölcsi, aszkétikus és lekipásztori problémákat.

A résztvevők önkéntes jelentkezés vagy kijelölés alapján gyűlnek össze valamely lelkigyakorlatos házban (minden vidéken van belőle!), illetve szemináriumban. A tapasztalat azt mutatta, hogy azok is, akik kirendelés folytán kelletlenül mentek el, két-három nap után már a legjobb hangulatban voltak, három hét után pedig sajnálkozva léptek ki a „papi hónap”-ból. Egy vasárnapot kivéve, mely föltétlenül beleesik a nyolcnapos lelkigyakorlatba, szombaton délben csaknem valamennyien kimennek plébániáikra s egész vasárnapon át híveik rendelkezésére állanak.

A „papi hónap” lelkigyakorlattal kezdődik. Ha jezsuiták vezetik, érthetően Szent Ignác rendszeréhez ragaszkodnak s nyolc napot vesznek igénybe. Utána két héten át tartanak a kurzusok, konferenciák és megbeszélések. Rendszeres előadások mellett tanulmányi körök alakulnak s közvetlen megbeszélések folynak, hol előhózzák gyakorlati tapasztalataikat, nehézségeiket és terveiket.

Az Officium egy részét közösen recitálják vagy éneklük, a nap bizonyos szakaiban mindenki hallgatást tart, könnyű alkalom van szentséglátogatásokra, esténként elmélkedési pontokat kapnak. Mindez nagyban elősegíti, hogy a lélek közvetlen kapcsolatba jusson Istennel, a lekipásztorkodás jelenlegi szükségleteiről való tanácskozás pedig hozzáértő szakemberek vezetése mellett s buzgó oltártestvérek között sok világosság és erő forrásává lesz mindannyiok számára.

A lelkigyakorlatokat követő tanulmányi rész eddig két alakban jött szokásba, melyek egymástól meglehetősen eltérnek. Egyik mód abban áll, hogy több-kevesebb papi, sőt világi előadót hívnak meg, akik szakmájukba vágó tárgyról tartanak két-három, esetleg négy előadást. Ennek a módnak előnye a változatosság s a tárggyal együtt olyan emberek megismerése, akiknek már neve is elég biztosíték az előadások nagy értékére. Két hét alatt így elég széles és teljes tudást szereznek a papi életet érdeklő legidőszerűbb eszmékről és tényekről. A másik módnál a témák kevésbé változatosak, de tárgyalásuk alaposabb és mélyebb. Kevesebb az előadók száma, s bár a hozzáértés mellőzhetetlen feltétel, mégis nemcsak olyanokat kérnek fel, akiknek neve már egymagában is biztosítja a hallgató közönség nagy számát.

Illetékesek különböző okokból inkább a második módot részesítik előnyben. Úgy látszik, a „papi hónap” céljának is jobban megfelel. Kevésbé csiklandozza ugyan a kíváncsiságot, nem ébreszti fel annyira az érdeklődést a nem önként jelentkezőknél, megvan azonban az az előnye, hogy kevésbé szórja szét a figyelmet, megkönnyíti két vagy három problémának alapos megvizsgálását, a megbeszélések és

megvitatások is sokkal egyéniebbek és nagyobb haszonnal járnak. Jobban lehet alkalmazkodni a tényleg megjelentek adottságaihoz s végül könnyebb is ilyen alapon szervezni a „papi hónap”-okat (csupa elsővonalbeli embert nem könnyű mindig és mindenütt kapni!) s ugyanakkor mégis megtartani azok reális értékét.

Szolgáljon például az 1938-ban Yzeure-ben tartott „papi hónap” programja. A lelkigyakorlatokat P. Monnier-Vinard S. J. vezette, aki a nyolc nap elteltével is minden este adott pontokat a másnap reggeli elmélkedéshez. A lelkigyakorlatos rész után mindennap 10 és 17 órákor előadás, 15 órákor megbeszélés. Az előbbieik időtartama 35 és 60 perc között változott, utóbbi tárgyánál fogva közvetlenül gyakorlati célt szolgált. Kifejtés után csoportok alakultak s maguk között vagy a vezetővel megvitták a kérdéseket, ellenvetéseket, a személyes tapasztalat eredményeit stb. A mindig szívélyes hangú megbeszélések gyakran az egész órát igénybe vették, mely ebéd vagy vacsora előtt rendelkezésre állott. Az előadók között szerepelt P. de Guibert, általános szaktekintély aszkétikus és misztikus irányú kérdésekben, P. Creusen, a kiváló egyházjogász és moralista, továbbá P. Magant és P. de Soras mint dogmatikusok, illetve szakemberek az A. C. elméleti és gyakorlati kérdéseiben.

Néhány előadás címe már magában is jelzi a „papi hónap”-on folyó munka irányát.

A szkétikus és misztikus teológiából: Szentháromság és fogadott istenfiúság. — A bennünk lakó Isten. — A Szentlélek sugallatai és ajándékai. — Mi a lelki vezetés? — Krisztus emberisége az egyetlen út Istenhez. — Krisztus áldozata és példája. — Krisztushoz az Egyház által: belső élet. — Krisztushoz az Egyház által: társadalmi élet.

Erkölcstanból és egyházjogból: Pozitív erkölcstan és negatív erkölcstani könyvek. — Elvek és gyakorlat konfliktusa. — A házassági erkölcstan modern problémái. — Nevelés a tisztaságra. — A Szentsek újabb döntései papok súlyos hibáival kapcsolatban. — A hivatás.

Katolikus Akció területéről: A modern igehirdetés. — A K. A. mint szellem, módszer és mozgalom. — A. C. és munkáskérdés. — A. C. és földi javak. — A. C. és politika. — Beszélgetés a papok szerepéről a Katolikus Akcióban. — Bevezetés a nagy szociális enciklikákba. — Jelenlegi társadalmi átalakulások. — Beszélgetés az A. C. ifjúsági szakosztályáról és a cserkészetről stb.

Mint látható, a program egységes volt, ugyanakkor mégis nagyon változatos és mindvégig érdekes. Az előadók egymást váltogatták, a hallgatók nagyon tevékeny részt vettek a megbeszéléseken. Az előadók különben mindig érintkezésben maradtak a hallgatókkal s velük töltötték a déli és esti felüdülést. Püspökök is el-eljöttek s résztvettek a megbeszéléseken. Mindvégig rendelkezésre állottak az előadók által megjelölt könyvek és folyóiratok s így az egyéni munkára is nyílt alkalom.

Az első kezdeményezések óta már több egyházmegyében rendszerezítették a „papi hónap”-ot. Egyes kérdések még vizsgálat tárgyát

képezik, mint pl. közösen hozzák-e össze több egyházmegye papságát, vagy éppen a kisebb csoporttal járó előnyöket tekintve külön-külön? — A papi élet melyik korára tegyék a „papi hónap”-ot: elején, 2—3 évi működés után, vagy valamivel később? — Külön tartsák-e a lelkipásztorkodó papságnak és külön a hitoktatóknak vagy együtt? stb.

A mű Nyugaton elindult s a résztvevők véleménye szerint életképesnek bizonyult. Megértő összmunka a még mutatkozó nehézségekre is meg fogja találni a megoldást. Egyszerű átültetésre a honi talajba alig lehet gondolni, de *valamilyen formában nálunk is* biztosítani kell a papi továbbképzést. Nagyon jó szolgálatot tesznek az időről-időre tartani szokott különféle értekezletek, de igazán mélyen-szántó munkára mégis csak a lelkigyakorlat által előkészített jó talaj a legalkalmasabb. A Manrézák csöndes magánya nemcsak a lelkigyakorlatot teszi lehetővé, de az utána következő elmélyedő munkát is előnyösen szolgálná. Ha soknak látják a „papi hónap”-ot, kísérletképpen legalább „papi hét” beállítása volna tanácsos. A körülményekhez képest pedig minden papi lelkigyakorlat végén legalább egy-két gyakorlati előadás és megbeszélés volna tartható, hogy a felhalmozott helyzetenergia aktiválódása már itt gyakorlati utakra terelődjék.

Napholcz Pál S. J.

Könyv és lelkiség.

Ágoston a lelkével viaskodik. „Tolle, lege”, hallja. Könyv után nyúl. A holt betűn keresztül fény tódul a lelkébe. Cél, értelem, nagy összefüggések tárulnak fel előtte. Ágoston megtanul látni: látni az Isten szemével és mérni az Isten mértékével.

Mert a könyvnek nagy szerep jutott az ember szellemi és lelki életének kialakításában. Rajta keresztül találtak utat az eszmék a legrejtettebb zugokba is; benne nyertek maradandó formát a gondolatok legszebb gyöngyei. Mikor nagyjaink szellemét megérteni, kibontakozásuk útját felfedni akarjuk, könyvtárukhoz nyúlunk. Műveikben pedig nem egyszer, szinte tapinthatóan, ott élnek olvasmányaik.

A könyv a legigazibb emberi értékek forrása. Hiszen a holt betűk mögött érző szív és látó értelem húzódik. Sokszor az Isten szíve, az Isten értelme.

A kereszténység nem véletlenül lett omladozó kultúrák értékeinek átmentője. Kolostorai nem véletlenül lettek a szellemi élet bástyái és fénylő tornyai. A kereszténység megérezte az erőt, mely a betű mögött rejlik; szerette, védte, terjesztette a könyvet. A betű, melyben nagy szellemek hagyatéka halmozódott fel a Lélek érintésére, élet és világosság lett és fényhordozóvá tette azokat, akik belőle merítettek. Az itt következő rövid összefoglalás célja rámutatni arra a szerepre, amelyet a könyv a századok folyamán a keresztény lelkiség kialakításában betöltött.¹

A kereszténység legrégibb, legféltettebb kincse az a könyv, mely az Isten igéjét örökítette meg az emberiség számára. Az első száza-

dok keresztény lelkesége szinte kizárólag a Szentírásból merített. Ebből táplálkoztak a hívek közös összejöveteleiken, ezt találták meg a diokleciáni üldözés hóhérai a magánszemélyeknél és ezt olvasták a pusztába vonult szerzetesek.

Az újszövetség az erények és tanácsok iskolája; világosság és erő izzik benne. A zsoltárok hol ujjongó, hol zokogó ritmusain keresztül utat talál az Úrhoz a keresztény lélek minden öröme, fájdalma és áhítata. A III. és IV. század atyái kifejezett gondot fordítanak arra, hogy az amúgy is elterjedt Szentírást minél szélesebb rétegek olvassák. Aranyszájú Szent János pl. arra kéri hallgatóit, hogy gondosan olvassák el és vitassák meg egymásközt otthon azt a részt, mely a következő beszéd tárgyát képezi. Azt az ellenvetést, hogy kevés a kézirat, nem fogadja el.² Az Isten ígéje legyen a világban élő, de még inkább a világtól visszavonult lélek tápláléka — tanítja Szent Jermos. Mert „Isten ígéje az s nem más, mely az értelmes lelket élteti. Amint növekedik az ige lelkünkben, midőn befogadjuk, megértjük és magunkévá tesszük, úgy fejlődik lelkünk élete”.³ Egyiptom forró homokja a XX. század hajnaláig rejtette magában a nagyszámú III. és IV. századbéli kopt és görög papirusztekercseket, bizonyosságul a Szentírás, de főképp az újszövetség s a zsoltárok nagy elterjedtségének. A Szentírás rendszeres olvasása indítást adott a benne rejlő gondolatok kifejtésére. Így születtek meg az első szentírásmagyarázatok. A III. és IV. században Kelet és Nyugat hatalmas szellemei egyaránt lehatolnak a Szentírás mélyére és felhozzák annak rejtett kincseit.

A keresztény lélek, az Úr tanításának megfelelően, a tökéletes-ségre törekszik. Ez a tény arra készítette e kor gondolkodóit, hogy a lelki élet egyes kérdéseit behatóbban és egységesen is tárgyalják. Így írt értekezést az imádságról s a türelemről Tertullian és Cyprian; így írtak többen a szüzességről, mint közérdekű kérdéssről. Kelet szerzetesközösségeiben konferenciákkal adták tovább tapasztalataikat szentségben gazdag aggastyánok.

Ezek az irások és feljegyzések, melyekhez életrajzok is járultak, vetették meg az első aszkétikus könyvtárak alapjait. Az V. és VI. században — a ránk maradt katalógustöredékekből tudjuk — ilyen könyvtára minden nagyobb szerzetesi közösségnek volt. Szükségessé tették ezt a szerzetesi regulák is, melyek a lectiót előírták. A lectio, melyből a lélek a maga lendületét és gazdagságát merítette, a Szentírás és magyarázatainak beható tanulmányozásából állt. Értelhető tehát, ha a nagy rendalapítók elsőrendű fontosságot tulajdonítanak neki. Szent Bazil pl. egysorba állítja a kézimunkával és éppúgy az engedelmesség alá rendeli, mint a nap többi munkáját. Szent Kolumbán reguláiban pedig ezt írja: „Ergo quotidie ieiunandum sicut quotidie orandum est, laborandum quotidieque est legendum.”⁴ — Cassiodorus „De institutione divinarum litterarum” című munkája nagy befolyással volt a következő korok szellemiségének kialakulására. Célja, hogy a nagyobb szerzetesi közösségek átvegyék a régi szellemi központok: Alexandria, Césarea, Antiochia és Nisibe szerepét. Bevezetőjében ezeket írja: „Gravissimo sum, fateor, dolore per-

motus, quod scripturis divinis magistri publici deessent, cum mundani auctores celeberrima, procul dubio, traditione pollerent.”⁴⁵ Álma valóra vált. Monte Cassino, Fulda, Würzburg, St. Gallen, Cluny, Cîteaux és Clairvaux egymásután lettek a keresztény kultúra és lelkiség központjai s belőlük, mint pünkösdi tűz, hódításra indult az élet és megújulás szelleme.

A könyvtáraknak ebben az időben már nagy jelentőségük van. Szinte felsír a krónikás, midőn kolostorának tűzvész pusztította könyvtáráról emlékezik: „Inexplicabilis copia librorum periit nosque spiritualium nostri armorum inermes relinquit.” De talán legtalálhatóbban jellemzi a könyvtárak jelentőségét az 1170-ből való feljegyzés: „Clastrum sine armario quasi castrum sine armentario.”

A középkor legkeresettebb lelki olvasmányai Szent Ágoston, Jeromos, Kasszián, Nagy Szent Gergely és Cyprián. Különösen nagy hatással voltak e kor lelkiségének kialakulására: Szent Ágoston: *De civitate Dei*, *Enarrationes in Psalmos*, a sokat olvasott *Confessiones* és Nagy Szent Gergely: *Homilia XL.*, *Dialogi*, *Moralia* című munkái.

A Szentatyák beható tanulmányozása eredményeként nagyszámú apokrif kézirat került forgalomba. Íróik annyira beleélték magukat mesterük lelki világába, annyira átvették szókincsét, elsajátították kifejező erejét, hogy írásaikat sokáig eredetinek gondolták.

A XII. század végén, de főképp a XIII. század elején az eddig előtérben álló biblikus-aszkétikus és patrisztikus irodalom mellett helyet kér és egyre inkább tért foglal a scholasztikus irodalom. A középkor végefelé a könyvtárak görög írásokkal is gazdagodnak. Nyugatra kerülnek Aranyszájú Szent János fontosabb művei, Efrém diákonus néhány munkája, a XIV. században Klimakusz Szent János „Scala”-ja.

Nagy szerepük volt a középkor lelkiségének kialakításában a koldulórendek, főképp a ferencesek és dömések írásainak. Bár ők, mint a kármeliták is, nem annyira ezzel hatottak. Nagyon olvasottak voltak Szent Bernát és Szent Bonaventura (*Itinerarium mentis ad Deum*) írásai.

A különböző tartalmú és egyre szaporodó kéziratok száma szükségessé tette egyrészt a szakkatalógusok, másrészt, éppen a nagy munkát jelentő másolás elkerülése végett, a különböző könyvtárak közös katalógusainak összeállítását. Ilyen közös katalógus volt a többi közt a „*Liber septem custodiarum*” 1283-ból, mely hét angol ferencsrendi tartomány könyveiről készült.

Az újkorban a nyomtatás feltalálása a könyv számára soha nem sejtett lehetőségeket teremtett. A lelki könyvek oly nagy tömege jelenik meg és tagozódik nyelvterületek, rendek és irányok szerint, hogy a könyv útját szinte lehetetlen tovább követni. Mindez azonban jelentőségét cseppet sem csökkentette. Nyugodtan mondhatjuk: a középkor nagy szellemi központjainak eszmetérjesztő szerepét szinte kizárólag a könyv, a betű vette át.

A lelkipásztor hivatásának betöltése sohasem volt könnyű feladat. Hegyre épült városnak lenni, példával és szóval másoknak világítani nagy felelősséggel jár, élő hitet, mély lelkiséget és alapos

tudást követel. E munkában nélkülözhetetlen segítőtárs és mindig kéznél levő jóbarát a könyv.

Nagy segítséget jelent számunkra, hogy ma már szinte könyvtárak vannak kézikönyvekben sűrítve s így megközelíthetővé teszik a keresztény hit és tanítás legszebb és legalapvetőbb igazságait minden pap számára. Ezek a jelentős kézikönyvek első helyen szerzendők be papi könyvtárak számára.

Vannak más könyvek, melyeket mindenkinek ajánlatos lenne ugyan elolvasni, azonban valamennyit beszerezni nagy költséget jelentene. A következő megoldásokat ajánlanám:

1. *Közös katalógus.* Ismertem fiatalokat, akik ezzel a „közép-kori” módszerrel segítettek magukon. Tizen-tizenketten összeálltak (egy esperesi kerület?) s mindegyik megkapta valamennyi társa könyveinek jegyzékét. Minden új beszerzést közöltek egymással. Így mindegyikük hatalmas könyvtárhoz jutott a nélkül, hogy ez nagyobb költséget jelentett volna. Ime, a papi összefogás egyik legszebb és leghasznosabb gyümölcse.

2. *Vándorkönyvtár.* Ez is jól bevált. Öt-tíz könyv elindul apostoli útjára. Egyik plébániáról a másikra. Mindenütt ott maradnak néhány hétig, mialatt az elfoglalt fiatal pap is átnézheti őket.

3. *Papi könyvtár és olvasóterem.* Korszükséget, hogy ilyet minden nagyobb helyen s főképp városban felállítsunk. Az áldozatot, melylyel ez jár, valóban érdemes meghozni, ha arra a sok jóra gondolunk, mely ebből származik.

A kölcsönös összefogás, mely nélkül nagy dolgot elérni lehetetlen, s a találékony szeretet bizonyára még számos más lehetőséget is fog felfedezni.

A könyv jelentőségét fölösleges, de nem is lehet eléggé méltatni. Annyit azonban érdemes itt megjegyezni, hogy korszerű papi lelkeséget kialakítani, a kor uralkodó gondolataival szemben állást foglalni, jogos követelményeit és tévedéseit felismerni, a fájó sebekre írt találni a könyv igénybevétele nélkül szinte lehetetlen. A könyvön keresztül lelkünk mélyül, látókörünk tágul s egyre jobban megközelítjük az örök ideált: látni az Isten szemével; mérni az Isten mértékével. Cassiodorus, a nagy bencés tudós ezzel biztatta másoló rendtársait: másolni annyi, mint „salutem mortalibus tacitam dare”. Ma ugyanezt mondhatjuk a könyvről. Kell hogy a jelentős és fontos könyvek minden pap kezébe eljussanak. Ha az akadályok nagyobbak is talán, mint ahogy első megítélésre látszanak, mégis hihető, hogy a papi összefogás képes azokat elhárítani.

Boday

Jegyzet. ¹ Dictionnaire de spiritualité: col. 1589 ss. — ² Hom. in Johannem XI. c. 1. — ³ Ambrosius: In psalmum CXVIII. 7. 7. — ⁴ Columban: Regula caenobialis 3. — ⁵ Cassiodorus: De institutione divinarum litterarum. Praefatio.

Papi tömörülésben papi erő.

I. RÉSZ.

Papságunk történelmileg elérkezett a tömörüléshez.

A gondolatot magát alaposan lejáratta a sötételemkű tanácsköztársaság idején a papi tömörülést jóidőre diffamáló papi tanács. Ennek ellensúlyozására írta nagyon felizgatott légkörben a Pazmaneum akkori — a nemzeti eltévelyedés jegyében született papi szervezkedés lelki defetizmusa felett aggódó — lelki igazgatója a „Krisztus papja” című könyvet.

A kefelenyomat már a tanácsköztársaság idején készen feküdt a kiadó Szent István Társulatnál, de ortodox álláspontja és a papi tanácscsal szembenálló merevsége miatt a kiadó Társulat legjobb szándéka ellenére — mint annak vezetősége a szerzőnek írta — nem volt kiadható.

A vészes zivatar elmúltával pedig a szerzőtől a munka „túlzott modernség”-ének tompítását kívánták. Mire aztán az illusztris Társulat vezérigazgatója maga is elolvasta a munkát és változtatás nélkül kiadta.

Azóta sokat szenvedtünk és okultunk, úgyhogy ma tisztultabb és egyházasabb légkörben újból elérkezett az ideje, hogy a papi tömörülés gondolatához visszatérjünk.

Ezt súlyos körülmények javasolják.

A papi hivatások csökkenését észleli minden egyházmegyei szeminárium. Sokan érthetetlenül állanak ezen jelenség előtt, mert a vallásos nevelés és élet emelkedése mellett mást várna az ember. Szomorú — papi hivatás eszményi indítóokaira hivatkozva — egyedül azzal a magyarázattal megelégedni, hogy nagyon megjavultak a világi pályák. Hát talán sokan elhelyezkedési érdekből és előnyből mentek a papi pályára? Ez a magyarázat súlyos vád volna a klérus és a szemináriumi pedagógusok ellen egyaránt.

De ezzel a komoly problémával foglalkozni kell. A papképzésnek magának is figyelemmel kellene lennie a kor követelményeire és arra nevelni, hogy a pap nehezebb időben és nagy áldozatok árán is szolgálja Krisztus ügyét.

Egy másik igen aggasztó tünet a fiatal papságnál fellépő sűrű (az átlagnál jóval több, legalább itt a fővárosban) aposztázia. Néha olyanoknál is, kik nagyon lelkesen indultak meg a papi életben. Minap egy teológiai kurzus női hallgatója panaszkolta el, hogy fivére kimondottan jámbor pap létére, aki nagyon lelkesen dolgozott, akinek szülei is aktív vezető katolikusok — máról-holnapra aposztatált. —

Ennek a szomorú esetnek és más hasonló tragédiának tüzetesebb kivizsgálásánál kitűnt, hogy a krízisbe jutott pappal senki se törődött. Közvetlen munkatársai, főnökei sem vettek észre semmit, nem a lecsúszás titokzatossága miatt, hanem azon hideg távolság miatt, melyet nem érdekelt ennek a papnak az élete. — Hol voltak a paptestvérek?

Az egyházi főhatóságot ilyenért nem érheti gáncs, mert ő messze van, nincs módjában mindenegyes pap egyéni életét közvetlenül figyelemmel kísérni, vele való érintkezése természetesen erősen hivatalos jellegű. Mire az egyházi főhatóság tudomást szerez vagy szerezhetsen egy papnak bárminemű — nem lelkipásztori, hanem egyéni bajáról, arra már rendszerint késő. Itt csak maguk a paptársak segíthetnek. — Ha a papság közelebb állana egymáshoz és társadalmi szervezettségben élne, akkor a szorosabb és szervezeti kötelék nem egy esetben adna módot arra, hogy a krízisbe jutott testvérüknek még jókor tudnának segítségére sietni. — Az Unio Cleri neve szerint ilyesfélét engedne sejtetni; de célkitűzésében kizárólag csak missziók támogatása. — Az Eucharisztia Társulatban éppen a közösségi, társadalmi oldal hiányzik, de egyébként tiszteletreméltó célja dacára is túlszerűen egyesülés.

Nagyon jól tudom, hogy a pap kegyelmi élete, melyre az Egyház olyan gondosan neveli, van elsősorban hivatva lelkiségének kellő színvonalon tartására. De a kegyelem itt is a természetre épít, mint a természetfeletti világ általában véve. Ez a természetes alap pedig többek közt a kollegiális szeretet, egybetartozás, melyre a coelebs pap bizonyos szempontból kétszeresen rászorul.

Világi katolikusok joggal nagyon csodálkoznának, ha tudnák, hogy milyen elhagyatott, egyedülálló az a fiatal lelkipásztori papkáplán, hitoktató és minő kevés a paptárssal törődő papi szeretet; pedig a papi rend és felelősség olyannyira egybefűzi őket.

Míg a világiakat állandóan szervezzük, tömörítjük, a Katolikus Akció révén belevonjuk az Egyház életébe, gondjaiba és problémáiba, addig a lelkipásztori pap gyakran lelki Szaharában tengődik.

Nem kicsinyek a papság gazdasági gondjai sem. Nem kívánjuk ezt a szempontot a mai rendkívüli idők mércéjével felmérni, bár kellő szervnek a birtokában itt is lehetne egynémely gondot enyhíteni. Azt is jól tudjuk, hogy normális gazdasági viszonyok közt a magyar klérus általában véve rendesen van szituálva, amin azt értjük, hogy minden erejét szent papi hivatásának tudja szentelni. — De az általános kereken túl és felül sok tennivaló akadna.

A nyugdíjintézetek az első világháború következtében elszegényedtek és a legnagyobb törődés ellenére sem tudnak agg és beteg papokról elegendőképpen és gyorsan gondoskodni, őket esetleg gyógyintézetekben elhelyezni. — A külföldön rendelkezésre álló olcsó papi üdülőhelyeket (Ika, Zizers) nagyon nélkülözzük és semmivel sem tudjuk pótolni. Ma a társadalom minden rétege állami, illetőleg quasi állami biztosító intézetek hatalmas vagyoni sáncain belül nyugodt a felől, mi legyen vele betegség, baleset idején (OTI, MABI, OTBA); a papság egyikhez sem tartozik.

Az itt mutatkozó hiányokat főpásztoraink gondossága is észrevette. Dr. Hanauer Á. István ezért szeretett volna a nógrádverőcei Migazzi kastélyból papi nyugdíjas üdülőotthont létesíteni; dr. Serédi Jusztnián bíboros herceprímás pedig nagy áldozatkészséggel avatta az esztergomi Simor Intézetet igazán szép, modern és olcsó papi üdülővé, nyugdíjas gyógyotthonná.

Nem mindegy az sem, hogy a plébánián kívül működő papság hol lakik, hol étkezik. E tekintetben nem annyira a hivatalos beutalások a megnyugtató megoldások, mint inkább a törődés és gondoskodás szeretete és melegsége. A hitoktató-otthonok kérdése már az első ilyen otthont alapító szentemlékű Kánter Károlyt foglalkoztatta. Egy egyházi főhatóság is meleg törődéssel karolta fel ezt a kérdést. Teljesen kielégítően azonban csak a Regnum-atyák lelki munkaközössége oldotta meg.

Kitűnő és paphoz méltó megoldás a Virág Ferenc pécsi püspök által épített modern, gyönyörű papi otthon Pécsen. Talán másfelé is akad még ilyen.

A káplánlakások, bútorok, mensa communis stb. mind olyan témák, ahol a higiénia, fejlődött lakáskultusz, papi szeretet és összetartás sok rendezni valót talál. Az élet nem állott meg a Canonica Visitatio óta.

Ez a szükséges papi kiadvány kitűnően választotta meg a címet: „Papi lelkiség”. — Mert az eddig érintett problémáknál is fontosabb és ezek megoldási kulcsa is a papi lelkiség.

Az Egyház hivatalosan is törődik vele, amikor sürgeti és ellenőrzi a lelkigyakorlat-tartást és rendezi a papság havi gyűléseit, amelyeken aszketikus és lelkipásztori szakelőadásokat tartat a papság számára.

Ezek önmagukban véve is értékesek, de egyúttal mutatják az Egyház szándékát és irányítását a papi tömörüléshez a lelkiek érdekében.

Teljesen hiányzik a papság mint status társadalmi tömörülése, mely törődnék a papság lelkiségével, közelebb hozná őket egymáshoz, megoldana sok fontos problémát. — Nem lehet ölbetett kezekkel mindent az egyházi főhatóságtól várni, amint nem helyes, ha a társadalom a világi vonalon mindent az államhatalomtól vár.

Az államhatalom két vonalon ugyan erősen halad a központi állami megoldások felé — amibe a világháború is sodorja — ezek: az irányított gazdasági és kereskedelmi élet, valamint az ifjúság nemzeti nevelése (levente-törvény). De viszont a társadalom szervezi és előkészíti a modern társadalmi, hivatásrendi berendezést, amit voltképen a Quadragesimo Anno indított el, hogy kamarák, hivatásrendi szervezetek útján intéztessenek olyan feladatok, melyeket a túlterhelt állami gépezet úgysem tud helyesen megoldani.

Persze ez csak igen tág értelemben vett analóg eset a papság tömörüléséhez, mert szent Egyházunk hierarchikus szervezetének isteni joga alapján minden a főpásztor kezében van. — Ez eldönti a tömörülés gondolatának irányvonalát, amely nem lehet más, mint segíteni akarni ott és olyan mértékben, ahol és aminő fokban a püspöki tekintély azt megengedi vagy igénybe veszi.

Az azonban bizonyos, hogy a modern közösségi gondolat, melynek jegyében új világ van kialakulóban, igen kedvező történelmi légkör ahhoz, hogy a papság tömöríttessék, hogy a papság is törődjék magával, gondjaival, problémáival, nem mint kaszt, mely szeparatív, szétválasztó valami, hanem éppen a közösségi gondolat alapján, mint a társadalmi egység legértékesebb mozaikja, — mint Megváltó Urunk szavai szerint — a társadalom sója, melynek romlatlanságától, idealizmusától és munkájától függ a társadalom valláserkölcsei egészsége és ezáltal az apostolutód püspök isteni hivatásának betöltése, melynek munkása a papság.

Megváltó Urunk búcsúimájának örökszép parancsa: „ut sint unum” (Joan. 17, 22.) jelenti a Krisztus megváltásából ránkaradt isteni kegyelem eszközölte istencsaládiságot, jelenti a papság és hívő fel-tétlen engedelmességét a főpásztorhoz, jelenti a kegyelem eszközölte istencsalád egymásközi egységét és szeretetét — a klérusét elsorban. Mivel e téren hiányok és tennivalók vannak, „papságunk történelmileg elérkezett a tömörüléshez”, ami a „Papi lelkeség” kiadvány szerkesztőségének csekélységem számára kiosztott első tézise. Soraim tökéletlenségének teljes tudatában szívesen veszem paptestvéreim útbaigazító tanácsát, hogy a következő tézisek jobban szolgálják ügyünket és Isten országát.

dr. Tiefenthaler József
(Budapest, XI., Horthy Miklós-út 17.)

Papi recollectio.

Valamit éreztem a tanítványok öröméből (Jn. 1, 41.), amikor a Papi Lelkeség első kiadványát kezembe vettem. Ez hiányzott már nagyon magyar papi életünkől. Úgy érzem, hogy az Anyaszentegyházat vezető Szentlélek isteni inspirációja indította el ezt a vállalkozást.

Különösen örülök annak, hogy ezzel a mozgalommal mindjobban előtérbe kerül a *papi recollectio* ügye. Erről már értékes sorokat olvastam az Egyházi Lapok 1940 januári számában. Igen értékes előadások hangzottak el az 1940. évi érdi papi nagytáboron, amely Szent Rendiség címén könyvalakban is megjelent. Mindezek ellenére mégis szeretnék a papi recollectio kérdésével foglalkozni. Megfigyeléseim és tapasztalataim adnak jogcímet ahhoz, hogy minden más felfogást tiszteltben tartva, a saját felfogásomat elmondjam és megindokoljam. Amit írni fogok, nem saját találmányom. Mint nagyon sokan a világi papok közül, én is Loyolai Szent Ignác exercitiumaiban építgettem lelki életem házát. Amennyire meg tudtam érteni a lelkigyakorlatok szellemét, abból vontam le a következtetést.

A papi recollectio minden hivatását szerető papnak őszinte vágya. 1934 március 18-án XI. Pius szándéka szerint egy szentóra keretében köszöntük meg az Oltáriszentség és a papi rend szerzésének nagy kegyelmét a kecskeméti ferencesek templomában. A szentóra után olyan paptársaim, akikről a legkevésbé gondoltam, fogtak meg lel-

kesedéssel, hogy máskor is tartsunk ilyen szentórát. Arról most nem akarok írni, hogy az ébredező jószándék milyen akadályokon bukott meg. Tény azonban az, hogy a papi lelkek kívánják azt a csöndes visszavonulást, akár egész napra, akár egy-két órára, amikor Krisztussal egyedül lehetnek, letakaríthatják papi lelkületükről az élet porát és lelkileg felfrissülve, papságuk kegyelmének boldogságától megifjodva dolgoznak tovább a lelkekért.

A papi recollectiónak módja nem egyöntetű. A fentebb említett és az Egyházi Lapok 1940. januári számában megjelent cikk a rozsnyói egyházmegyében bevezetett mintát ismerteti. Ezen a recollectión a szentgyónás elvégzése és a lelki életet szolgáló előadás vagy elmélkedésen kívül más programpontok is be vannak kapcsolva. Morális, lelkipásztori vagy más, egyházat érintő kérdések ismertetése és taglalása. Szerepel benne az egyházmegyei körrendeletek ismertetése is.

Ennek a rozsnyói mintának a nyomán indultak el a váci egyházmegyében a hatvani, galgavölgyi esperesi kerületek, amelyek a szentgyónás és elmélkedés elvégzése mellett más természetű előadások tartását és kérdések megvitatását is programba vették.

Az így ismertetett mintának minden értékét tisztelettel elismerem. De két dolgot kapcsolnak össze: a recollectiót és a corona néven ismert esperesi gyűlés anyagát. Felfogásom szerint a kettőt külön kell választani.

A papi recollectión ne szerepeljen egyáltalán semmi más, csak az, ami a pap lelki életét szolgálja.

A lelkipásztornak lelkével alig törődik valaki. Neki mindenkire gondolnia kell. Mennyi gondot kell fordítania az örökkévalósághoz közeledő testvéreinek lelki ellátására. Mennyire igénybeveszi az egyesületi élet... az irodai munka... a sok statisztika! Mindenkinek mindene legyen, ez az apostoli elv. De azzal nem gondolunk, hogy a lelkipásztor is ember, akinek ereje szintén fogy, szüksége van lelki eligazításra, vigasztalásra, lelki öröme, boldogságra. Mennyi szenvedés jut ki a buzgó lelkipásztornak. Szándékainak félremagyarázása, megnevelés fent és lent. Aztán, ha a lelkipásztorok összejönnek, egyik sem meri a másikat megkérdezni, hogy mi lelkednek bánata, miben segíthetnék, hanem beszélnek egyházi adókezelésről, gazdálkodásról vagy elkezdődik a panaszok áriája... És a szegény papi lélek továbbra is árván sínylődik.

Egy-egy jól sikerült recollectiós nap után újra ismerkednek a paptestvérek. Örömeikben megnyílik a lelkük és olyan oldalról mutatják be magukat egymásnak, ami eddig mélyen el volt rejtve. De ez az őszinte öröm az igazi recollectiós nap után ébredt föl a papi lelkekben. A recollectión semmi más nem volt, mint elmélkedési pontok előadása, őszinte megbeszélés, vagy inkább a léleknek kibeszélése, azután ünnepélyes szentóra a legméltóságosabb Oltáriszentség előtt. Jogi, morális vagy más természetű kérdések taglalása nem volt.

A recollectiónak az esperesi gyűlés anyagától való elválasztását nagyon szükségesnek tartom. Teljes őszinteséggel, minden bántási szándék nélkül mutatom meg azt a komoly okot, amely miatt a recollectiót el kell választani más természetű, bár egyházi vonatkozású kérdések ismertetésétől, tárgyalásától. Emberi gyarlóságunkból ki-

folyólag kissé nehezünkre esik saját lelkünkbe nézni. Hibáinkat észrevenni, azok elleni küzdelem tervezetét megállapítani... ezek mind nehezen mennek. Ha a recollectiós napon a papi lelki életre vonatkozó előadás után áttérnek a Világegyház eseményeinek ismertetésére, morális és pasztorális problémák vitatására, a lelki életre vonatkozó gondolatok, tervek könnyen feledésbe mennek. Sőt! Gyarlóságunknál fogva szívesebben melegszünk bele egyéni lelki életünket közvetlenül nem érintő más egyházi kérdések megvitatásába. Ilyenkor aztán kibeszéljük magunkat. Vitatkozunk, panaszkodunk, ...utána, mint akik a legjobban elvégezték dolgukat, abban a tudatban megyünk haza, hogy saját lelki életünket jól megápolgattuk és haladunk a megszokott úton tovább. Az említett problémák megtárgyalására égetően szükség van. De vigyázzunk! Tárgyaljuk meg azokat az esperesi gyűléseken. Ha az évente kétszer tartani szokott esperesi gyűlés nem elég erre, szervezzünk meg papi továbbképző szemináriumot, amint azt az A. C. lelkipásztori konferenciája is mutatja. Miért ne lehetne azt az ország több pontján megtartani, hogy a legkisebb faluban élő lelkipásztor számára is megközelíthető legyen? *De a recollectiót hagyjuk meg teljesen a papi lelki életnek.* Annak a tárgya legyen a pap lelki élete: erényei, bűnei, hite, szeretete, szenvedései, küzdelmei, kísértései stb. Mily sokat lehetne beszélni a recollectiós összejöveteleken a pap imádságának problémájáról. Jó lelkivezető kezében egész esztendőre szóló előadásanyagot nyújtana a nélkül, hogy az unalmasság veszedelmét súrolná. Mily szármalmas dolog, hogy mi papok nehezebben tudunk Istennel beszélgetni, mint egyik-másik nagyon egyszerű, de hitből élő hívünk. Az elmélkedésiszonyt is meg kellene gyógyítani. Azt hiszem, hogy nem is volna oly nehéz, különösen most, amikor magyar nyelven is oly kitűnő elmélkedési könyvek állnak rendelkezésünkre katolikus könyvkiadó vállalatunk áldozatosságából. Milyen más volt a mi helyzetünk, akik a világháború előtt vagy alatt kerülünk ki a szemináriumból. Nemigen állt bőségben rendelkezésünkre megfelelő papi elmélkedési könyv. — A pap hitének problémája. A hit ápolásának másik nagyon elhanyagolt eszköze a Szentírás rendszeres olvasása. A papi lélek küzdelme a tisztaságért. A pap és a nő nehéz kérdése. Mennyi probléma a papi lelki életben. Pedig ez csak egy-két kikapott szemelvény.

A papi nagytáboron meg a Papi Lelkiség íásaiban igen erősen kihangsúlyozzák a korfordulót. Hát igen! De bármi jöjjön, akár új munkalehetőségek, ahol a pap pompásan fogja érvényesíthetni Krisztus életigazságait és törvényeit, vagy pedig mindent elsöprő vihar, amely minket is magával visz a pusztulásba... mindegy. A pap lelkének a sikerekre is meg a pusztulással fenyegető szenvedésekre is készen kell állnia. Nemcsak a szenvedések jelentenek veszedelmet számunkra, hogy hitünkben megfogyatkozunk, hanem a nagy sikerek is, amint a közelmúlt 20 esztendő története szemléltetően mutatja. Mindkettővel szemben hitből élő, elmélyült lelkiségű papságnak kell állnia. Ennek a célnak elérésében mellőzhetetlen eszköz a papi recollectio. De legyen az recollectio. Szent Bernát „De Consideratione” című munkájában III. Jenő pápát is a bensőséges lelki életre figyelmezteti, mint az apostoli munka elmaradhatatlan kellékére.

Adjuk meg a papi léleknek azt az annyira szükséges lelki gondozást, amely kizárólag a pap lelkiességét szolgálja. Kapcsoljunk ki onnan minden más kérdést. A recollectión elmélkedjünk, imádkozunk, adoráljunk, lelki beszélgetést folytassunk, lelki életünk problémáját tárgyaljuk meg. Akkor a recollectio teljesen el fogja érni a célját: a mindig másokért fáradozó lelkipásztor önlelkének gondozását.

Kovács Sándor
kecskeméti prelátus-plébános

Magyar egyházmegyék papjainak tömörülése.

(E cím alatt ismertetni akarjuk a már létező magyar papi tömörüléseket, illetve azok kísérleteit. Minthogy ezek egyházmegyéiek, azért vesszük egyenkint az egyházmegyéket.)

Esztergomi főegyházmegye.

Krisztus főpapi imája „ut omnes unum sint” (Jo. 17, 21.), korunk kategórikus imperatívusa: fogjunk össze és dolgozzunk teljes odaadással a nagy célért! Ebből a „viribus unitis” gondolatból nőtt ki az Esztergomi Főegyházmegye területén három papi „egyesület”. Alulról nőttek ki, nem felsőbb indításra, lelkiiségből keletkeztek, nem a véletlen sodorta őket össze. Ösztönszerűen megérezték, hogy a ma papjának többnek kell lennie, mint nyugodtabb idők papjának. Érezték, hogy nemcsak a szemináriumban tartoznak össze, hanem kint az életben is össze kell fogniok, mert több szem többet lát, több szív jobban tud imádkozni, több kéz hathatósabban tudja egymást segíteni.

1. KAP (Katolikus Akciós Papok). „Létezését az északi elszakított terület sajátos kisebbségi helyzetében hordta. Nagyszombatban tanultak az esztergomi egyházmegye elszakított területi papnövényedékei is. A legtöbb magyar volt itt ebben a szemináriumban, körülbelül a növendékek egyharmada. Onképzésünk helye az ú. n. Egyházirodalmi Magyar Iskola volt a II. emeleti kis sarokszobával. Hivatalosan előjáró-vezetőnek kellett volna lenni, de a gyakorlatban ez nem volt meg. Saját magunkat vezettük és neveltük a szükségletnek megfelelően. Főképp szociális irányban és szellemben... Az 1934—35. iskolai évben az egyik társam arra kért, hogy állítsak össze pár pontban irányelveket, amiket majd a szentelés után is betartanánk. Így például a kápláni és plébánosi vizsgák minél előbbi letétele (nálunk ugyanis ezeket a vizsgákat nem nagyon szorgalmazták), évi lelkigyakorlat, legalább kéthetenként gyónás, továbbképzés, népünk áldozatos szeretete, egymásnak segítése gyóntatás, missziók, előadások, lelkigyakorlatok tartásával, évenkénti közös összejövetel és levélbeli kapcsolat legalább is havonta... Többen is akadtak társakul 1933-as szenteltétől kezdve. Jelenleg mintegy negyvenen tartoznak bele és sokszorosított körlevélben jutnak el a központba befutott levelek... Jelenleg

veszített talán jelentőségéből, mert megszűnt a kisebbségi sors és kiváló emberek állnak rendelkezésre az irodalom és a missziók tartása terén is. Annyiban azonban megvan a feladata, hogy egységbe fűz össze, és közös gondolat, egységes akarat irányában fog össze bennünket. — Ez a szervezet nem egyesület, hanem inkább a közös szellem kialakítása. Az egész szervezet csakis addig áll fenn, míg él bennünk a közös szellem, míg mozgat a közös célkitűzés. Nekünk nem keret kell, hanem élet, minél tevékenyebb élet.” (B. J. alapítótag hozzá-
m intézett leveléből.)

2. FRONT. Az 1934—35. iskolaévben alakult az esztergomi szemináriumban. Tagjai „sok kidolgozás, átbeszélés, gyötörődés után kirajzoltak maguk elé egy papi ideált, amelyben nincs semmi új, csak talán modern beállítású, lelkében, felfogásában, elszánásaiban a mai kor modern papjai akarnak lenni... A modern pap arcvonásait így húzták élesre: 1. Az ateista század istenhordozó papért kiált. — Keresem az Istent, az Ő parancsát, akaratát és nem a karriert, önmagamát. Nem választom ki a munkaterületemet, hanem ott harcolom Krisztus harcát, ahol a Főpásztor akarja. 2. A totalitás százada egészen eléggő életet kíván. — Nincs többé tere a kétfelé sántikáló, se hideg, se meleg aranyközéputas embernek. Vállalnunk kell a végsőkéig fokozott munka-intenzitást. Isten és a történelem előtt felelősek vagyunk, tehát igazán és valóban mindent meg kell tennünk. 3. A nacionalizmus százada magyarabb papért kiált. — A haza gondolata Istené. Fogalma szorosan beleépül a Titokzatos Test életrendezésébe. A magyar nép lelkében kívéni az Isten arcát, szintén feladata a Titokzatos Test idegrend-szerének: a papságnak. Ez a feladat eléggé homályos volt lelkünkben eddig. Kell, hogy érdekeljen bennünket a magyar sors, a magyar nép lelkébe rejtett isteni érték. Többet törődünk népünk magyarságával, mert nemcsak embert, hanem magyar embert kell üdvözítenünk. 4. A szocializmus százada szociális lelkű és szociális megváltásért küzdő papért kiált. — Példánk Krisztus, vezérünk: a Szentatya, alapunk a történelmi múlt és jelen. Szociális életnívó: az igények minimumra szállítása, csak a legszükségesebbekkel megelégedés és minden más-ról való lemondás. Alkotóelemek: szociális lélek, amelynek nem kö-zömbös a Titokzatos Test tagjainak testi nyomora sem. Szociális munka: a Szentatya céljának, a hivatásrendiségnek apostolaivá, fanatikusaivá szegődünk. 5. A kollektív század papi egységet kíván. — Nemcsak a hivatás munkájában, hanem a célkitűzések és megvalósí-tási módokban is szervezeten egygyé kell lenni az Úr nagy kíván-ságának megfelelően: ut sint unum. Kell tehát lelkünk kidolgozására és közös célunk elérése érdekében egy közös szervezett egység is, amely nem állam az államban, hanem a Főpásztornak fogadott teljes és föltétlen engedelmisségen belül egymás bizonyos mértékű ellen-őrzését és segítségét célozza. 6. A szívtelenség százada Jézus Szívét hordozó papokért kiált. — Minden terv, cél és elhatározás középpontja a Szent Szív, a szeretet kincsháza. Az önzetlen szeretet forradalmát kell magunkban és életünkben keresztülhajtani. — Ezek a gondolatok váltak elhatározásokká azóta körülbelül 35 fiatal papban, akik Istenbe kapcsolódva próbálják megvalósítani a FRONT eszméit. Bízunk abban, hogy szeretetre találnak és különösen támogatásra mindenki részéről,

aki a kor követelményeit észrevette és munkájukat sikerre akarja segíteni. A ma elszíntelenedő papi hivatást akarjuk az isteni Főpap Szívén át újra élénkké tenni életünk teljes odaadásával és a Szent Szív lángjaiban való fölégetésével." (K. L. alapítótag hozzám intézett leveléből.)

3. IPSO. 1938-ban alakult meg Esztergom és közvetlen környékén működő „Ifjú Papok Szakosztálya”. Körülbelül 20 tagja van. Havonként tartja az „Ipso”-napot: délután rekollekciós beszéd a ferences atyáknál, este valamelyik Ipso-tagnál aktuális és a papi élettel összefüggő előadás és megbeszélés van, melyet barátságos uzsonna követ. Az IPSO rövid „programját” minden tag megkapja egy feszületes szentkép hátlapján:

In IPSO sit

Deo omnipotenti honor et gloria!

IPSO sodalicio coniunctus Ps. 94. recitat quotidie ad intentionem: Hodie si vocem Eius audieritis, nolite obdurare corda vestra.

IPSO die pro seipso ipsisque confratribus offert sacrum seu preces et recolligit animum.

IPSO vespere prospicit, ut: Bonum et iucundum sit habitare fratres in unum.

Gaudete in DOMINO semper! (Philipp. 4, 4.)

Mivel „egységben az erő”, a spirituális most központi vezetés és COR (Corda Omnia Regi) név alatt össze akarja fogni a különböző csoportokat. Reméli, hogy a „papi lelkeség”, a „szent rendiség”, a „Seelsorge am Seelsorger” megvalósítása így jobban sikerül.

Dr. Erdős Mátyás

teol. tanár, spirituális,

Esztergom

A Szent Szív legmélyebb sebe.

Irta: René Henry.*

I.

Misericordia motus est. (Lc. 10, 33.)

„Egy ember Jeruzsálemből Jerikóba menvén, rablók közé került, akik kifoszták őt és sebesre vervén, félholtan hagyák őt és eltávoznak.” (Lk. 10, 30.)

Ez nem csupán példabeszéd! Hanem olyan történet, mely szakadatlanul megismétlődik... A Jerikóba vezető út minden parókián áthaladhat. — A kifosztott, súlyosan megsebesített utasban a szentírásmagyarázók szükségét szenvedő felebarátunk képét látják, mindazt, akiken segíthetünk és kell is segítenünk, bármilyen rangú, fajú vagy vallású legyen is. De legyen szabad most szűkebbre szorítanunk tár-

* Részlet a szerző „Le prêtre héraut du Sacré-Coeur” című könyvéből.

gyunkat: tegyük fel, hogy egy *hűtlen pap* az a szerencsétlen, kit le-
rohant és legázolt szenvedélye az élet útján s megfosztotta papi ruhá-
jától és becsületétől s ott hagyta lelkét mély sebekkel borítva s fél-
holtan: a keresztény remény számára...

S ez az eset korántsem puszta feltevés, sőt — sajnos — még csak
nem is ritka!

A jerikói utas, elég könnyelmű módon, fegyverek nélkül vállal-
kozott útjára, holott az elhagyatott hegyi ösvények szinte hemzsegték
az útonálló zsiványoktól. Oktalansága volt tehát oka vesztének. És
ez az oka rendszeren minden papi tragédiának: az imaélet elhanyagolá-
sa, következőleg a lelki élettől való elfordulás, túlzott bizalom saját-
magában, következőleg a világgal való érintkezésben s olvasmányai-
nak megválogatásában meggondolatlanság... De ne keressük szeren-
csétlensége okait; ne vesztegessük időnket lélektani elemzésekkel és
fölösleges sóhajtozásokkal: sürget a kötelesség, a súlyosan sebesült
itt fekszik előttünk hörögve az úton, segítségére kell lennünk gyorsan!

S az evangélium folytatja: „Véletlenül azon az úton jött lefelé
egy pap és látván őt, tovább méne. Hasonlóképen egy levita is, midőn
azon helyhez ért és látta őt, elméne mellette...” (Lk. 10, 31—32.)

Ez az embertelenség megdöbbsent és felháborít minket, különösen
olyanokban látva, akik ahhoz a zsidó kaszthoz tartoztak, melyet a
legszentebbnek s a legtiszteletreméltóbbnak tekintettek. De azután
hamarosan napirendre térünk a dolog felett, így nyugtatva meg ma-
gunkat: Hát persze, ószövetség, jelképes papság, a félelem és nem a
szeretet törvénye...

Sajnos, ebben a tekintetben a katolikus papság, melynek tiszta,
áldozatos és önzetlen életét az egész világ csodálja, a kötelesség útján
elbukott paptársaival szemben mintha egy kissé hasonlítana az
ószövetségihez!

Mert lám, vizsgáljuk csak, miképen viselkedünk mi tulajdon-
képen megbotlott, szerencsétlen testvérünkkel szemben?

Alighogy a botrány kitört, már mossuk is kezünket. Pedig talán
helyén volna megkérdezni lelkiismeretünket, nem vagyunk-e felelősek
valamiképen mi is az ő bukásáért? Vele való papi társalgásunk épüle-
sére vált-e? És figyelmeztettük-e, amikor még lehetett s nem volt késő,
a fenyegető veszélyre? E helyett azonban, amilyen gyorsan csak
tudunk, elhúzódnunk a szerencsétlentől, kire úgy tekintünk, mint valami
pestises betegre. Talán azért, hogy tekintélyt tartsunk, s hogy nevün-
ket ne hozzák hírbe az övével (csupán emberi indítók ezek, me-
lyeknek nem volna szabad a szeretet fölé kerekedniök), megszakítunk
minden kapcsolatot a szerencsétlennel, aki a szegénytől földre sujtva
s a lelkiismeret-furdalástól gyötörve, nem is mer közeledni felénk.
Attól fél, hogy nem számíthat jó fogadtatásra és csak szemrehányá-
sokkal halmozzuk el. Teljesen egyedül és elhagyatva érzi magát, meg-
értő barát nélkül, és senki sincs, aki kezét nyujtaná feléje, hogy föl-
segítse. Ime, így ismétlődik meg az evangéliumi történet szóról-szóra:
Viso illo, praeterivit!

Közben a pletyka bejárja a félvilágot. Mohón szippantjuk fel az
összes keringő híreket s továbbadjuk ismerőseink között, olykor ki-
bővített részletekkel, gúnyos megjegyzésekkel és kegyetlen bírálattal

megtoldva. És szentül meg vagyunk győződve, hogy minden kötelességünket teljesítettük szerencsétlen társunkkal szemben, hangosan nyilvánítva megbotráncozásunkat viselkedése fölött! *Viso illo, praeterivit*...

Megszólásunk visszhangja eljut a bűnös fülébe is és persze, fokozza elkeseredését. Hidegségünk, keményszívűségünk, megvetésünk eltorlaszolja előtte a visszatérés útját és még jobban elmeríti gyalázatába...

Ez a viselkedésmód azonban ismer — hál' Isten — szerencsés kivételeket is, de legyen bátorságunk beismerni, ha a miénk volna, mert a Szent Szívé más!

Lássátok hát az övét, mely az egyedül helyes, mely ezentúl a miénk is legyen: „Arra utazván pedig egy szamaritánus, odaméne és látván őt, könyörületre indula. És hozzája járulván, bekötözté sebeit, olajat és bort öntvén azokba; föltevé őt barmára s a szállására vivé és gondját viselé. Másnap elővevén két dénárt, a gazdának adá, mondván: Viseld gondját neki és amit ezen felül ráköltesz, mikor visszatérek, megadom neked.” (Lk. 10, 33—35.)

Az irgalmas szamaritánus, az Úr Jézus a mi példaképünk! Magát festette le ebben a példabeszédben, hogy jobban megértsük Szívének gyöngédségét s kötelességünket a szeretet nagy parancsával szemben. *Misericordia motus est!* Mint papok: munkatársai vagyunk a földön, vagyis a mi személyünkben akar a szerencsétlenek fölé hajolni, különösen elbukott szegény paptársaink fölé; a mi szájunkból akarja a vigasztalás és reménység ígéit intézni hozzájuk; a mi kezünkkel akarja bekötni sebeiket, támogatva fölsegíteni őket s elindítani a gyógyulás felé.

Az irgalmasságnak e nemes cselekedetében, mely a legdrágább Neki, Jézus, a mi Főpapunk részvevő Szíve a mi szolgálatunkra szorul. Egyenesen hozzánk intézi könyörgő felszólítását: *Curam illius habe!* „Mindazt, amit szánalom, gondoskodás és odaadás dolgában neki nyujtasz, bőségesen visszafizetem, amikor visszatérek!” És az ő visszatérése már nem késik soká, hiszen egyre közeledik ama nap, amikor ítélni fog fölöttünk, különösen testvéri szeretetünk fölött! *Induite vos ergo sicut electi Dei, sancti et dilecti, viscera misericordiae!* (Col. 3, 12.)

(Franciából fordította: P. Gyéressy Ágoston pálos.)

A legkisebb papi egység területéről.

A mi heti megbeszélésünk.

Voltaképen magától értetődő bevett szokásnak kellene lennie annak, hogy a plébános és a káplánok — ott is, ahol csak egy káplán van — hetenkint egyszer rövid lelkipásztori konferenciát, munkamegbeszélést tartanak. Elég erre egy tömör félóra is, az órát pedig nem is kell túlhaladnia. A „bölcsek” persze erre azt mondják: Az ilyet rendszeren az asztalnál szokták elintézni. Nos hát: a munkamegbeszéléseket rendszeren nem az asztalnál szokás tartani; ott mindenki fáradt, ki-

merült, hiányzik a szellemi rugalmasság. Azután vannak plébániák, ahol nem étkeznek közösen, vagy nincs ott minden lekipásztor kivétel nélkül a közös étkezésen. Sok paptestvér étkezéskor inkább egy kis szellemi pihenés után vágyik, hogy elfelejtse minden gondját, problémáját, lekipásztori munkájának nehézségét. Szinte bizonyos, hogy az ebéd alatt új feladatokat és problémákat nem pendítenek meg; legfeljebb tisztán technikai kérdéseket intéznek el, mint például a szentmisebeosztás, gyóntatás időpontja, a legközelebbi prédikáció. Végül mégis csak egészen más az, ha a káplán tudja, hogy a hét egy meghatározott napjára állandólagosan kijelölték a hivatalos lekipásztori megbeszélés idejét. Ezzel adva van számára annak a lehetősége is, hogy a szerint igazodjék, összegyűjtse problémáit, indítványait, amelyek az utóbbi időben jutottak eszébe, vagy talán már régóta foglalkoztatták. De ha a megbeszélés időpontját nem tudja előre, akkor gyakran megtörténhetik, hogy a megszokott találkozásokkor egyszerűen nincs megfelelő alkalom előhozakodni sok lekipásztori dologgal. S nem utolsó sorban: a káplán nem akar a lekipásztori kérdéseknek az asztalnál való gyakori fölvetésével terhelés és kellemetlenné válni a többiek számára. A mellett azonban nagyon jó a közös étkezéssel kapcsolatban megállapítani a megbeszélés időpontját. A plébániát közvetlenül vagy közvetve érintő lekipásztori megbeszélések természetesen inkább a káplánnak szükségesek: a plébános, aki már évek óta működik plébániáján és annyi mindennel próbálkozott, sokszor talán kevésbé látja be a szabályosan visszatérő megbeszélések értelmét — és így nem is igényli azokat. Legalább is ezt észleltem tízéves tapasztalatom alatt. Akkor is hasonló lesz a helyzet, ha a plébános — többnyire a legbuzgóbbak — már megszokta a plébániai ügyekhez — mint például újítások az Isten házában, a plébánián, a liturgikus életben stb. — munkatársaival való előzetes megbeszélés és azoknak bevonása nélkül hozzáfogni és káplánját befejezett tények elé állítani, noha azok is felelősek. Még ennél is rosszabb, ha az a szokása a plébánosnak, hogy segítőtársnőivel tanácskozik, terveit először velük tárgyalja meg, elsődleges plébániai munkatársai pedig csak kerülő úton, laikusoktól tudják meg a tényállást. A káplánoknak mennyi buzgalmát, munkakedvét és mennyi plébániai érdeket gáncsol el a plébános ilyen magatartással. Éppen ezek a heti megbeszélések adnak jó alkalmat arra, hogy a káplánok megosszák a plébánossal aggodását, bánatát, terveit, s ha a plébános egyik-másik tervét már át is gondolta, okos dolog, ha megbeszéli káplánjaival, kikéri véleményüket, hiszen fokozatosan plébánosokká akarja őket kiképezni. Ilyen módon valóban igazi lekipásztorokká alakítja őket. Éppen a legbuzgóbb káplánok szenvednek a miatt, hogy felvetődő kérdéseiket nem beszélhetik meg tárgyilagos nyugalommal. Az ilyen állapot lelkiileg hosszabb ideig elviselhetetlen: a káplán vagy egészen önállóan kezd majd dolgozni, vagy pedig idővel elveszíti minden kedvét a plébániai lekipásztorkodástól és csak „adminisztrál”. A mitsem sejtő plébános mindkét esetben joggal elégedetlen.

A következőkben röviden vázoljuk, hogyan lehet felépíteni az ilyen heti megbeszélést, és pedig úgy, hogy még akkor is legyen értelme, ha nincs kellő tárgyalási anyag:

1. Rövid ima a Szentlélekhez (lehetőleg szabadon).
2. Szentírásolvasás, esetleg a pasztorális levelekből (5 perc).
3. A vasárnapi templomi hirdetések megállapítása. Itt a káplánoknak a maguk munkaterületére vonatkozó kívánságai és indítványai tekintetbe vehetők.

A hirdetés pontos megfogalmazása is megbeszélendő, ami nem éppen jelentéktelen dolog.

4. Jelentések az előző hétről (fogadási órák, családlátogatás, előadások stb.).

5. Az időnkénti püspöki körlevelek, egyéb lelkipásztori köriratok fölolvassása, — ezek megbeszélése a káplánnal, aki ezeket talán sohasem kapná kézhez.

6. Mi esedékes a jövő héten és milyen liturgikus időt kell előkészíteni?

7. Tervek, indítványok.

8. Esetleg értékes lelkipásztori újdonságok megemlítése, s ha van még idő rá, tízperces lelki olvasás időszerű lelkipásztori könyvből.

9. Rövid záróima vagy szentséglátogatás.

Csak kezdjük el egyszer az ilyenfajta heti megbeszéléseket, el fogunk csodálkozni, mi minden megbeszélni valónk akad, mennyi új gondolatunk támad minden alkalommal. S hamarosan érezhető, látható lesz az ilyen értékes összmunka hatása az egész községben.

Blieweis Th.

(Die Pfarrgemeinde wächst. Herder. Wien. 1941. 14—16. ll.)

A közös Laudes kora reggel.

Mindnyájan tudjuk, hogy a pap lelki élete szempontjából milyen nagyjelentőségű az idejében való fölkelés. Hányszor szenvednek hajótörést jó elhatározásaink, az elmélkedés, a breviárium-rendünk, szentmisében és a reggeli gyóntatásban való összeszedettségünk a késői fölkelés miatt. Igaz, hogy okunk lehetne rá: a késői ágybakerülés, a hideg templom stb. — Hosszabb megfontolás után elhatároztuk, hogy minden reggel 6 órakor közösen elimádkozzuk a Laudest a templomban. Minden héten más a költögető. *Benedicamus Domino*-val ébreszt. Sőhaj, de becsületes „*Deo gratias*” is a felelet. Először csak adventre terveztük. Karácsony után azonban már egyikünk sem akart a Laudessel föl hagyni, még az a káplán sem, aki pedig meg volt győződve, hogy természete több alvást kíván. A káplánok pontos megjelenése a nagyváros templomalkalmazottaira és a korai, félhetes szentmisére járókra akaratlanul is nagyon jó hatással volt. Erősödött köztünk a közösségi szellem. Elmélkedés, anticipálás és a nyugalom azóta biztosítva van napi lelki életünkben. A „muszáj” nemcsak szigorú, hanem „segédkezet nyújtó” úr is. Az előbbi, falusi plébániámon is megtartottam ezt a szokást az új káplánommal.

Dolezal A.
(U. o. 26. l.)

Papi karácsony.

Szeptemberben megérkezett az új káplán. Szíve izzott a vágytól az Úr szőlőjében dolgozni, az evangéliumot hirdetni. Nincs még négy hete, hogy fölszentelték. Újmisés, tele idealizmussal. A plébánosnak és káplánjának mindig különös felelőssége az újmisés. Plébánosunk is gondjaiba vette őt. Röviddel aztán öreg templomunk látta a triumvirátust: a plébánost, akit már tizenkét év óta jól ismer, az „öreg” káplánt, akinek hangpazarlása ellen vasárnaponként csöndesen tiltakozott és az új káplánt, akit nagy szemekkel nézett, mintha vizsgálni akarná. Mert hát a templomban a község él.

Egy óra múlva a plébános dolgozószobájában vagyunk: szétosztja a munkát. Aztán a plébános a „kerti házba” vezeti új munkatársát. Itt élnek közös háztartásban a káplánok. Ez a ház a plébániától száz méterre fekszik, az úttól félreesően, a kertben elrejtve. Sürgetnek a plébániai ügyek, a plébános átadja az új káplánt a réginek. A munka megkezdődik s napról-napra szaporodik. Az idő rohan. Az advent még csak fokozza a lelkipásztorral szemben támasztott igényeket. Szinte megijedünk, oly hamar itt terem a karácsony. Pedig a papi karácsonyhoz is pihenő kell. Még négyszer huszonnégy óra választ el a szentestétől. Ezen az estén fogtunk hozzá a szép foglalkozáshoz: fölállítani karácsonyfánkat. A legszebb fenyő kellett nekünk. Függőlegesen tartva hoztuk haza, egészen addig, amíg csak bele nem akadt egy telefonhuzalba. Odahaza aztán alaposan meg kellett rövidítenünk. A következő napok kevés szabad óráiban a fa földiszítésével foglalkoztunk. A bútorokat eltologattuk helyükről, hogy a szép szál fenyő és mindaz, ami hozzátartozik, helyet kapjon. Egy nappal a szenteste előtt ott állott a fa teljes díszében és pompájában: Angyalhajjal, liturgikus jelképekkel és két tucat valódi viaszgyertyával földiszítve. A fenyő ágai közé szépen faragott jászolt helyeztünk, ez lett a fának a szíve — hadd hirdesse a karácsonyi örömet. A jászolkával díszített fa mellé kis asztalt állítottunk, sűrűn telerakva fenyőgallyakkal. Ebből emelkedett ki a gyertyatartó, a karácsonyi gyertyatartó. Rajta nagy szentelt viaszgyertya, a Krisztust jelképező karácsonyi gyertya. — Így előkészítettünk már mindent, amikor december huszonnegyedikén délután télikabátba burkolódzva gyóntatni mentünk, hogy az embereket is előkészítsük az Úrjövetre. Hat óra felé kifogytak a gyónók. Még egy kutató pillantás, nincs-e még valaki a templom valamelyik sarkában, aki gyónni szeretne, azután a kerti házba mentünk. Most kezdődött a mi papi karácsonyunk második aktusa. Sietve felöltöttük legjobb reverendánkat, fölötöttük a cingulust s újólágt átmentünk a mi kedves templomunkba. Az örökmécs fényénél meggyújtottunk egy gyertyát és lámpásban bevittük otthonunkba. Az egész ház sötét volt. A bezárt ajtónál így énekeltünk: „Nyissátok ki az ajtókat, tárjátok ki a kapukat.” — Az ajtót belülről kinyitották. Már négyen megyünk a fény nyomában, a házvezetőnő, ennek fivére és mi ketten káplánok. Karácsonyi szobánk ajtófélfája alatt a gyertya tompa fényénél a János-evangélium prológusát kezdem. A szent szöveget tovább mondva lépünk a szobába. Az ötödik versszaknál meggyújtjuk a karácsonyi gyertyát az örökmécsről hozott lánggal. „És az Ige testté lőn”

— ekkor a jászolhoz legközelebb álló két gyertya gyullad ki. Fánkon annál nagyobb a fényár, minél több versszakot olvasunk. Minden fény a jászolban lévő igazi világosságot hirdeti. Az „élet fája” fényözönében szemünk a jászolra tapad és így énekeljük: „Stille Nacht, heilige Nacht”. Elimádkozzuk együtt a Glóriát. Azután letérdelünk, mint egykor a pásztorok és hallgatva imádjuk a Megtestesülés titkát. Azután énekelni kezdünk.

Mindannyian vidámak voltunk, senki sem gondolt az ajándékokra. Így megyünk át mind a ketten közös karácsonyi öröme a plébániára. Először karácsonyi vacsora, ősi szokás szerint: ponty. Megelőzőleg azonban elimádkozzuk az Egyház asztali áldását és el-énekeljük a martirológiumot. Ez megszenteli a közös étkezést és fényt ad annak. Elmeséljük, hogyan ünnepeltük meg a szentestét. A plébános velünk együtt örül és szeretné, ha ugyanezt az ünnepséget az ő karácsonyi szobájában is megtartanók. „Tu autem Domine, miserere nobis.” Fölállunk. Csendben fölmegyünk a lépcsőn a plébános karácsonyi szobájába. A plébános karosszékekben ülő fáradt, agg édesanyja is jelen van. Megismételjük az ünnepséget. A plébános és idős édesanyja szívből örülnek velünk, fiatalokkal. Ekkor azután már megnézhetjük, mit hozott a Jézuska. Valóban eltalálta legszebb kívánságainkat. Miután mindent megnéztünk, megköszöntünk, mindennek örülünk, az anya nyugovóra tért. De kedves plébánosunkat magunkkal visszük a kerti házba, karácsonyi szobánkba. Velünk együtt örül a fának és a jászolnak. Csak most csomagolunk ki. Mindenki együtt örül a másikkal. A kerti házban a plébános úrra is gondolt a Jézuska, teljesítette egy régi kívánságát.

Boldogságunkat ezen a szentestén nem is tudnám szavakkal kifejezni. Újmisésünknek csak útközben, amikor éjjeli nyugalomra tért, jutott eszébe arra gondolni, hogyan is ünnepelnek otthon szerettei, most először nélküle. A plébános úr pedig a következő évben is hasonló keretek között kívánta megülni a papi karácsonyt. Mondhatom, mikor embereimmel karácsonykor egy erdőben ültem együtt, hogy a „jó hírt” az ő kis betonházaikban is hirdessem, a kerti káplánház karácsonyának emlékéből éltem. Levelekből értesültem, hogy elbeszélésünk alapján sok család hasonlóan próbálkozott.

Jaeschke A.

(U. o. 22—25. ll.)

Krisztusi papság.

(Prohászka püspök papjaihoz intézett körlevelének részletei.)

Amit az evangélium éppúgy, mint a közérzés, a hit éppúgy, mint a hitetlen világ vár és követel tőlünk, ez az, hogy a krisztusi papság ne szavakkal és formákkal, hanem étellel és lélekkel emlékeztessen Krisztusra, másszóval, hogy magas erkölcsi színvonalon és Krisztus szellemében éljen. Egész lelki világunk a krisztusi élet kezdetleges-ségének bélyegét hordozza; tiszta, világosan végiggondolt és megszeretett s ezáltal vérrévált eszmék ritkák köztünk, s e helyett homályosan érzett s fájdalmasan érintő következetlenség jellemzi szellemi életünket, mely az akaratban mint erőtlenség s a tudatban mint elégtelenség s üresség jelentkezik. Ez a lelki üresség pedig ugyancsak szomorú szív- és tudattöltelék!

A kereszténységnek e gyakorlati megtagadására nehéz a szívem, főleg, ha mi vagyunk a hibásak benne. Nehéz a szívem, ha látom, hogy fű növi be a próféták és szentek útját, mert nem járunk rajta, s hogy kialszik az evangélium világosságának lámpája, mert a lélek kenete s olaja elapadt. Pedig e részben a klérus csak magára vessen. Mert ha ismerjük Krisztus utait elvben, de nem ismerjük tettben, — ha mutatjuk azokat másoknak, de magunk nem járunk rajtuk, akkor világos, hogy azok a krisztusi utak nem a mi útjaink. Ha hirdetjük, hogy az élet megjelent köztünk, de ha ez életnek szaporodó, életet szülő természetére rácsfolunk, s ha csak satnya, túl szerény próbálkozásokban mutatjuk be a világnak, melyek címke és felirat nélkül, amilyenek „Ecclesia”, „clerus”, Krisztusra nem is emlékeztetnének, akkor kiáltó ellentmondást állítottunk a világba, melyen előbb-utóbb tönkre megyünk.

Ezt az ellentmondást komolyba vesszük mi, de komolyba veszi a közérzés is s botránkozva mutat rá, mint hitének és megtérésének nehézségére.

Ha úgy érezzük, hogy a klérus gyakorlati kereszténységének hiánya tűrhetetlen, annak oka az, hogy a világon a legsértőbb ellentét mégis csak az, mely az evangélium és a világias papság, az élet lelke s szellemtelen szolgálói, az útmutatók és az utat nem járók közt megnyilatkozik.

Ez a mi mulasztásunk s hűtlenségünk a világ legnagyobb botrányköve, melyet el kell hengerítenünk a lelkek útjáról, azért fogjunk hozzá épp ez ádventben mi magunk, hogy amit hiszünk, azt átéljük, s amit másokban felpanaszolunk, legyen az akárcsak szeretetlenség, kiméletlenség, hidegség, megszólás, szerénytelenség, tettetés, jellem-

hiba, restség, nehézkesség — azt javítsuk ki s pótoljuk ki elsősorban saját lelkünkön.

Elvünk legyen: nekem magamnak kell élnem igazi, természetfeletti, krisztusi életet, mert szent igaz, s azzal élek-halok, hogy Krisztussal életközösségben állok. Nem a tana, az csak absztrakció, — nem a szava, az csak functio, hanem Ő maga, az az isteni valóság kell nekem. Belőle vagyok, belőle fakadok folyton; kell tehát, hogy lelkem s öntudatom vele érintkezzék. Én és Ő, nem vagyunk mi csak egymáshoz közel, — nem is járunk mi csak egymásmellett, nem is csak kezét fogva, hanem belsőleg vagyunk egyek én meg Ő, a lét s az élet legmélyén. Ahogy pedig a lelkem van belőle, úgy fakad a gondolatom, a bensőségem, szívem melege és áhítata, erőm és örömöm.

A természetfeletti életet át nem élő pap körül is minden van, ami az élethez kell, van lélek, van Isten, kegyelem, evangélium, Oltáriszentség, van gondolat, van szó, de bizalom, szívtisztaság, istenfélelem, áhítat, meleg, boldogság nélkül. Pedig ez utóbbi volna a valóság s az élet, s e nélkül a vallás csak forma és megszokás.

Ha a lelki élet terén érvényesítjük lelkünk erőit s a kegyelmet, akkor erő árad belőlünk, mely nekünk öröm, másoknak áldás lesz.

(9. k. 50—55. II.)

Hivatástudatunk alkatelemei.

Két esperesi kerület papsága van jelen szép számmal és jó szívvel a kecskeméti rekollekción, amelyen csak a papok lelkisége szerepel — előadás, megbeszélés és szentségimádás alakjában.

Megbeszélés folyamán az egyik plébános ajkáról elhangzik ez a megjegyzés: Szemináriumban gyakran hallják és azért erős meggyőződéssé érelik a fiatalok, hogy a pap: alter Christus. Aztán kint az élet másként mutatja be őket...

Ez a megjegyzés indított arra, hogy a papi öntudat, illetve hivatástudat összetevő elemeit kissé megvilágítsam.

I. A mi hivatási öntudatunk csakugyan ferde.

Majdnem hamis.

Ferde azért, mert egyoldalúan hangsúlyozzuk benne az előnyöst, a magasztost.

Nagy igazság az, hogy a pap alter Christus, hogy Krisztus meghatalmazott minisztere, művének folytatója, Isten követe, az igazság oszlopa és az erények példája. Mindez annyira igaz, annyira a pap lényegéhez tartozik, hogy e nélkül nincs értelme a papnak.

Csak ott ferdítjük el az igazságot, hogy ennek a nagy küldetésnek birtokában egyszersmind a hozzája tartozó nagy személyi, etikai értékeknek is birtokában véljük magunkat vagy esetleg ki is hagyjuk ezeket a számításból.

A nagy küldetés a hozzája tartozó magas etikai értékeket csak lehetővé teszi bő kegyelmekkel s ugyanakkor a legsúlyosabb kötelezettséget és felelősséget rója ránk ezeknek férfias elszántsággal való kialakítására.

Egyben a legszigorúbb szankciót is tartalmazza, ami természetes is olyan követ számára, akinek magatartásától ezek vagy talán milliók élete és jóléte függ.

Tehát ferdeségtől mentes hivatástudat kell. Ez akkor lesz, ha egészen világosan tudjuk és tartjuk e tudat összetevő elemeit.

II. A hivatástudat összetevői.

1. A kiválasztottság.

a) A tény.

Ezek és milliók közül emelt ki az Isten. És kiemelt azért, hogy egészen lefoglaljon, magáévá tegyen és mint sajátját tökéletes eszközként alkalmazzon legszentebb céljai érdekében az emberek föl-emelésére és boldogítására. Helyesebben: önmagával a legszemélyibb belső viszonyban annyira egyesíteni akar, hogy amikor majd az emberekhez küld, szinte teljesen képviselhessük Őt.

Kiválasztott Isten, talán épp érdemtelenségünk és alkalmatlanságunk alapján. Legalább is sokszor így mutatkozik be a kiválasztott.

A kiválasztás lélkünkbe suttogja Isten megkülönböztetett szeretetét irántunk. Amiből önként adódik a gondolat, hogy mi tehát mégis számítunk valamit Isten szemében. Semmiért csak nem esett rám kiválasztó tekintete! És roppant föladatokat akar ránk bízni. Tehát megbízik bennünk! S a kiválasztással végtelenül szeretett Fiához kapcsol egészen szorosan bennünket. Tehát Isten szeretetében kiemelkedő részünk van!

b) A hivatástudati elem.

A kiválasztottság ténye, a lefoglaltság, az Istenhez tartozás és a Vele való egység: jogos eleme papi öntudatunknak. Sőt Isten és Jézus Krisztus iránt való *nagyobb* szeretetünknek („diligis me plus his?”) lélektani megalapozója.

A kiválasztottság ténye azonban magában nem elégséges alapja a papi hivatástudatnak és nem is legfőbb alkotóeleme. Sőt ha önmagában áll, veszélyes is, mert könnyen beleesik a bukás csírájába: a kevélység. Sajnos, manapság sok papi élet ilyen: elindul ezen az öntudaton és végzi a porban, fetrengésben — és ott már nem is meri fontolgatni, hogy ő tulajdonképpen Isten választottja.

Sokkal fontosabb hivatástudati elem:

2. A küldetés.

a) A tény:

Jézus Krisztus papi, megváltói szerepében való részesítés, az Ő istenemberi útjára való állítás, küldetésének folytatása.

Az isteni aktív elemről van szó, hogy tudniillik küld, maga helyett követségben.

Ebben a küldetésben két elem különböztethető meg magában a hordozó alanyban is:

a *küldetés földadata*, mint isteni jog és hatalom és támogatás és lelkek fölött álló joggyakorlat, javak közlése... s mindezekben önzetlen és maradéktalan lélekszolgálat, közjó szolgálata.

A *küldetés igénye* az etikai megfelelésre hordozásban és be-

töltésben; vagyis a küldetéssel kapcsolatban az emberi összhang követelménye: megértés, értékelés, elfogadás, szeretet, megbecsülés, gondozás, hűség, kultusz, készség, munka, áldozat és önfeláldozás, ha kell. Egyszóval: *megfelelés*. Olyan magatartás, amely méltó a küldetéshez és a küldőhöz. Éspedig életként egységes és folytonos magatartás.

A küldetés hatalmas etikai érettséget követel a paptól, főleg önzetlenségben. A papi jelleg ugyanis egészen a közjó szolgálatára van beállítva. A közjó önzetlen szolgálatában kell egészen kiélnie magát a papnak. Az önző emberi természetnek ez fölötte nehéz. Magas etikai erők birtokában lehetséges csak.

b) A hivatástudati elem.

A hivatástudat fő alkotóeleme a küldöttség ismereti, érzelmi és akarati megélése — úgyis mint föladat, úgyis mint a föladat igénye a megfelelésre.

Emelkedett, világos teológiai gondolkodás kell ehhez. Ami lehetséges is bennünk, ha Isten megbízott, mert kegyelmével is bőségesen segít.

De minthogy az élet (főleg a világi papi élet) rengeteg földre realizáló vonatkozást tartalmaz, mélyen imádságos papi lelkület kell hozzá, hogy az a sok kegyelem biztosítva legyen, amely egyedül képes fönttartani ezt a tudatvilágot.

A szenteléstől időben távolodva, elsősorban ez a tudat halványodik el, a küldetés mivolta és értéke, ránk nézve pedig követelménye az etikai összhangot illetően.

Minden törekvésünkkel egész életünkön át ápolnunk és erősíteniünk kell ezt a tudati elemet!

3. A küldetés elfogadása.

a) A tény.

A leglényegesebb, a legalapvetőbb emberi magatartás a küldetéssel szemben. Elfogadva válik a küldetés formálissá, befejezetté, valósíthatóvá.

Szabad ember szabad ténye az elfogadás. A papszentelést annyi idő és annyi tanulás és annyi megfontolás előzi meg, hogy épelméjű embernél nem hiányozhatik ennek az elfogadásnak meggondoltsága, komolysága, alapossága.

Az elfogadást szentségi eltörölhetetlen jegy pecsételi meg.

Ez elfogadásban benne van a vállalkozás: vállalom a föladatot mint végrehajtandót. Tehát vállalom a végrehajtást. A vállalkozással kimondottam azt is, hogy kötelezem magamat a végrehajtásra és felelek érte.

b) A hivatástudati elem.

Vállalás, kötelezettség és felelősség! Ez a hivatástudat legélesebb és leghatékonyabb eleme. Ez ragad meg két kézzel, ez tart fogva, ez sürget, ez kényszerít, ez fojtogatja szinte az etikailag érzékeny és fejlett embert. Ez egyben a hatalmas lélektani lendítő a lelkiismeret számára.

Legfőbb ihletője az előbb vázolt aktív küldetés fényes tudata. Ha ez megvan, akkor az is tiszta, élénk és erős.

Hangja ez: legyen *becsületes* papi síkon! Uram, állok Eléd s amit velem elérni akarsz, megteszem szívesen! Helytállok!

Józan papnak nem lehet ennél fontosabb elmélkedési anyaga.

Papi csöndes napok, csöndes, lelkes percek idején ez a hang szólal meg első helyen a lélekben. Deo gratias! Szeressük ezt a hangot. Amíg szeretjük, rendben vagyunk. Ezt a hangot nem bírja a lecsúszó pap. Épp azért nem bírja a csöndet, a magányt, az elvonulást, a templomot, szobáját. Zaj és szórakozás kell neki, hogy ne hallja *ezt* a hangot.

Papi rekolllekciók nagy jelentősége épp ezzel a csönddel és a felelősségtudat megszólaltatásával kapcsolatos. Itt nyílik föl teljes értelme a Kovács prelátus által előbbi cikkben hangsúlyozott „csak lelki” rekolllekcióknak.

4. A szankcionális jelleg.

A vázolt hivatástudatnak szankcionális jellege is van. A nagy kiválasztás, küldetés, vállalás nem játék. Halálosan komoly dolog. Sőt abszolút szankcióval ellátott dolog. Vae mihi, si non evangelizavero! Vae mihi, si non fecero Dei voluntatem!

Mínél nagyobb valakinek hivatása, annál tragikusabb az élete. Az aztán már rajta múlik, hogy az ilyen élet örök kibontakozásba vagy örök tönkremenésbe torkollik. Ha megfelelt, tragikus keresztekkel tűzdelt volt talán az élete, de az örök diadal integet felé, ahol meglátja, hogy érdemes volt befektetni minden energiáját. Ha nem felelt meg, akkor is tragikus az élete, de ez a tragikum örök időig folytatódik.

Nagyon fontos a szankcionális elem mérlegelése akkor, amikor a bűn kerülget, talán már torkomat szorongatja. Az öreg remete tűzben égette kezét, hogy kipróbálja, bírja-e majd odalent. Mert ha nem, akkor őrült lenne pillanatnyi gyönyörökért örökre égetni magát.

*

A hivatástudat kerete.

Non vos me elegistis. A kiválasztottság, a küldetés és az elfogadás igaz tudata mentes minden fölfuvalkodottságtól, ellenkezőleg, *alázatot* alapoz meg és sürget: a méltatlanság, az alkalmatlanság, az elégtelenség meggyőződését.

Az alázatos önmagát mindig a nagy kiválasztottság és küldetés rozoga alanyának tekinti s mindig úgy jár-ke, mint aki attól tart, hogy rábízott nagy kincseket veszít el s azáltal mérhetetlen és pótolhatatlan károkat okoz.

A hivatástudat fönt vázolt alkatelemeit az alázat sajátos keretbe foglalja. Ez a keret egészen lényeges, mert egyedül biztos és tartós.

A hivatástudat ragyogása.

A *hit fényében*: Isten az, aki választott, aki hívott, aki küld, aki hatalommal fölruház. Isten ereje rozoga alanyban is érvényesülhet, ha lelkemet igazán odaadtam neki.

A *remény szivárványszíneiben*: az Úr az, aki segít. Ha Isten velünk, ki ellenünk. Ő ígéreteket tett: én veletek vagyok a világ

végéig; a pokol kapui nem vesznek erőt rajta stb.... S Ő abszolút hűséges.

Csakis ezek miatt az ígéretek miatt kelhetek bátran útra, akaszthatom ekém a lelkek szántóföldjének.

A szeretet tűzében: ha a papi hivatás, jelleg és kegyelem Isten szeretetének legnagyobb ajándéka az emberiség számára, akkor annak egész szelleme és még inkább a betöltése a viszontszeretetet sürgeti. Ha ez a szeretet ég bennem, akkor élem igazán papi mivoltomat, akkor vagyok egészen az, aminek lennem kell, akkor hatok úgy, ahogyan hatnom kell. Akkor ismer rám Isten, hogy papja vagyok, akkor bíz rám minden kegyelmet, amit csak szeretete túláradásában adni akar általam a földnek.

De itt a szeretetnél megüti lelkemet a krisztusi szó, a krisztusi szavak, a krisztusi tüzes beszédek a paptestvéri szeretetről és egységről, s úgy látom, ha ez hiányzik bennünk, akkor tudatvilágunk összes előbbi elemei színtelenek és értéktelenek — vagy legjobb esetben potenciálisak: várják a szeretet elevenítő erejét.

A papi hivatás tökéletes odaadás, önátadás, önfeláldozás Krisztus embermegváltó és emberboldogító nagy szerepében. Ennek tehát legfőbb lendítője a szeretet — de ha igazán reális, akkor elsősorban a paptestvérek iránt való szeretet.

Hunya Dániel S. J.

Nagy kicsiségek.

Beteg tanítványomat látogattam meg. A kisfiú édesanyja református. Elbeszélgettünk. Búcsúzáskor olyan őszintén kibuggyant ennek az anyának ajkán: „A katolikus papok igen kedvesek.”

De nem is sejti ő, hogy a tiszta papi mosoly és ártatlan kedvesség mögött micsoda fegyelmezett élet húzódik meg. A templom és a szoba csendjében és a nap bármely váratlan percében egyenesen ki kell verekednie a sátáni és testi támadások tűzében a lelki egyensúlyt. Ez a mi mosolyunk kulisszatitka. E nélkül nincs igaz papi mosoly és nem is lesz soha e kerek földön.

*

A templom körüli kertben sétálgattam a nyáron, Noldint tanulmányozgatva. Egyszer csak látom, hogy a harangozó ártatlan lelkű kisfia odamegy az egyik szépen díszlő virághoz, megsimogatja néhányszor, aztán megcsókolja. — Az a gondolatom támadt: ez a kis gyermek most az Isten arcát csókolta meg.

Ha én mint pap, a hivatással biztosan adott kegyelmeket feldolgoznám lelkemben, akkor egész lényem messzire sugározna valami felsőbbrendű szépséget. Ha ez a szenteket jellemző sok kínlódás és vergődés termelte kegyelmi szépség hatná át lényemet, akkor titokban is Isten arcát keresnék a földre roskadó emberek, mert ösztönösen is megsejtenék, hogy biztosan létezik egy másik világ, egy csodás világ, amelynek halvány sugara tükröződik papi lényemen.

*

Szinte döbbenetes hatást gyakorolt rám, amikor Tillynek, a huszonkét nagy ütközetből győztesen kikerülő hadvezérnek jellemzésében olvastam a következő sorokat: Tilly „nagy jellemére s magas erkölcsi felfogására vall az is, hogy a házaseletről önként lemondott, nőkkel egyáltalán nem érintkezett, sőt *soha szemét nőre nem emelte*; szívét osztatlanul és akadálytalanul magasztos, közérdekű hivatásának akarta szentelni.” (Bangha: Jellemrajzok 263. l.)

Ha én is tudnék ilyen hallatlanul komoly ember lenni, akkor Isten csodáknál csodásabb dolgokat vinne velem végbe. Ha ilyen acélkemény ember lennék, akkor szikrázna rajtam keresztül az Isten boldogító és melegítő ereje. Ha ilyen maradéktalan lélekkel, szinte csökönyösen az Istenhez tapadnék, akkor megsejtené a rám bízott nép, hogy ebben a papban lehet bízni végérvényesen.

Sz. J.

Orosházára

visz a vonat. Az esperesi kerület papsága rekollekcióra jön össze. Október vége van. Emberek sűrögnek a szántóföldeken. Elnézem őket a vonat ablakából: milyen szorgalmasak, milyen komolyan veszik földművelői hivatásukat. Idejében elvégzik a munkát. Véletlenül se maradnak parlagon földdarabok — azért, mert ők lusták voltak, nem törődtek a földdel.

Igaz, ők ebből élnek, de valami nagy földszeretet is van bennük. S életük ebben a szeretetben és ebben a munkában morzsolódik le. S így lesznek a nemzet alapvető rétege és főntartója.

Aztán a papokra gondolok, akiknek egy óra mulva beszélni fogok.

Úgy tűnnek föl előttem, mint a legfontosabb s leghatalmasabb arányú agrikultúra nagyvállalkozói.

Ez az agrikultúra: a lelkek földjének művelése. Ez a föld olykor őserdő, máskor szikla, sokaknál ugar, némelyeknél televény. De ez utóbbiak kevesen vannak.

A pap arra vállalkozik, hogy ezeket a földeket rendbehozza az isteni magvak és a belőlük sarjadó élet számára. Mind. Hogy egy darab se maradjon ki. Véletlenül se. Éspedig idejében hozza rendbe. Egészen becsületes munkával.

Sőt mintha hivatása szerint arra vállalkoznék, hogy lehetőleg televényt készít mindegyik talajból. Hogy Isten szent búzaszemei egészen jó földbe hulljanak.

Ez valóban *nagy vállalkozás!* Ide bátorság kell, becsület, munkakedv és szorgalom a javából.

S ez van is. Hiszen nem a lelki rokkantakat, az erkölcsi bénákat hívta Isten. És akik a hívást elfogadták, azok ép értelemmel és becsületes szívvel vállalkoztak.

Most már csak állni kell! Állni az adott férfiszót! Állni a feladatot! — Várni is lehet Istentől: erőt, kedvet, napsugarat és harmatot. De a dolgok veleje mégis az, hogy eszem és szívem helyén van-e, becsületes-e? Állom-e egész emberként, amit vállaltam?

Hogy álljam: megéri becsületem is, amely nem csákiszalmája, amelyet kénye-kedve szerint pocsékolhat bárki; megéri Krisztus is,

Aki olyan nagyot gondolt rólam, hogy meghívott erre a hatalmas vállalatra (talán csak nem bánta meg azóta?!); megéri a lelkek földje is, amely mégis csak jó föld, ha nehéz is néha az ekének; megéri Szent István országa is, amely búzaföldön túl még virágoskert is tud lenni. És hogy az-e vagy lesz-e, legalább jó búzaföld, rajtunk, e földnek első művelőin múlik.

Segélj bennünket, Uram Isten, hogy rajtunk ne múlják annyi magyarok szép élete és örök boldogsága.

H. D.

Mutassátok meg!

„Papok, nálatok a „magisterium”, az apostolság! Mutassátok meg, mennyi önmegtagadásra s világmegvetésre, mily tisztaságra s türelemre képes a kereszténység. Ne kompromittáljuk az Egyházat. Hibáinkkal, bűneinkkel útját álljuk Krisztus művének; mert nem hisznek az evangéliumnak sem, ha azt gyöngé erkölcsök hirdetik. — S végre a világ megveti a papságot, mely Krisztus Szívéből nem tud tüzet s Eucharisziájából világlegyőzést meríteni. Tisztelni s hinni fog, ha szentek leszünk.”

(Prohászka 6. k. 117. l.)

A nagy föltétel.

„Míg a papságban nem lesz meg a szegénység s az alázat szeretete: addig nem lesz meg benne az evangélium szelleme sem, következőleg addig működése sablon s tevékenysége csorba marad. Beszélhet, hirdetheti áruit, nem kellenek senkinek... Még leszállított áron sem. Tudják, hogy gyári munka, pófel; látják, hogy szép szó a szó, de hát mégis csak szó. Tettet kíván az emberiség. S a legnagyobb tett: az evangélium szerint való élet. Ez a nagy tett képezi a kulcsot a szentek kihatásának a megértéséhez. Bennük a világ mindig egy nagy tettet bámult: az életet. Életük hosszú, egységes, egyöntetű élet volt, a szellem megtestesülése.”

(Prohászka 8. k. 275. l.)

Lelki részegség és kijózanodás.

Talán mosolyognak paptestvéreim az alábbiakon. Rajtam azonban nem egyszer segített az alábbi meggondolás.

A részegségnek öt állapotát különbözteti meg az egyik orvos. A részeg 1. sokat fecseg, 2. akadozik a nyelve, 3. keskeny neki az utca, 4. elveszti esze használatát és sertés módjára fürdik a pocsolyában és 5. meggyullad benne az alkohol.

Nemcsak testi, de lelki részegség is van.

A testi részegséghez hasonlóan a lelki részegségnek is öt állapotát különböztethetjük meg:

1. A lelkileg részeg ember dicsekedik, értékeit felfújja és minden kis eredményét dobra üti.

2. Ha az első állapotot el nem intézi az ember, még veszedelme-

sebb állapotba jut: megakad a lelki élete, mert Isten a kevélyeknek, felfuvalkodottaknak, az önmagukat kevélyen magasztaló embereknek ellenáll. Ha Jézus szentséges Szívének kegyelmébe nem kapaszkodik és félelemmentesen bele nem néz lelkébe, lelkiatyja előtt fel nem tárja azt maradéktalan őszinteséggel, akkor százesztendő gyerek marad pap létére, akit reális emberek nem értékelnek.

Ha a pap nem mer Széchenyi szellemében öntetszelgés nélkül százszázalékosan szembenézni magával, akkor a lelki részegség 3. állapotába jut: nem talál el kiegyensúlyozó erejéhez: Jézus szentséges Szívéhez. A diszharmónia mindinkább szétszedi lelkét; sorsával nem tud megelégedni, szenvedélyei mindig erősebbek lesznek s valamelyik elintézi: halálos bűnbe sodródik, benne fürdik a lelki részegség szennymocsarában. Talán egy életen át nem tud kivergődni belőle. Egészen belesodródik végső állapotban az aposztázia által. A most vázolt állapot a lelki részegség 4. állapota. Borzalmas látvány a pocsolyában vergődő részeg ember, különösen ha az apánk vagy testvérünk. Hát még a hozzánk legközelebb álló legszerencsétlenebb papot látni a lelki szennymocsárban... Jaj, ha innen fel nem emelkedik a pap, utolsó ítéletkor meghallja a Főpap ajkáról a leggyászosabb szót: Távozz tőlem, átkozott... Örökké ég! A kiválasztott! Eljut a lelki részegség ötödik, legfájdalmasabb állapotába...

Jézusunk, Főpapunk! ments meg bennünket, papjaidat, kiválasztottaidat a lelki részegségtől! Bárcsak tudnánk ezért mindennap imádkozni! Kiépíteni a szent Üniót! A véderővonalat a sátán, a világ, önszenvedélyünkkel szemben. Hogy sikerülne egészen józan lelkű papokként betölteni óriási hivatásunkat!...

N. J.

Kitűnő elmélkedési anyagot

kaptam az Eucharisztikus Értesítő idei decemberi száma fedőlapjának második oldalán.

Címe: Kérés Előfizetőinkhez.

Az elmélkedés két pillérre épült. Mindkettő tény.

Egyik: a kis Értesítő „hatezer pengő kintlevősége”.

Másik: az Értesítőt jámbor, sőt buzgó lelkek járatták és bizonyára olvassák.

E két pillérre a következő meggondolás kívánczozott: Mily vérszegény, helyesebben milyen talajnélküli, irreális a mi jámborságunk, ha nem képes arra rásegíteni, amire a puszta, pogányos becsület tartozástudata is képes.

Évenként tizenkétszer jelenik meg az Értesítő és jut szeme ügyébe annak, aki még nem fizetett. Sőt talán némelyek nemcsak egy éven át szemlélik fizetés nélkül. (Az összeg erre enged következtetni.)

Sajátos probléma ez, melyet sokszor hallunk, főleg a szenvedő alanyok, pl. kereskedők, szomorú tapasztalataiból: a reális feladatokban elmaradnak a jámborok.

Vajjon a jámborság miatt? Ez alig tehető fel. A valódi jámborság biztosan nem terem ilyen gyümölcsöt.

De akkor a jámborság talán légüres térbe helyez bennünket — el messzire az élettől s az élet alapvető etikai vonatkozásaitól? Ez lehetséges. Igen, de csakis akkor, ha jámborságunk valótlan, hamis, sem a földi, sem az égi életet nem szolgálja igazán.

Föltételem: elsősorban olyan jámborságot és olyan lelkiiséget akarok és építek ki magamban, mely rásegít a legelemibb emberi kötelességek teljesítésére; aztán pedig lassacskán: talpig becsületes életre minden vonatkozásban.

Fejlettebben pedig olyan lelkiiséget akarok, amely rásegít a közjó szolgálatára — egyéni érdekeim szolgálata előtt. Tudom ugyanis, hogy papi hivatásom legfőbb feladata ez.

Veni Sancte Spiritus!

A papi kórus.

Nagycsütörtökön, Úrnapján, búcsúkon és más ünnepélyesebb alkalmakkor az egész helység vagy kerület papsága részvesz a plébánia szentmiséjén a kórusban. De hogyan? Mindenkit érdekelni fog, ha e papi kórus lelkiségét megvilágítjuk.

Sokat beszélünk arról, hogyan aktiváljuk híveinket az istentiszteleten való részvételben. Pedig éppoly időszerű kérdés, sőt előbbvaló a mi papi részvételünk (az asszisztencia és participatio). Hisz bizonyos fokig ez példája és buzdítója a híveknek. Az ősegyházban a püspök végezte az istentiszteletet és azon résztvett az egész papság. A papság adta a jó példát és a hangot, hogyan kell a híveknek bekapcsolódni az énekbe, a cselekménybe, az Isten-dícséretbe. Sokszor olvassuk ma is, egy-egy szerzetesi közösség kórusa mily mély hatást vált ki a világiak lelkében; másvallásúakat hazavezet az Egyházba, bűnösöket megtérít, buzgóknak feléleszti a liturgikus szellemet. Ám ez a hatás nem szerzetesi istentiszteletek privilégiuma, hanem természetsszerűleg hozzátartozik a katolikus liturgiához, tehát minden istentiszteletnek ezt kell kiváltania. És ki fogja váltani, ha a szertartásokban félreteszünk minden egyéni szempontot és egyéni okoskodást, ha mi is arra törekszünk, mint Solesmesben, Laachban vagy Beuronban, hogy az Egyház liturgiáját az Egyház liturgikus előírásának minél hűségesebb és lelkesebb betartásával azzá tegyük, aminek lennie kell. — Feladatom tehát a következőkben nem egyéb, mint ezeket az előírásokat röviden és tárgyilagosan ismertetni.

Kezdjük a vitát az apostolokkal (Lk. 9, 46.) a praecedentia-kérdésnél. Az istentisztelet szempontjából a papság három csoportra oszlik: 1. a püspök és segédlete, 2. a celebráns és segédlete, 3. a kórus. Ez utóbbi ismét több testületre oszlik. Külön kórust képeznek a főpapok. Ismét külön kórust képeznek a kanonokok (ha testületileg — *capitulariter* — jelennek meg). Hozzájuk csatlakoznak a többi dignitáriusok. Külön testületet képeznek még a beneficiáriusok, az alsópapság és a kispapok. Általában a nem-káptalani templomokban két testületre oszlik a kórus, melynek egyikébe a felszentelt papok, másikába a kispapok tartoznak.

Bennünket elsősorban e papi testület kórusbeli elhelyezkedése érdek. Az első hely mindig a főpapokat illeti. Ezekről eltekintve az egyházmegye papsága között első hely mindig a vicarius generálisé (illetve capitulárisé). Az egyházmegye többi papjai pedig a következő sorrendben helyezkednek el: I. *prelátusok*, II. *kanonokok*, III. *plébánosok*, IV. végül a *nem-plébánosok* (káplánok, hitoktatók, hittanárok, teológiai tanárok, aulisták stb.). — Ám saját plébániatemplomában a

plébánosnak előjogai vannak. „In sua propria ecclesia parochus praecedit omnibus Dioecesis clericis, excepto vicario generali, et exclusis canonicis quando capitulariter accedunt” (Moretti). Sőt az egyházjog alapján a plébános eme előjogát élvezi a *vicarius paroecialis* vagy a *vicarius oekonomus*. A főesperes pedig saját kerületében megelőzi a plébánost és vele mindazokat, akiket a plébánosok megelőznek. A papság többi tagja szentelési kor szerint helyezkedik el (kánon 106. és 491. §2.).

Mindezekből látjuk, hogy az Egyház a sorrend megállapításánál nem a személyt, hanem a hivatalt tekinti. Megtörténhetik tehát, hogy az, aki civiléletben messze fölötte áll paptársának, a liturgiában mégis mögötte foglal helyet. Más a beosztása. Mint a mennyei karban az arkangyalokat, kerubokat és szeráfokat külön karokba osztja az Úr, sőt a szentek közt is külön helyet jelöl ki a szűzeknek, úgy jelöli ki az Egyház is liturgikus helyét kinek-kinek.

Miután ily módon elhelyezkedtünk, felsorakoztunk, most már magáról a kórusban való részvételünkről is beszélhetünk. A liturgisták szerint (cf. Vismara, Haegy, Stercky, Callewaert) a kórusban való méltó részvételnek két előfeltétele van.

1. Az egyik a *lelki* diszpozíció, melynek összetevői: a tiszta szándék, a figyelem és az áhítat.

2. A másik a *külső* diszpozíció, melynek összetevői a „tisztaság” (értve itt a karing, ruházat, haj, tonzúra rendezettségét), a „tudás” (értve alatta a minket illető szertartások pontos ismeretét), végül a szerénység és a gravitas a megjelenésben. Magától értetődik, hogy a kettős diszpozíció csak akkor lehet gyümölcsöző, ha a kórusban az egész istentisztelet folyamán *belekapcsolódunk* a szent cselekménybe. Hogyan nyújthat felemelő látványt a kórusban látható papság, ha ott egyik breviáriumozik, másik a rózsafüzért mondja, harmadik a közönséget nézi... Azért nem sikerül a legjobb szándék mellett sem legtöbbször a papság részvétele a kórusban, mert nem vesznek részt a liturgiában. A püspöki szertartáskönyv erre vonatkozólag is helyes útmutatást ad mindnyájunknak:

Intra chorum nulla fiant colloquia, nec sint qui risu aliove incomposito seu minus modesto actu rem divinam turbent, litteras aut alias scripturas legant; sed nec libros aut ipsum breviarium aut diurnum in manibus habeant, aut ex illis privatim horas aut orationes recitent... Sed detur opera ut omnes uniformi ritu, attente, devote et reverenter divinis mysteriis atque officiis assistere, eaque toto cordis affectu admirari et contemplari videantur. (Lib. I, c. V., n. 4.)

Tudjuk, hogy a csodálkozás minden bölcsesség és szeretet kezdete. „Libenter videmus, quod admiramur” — mondja Szent Bonaventura. A modern ember lelkéből az élet szenzációs, gyorsütemű sodra kikoptatja a csodálkozni tudást, a szépségben és áhítatban való csöndes-türelmes elmerülést. Ezért nem tudunk elmélkedni és a liturgiában úgy gyönyörködni, hogy ez önmagában is istendícséret legyen. Idegesek vagyunk. De az istentiszteletbe való új belekapcsolódás visszaszerezheti lelkünk egészséges üdeségét és ruganyosságát.

A bevonulás a kórusba a jelzett sorrendben történik. Elöl két akolythus, a kispapok, majd a papok fokozat szerint. A segédlethez

legközelebb van a legelőkelőbb hely. A templomban az oltárhoz legközelebb eső stallum az első hely. A bevonulás kettős sorokban történik. Az oltár előtt kettesben (vagy négyenkint) köszönnek, majd egymás felé fordulnak, üdvözlik egymást és helyükre mennek. A bevonuló papság már helyén van, mikor a segédlet megérkezik. (Ha valaki a szertartás alatt jön be, térdet hajt az oltár előtt, üdvözli az officialest, amennyiben előtte kell elmennie, végül üdvözli *hinc inde* a kórus két oldalát és helyére megy. Ott rögtön olyan tartást vesz be, mint a többiek. Tehát áll, ha állnak, térdel, ha térdelnek, leül, ha azok is ülnek. Hasonlóképp történik, ha valaki istentisztelet alatt hagyja el a kórust.

A testmozgás a kórusban részletesen körül van írva. Mindenkinél jól kell tudnia, mikor áll, mikor ül, mikor térdel a papság. (Rubricae gen. Missalis XVII. 5.) Főálláskor szemben állanak a kórus két oldalán. Doxológiára, Jézus nevére, oremusra az oltár felé hajtják meg fejüket (*inclinatio simplex*). A keresztségben, kézösszekulcsolásban vagy mellverésben a rubrikákat követik. A legfontosabb itt is, a többi mozdulatoknál is a *teljes egyöntetűség* (*uniformitas et simultaneitas*). Nem katonás ruganyossággal és robajjal, hanem csendben, méltóságteljesen, ájtatosan.

Ha a kórusban valami hiba fordul elő, úgy főszabály, hogy azt lehetőleg mások (főleg a hívek) számára észrevétlenné tegyék. Tehát senkit sem utasítunk rendre az istentisztelet alatt, nem integetünk és nem pisszentünk, hanem szükség esetén csendben pótoljuk a mulasztást, ha pedig ez sem feltétlenül szükséges, úgy a szertartást nem zavarjuk. Semmi sem csúfítja el jobban az istentiszteletet, mint a fontoskodó mozgolódás vagy beleszólás. Még a szertartásmesternek is lehetőleg feltűnés nélkül kell a szertartást vezetnie, a többiekre pedig különösképpen áll az intés: „Unus tamen alterius defectum, cum opus erit, modestia ac silentio corrigere et supplere studeat.” (Caer. epp. I, V. 3.)

A kórusban imádkozó papságot nemcsak a testi jelenlét, hanem a szent cselekmény és annak ritusa is összefűzi. Együvértartozásuknak a liturgiában is kifejezésre kell jutnia. Az Egyház erről kezdettől fogva gondoskodott. A liturgiában *külsőleg* is szemlélteti azt a kettős közösséget, mely imádságban és szeretetben minden papot együvé kovácsol.

A kórus mindenekelőtt *imaközösség* (*ecclesia orans*). Ezt fejezik ki a közösen mondott imák, énekek és a közösen végzett szertartások (*inclinációk, térdelés, keresztség stb.*). Ezt domborítja ki továbbá jelképesen az *incenzáció*. A Szentírásban a tömjén az imádság szimbóluma. (Zsolt. 140, 2; Apoc. 5, 8.) Mikor tehát az oltár és az áldozati ajándékok után a nagymisében a papságot is incenzálják, úgy ez jelképezi azt a lelki közösséget, melyet az ima, akárcsak a tömjénillat, a jelenlévők közt létrehív. A tömjénezés nemcsak megtiszteltetés, hanem közlés (*communicatio*), ami még jobban kitűnik az incenzáció *lustratív* jellegéből. Az incensumnak ugyanis *mint szentelménynek* tisztító és megszentelő hatása van. (Ezért nem áldja meg a celebráns a tömjént olyankor, mikor a Szentséget incenzálja vele.) Hogy pedig a liturgikus imaközösség különösképp a jelenlevő papságot fogja össze, az kitűnik a rubrika azon előírásából, mely szerint a híveket és kis-

papokat *transeundo*, a papokat azonban a kórusban is *egyenként* kell incenzálni. (Éspedig a kanonokokat és magasabb méltóságokat két duktussal, hasonlóképp az illető templom rektorát, a többieket pedig egy duktussal. Persze, mikor nagyon sokan vannak, az egyenkinti incenzálás elmarad s *per modum unius* tömjénezzük a testületeket a kórus két oldalán.)

A kórus az Egyház szándéka szerint nemcsak imaközösség, hanem ugyanakkor és mindenekfelett *szeretetközösség*. A szeretetnek és a benne foglalt tiszteletnek legősibb kifejezője a csók. Erre hívja fel híveit Szent Pál apostol: „Salutate invicem in osculo sancto.” (I Kor. 16, 20.) A keresztény liturgiában hamar meghonosodott, mint a *krisztusi szeretet szimboluma*, a *békecsók*. Rendszerint a liturgikus összejövetel elején üdvözölték egymást békecsókkal a keresztények. A keleti és gallikán liturgiában most mise kezdetén van a pax. A római liturgiában már a IV. század óta közvetlen a szentáldozás elé tették, mint a közös áldozatban való részesedés előfeltételét a hegyi beszéd szellemében. (Mt. 5, 24.)

Liturgiánkban ma is minden ünnepélyes nagymisében (kivéve a gyászmisét, nagycsütörtököt, nagyszombatot) a kórusban résztvevő összes papok részesülnek a békecsókban. A kispapok is. A hívek azonban az instrumentum révén jutnak hozzá, amikor ennek helye van. (Caer. epp. I., XXIV. 6.) Egyszerű énekes misében és csöndes misében is közvetíthető a papságnak ez utóbbi módon a békecsók, bár nálunk nem szokásos. A sorrend hasonló, mint az incenzálásnál.

Az istentisztelet végeztével a kórus azon rendben vonul ki, mint ahogy bevonult. A sekrestyébe megérkezve két sorban bevárja a segédletet, s miután fejhajtással köszöntötték a keresztet, közösen és egyszerre köszöntik a celebránst. A rubrika hallgat arról, hogy a kórus tagjai szétválás előtt itt is szokásosan üdvözlík-e egymást. Mindenestre felemelő látvány, ha a szent közösség, mely az imádságban, szeretetben és áldozatközösségben összevonta őket, a legközelebbi kórusig ott él a szívükben.

A világ minden részén miséző és imádkozó papok egy nagy lelki egységet alkotnak. Milyen felemelő látvány volna, ha szemünkkel is együtt láthatnók ezt a hatalmas és hathatós sereget, amint az istendicséretet közösen zengik. *Ezt a felemelő látványt kell megvalósítania minden liturgikus papi összejövetelnek, legyen az bár nagyszabású eucharisztikus kongresszus, egy szenttéavatás a Szent Péter-bazilikában vagy egy falusi búcsú az erdélyi hegyek közt. Bárhol és bármikor veszünk részt kórusban a közös istentiszteleten, nagyhéten, Úrnapján, püspöklátogatáskor, tanyai templomban vagy városi templomban, a mi részvételünk és liturgikus bekapcsolódásunk a szent cselekménybe és szertartásaiba világító példakép legyen híveink számára. Accedite et offerte laudes in domo Domini.* (II Kron. 29, 31.)

Dr. Erőss Alfréd

Korszerű magyar liturgia.

Korunk vallásos életének egyik legfeltűnőbb vonása a liturgikus újjászületés, amely voltaképpen az újkor, de főleg a XIX. század individuális szellemének és kultikus egyoldalúságainak visszahatása. A múlt század a vallásos életnek is magános, egyéni, reflexív megnyilatkozásait kedvelte és elhanyagolta a kollektív kultuszt: a hívek hangos imádságát, az együttes éneklést, a liturgia színes, gazdag változatait. A jozefinista felvilágosodás hatása alatt a liturgikus élet mindenütt, de különösen a műveltebb rétegekben szinte teljesen elszorvadt, a vallásos élmény totális egysége egyoldalú racionalizmussá szikkadt, az érzelmi, művészi, továbbá a közösségi összetevők egészen kihullottak belőle. Egyedül a parasztság őrizte meg a hagyományokhoz való jellegzetes ragaszkodásával az istentisztelet ünnepélyes, középkorias vonásait.

A vallásos életnek e meghasonlása egyúttal az európai kultúra egyetemes válságára is utal, amelynek okát az újkor bálványában, főleg az immanens életértékelésben kell keresnünk. A válság tüneteit már sokan leírták. (Spengler, Maritain, Ortega, Huizinga, Berdjajev stb.) Főleg a fékevesztett individualizmus két véglete: az Übermensch és a tömeg ingatta meg az európai keresztény társadalom és műveltség alapjait. Az Übermensch megtagadta, a tömeg elfeledte az élet mennyei szankcióit. Napjainkban azonban éppen az emberiség legjobbjai közül mind többen vágyakoznak valami „új középkor” után, azaz az európai társadalmat és műveltséget a középkor hierarchikus szellemében próbálják megmenteni, újjászervezni. Korunk nagy szociális követelménye: a tekintélyi elven, közösségi gondolon, organikus renden felépülő társadalom nem nélkülözheti a katolikus kereszténység karizmatikus erejét. Következetes gondolkodással tehát oda jutunk, hogy szent hitünk kimeríthetetlen kincsestárából azokat az eszményeket és eszközöket kell kiválogatnunk, amelyek korunk kollektív törekvéseinek helyes irányt szabhatnak. Nem véletlen, hogy éppen a *Rerum Novarum* beszélt először az új társadalmi rendről. Nem véletlen, hogy éppen századunk társadalmi csődjében vált dogmává *Krisztus egyetemes királysága*. Nem véletlen az sem, hogy a liturgikus mozgalom éppen az utolsó évtizedekben indult el hódító útjára, hogy az emberiséget a metafizikai sorsközösség élményére döbbsen és ezzel a legeszményibb társadalmat, a corpus Christi mysticum közösségét tudatossá tegye, megvalósuláshoz segítse.

A liturgikus mozgalom kollektív jellegű, az egyénfölötti, objektív formákat hangsúlyozza. Ezzel természetesen az egyéni áhítatnak nincs ellene, de túlhajtásaitól: bizonyos felületes és érzelgős impresszionizmustól meg akarja tisztogatni és a vallást újra kollektív örömmé és odaadássá akarja avatni. Aki elveszti életét, megtalálja azt: az egyéniség áldozata az egyéniség fölmagasztalását jelenti.

Az Egyház objektív kegyelmi rendje, liturgiájának etikettje, Istent idéző egyszerűsége és teljessége a világnézeti és erkölcsi relativizmus útvesztőiben tévelygő kortársak közül mind többeket segít az üdvösség révébe. Gondoljunk csak a modern költészet liturgikus

ihletéseire, a modern művészet liturgikus-szagrális jellegére, továbbá azokra a hatalmas művészegyéniségekre, akiket a liturgia korszerűsége vezetett az Egyházba, gondoljunk az Egyház legliturgikusabb közösségének, Szent Benedek rendjének a nyugati országokban való hódításaira. Azok az okok, amelyek Nyugat elmechanizált világában a liturgikus újjászületést eredményezték, jórészt nálunk is megvannak.

A hazai liturgikus mozgalom előtt két példa lebegett. Egyik a *bencés rend franciaországi* liturgikus munkája és a nyomában bontakozó vallásos újjászületés. Ennek értékeit és tanulságait a magyar rendtársak próbálják nálunk is meghonosítani, illetőleg alkalmazni. Gondoljunk csak a *Lelki élet könyvei* c. szép sorozatra és az *Oblátus-intézmény* hazai virágzására. A másik példa a híres *klosterneuburgi augustinus kolostor* kezdeményezése, főleg a nagyérdemű, nálunk is eléggé ismert és elismert *Parsch* Pius önfeláldozó munkássága, amelyet többen is népszerűsítettek nálunk.

Kétségtelen, hogy mindkét külföldi liturgikus gócpontból jelentős hatások sugároztak hazánkba: az eredmények tiszteletreméltók, de bizonyára nem kielégítők. Ennek oka szerény véleményünk szerint az, hogy a liturgikus mozgalom hazai apostolai nem számoltak eléggé a magyar viszonyokkal, nem tették tudatossá a még mindig élő, főleg népszokásként virágzó régi magyar liturgikus hagyományokat, amelyek közül pedig nem egy hazai fejlemény is akad. A külföldi példaképek és törekvések jelentős sikerét éppen az magyarázza, hogy a liturgikus reform a régi vallásos környezetből sarjadt ki, nem tagadja meg a múlt tanulságait, amikor modern kultikus szükségleteket akar kielégíteni. Ezzel valami titokzatos, a lélek öntudatlan mélységeiben élő folytonosságot teremtett a naív népi középkor és napjaink, valamint az ősök jámbor hite és a mai nemzedék újszerűnek tetsző, de mégis középkorias igényei között.

Nem lehet vitás, hogy a korszerű pasztorációnak és a korszerű vallásos élménynek ihletője a liturgia. Ezért az eddiginél nagyobb körültekintéssel, a magyar liturgikus hagyománykincs sürgős számbavételével, de természetesen a külföldi tanulságok okos megszívlelésével kell a munkához hozzáfogni. Eljárásunk az lesz, hogy összegyűjtjük egyrészt az élő vagy elmúlt egyházi gyakorlatban található, másfelől pedig a pasztorációból kipusztult, népszokássá lett liturgikus hagyományokat. Megvizsgáljuk, mi az, amit manapság az életviszonyok változása miatt már nem szükséges fölleveníteni. Ezeket természetesen mellőzzük. A megmaradt anyagot lassan, türelemmel, lelkipásztori szándékaink indokolásával plántáljuk újra az élő gyakorlatba.

A liturgikus anyag egyházmegyénként és szerzetesrendenként, sőt helységenként is bizonyára más lesz. A különbségeket ápolnunk kell. Ezzel nem ártunk senkinek, viszont a helyi hagyományokat, az ősokhöz és a szülőföldhöz való ragaszkodás élményét tartjuk velük ébren. Ezt a munkát szakszerű irányítás mellett az egyházmegyei és rendi főiskolák papnövendékei végezhetnék el, akik ezzel a liturgikus élménnyel indulhatnak el hivatásuk útján. Ajánlatos volna a

már lelkészkedő papság figyelmét is nyomatékosan felhívni a szent ügyre.

Természetes, hogy általános keretbe össze kell gyűjteni, ki kell dolgozni, föl kell eleveníteni az egyházi év megszenteléséhez, a szentségekhez és szentelményekhez, szentbeszédhez, énekléshez és imádsághoz, templomhoz s búcsújáráshoz stb. fűződő liturgikus vonatkozásokat és emlékeket. Tapasztalatokon alapuló meggyőződésünk, hogy különösen a falusi lelkipásztor kezéből sokszor azért csúsztak ki a hívek, mert a liturgikus külsőségekkel és formákkal — amelyek pedig egy sajátos vallásos életstílus vetületei — nem törődött. Megelégedett az isteni szolgálat minimumával és az érzékelhető, kollektív kultuszt, a vallásos élmény artisztikus többletét és jóillatú áldozatát elhanyagolta. Milyen szép és hasznos dolog volna, ha minden egyházmegyének megfelelő utasításokkal ellátott új: népi hagyományokat megszívlelő és modern igényeket kielégítő *Rituáléja* készülne.

A liturgikus élet várható hatásai közül a vallásos élmény teljesebbé válását emelhetjük ki. A liturgia a maga sokrétű, mélyértelmű, mindenre kiterjedő rendszerével az egész embert ragadja meg, minden testi-lelki érzékszervét foglalkoztatja. A liturgikus szimbólumok és cselekedetek az emberi léleknek olyan mélységeibe hatolhatnak, ahova racionális színezetű pasztorációval nehéz volna lejutni. Az emberi lélek az igazság mellett az örök szépségre is szomjas.

A liturgia a maga misztikus egyensúlyérzékével talán visszaadja az emberiségnek a munka örömét is, amely a gépek feltalálása óta szinte teljesen eltűnt. A liturgikus szellemtől áthatott ember életét valami derűs ritmus, önkénytelen rend jellemzi, amely megóvja a szubjektivizmus egyoldalúságaitól és kísértéseitől. A mindennapi élet egyhangúságába, a modern hivatali vagy gyári munka reménytelen robotjába a szabadság szellemét viszi bele: a munka már nem öncél lesz előtte, hanem liturgikus tevékenység, az érdemszerzés boldog lehetősége.

A liturgia hivatott továbbá az embert a vasárnapi kereszténység lagymatag egykedvűségéből kiemelni és a vallást újra kozmikus, mindent betöltő élménnyé tenni. A liturgikus lelkületű ember nem alkuszik, nem vész el a vallásos előírások részleteiben, hanem teljes önátadásra törekszik.

A liturgia várható hatásaihoz, kötelességeihez tartozik még valami újszerű társadalmi pedagógia is. Korunkat valóságos népvándorlás jellemzi, faluról városba, vidékről Budapestre állandóan özönlenek az emberek. A liturgiának különösen a nagyvárosok sokfelől összeverődött embertömegére kell gyakorolnia jelentős közösségképző, keresztény felelősségtudatot és összetartást fejlesztő befolyást. A liturgia a maga organikus erejével bizonyára hozzájárul majd korunk egyik legnehezebb szociális feladatának megoldásához: a társadalmi rend és az egyéni szabadság egyensúlyához, összhangjához. Ezzel azonban nemcsak Istennek fogja megadni azt, ami Istené, hanem a császárnak is, ami a császáré: a liturgia szellemében az üdvözülés és a földi boldogulás nem zárja ki, hanem kölcsönösen támogatja egymást.

Dr. Bálint Sándor

Ami a lényeges a szerzetesi életben.

Engedelmesség

az imádandó isteni Akaratnak.

I.

Engedelmesség a jászolban.

Első karácsonyéjtszakája van. Tündöklő csillagok roppant béke-sséggel sugározzák be a mélyen alvó természetet. Bent a betlehemi istállóban jászolban nyugszik az isteni Kisded.

Jertek, imádjuk Őt!

Az adoráció mindig világosságot hoz...

Nem ez a Kisded az első szerzetes?! Sőt — az, aki kezdetén van szerzetesi életének?!... Eljut Ő még — Názáreten, a világ nyilvánossága előtt, a stációkon át — a keresztre is. Meghal majd rajta, aztán föltámad s apostolkodik elküldött szent Lelke által folytatólag, tovább a tabernákulum igénytelen hajlékából az idők végéig.

A szerzetes élete nem Jézus élete-e?!

Mi volt Jézus élete? — Engedelmesség. Mi a szerzetes élete? — Engedelmesség. Csak ez?! — Csak ez, — semmi más. Mert ebben minden benne van: az összes erények is!

Nem végtelenül egyszerű ez így? — Az egyszerűségnek mindig megvan az a nagy előnye, hogy egészen a dolgok mélyére hat. *Csak a lényegét emeli ki.* Ami nem odavaló, ami fölösleges vagy ami bonyolítja a dolgokat, mindazt elejti. — A szerzetesi életnek pedig az engedelmesség a lényege! De ez a lényege Jézus életének is. Minek többet tudni, minek tovább kutatni! Tanuljunk meg tökéletesen engedelmeskedni úgy, egészen úgy, mint Jézus. Neki ez volt a kenye-re, „eledele”, ezzel kezdte, ezzel végezte. Consummatum est, azaz teljesedett rajta tökéletesen Isten akarata, mert annak tökéletesen engedelmeskedett. — Istent másként nem lehet imádni, csak így, — engedelmességgel, azaz *jézusi étellel*. Ez a mintakép, ezt kell követnünk.

Mi az engedelmesség? — Elismerése Isten föltétlen uraságának az Ő helyetteseiben is és teljes, fönntartás nélküli alárendeltség az Ő szent, isteni akaratának. — Nem ezt az életet élte-e Jézus?! Nos, ezt az engedelmességet kell megvalósítanunk nekünk is szerzetesi életünkben.

Nem szabad azonban a dolognak melléje fognunk, nem szabad okoskodnunk! Az *előljáró azonos* — az engedelmesség viszonylatában! — *magával Istennel*. Ő és az előljáró a mi számunkra — egy.

Azaz, mint szoktuk mondani: az előljáróban magát Istent kell látnunk. Tehát nem a hibáit, nem a kiválóságait, sem az egyiket, sem a másikat, hanem kizárólag — Istent. Ha bűnt parancsolna, akkor már nem lenne „azonos” Istennel. De e fölött ne tünődjünk! — És a szabályok, előírások?! Azokban is lássuk meg Istent, az Ő szent akarátát. És az előljáró? Neki kötelessége azokat alattvalóival megtartatni. — Nem, nem! Az előljárót semmiből sem lehet kihagyni! — Minél jobban „azonosítjuk” őt Istennel, annál tökéletesebb szerzetesek vagyunk. Az életszentség magaslatára csak ez az egyetlen út visz föl. Más úton oda szerzetes el nem juthat. Kis Szent Teréznek még az is gondot okozott, hogy homályban volt előtte: mi is az *óhaja* az előljárónak?! Mert ez is — Isten akarata.

Aki ebben az értelemben engedelmes, az — imádja Isten akarátát. A jó szerzetes élete — állandó adoráció.

Jertek, imádjuk Őt!

Menjünk vissza a jászolhoz! Ott fekszik az engedelmesség — a jászolban. Micsoda gyönyörű gyermek! Mindenekfölött a szeme! A mennyország mosolyog belőle. Az Ég békéje. Béke, béke! Elégedettség, elfogadás, Istenre hagyatkozás. Minden úgy van jól, ahogy van! — Csak a gyermeklélek tud így engedelmeskedni, minden tiltakozás nélkül elfogadni — *minden állapotot*. Úgy találják a pásztorok, jászolba fektetve, pólyába takarva, kezecskéi, lábacskaí leszorítva: *egészen kiszolgáltatva* szent szüleinek. Nem tesz semmit, — tesznek helyette. Mindennel ellátják, ami csak szegénységüktől telik. És Jézuska mosolyog, hálás, hagyja magát, ő csak — szeret!

Ó, *szent passzivitás!* Mily szeretetreméltó vagy te; nem akarsz semmit, nem teszel semmit, nem ellenkezel, csak — engedelmeskedel!

Igen, ez a — *gyermeki engedelmesség*. Inkább befogad — passzív. Átadja, átengedi magát — Anyjának. Még mikor járna, akkor sem Ő jár, Anyja jár helyette, viszi az ölében. Még csak nem is akar, — akar helyette az Édesanyja, amint azt valahol Szalézi Szent Ferenc oly kedvesen emlegeti. Ő semmit sem akar, a kis Jézus megelégszik azzal, hogy rámosolyoghat Anyjára vagy átölelheti annak kedves nyakát.

Oly gyönyörűséges, oly csodálatosan lebilincselő ez a „passzív” engedelmesség, — oboedientia in praesepio, mondanók meditációra hajlamosan latinul — hogy alig jut eszünkbe az a — szívverésünket is elállító alázatosság, amellyel a *nagy* Isten ennyire megkicsinyítette Önmagát.

Észre sem vett, elfelejtett, öntudatlan, *rejtett* alázatosság — *gyermeki* alázatosság! Humilitas oblita seu puerilis. Mint az ibolya a bokor tövében vagy a füvek közt elrejtve. Csak az illatáról sejtjük, hol, merre van! De maga az illat is oly szerény, oly finoman meghúzódo, — alig vesszük észre. — A jászolban is bent van. Talán a gyermeki, passzív engedelmességnek éppen ez az *illata*.

Az engedelmességgel vele jár: — az ibolyaillat! S vajjon mi a célja ennek? — Hát — *a szeretet!* Ezért alázta meg magát a Fiú, ezért lett engedelmes a jászolban. *A szeretetért!*

Mondottuk, nem tesz semmit, *csak* — szeret. Az engedelmesség szeretet is, és az alázatosság is szeretet. Ezek úgy összefüggenek, mint a liliom kelyhe meg a gyökere, vagy éppen az ibolya meg a színe vagy az illata. Egyik a másik nélkül — nincs!

És most már mosolyogva, édes boldogsággal állítjuk össze a *jászol kincseit*: gyermeki engedelmesség, gyermeki alázat, gyermeki szeretet.

De érdemes *így* engedelmesnek lenni? — kérdezhetné valaki. *Semmit sem* tenni, mindig csak engedni, passzívnak lenni: mily haszontalanság!... Nem, nem! Éppen ebben van a legnagyobb *önmegtagadás*: az isteni Bölcsesség — gügyögő gyermek lett, a mindenható Isten — tehetetlen pólyásbaba, a végtelen Felség szűk kis barlang foglya, a teremtés Ura — rongyos istálló lakója. Nem tágul ki a szemünk a bámulattól?! Hiszen előttünk — csak szemléljük! — a tökéletes *lemondás*!

Ime, mi minden van abban az *engedelmisségben*, amely ott fekszik a betlehemi jászolban!... Jézus teljesítette Atyja akaratát: engedelmes volt, — még nem a kereszthalálig, de — a jászol szegénységig, a gyermek alázatosságáig s tehetetlenségéig. *Igy kezdte az életét*...

Nem rideg, nem kemény, nem kegyetlen élet ez?! Csupa *önmegtagadás*, teljes lemondás, határtalan megalázottság, megdöbbentő elfeledettség! — És a szerzetes gondolhat a maga szerzetesi életére, jobban mondva — szerzetesi életideáljára... Mert hiszen ugyanaz a szerzetesi élet is! Lemondás, *önmegtagadás*, megalázás, mellőzés, elfeledés... Így, ezek a fogalmak egymás mellé állítva nem remegtetik meg a lelket?!... Engedelmisség, engedelmisség! Hát igen, oly szép, eszményi valami! De ott a jászolban Jézuska fekszik, a világ legbájosabb Gyermeké! És a szél befú a réseken, a hideg megborzongatja gyenge kis testét és a szegénység is érezteti kemény vesszejét! Mégis csak sok ez, mégis csak irgalmatlan valami az *ilyen engedelmisség*!... Ki követheti, ki óhajtja, ki — szereti? Nem embernek való, — Istennek sem!...

Ó Istenem, mily vakok vagyunk! Hát nem vesszük észre, hogy a Gyermeknek van Édesanyja?! Hogy — ott a Szűzanya, Mária, a Szépszeretet Anyja?! Ott, ott — az Élet, Édesség, Reménység! Az Ő kezei gondozzák, ruházzák, takarják, simogatják, az Ő szája csókolja arcocskáját, Ő táplálja... Ó Istenem! *Ahol Mária, ott a Mennysországi*! A kis Jézus Neki engedelmeskedik, azaz: Neki adja át Magát, Reá hagyatkozik, — az Ő Fia! Lehet rideg az élet, kemény az engedelmisség, elviselhetetlen a hideg, elcsüggesztő a szegénység, irgalmatlan a lemondás és kiállhatatlan az *önmegtagadás* itt, a *jászolban*, amely fölé Mária édes feje hajol, a jászolban, amelyet az Ő kezei tesznek puhává és amelyre Ő borítja a legmelegebb takarót: az anyai szeretet selyempaplanát?! Lehet fanyar az az arc, amelyre Mária mosolyog, és sírásra csempült az a gyermekszáj, amelyet a legédesebb Anya csókja tapaszt be?!...

És ha most kitágítjuk ezt az édes jászolt és megvillan előttünk kedvesen lágy körvonalaiban az Egyiptom felé menekülő kis Család, avagy még jobban, még tovább — a názáreti élet, — akkor is, akkor

is, akárhogy fokozzuk a lemondás, az önmegtagadás, a megszegyenítések, a megaláztatások, a nélkülözések mind tömegesebb, mind nehezebb megpróbáltatásait, — mondom — még akkor is, az az egyik oldalon hallatlanul nehéz, hősi lelket föltételező *engedelmesség* — a másik oldalon hallatlanul könnyű, mert ott van az — Édesanya, akit Máriának, a Szépszeretet Anyjának hívnak.

Mater Gratirosa, Mater Amabilis — Édes Szűzanya!

Most pedig térjünk rá a *mi* szerzetesi életünkre. — Jézus így kezdte a jászolban az Ő életét. *Nem így kezd-e a szerzetes is?!* Mi egyéb a novicius, a klérikus vagy — a laikus testvérekre gondolva — az egyszerű fogadalmas testvérek élete, de mindenekelőtt az ujoncnövendékeké, mint a kis Jézus élete?! És ha nem egészen az, de nagyon hasonló hozzá: engedelmesség a jászolban, Betlehemben, Názáretben. A belépő szerzetes magára ölti az engedelmesség ruháját. Mindinkább elhagyogatja a világból hozott félszégeit, nagykorúságát lassankint elveszíti, a nagyképűség, a fontoskodás elerőtlenedik, a világiás, a hazug és hiú műveltség máza lekopik róla: *gyermek* lesz. Engedelmessége is egészen gyermeki. Nincs neki semmi gondja. Mindenéről gondoskodnak. Megkapja testi-lelki táplálékát. Ruházzák; ápolják, ha beteg, ha szüksége van rá, — még a széltől is óvják. Csak el kell fogadnia azt, amit a szent Renden keresztül a jó Isten ad: *minden* állapotot. Gyermeki engedelmessége, azaz: önátadása, lemondása és passzivitása hamarosan jó illatot áraszt: a gyermeki alázatosság elbájoló ibolyaillatát, úgyhogy egyszer csak Keresztes Szent János Szellemi Páros Énekét olvasgatva ráakad e gyönyörű sorra — s most szívdobogva ejti ki, egészen önmagára alkalmazva, a szívéből, egészen belülről zengő szavakat: „*Egyetlen dolgom: Őt szeretni!*” És aztán *csak* szeret! — Hogy aztán úgy tűnik föl, mintha nem mindig *csak* szeretne, hogy ezerféle kísértése van, hogy befű némelykor a goromba szél lelkének édes Betlehemébe s hogy a lelki szárazság Szaharája emészti mindjobban belsejét, meg az apró megpróbáltatások milliói szorítják imára, sokszor aggodalmaskodásra a jövőt illetőleg — *mit számít az?!* Azért a Betlehem csak Betlehem marad, az ő engedelmessége ott fekszik — nyugszik édes békében a kis Jézus jászolában, mert mindezeket a nehézségeket lefokozza, szinte a semmire csökkenti a megtalált Édesanya jelenléte, aki miatt elfelejtette földi édesanyját, a természetes, elhagyott családi otthont, s aki neki — éppen úgy, mint a kis Jézusnak — a földre szállott Mennysországot jelenti. — Ó, boldog kezdő szerzetesi élet! Boldog noviciátus, boldog klerikátus! Nem kell érintkeznie a világgal, hiszen szinte hermetikusan el van zárva tőle, nem kell tudnia politikáról, nem kell hallania a bűn retentő rombolásáról, a külső élet ezernyi nyomorúságáról. Ketten vannak egyedül az egész világon: a tabernákulum kis Jézusa meg a kis szerzetes. És a Szűzanya?! Neki az a szerepe, hogy vigyázzon rájuk, el ne hagyják, el ne veszítsék egymást! Ő mindenről tud, mindent észrevesz. Ha szükséges, betakarja fiacskáját, hogy testét vagy lelkét meg ne vegye a hideg, ha kell, betömi az éhező száját, letörli a könnyeket és biztat és dalol a jászol-bölcső felett: gyermeket nevel *igazi* gyermekké, olyanná, mint amilyen a kis Jézus. Csak a gyermek *hagyja magát* nevelni, — legyen engedelmes, *mint* a kis Jézus!

Az engedelmesség a jászolban készíti elő azt a másikat, a nehezebbet, az aktívabbat, a veszedelmesebbet, a férfiasat, a keményet, amelynek a neve: Engedelmesség a Kereszten! — De ne féljünk! A Szűzanya ott is ott lesz. A jászolnál mint Mater Amabilis, a kereszt tövében mint — Mater Dolorosa! Addig is Fiát, a kis Jézust —

Jertek, imádjuk Őt!

P. Marcell kármelita

A szerzetesi intézmény magyar virágoskertje.

Fontos, hogy mi világi papok szoros testvériségben éljünk a szerzetespapssággal. E testvériség hiánya a multban egyháztörténelmünk nem egy sötét, szomorú lapját írta teli; ha pedig netalán a mai világválságos korban is előfordulna itt-ott: a balga korlátoltságnak, szűkkeblűségnek, rövidlátásnak és élehetetlenségnek nagyfokú tanújele lenne.

E testvériségnek útja az önzetlenség, kellő alázat, nagyvonalúság, megértés, főleg pedig a szeretet. Segíthet minket ebben, ha belemélyedünk az egyes szerzetesrendek különleges feladatába, lelkiiségébe, multjába és jelenébe.

Alábbi ennek szerény, vázlatos kísérlete. Ha tán nem is sikerült mindenegyes szerzetesrend sajátos szellemiségét hajszálpontosan nyújtani, szolgáljon ennek mintegy kárpótlásául a tiszta jószándék, amellyel alábbit megírtam.

Ha a szerzetesi intézményt gazdag változatosságában tanulmányozzuk, akaratlanul is egy színben, illatban és alakban nagyon is gazdag és sokféle virágból álló kert jut eszünkbe. Minden virágfajnak külön szépsége, sajátos illata, különleges alakja, más-más színpompája van.

Szent Benedek rendje alapítójának lehiggadt bölcsességét, bölcs mérsékletét, komoly atyai jóságát és liturgikus lelkét sugározza. E mellett e rendnek közel másfélezer éves multjában alig van a munkálkodásnak faja, amellyel az Egyháznak és az emberiségnek ne szolgált volna.

A ciszterci rend az ősi bencés rendnek a XI. század végén keletkezett, külön szigorított hajtása. A népvándorlás hullámai akkor már lecsendesedtek. Már nem zord, nehezen megközelíthető hegyekre kellett a kolostorokat építeni. Szent Bernát fiai kies, békés völgyekben építhették hajlékukat. Ez közelebb hozta őket az emberekhez, elsősorban a földművelő néphez. Szigorított indulásuk az aszkétikának és misztikának új értékét termelte ki. Lelkiségükben mintha lenne valami a derús völgyek napsugarából.

A premontrei rend a XII. század elejének sarja. Úttörő volt a kanonoki feladatnak, azaz a liturgikus és egyházkormányzati papi életközösségnek szerzetesi megújításában és lelkészi (plébániai) és egyéb lelkipásztori feladatokkal való intézményes kapcsolatában.

Nálunk e három tiszteletreméltó rend a II. József-féle letarolás után, a XIX. század legelején az államhatalomtól túlnyomóan középiskolai tanítási megbízatást kapott. Manapság mindhárom rend magyar ágában is erőteljesen megindult az a törekvés, amely alapításuk eredeti elgondolásával, szellemével és lelkeségével mindinkább több és bensőségebb kapcsolatot keres. Ez életerejüket és hatásukat nagy mértékben fokozza és gazdagítja.

A XIII. század koldulórendjeire ma egészen különleges hivatás vár. Ma az anyagimádatnak, főleg a pénzimádatnak, a bár hanyatló, de átkos hatását még erősen érezhető önző nagytőkés rendszernek (kapitalizmusnak) korát éljük. Ez a kizsákmányolásnak és fényűzésnek kiméretlen és egyben rövidlátó kora. Talán többször és erősebben, mint gondolnánk, fertőzte meg akár egyéni, akár testületi papi életünket is.

Korunk egyben korszaka a kisemmizettek sokszor csak néma, azonban végsőkéig fokozott elkeseredésének és gyűlöletének. (Ha ezt nem látjuk, ez csak annak a szomorú tanújele, hogy teljesen távol élünk a nincstelenektől. Ez pedig végveszélyes struccpolitika!)

Ha valamikor, ma időszerű a koldulórendek alap gondolata: a teljesen leegyszerűsített papi életmód, egybekapcsolva az apostoli, lelkipásztori munkával. Ezért meggyőződésem szerint ma nincs korszerűbb életstílus, mint a koldulórendeké. Ha alapítóik gondolatához ragaszkodnak, korunk legkorszerűbb szerzetesi, papi testületei.

E mellett korántsem egyformák.

Szent Ferencnek (akinek hazánkban mindhárom férfirendje virágzik) lelkeségében tán leggazdagabb a gyermekded szeretet és az ebből folyó Isten- és világkapcsoltság, és egyszerű, mindenkit lebilincselő közvetlenség.

Szent Domonkos fiai pedig a koldulórendiek életmódját és lelkipásztori munkáját a más szellemóriások között is egyedülálló Aquinói Szent Tamásnak iskolájában kitermelt bölcséleti és hittudományi tudás és szellemiség rendkívüli gazdagságával, mélységével, hajszálfinom fogalmi tisztázottságával, nagyvonalúságával és széles látókörével, továbbá gazdag szerzetesliturgiai étellel kötik össze.

Koldulórend a szerviták rendje is. E mellett különleges feladata az Istenanya fájdalmaiba való belemélyülés. Ez a szomorúak, a mai háborús és világválságos idők szörnyű csapásai alatt roskadozók megvigasztalására, lelki felemelésére a szervitáknak egészen sajátlagos, szinte egyedülálló lélektani, lelki segédeszközt nyújt.

A lovagias és apostoli lendületnek, hősiességnek, áldozatkészségnek, sokoldalúságnak és világlátókörnek alig találjuk a történelem folyamán olyan nagyszerű példáját, mint amilyen Loyolai Szent Ignác rendje, Jézus Társasága.

Azonban mindez valódi nagyságának és erejének csupán gyümölcse. Nem pedig lényege és alapja.

A jézustársasági szellemiség és lelkület lényege a katolikus hit- és erkölcsstan elveinek vaskövetkezetes, az egész egyéniséget lekötő végiggondolása és végigélése: csodálatos fegyelmezettséggel, önismerttel és emberismerettel, tehetséggutatóssal és képességgelismeréssel.

Az ifjúságnak három nagy barátja és jótevője érezteti szellemével és szerzetesi intézményeivel áldásos hatását hazánkban is.

A három férfi Kalazanti Szent József, La Salle Szent János és Bosco Szent János. Mindháromnak sokoldalú áldásos munkássága közepette főgondja az ifjúságnak, elsősorban a szegény és elhagyatott ifjúságnak a nevelése, Istenhez való vezetése volt. Az elsőnek fiai nálunk ma nagy és számos középiskolát vezetnek. A nagytudású tanárok egész légiónját adták az évszázadok folyamán és ma a magyar tudományosságának. Minél mélységesebben merítenek szent Alapítójuk szellemiségéből, annál erőteljesebben érvényesül küldetésükben a tanítás mellett a még fontosabb, a nevelői szerep is: azzal a természetes-séggel, közvetlenséggel és fesztelenséggel, amely sohasem veszett ki a kegyesrendiek iskolájából.

Kalazanti Szent József szegény ifjúságot gondozó munkájához kívánt még inkább visszatérni a kalazantinusok újabb szerzetszerű papi társulata; hazánkban budai tanoncotthonával.

La Salle Szent János alapításának sajátja, hogy tagjai, akik tanítással-neveléssel foglalkoznak, nem felszentelt papok, hanem testvérek. — Hozzájuk sokban hasonlítanak a francia eredetű Mária-iskolatestvérek (marista testvérek), hazánkban is néhány intézettel.

Felette korszerű és értékes Bosco Szent János és szaléziánusainak szelleme. Náluk a fősúly nem a tanításon, hanem a nevelésen van; nem a külső szigoron és idomításon, hanem az ifjú kedély jókedvén és öntevékenységen. Mintegy játék közben tanítanak imádkozni és ima közben játszani. Az elridegesedett, elbürokratizált, agyonellenőrzött, tehát torz eredményű tanító-nevelő „rendszer”-ekkel szemben világító fáklyái annak, hogyan kell az életből az életre, a természetes és természetfeletti életre nevelni.

Az irgalmasság beteggondozói tevékenységének szentelik életüket a nagyrészt szerzetestestvérekből álló irgalmasrendiek.

A lelkipásztori munkának egy nagyfontosságú része, népmiszsiók és lelkigyakorlatok tartása főfeladata Páli Szent Vince fiainak, a lazaristáknak vagy missziós papoknak. A jézustársaságiak mellett övük a dicsőség, hogy már a mult század folyamán, mikor az utójoze-finizmus és szabadelvű szellemiség oly dermesztően hatott a magyar egyházi életre, működött magyar lazarista tengerentúli pogányok között is mint hithirdető.

Ügyszólván kizárólag a tengerentúli hithirdetésnek szolgál az Isteni Ige Társasága, egy nagyon szerény és igen nagylelkű német papnak, Janssen Arnoldnak alapítása. Tagjait csodálatos sokoldalúsággal és alapos-sággal készíti elő hithirdetői hivatásukra és egyben szakszerű néprajzi kutató munkára is. A magyar Júlián szellemének legkorszerűbb megújítói.

Nem szóltam még egy rendről, melynek ősi gyökerei az ószövet-ségig és Kármel hegyére nyúlnak vissza. E rend feladata a lelki elmélyülés, szemlélődés, nagyon szigorú, vezeklő, teljesen leegyszerűsített életmóddal. E mellett, szemlélődő rendeltetésénél fogva kisebb mértékben ugyan, de hasonló lelkipásztori tevékenységet fejt ki, mint a többi ú. n. koldulórend. Ha valamikor, a mai elpuhult, elhajasodott korban van rá nagy szükség.

Utolsónak hagytam a mecseki és pilisi hegyek remetéi utódait, az egyedüli magyar eredetű rendet, a pálosokat. Hosszú száműzetés után pár éve végre ráeszmélt az ország, hogy mi e tekintetben kötelessége: visszatelepíteni e nagymultú, tiszteletreméltó rendet ősi talajára, a magyar földre. Eredetéből és történeti fejlődéséből arra következtethetünk, hogy életformájában mintegy középuton fog mozogni a túlnyomóan szemlélődő kármeliták és a lelkipásztorkodó rendek között.

Fő keresztje e rendnek nálunk ezidőszereint, úgy látszik, a szinte nyomorgásig menő szegénység. Néha felvetődik az ember katolikus és magyar szívében-lelkében az a kérdés, vajjon nem kellene-e a magyar közvéleményt fellelkesíteni és az illetékes ajtókon kopogni és kopogtatni mindaddig, amíg a hatalmas hajdani pálos-birtokokat is magában foglaló vallás- és tanulmányi alaphól nem hasítanak ki számukra pár ezer hold ősi pálos-birtokot... De talán jobb záloga korszerű, biztos fejlődésüknek éppen apostoli szegénységük?!...

Röptében végigfutottuk Mária országa szerzetesi virágoskertjét.

Persze, a virág sem örökké virágzik. Jön a hervadásnak ideje is. Minden fenséges intézmény nyomán ott ólálkodik az örök emberi gyarlóság. Azonban ez sem lehet akadálya annak, hogy szerzeteseinkben a mérhetetlen nagy értékeket a jelenben és ígéreteket a jövőre meg ne lássuk, meg ne becsüljük és azokon testvéri őszinteséggel ne örüljünk.

Dr. Pfeiffer Miklós

Bevezető megjegyzés az alábbi cikkel kapcsolatban.

Az egyes szerzetes-családok *lelkiségét, szellemét* kellő feldolgozásban mutatjuk be. Sorra kerülnek mind. Egyszerre azonban csak egy szerzetes-családdal foglalkozunk, sőt amennyiben az arról készült dolgozat kissé részletesebb, nem is közöljük egyszerre.

A kármelita renddel kezdjük, mint amely korban első szerzetes-családja az Egyháznak. (H.)

A Kármel lelkisége.

Gyertyaszentelő ünnepén, Rómában, a Vatikánban hosszú körmenetben járulnak a Pápa Őszentsége trónja elé a szerzetesrendek római ügyvivői. Rangsorban egymásután, mindegyik egy rendtársa kíséretében, aki viszi a méternél hosszabb, tenyérynyi átmérőjű, a szerzetnek címerével és egyéb motívumokkal gazdagon díszített gyertyát. Mikor kiki odajut a Szentatya elé, leborulva megcsókolja papucsát és kezét; ezalatt a trón mellett álló egyik prelátus átveszi a gyertyát s továbbadja a szolgálatot tevő személyzetnek. Néma csendben történik az egész; tilos Őszentségéhez szólni; de még így is, gyors egymásutánban, eltart a szertartás néhány óráig: annyiféle szerzetesrendje van az Anyaszentegyháznak. Pedig itt csupán a nagyobbak, a tekintélyesebbek és csak a férfirendek vannak képviselve. Legalább így emlékszem erre a szertartásra én, aki magam is, valamikor régen, ötször vettem részt benne. Már pusztán a különböző ruházatok is igen

érdekes látványt nyújtanak, annak ellenére, hogy meg sem közelítik a régi, ma már nem létező szerzetek színpompáját. Doyé, *Die alten Trachten der männlichen und weiblichen Orden* című művében 320-at mutat be közülük. Tarka-barka képeskönyv, olyan színes, akárcsak egy lepkegyűjtemény.

Egyszóval az Anyaszentegyháznak igen sok szerzetesrendje volt és van, s ezek nemcsak ruházatban, hanem, éspedig főleg, lelkiség tekintetében különböznek egymástól. Hiszen az olyan szerzetnek, mely teljesen azonos lelkiségű volna egy másikkal, nem is volna létjogosultsága: bele kellene ez utóbbiba olvadnia. Ezek a különbségek olykor kisebbek, olykor nagyobbak, de természetesen mindig csupán árnyalatai az egyetemes keresztény katolikus lelkiségnek. Mert hiszen a cél mindig ugyanaz, tudniillik a keresztény tökéletesség, a lényeges eszközök pedig a szentségek, az ima, az önfegyelmzés, önmegtagadás stb. hasonlóképen azonosak. Csakhogy a Szentlélek „ott és úgy fújdogál, amint akar”; még két emberi lelket sem vezet tökéletesen ugyanazon módon, annál kevésbbé teszi ezt testületekkel. Nem egyszer igen szembetűnő köztük az említett árnyalati különbség, de olyan esetekben is, amikor nem olyan nagy, mindig elegendő arra, hogy ne lehessen két szerzetesi testületet egykönnyen összeolvasztani. Ezen század tizes éveiben a szent emlékü X. Pius pápa jobbkezének, Vivès bíborosnak eszméje volt egy központi kormányzat alatt egyesíteni a hasonló szerzetesrendeket, például a ferenceseket, minoritákat és kapucinusokat; a délafrikai trappistákat és a cisztercieket, de ezek a törekvések mind hajótörést szenvedtek. Úgy látszik, maga az isteni Gondviselés akarja, hogy ezek a többféle lelkiségek, mint valami hatalmas énekkarnak különböző hangjai tökéletes harmóniában egyesülve dicsérjék a Mindenhatót. Mindig felfelé ívelő, de különböző utakon haladunk az ég irányában.

I.

Magától értetődik, hogy a kármelita rendnek is megvan a maga sajátos, éspedig erősen egyéni színezetű lelkisége. Ennek különösen két jellemző vonása tűnik szembe: az egyik az Illés-hagyomány és a vele kapcsolatos másik a kármelhegyi Boldogasszonynak mint a szerzetesek édestestvérének gyermekdeden bensőséges tisztelete.

Foglalkozzunk először az Illés-hagyománnyal, mely szerint a kármelita rend alapítója az ószövetség nagy prófétája, Szent Illés. Ez ugyanis, amint a Szentírásban olvassuk, szigorú, aszkéta, remeteéletet élt a Kármel hegyén, s tanítványokat gyűjtött maga köré, akik a Királyok könyvében mint prófétaiak szerepelnek, s nemcsak a Kármelen, hanem egyebütt is, például Jerichóban, nagy telepítvényekkel, mai nyelvhasználatunk szerint: kolostorokkal bírtak. Ezekben — teszi hozzá a hagyomány — Szent Illésnek (III Kir. 18, 44.) ismeretes lábnyomnyi felhőcskéje alapján anticipando tisztelték a Messiás leendő édesanyját. Az ősi kármelitáknak nyomába léptek azután az újszövetségben, de főleg Jeruzsálem és Zsidóország elpusztulása után a görög remeték, akiket viszont a kereszteshadak korában a latinok váltottak fel. Ezek közé állt be a XI. század végén Malifaye Berchtold, a kereszteshadakkal jött francia ifjú, s később ő szervezett belőlük egységes

szerzetesrendet, mely azután a XIII. században a szaracénok nyomása következtében Európába települt át, s itt az eladdig kizárólagos remete jellege mellé fölvette a kolduló rendi szervezetet.

Ez volna dióhéjban az az Illés-hagyomány, mely olyan elkeseredett vitára adott alkalmat, mikor azt a bollandista Papenbroek 1668-ban Szent Cyrill életrajzában megtámadta. Odáig jutott a dolog, hogy a spanyol inkvizíció a tudós jezsuitának az Acta Sanctorumban tőle származó 14 kötetét indexre tette. A kármelita írók a legkomolyabban vetették fel a kérdést, hogy megüdvözülhet-e Páter Papenbroek, s oda nyilatkoztak, hogy igen, de csak úgy, ha őszintén megbánja bűnét, melyet a Kármel hagyománya ellen elkövetett. Végre 1695-ben a Szentszék megsokalta a dolgot és mindkét félnek hallgatást parancsolt.

Ami engem illet, én erősen hiszek az Illés-hagyományban, azonban azt is gondolom, hogy ebben a késhegyre menő irodalmi harcban mindkét fél túlzott. Papenbroek-ről a Lexikon für Theologie und Kirche (VII. 925.) megjegyzi, hogy okmánykritika tekintetében túl szokott lőni a célon, s kénytelen volt Mabillonnal szemben az okiratolvasás terén meghátrálni. A kármeliták pedig szintén nem egyszer követeltek föltétlen hitet tudományosan nem bizonyítható hagyományokkal szemben. Annyi tény, hogy dr. Piszter Imre, a ciszterci rend nagytudományú tagja és Szent Bernát klasszikus életrajzában szerzője az én „Szent Terézia és a kármeliták” című művemnek bírálatában, a Katolikus Szemle 1922-i évfolyamában azt írja, hogy az Illés-hagyományt az általam előadott alakban teljesen elfogadhatónak találja.

Mert végre is Illés és Elizeus próféták iskolájának létezéséhez nem fér kétség. A próféta-fiak telepei tényleg léteztek. Erről maga a Szentírás kezekszik. Hogy ezeknek életmódját a két nagy őznek példája szabta meg, az magától értetődik. Viszont e kettőnek aszkétikus elvei híven tükröztetik vissza az ószövetség Istennek szentelt egyéneinek, a nazireusoknak életmódját. Ez utóbbi pedig a Szentírásnak annyi helyén van elmondva, hogy majdnem részletekig terjedő pontossággal tudjuk elképzelni egy ószövetségi kolostor, illetve remete-telep belső életét.

A palesztinai és az egyiptomi remetének nem volt írott szabálya, de maga ez az egész remetészkedés közismert fogalom volt. Mivoltát nagyjából mindenki tudta, s aki arra vállalkozott, azt a legközelebbi remete beoktatta annak részleteibe. Szent Jeromos ezt írja róla barátjának, Nólai Szent Paulinnak: „Mi szerzetesek mintaképeinknek tekintjük... a Szentírás alapján két fejedelmünket, Illést és Elizeust, továbbá vezetőinknek a prófétafiakat... végül pedig Recháb gyermekeit, kiket maga Isten dicsért meg Jeremiás szája által s megígérte nekik, hogy mindig lesz az ő törzsükből való férfiú, aki az Úr színe előtt fog állni.” Nehéz volna ebből a nyilatkozatból nem lekövetkeztetni azt, hogy a Szentföld és Egyiptom remetéi valamennyien a két nagy ószövetségi próféta követőinek tartották magukat. Meg nem írott Regulájuk Szent Illés szelleme volt.

Hogy ez a szellem és ez a hagyomány földrajzilag elsősorban a Kármelhez fűződött, annak egyik oka az, hogy a két nagy próféta valóban legtöbbször itt lakott, a másik pedig az, hogy keresve sem

lehetne találni a szent hegynél alkalmasabb helyet a remeteéletre. Csupa barlang az egész, s odvas sziklái szinte felkínálkoznak lakásul a remeték számára. Hemzsegtek tőlük az ősi korban; a hetvenes évek pusztulása után, amint azt az ásatások kétségtelenül bebizonyították, görög remeték töltötték meg őket; a kereszteshadjáratok pedig odahozták a latinokat, de egyúttal az európai rendező szellemet, mely az eladdig elkülönítve élő remetéket egymáshoz közelebb, egy közös főnök és hamarosan egy fedél alá is hozta. Ezek a tények ma már kiállják a legszigorúbb tudományos kritikát is.

Igen is, van tehát alapja annak a gondolatnak, melyet Rómában a Szent Péter-templomban Szent Illés próféta szobrának felirata fejez ki: „*Dux et pater Carmelitarum*” — „A kármeliták atyja és vezére”. Mert hiszen magától értetődik, hogy nem olyan értelemben rendalapító, mint Szent Benedek, Szent Ferenc, Szent Domonkos és mások. Ellenben, igenis, forrása azon szellemnek, mely belevette magát a Kármel hegyébe, megszállta annak barlangjait, s amelyet a szent hegy remetéinek sok százados sora mentett át az újszövetségbe és torkoltattott bele a jelenlegi kármelita rendbe.

II.

Az Illés-hagyományban két részt különböztethetünk meg: az egyik az örökségnek az a része, melyről a Szentírás lapjai szólnak; a másik a Szűzanya tisztelete. Egyelőre foglalkozzunk az elsővel.

Az egész ószövetség az „elkülönítés” jegyében áll. Ábrahámot kihívja az Úr bálványozással vegyes igazvallású rokonsága közül, majd elkülöníti öccsétől, Lóttól is, végül pedig Mózes által olyan törvényt ad utódainak, mely egyszersmindenkorra lehetetlenné teszi számukra az idegen nemzetekkel való összevegyülést. Gondoljunk csak az ételtörvényre, mely végleg eltiltja a zsidót a pogány vagy másvallású asztalától.

Az elkülönítés természetesen nem öncél, hanem csak eszköz a szentség eléréséhez, mely utóbbi viszont nem egyéb, mint az Isten szolgálatára való elkülönítettség. Ennek meg kell lennie Izrael mindenegybes fiában. *Gens sacerdotalis, gens sancta*, mondja róluk a Szentírás. Az Úr pedig maga is életszentséget követel népétől: „*Estote sancti, sicut et ego sanctus sum.*”

Ha mármost valaki a zsidó nép körében hatványozott életszentséget akart elérni, magától értetődik, hogy hatványozottan kellett gyakorolnia ezt az elkülönülést, vagyis nemcsak a nemzsidót kellett kerülnie, hanem saját atyafisága köréből is ki kellett szakadnia. Ezt tették Szent Illés, Szent Elizeus és a próféta-fiak. Elizeusról részletesen elmondja a Szentírás, hogy miképpen hagyta el szüleit Illés hívására. S ugyancsak magasabb fokban kellett gyakorolniuk mindazt, ami hozzátartozott az életszentségnek ószövetségi fogalmához, vagyis Isten parancsolatainak pontos megtartását és ezáltal a törvényes tisztaságnak megőrzését. Ez utóbbit ugyanis a rendes családi és nemzeti kapcsolatban az ember nemcsak bűnös szándékkal, hanem akaratlanul, sőt gyakran kényszerűségből szegte meg. Mózes törvénye szerint ugyanis minden tisztátalan volt, ami összefüggött az ember születésével és halálával, mert ezt a két momentumot sujtotta az eredeti bűn miatt a paradicsomban kimondott átok. Következőleg az usus matri-

monii, a gyermekágy, nemkülönben a temetésen való részvétel, vagy csak egy elhullott állat tetemének véletlen megérintése és számtalan ehhez hasonló dolog hosszabb vagy rövidebb időre tisztátalanná tette az embert, úgyhogy csak a meghatározott idő elmúltá és a tisztulási szertartások elvégzése után vehetett megint részt a társadalmi és a vallási életben. Mivel pedig az elpuhult, kényelmes élet közismerten még a legjobbaknál is elősegített bizonyos, egyébként büntetlen folyamatokat, melyek a törvényes tisztaságot megszüntették, — ezért nem engedték például a nagy tisztulási napot megelőző éjjelen a főpapot aludni — az ószövetségi aszkétának fogalmához tartozott a durva ruha, a böjtölés, a sanyarú, kemény életmód valami természetes barlangban vagy kezdetlegesen összerótt kis kunyhóban.

Nagyon természetes, hogy az ószövetségi aszkéta nemcsak a kármelitának, hanem minden más újszövetségi szerzetesnek is előképe, s az őt jellemző vonások, legalább részben, minden, még a legmodernebb, szigorú fegyelmi szerzetesrend életében is föllelhetők. Nekünk tehát, mikor az Illés-hagyományt a Kármelben akarjuk kimutatni, azt kell bizonyítanunk, hogy az mindezekből sokkal többet őrzött meg másoknál, s következőleg nem üres fikció az, mikor a pápai szék a szent próféta szobrát a római Szent Péter-templomban a többi rendalapítók közé állította.

Ami például az elkülönülést illeti, a Kármelnek 1207-ből való szabálya még a különálló remetecellákat tartja szem előtt, melyeknek lakói örökös hallgatásban élve, csak szentmisére, a naponta egyszeri étkezésre és káptalanra gyűltek össze, egyébként azonban mindegyik a maga barlangjában vagy kunyhójában dolgozgatott, „éjjel-nappal elmélkedve az Úr törvényeiről”. Ennek az elvnek lényeges része napjainkban is érvényben van. A különálló barlang- és kunyhólakások városokban lévő zárdáinkban lehetetlenek, bár az úgynevezett remetekonventekben most is elkülönítve laknak a szerzetesek. Ellenben megvan az úgynevezett *cella-magány* elve, mely szerint a szerzetesnek, ha csak valami kötelező foglalkozás, például gyóntatás vagy beteglátogatás nem hívja ki, naphosszat a cellában van a helye, abban látogatót nem fogadhat s szerzetestársának cellájába nem szabad bemennie. Csupán az előjáró kivétel e szabály alól. A kármeliták csak a közös testületi ténykedésekre és az üdülő órára jönnek össze. Napközben szabad ugyan szükséges szót váltani, de a társalgás, az üdülő órát kivéve, tilos; estétől reggelig pedig a szigorú csendhallgatás kötelező. Viszont azonban, amint Szent Illés is kész volt remetebarangját elhagyni, valahányszor Isten dicsőségének érdeke a küzdőtérré szőlitotta, úgyhogy elmondhatta magáról: „*Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum*”, úgy a kármelita is szemlélő élete mellett apostolságot is gyakorol, bár nem olyan mértékben, mint az aktív szerzetek. Gyóntat, prédikál, betegeket látogat, lelkigyakorlatokat ad, de mindig úgy, hogy életének első és főrésze az imának legyen szentelve.

„Szőrös (illetve szőrruhás) ember és derekán bőrvet visel”, így írják le Illés külső megjelenését Ochoziás király követei. Az ószövetség utolsó nagy aszkétájáról, Keresztelő Szent Jánosról szintén tudjuk, hogy teveszőrből készült pokróc volt a ruhája, melyet derekán szíj kötött össze. A Kármel Szabványai pedig így rendelkeznek:

„Apostoli férfiakkhoz szegényes és durva ruházat illik; készüljenek tehát a mi testvéreink ruhái durva gyapjúsövetből.” Azután meghatározzák a barna színt a csuha, a fehéret a palást és a szintén szegényes alsóruha számára. A szerzetesek mezítláb, szandálban járnak, azonban a hidegebb éghajlat alatt, mint például nálunk, télen meg van engedve a harisnya használata.

Azonban térjünk át az Illés-aszkézis legfontosabb pontjára: a tisztaságra.

Az ószövetségben a külső, törvényszerinti tisztaságot értették rajta, habár a lelki emberek már akkor felfogták s a próféták folyton sürgették a belső, lelki tisztaság szükségességét. Az isteni Bölcsesség jónak látta ennél a kezdetleges és anyagiasság gondolkozású népnél legelsősorban a külső tisztaságot megkövetelni, mely miként az egész ószövetség, típusa az újnak, szintén előre jelzi azt a sokkal magasabb és egyedül üdvözítő tökéletességet, melyre a Messiás fog majd tanítani.

Magától értetődik, hogy valamennyi szerzetesrendnek főcélja tagjait a lelki tisztaságra nevelni, azonban itt megint azt állítjuk, hogy a Kármelen ennek megvannak a maga sajátos illési vonásai. Hadd jelezzük a főbbeket.

Szavajárása a nagy Prófétának: „Él az Úr, Izrael Istene, kinek színe előtt állok.” Nagyon régi, ószövetségi gondolat ez, tudniillik, hogy Isten szolgája az Úr jelenlétében jár-kel. Hiszen már Ábrahámot is e szavakkal hívja Jahve: „Járj előttem és légy tökéletes.” S ugyanez a gondolat jön nyelvére Szent Pálnak is az aeropág előtt: „Öbenne élünk, mozgunk és vagyunk.” Innét a Kármelnek az az alapvető, mindennapi, sőt minden perci szokása, melybe az ujoncnövendéket mindjárt az első napon bevezetik: *Isten jelenlétének gyakorlása*. Még egy kordulának nevezett kis olvasófélélt is akasztanak a mellére, s azt hordja egész életén át, hogy azon számlálja, hányszor ébresztette fel magában a nap folyamán ezt a tudatot. Legalább hétszer kell megtennie, — ennyi gyöngyszeme van a kordulának — de a misztikus hetes szám arra figyelmezteti, hogy ha ezerszer teszi, az sem sok. A cél tehát az, hogy a kármelita állandóan Isten jelenlétében érezze magát.

„A szentgyónáshoz — mondják a Szabványok — a mi testvéreink, még a csekély bűnök iránti utálattal is eltelve, gyakorta járuljanak.” Tényleg, a Kármelen a hetenkint legalább egyszer való gyónás kötelező, de a hetenkint kétszeri gyónás van szokásban, s természetesen, a mindennapi áldozás. A lelki tisztaságot szolgálják továbbá az ebédlőben és a bűnvalló káptalanon történő önvádolások és testvéri szeretettel való megfeddések. Főleg azonban az a gyönyörű szép szabály, hogy az üdülő órák alatt nem szabad senkiről bármi csekély rosszat mondani. Az előljárót bírálgatni, természetesen, még kevésbé. Ha valaki csak egy kissé körülnézett a világban, sőt még a zárdákban is látta, hogy mindenfelé mennyire ártatlan dolognak tartanak egy kis „szapulást”, az tudni fogja, milyen magas erkölcsi színvonalat jelent ezen szabálynak megtartása. Mikor 45 éves koromban beléptem a Kármelbe, ezen épültem leginkább.

A Kármel szellemének egyik legszembeszökőbb vonása a *tudatos erénygyakorlat*, s hogy ez szintén Illés-hagyomány, arról mindenki

meggyőződhetik, ha olvassa az ő bibliai történetét és a Bölcsesség könyveit, melyeknek elvei bizonyára visszatükröződtek az ő egész megjelenésén és életén. Illés hatalmas egyénisége, úgy, amint volt, nem volna áthelyezhető az újszövetségbe. A Baál-próféták hekatombái sehogy sem illenének bele abba a szelíd légkörbe, melyet az édes Jézus hozott e földre. Abban a korban Jahve ellensége ördögi lénynek számított, s az is volt, tehát kíméletlen kiirtás járt neki. Ez természetesen nekünk már nem lehet a felfogásunk. Azonban eltekintve ezektől az ószövetségi nyerseségektől, Illés és Elizeus mintaképei voltak a szerzetesi erényeknek, s azokra nem szóval, hanem példájukkal oktattak. Az ószövetségi Bölcsesség-könyvek szintén a gyakorlati erényeket hirdetik. Az elmélet nem kenyerük.

Mármost lehet, hogy tévedek, de bár sok országban, sőt más világrészekben is láttam kolostorokat, a *tudatos erénygyakorlatra* való nevelést úgy, amint az megvan a Kármelben, vagy legalább is olyan fokban, sehol sem találtam. Elvei megvannak abban a kis könyvecskében, melyet előljáróim parancsára fordítottam, s amely „A lelki élet tankönyve” címen jelent meg néhány éve, de egy-kettőre elfogyott a könyvpiacra, úgyhogy már nem kapható. Az ujoncnövényeket ugyanis az első naptól kezdve *gyakorlatilag* beleoktatják a szenvedélyek megfékezésébe és az egyes erényekbe, s ezen gyakorlatról neki hetenkint kétszer be kell számolnia, tudniillik, vajjon sikerült-e gyakorolnia, s ha nem, hányszor hibázott ellene. Magától értetődik, hogy az erénygyakorlatot éppoly kevésbé tekintjük végcélnek, mint a katonaság a puskátöltését és tisztítását, azonban a lelki életnek ebbe a technikai oldalába a Kármel bevezeti, sőt egész életük folyamán gyakoroltatja benne a tagjait. Érdekesen nyilvánul például ez a szellem a növendékek viseletének megítélésénél. „Jó növendék, de heveskedésre hajlik.” — „Igaz, — jegyzi meg a másik — de én tudom, hogy küzd ezen hibája ellen s igyekszik a szelídség erényét megszerezni.” — „Akkor jól van” — nyugszik meg valamennyi. Mert hiszen világos, növendéktől — sőt, valljuk meg, öreg szerzetestől is — elég, ha *törekszik* a tökéletességre. Azt nem kívánhatjuk tőle, hogy tökéletes legyen. Lehet, hogy másutt is így beszélnek, de én nem hallottam, pedig lett volna elég alkalmam hallani. Innét van a Kármelen a végletekig menő türelem olyanokkal szemben, akik ugyan nagy hibákban leledzenek, de komolyan igyekeznek azokat levetni, bár esetleg törekvésük holtuk napjáig meddő marad. Feltéve természetesen, hogy nem halálos bűnről van szó vagy olyasmiről, ami a szerzet jó hírnevének árthatna.

Illés próféta és utóda, Elizeus, továbbá ez utóbbi és megbízhatatlan tanítványa, Giézi közötti viszonyt a Szentírás ezen helye világítja meg: „Itt van Elizeus, Sáfát fia, aki Illés kezére a vizet öntötte.” Szóval a tanítvány kiszolgálta mesterét. Tudom, minden szigorú szerzetben megvan az előljárónak tisztelete. A bencés Dom Kolumba apátjának feje fölé néz s Istent látja ott; Xavéri Szent Ferenc térdénállva újra leveleit Szent Ignácnak, és így tovább. Tudom mindezt, de azért nem hagyhatom kiemelés nélkül a Kármel szellemének azt az igen gyöngéd vonását, mely az alattvalókat a közvetlen és a felsőbb előljáróshoz, végül pedig az általános főnökhöz köti. Az az elv nyilat-

kozik meg ebben, melyet Kis Szent Teréz fejez ki, mikor azt mondja, hogy neki a főnöknő a látható Istene. Világi pap gyóntatóknak rosszul szokott esni, ha azt látják, hogy a mi nővéreink szemében szavaiknak nincs akkora súlya, mint a perjelnőének. Pedig hát ezen nem lehet segíteni és végtelen kár volna ezen segíteni akarni. Talán nem volt fölösleges ez a megjegyzés. Ha a gyóntató nem avatkozik a zárda belső ügyeibe, ez a körülmény nem fog neki nehézséget okozni, mert hiszen akkor sohasem fog fölmerülni ellentét közte és a perjelnő között.

Az előljáró iránti hódolattal párhuzamos a Kármel szellemében a rendtársaknak egymás iránt tanúsított tisztelete. Ez is intézményileg van biztosítva. Illési származását nem tudnám kimutatni, de nem kétkelem, hogy onnét ered, mert hiszen azon a hitigazságon alapszik, hogy embertársunk szintén Isten képére és hasonlatosságára van teremtve, s hogy a megszentelő kegyelem révén temploma a Szentháromságnak, következésképp tiszteletreméltó. Tényleg nem ismerek rendet, melyben a szerzetesek udvariasabban érintkeznének egymással, mint a Kármelen. Szigorú szabályok írják körül az érintkezést. Így például, bármennyire barátságos és bensőséges legyen is a testvérek egymásközi viszonya, nem szabad egymásnak még csak a ruháját sem érinteni, már tudniillik akkor, amikor nem szükségből, hanem csak tréfából, vagy a szeretet kimutatására történnék. Egymás kezét vagy arcát annál kevésbé. Nem szabad egymást kivícelni, mert hiába, bár másutt, tudom, beválik a *ridendo decere verum* elv, itt rossz vért szülne. Nem kontemplatív szerzeteseknek való. Nem szabad durvább szavakat használni, még tréfából sem. Hogy kétértelmű viccek ki vannak zárva, az magától értetődik, azonban a Kármelen még a triviális vicc is tilos, s a társalgás, bár a lehető legvidámabb, olyan hangon folyik, hogy azt a legkényesebb angol dáma is meghallgathatja.

Azt hisszük, hogy az érintkezésnek ezt a nyugodt, előkelő hangját nem kis mértékben biztosítja a hústalan étel. Mert hiába, a húsevő szenvedélyesebb. Mikor negyven esztendővel ezelőtt három évet töltöttem Japánban, nem szüntem meg csodálkozni azon, hogy mennyivel szelídebb a japán gyermek, mint az európai. Oka a hústalan koszt. Ó, hány esetben volna az embernek kedve egyik-másik nehéz helyzetben levő léleknek azt tanácsolni, hogy húst csak okkal-móddal, általában véve pedig kevesebbet egyék; testi méretei alapján ítélve feleannyit vagy negyedrészt annyit, mint amennyit tényleg eszik. Mert hát testileg is javára szolgálna, de meg igen fontos tényező az a lelki életben. Az összeesett, minden tagjában szenvedő cukorbeteg napok alatt talpraállítja a *megfelelő diéta*: nem egy lélekre volna az hasonló hatása. „A testet az étel táplálja, — mondja valamelyik szent — a lelket pedig a böjt.” A böjten természetesen nem kopálást kell érteni. Az öszövétségi, sőt a mindenkori aszkéta életében a böjt elsőrendű szerepet játszik, de azért Illés atyánk, mikor a kármelhegyi áldozat után felövezte magát s Ácháb király kocsija előtt valami húsz kilométert szaladt a vágató lovak élén egészen Jezrahel városáig, nem lehetett kiéhezett ember. Szent Terézia, Keresztes Szent János és Kis Terézke mind nagyon önmegtagadók voltak az étel terén, azonban nem voltak kopláló szentek. „Amikor böjt, akkor böjt, — mondta a szent Anya Manzanáresben, Merinos-éknál a cselédnek, aki elámult

azon, hogy vett a sültből — amikor pedig fogolypecsenye, akkor fogolypecsenye." Szóval nem rontotta a vendégek étvágyát tüntető koplalással. Így tett Madridban is a ferences nővéreknél, úgyhogy azok ujjongva kiáltottak fel: „No végre láttunk egy szentet, aki úgy eszik, mint akárki más közönséges halandó!” Egyáltalában a Kármel önmegtagadását minden téren a tüntetést kerülő egyszerűség jellemzi; azt azonban megkívánja a szelleme, hogy az egész vonalon történjék. Tökéletesség és önmagunk elhagyása: az nem fér össze. „*Un saint n'est jamais libéral*” — a szent sohasem szabadelvű, mondja az ars-i plébános életrajzírója.

Legyen szabad ide iktatnom ezen fejezet befejezéséül azt a bájos legendát, melyet a győri kármelben egy régi festmény örökít meg: a kis Jézus, a Szűzanya és Szent József látogatása a kármelhegyi remetéknél. A dolog nem olyan hihetetlen, amilyennek első tekintetre látszik. Názáret légvonalban nem egészen 20 kilométer a Kármel keleti lábától: búcsúsoknak, a mi jó népünk fogalma szerint, csekélyke távolság. Márpedig van arra bibliai adatunk, hogy a zsidók búcsút jártak a szent hegyre. A Királyok 4. könyvében olvassuk, hogy annak az előkelő szunami asszonynak, aki Elizeus prófétának a saját házában szobát rendezett be, hogy utazásai alkalmával abban megszálljon, napszúrás következtében meghalt a kisfia. Erre ő beteszi a kis halottat a próféta szobájába, s nem szólva férjének a szerencsétlenségről, szamarat nyergeltet és elindul a Kármel felé. Férje azt kérdi tőle: „Miért mész oda? Hiszen ma nincs se szombat, se újhold.” Ebből következik, hogy ünnepnapokon szokás volt a Kármelre zarándokolni s ott hallgatni a próféták és utódaik épületes társalgását. Aki előtt a néplélek nem ismeretlen, az ezt szinte magától értetődőnek találja.

III.

A Kármelnek ősrégi hagyománya, mely akármilyen magasra megyünk fel történelmében, mindig megvolt; melynek kezdete egyetlen korszakban sem mutatható ki; melyet olyan emberek adtak szájról-szájra, akik inkább az életüket áldozták volna fel, semhogy akár a legkisebb hazugságot elkövessék: a Boldogságos Szűz Máriának őszövétségi kultusza.

Három esztendeig tart már a szárazság Palesztina földjén; éhínség szedi áldozatait a lakosság közül, a ló és a szarvasmarha elhull a takarmányhiány következtében, s Ácháb király személyesen indul útnak, hogy még megmaradt jószága számára kutak és források vidékén némi füvet gyűjtsön. A végínségnek ezen tragikus pillanatában lép fel Illés. A Kármelre szólítja a népet, s annak színe előtt hívja ki versenyre Baál prófétáit. Akinek áldozatát mennyből küldött tűz gyújtja meg, annak Istene legyen az igaz Isten. Illés oltárára hatalmas tűzláng csap le, s fölemésztí nemcsak magát az áldozatot, hanem a fát, a köveket és a vizet is, sőt még a port is felnyalja. A nép a próféta mellé áll, s Baláám papjait felkoncolják.

Ekkor Illés a királyt ebédelni küldi, ő maga pedig fölmege a Kármel csúcsára s imába merül. Azt parancsolja a szolgájának, nézzen ki a tenger felé, nem lát-e valamit. Mikor az hetedszer teljesíti e parancsot, egy kis felhőcske jelenik meg a látóhatáron és lassan

emelkedik fölfelé. Majd pedig hamarosan elborítja az eget és bő esőt hullat a földre, melytől új életre kel a növényzet, felüdül az ember.

Az ószövetség, amint a maga egészében típusa, jelképe az újszövetségnek, úgy tele is van típusokkal, jelképekkel. Az Úristen minduntalan jelképekben közli kinyilatkoztatásait a prófétákkal, s azok igen gyakran ugyancsak jelképek útján adják azokat a nép tudtára. Gondoljunk csak Jeremiásnál a „virrasztó vessző”-re és az „égő fazék”-ra, melyek a babiloni veszedelmet jelezték előre. Gondoljunk azokra az esetekre, mikor a prófétát az Úr nem egyszer igen terhes jelképi cselekedetekre kötelezi; például mikor a háza falán kidöntött üregen át kell kiköltöznie, vagy egy feslett nővel házasságot kötnie, három évig köntös és saru nélkül járnia és így tovább, hogy a népnek tudtára adja Isten haragját és fenyegetéseit. A jelkép tehát teljesen megszokott fogalom volt Izraelben, s megvolt mindenkinben a hajlandóság az eseményeknek jelképi magyarázatára. Ha tehát valaki annyira a messiási hitben élt, mint Szent Illés, lehetetlenség, hogy ne vette volna észre annak az éltető esőnek messiási értelmét, s azt, hogy az a lábnyomnyi felhő a Messiás édesanyjának volt a jelképe. Ha pedig ezt megértette, vajjon miért ne alapíthatta volna meg utódai között, a prófétafiak iskolájában a Messiás leendő Anyjának tiszteletét? A hagyománynak mindenesetre igen erős és tökéletesen józan alapja van.

Nem olyan sokkal Illés után, Izaiás próféta így énekel a Messiásról: „*Rorate coeli* . . . Harmatozzátok, ti egek, és ti felhők áraszátok az Igazat; nyilják meg a föld és sarjadozza a Megváltót.” Vajjon nem meglepően illik-e össze ez a gondolat Illés lábnyomnyi felhőcskéjével, mely azután akkora áldást hullatott a földre? Vagy talán annyira meglepő volna, hogy Illés próféta messiási reménytől duzzadó lelke szeretettel, megilletődéssel és tisztelettel gondoljon a Messiás anyjára, akiről az a bibliai asszony azt mondotta: „Áldott a méh, mely téged hordozott és az emlők, melyeket szoptál?” Hiszen a zsidóknál a nőnek volt becsülete. Gondoljunk csak azokra a szavakra, melyekkel Joákim főpap ünnepelte Betulia nagyasszonyát, Juditot: „Te Jeruzsálem dicsősége, te Izrael öröme, te népünk ékessége vagy!” Azután meg a zsidó történet folyamán egészen különös tiszteletben részesült mindig a király édesanyja. Ez volt az igazi királyasszony, nem pedig az uralkodónak felesége, mert hiszen az utóbbiakból rendszeren több volt, — Salamonnál nem kevesebb, mint hétszáz, s mellettük háromszáz másodrangú — ellenben édesanya csak egy. Érthető tehát, hogy egy annyira a messiási hitben és reményben élő próféta, mint Szent Illés, tisztelettel gondolt a jövődő Megváltónak, Izrael igazi királyának édesanyjára, s ezt az érzelmet átültette követőinek lelkébe.

Mármost igaz, hogy a Mária-tisztelet nem különleges sajátossága a Kármelnek; hiszen valamennyi szerzetesrend tiltakoznék, ha ezt állítanók. Mit szólnának a Mária-tisztelet hősei: Szent Bernát, Damaszkuszi Szent János, Boldog Grignon de Montfort és mások, ha ilyen monopóliumra tartanánk számot? De azért van a Kármel Mária-tiszteletének valami sajátosan bensőséges és gyermekded színezete, mely az ószövetségi Mária-tiszteletre vonatkozó meggyőződésben, a skapuláré-hitben és abban nyilvánul, hogy a kármeliták magukat való-

bán nemcsak a Szűzanya fiainak, hanem édestestvéreinek is tekintik. Így értelmezik azt a nevet, melyet az apostoli Szentszéktől kaptak: „Fratres Beatae Mariae Virginis de Monte Carmelo.” Ezt érdekesen világítja meg egy, az újkor elejéről való eset. Torzkép ugyan, de tanulságos. Ha jól emlékszem, Würzburgban történt, hogy egy tagbaszakadt laikus testvér annyira felbuzdult erre a gondolatra, hogy kiment az utcára s az első zsidót, akivel találkozott, arcul verte, azután meg több mást. Ezek természetesen panaszra siettek, de a jó testvér a bíróság előtt így védekezett: „Mondják csak, uraim, mit tennének önök egy olyan emberrel, aki az önök unokaöccsét kegyetlenül meggyilkolná?” Az urak nagyot néztek, s azt kérdezték, hogy mi köze van ennek ehhez a dologhoz?” De igenis van, — felelte lelkesen a jó testvér — mert a mi nővérünk a Boldogságos Szűz Mária, következőleg az édes Jézus a mi unokaöccsénk. Márpedig ezek a zsidók őt kegyetlenül meggyilkolták.” A bíróság tekintetbe vette a vádlottnak együgyűségét s ez egyszer fölmentette, azonban lelkére kötötte, hogy máskor ne ilyen vaskos módon gyakorolja Mária-tiszteletét.

Ami az ószövetségi messiásanyai kultusz módozatait illeti, e tekintetben sejtésekre vagyunk utalva. A hagyományt őrző források *sacellum*-ról, tehát valami szentélyről, kápolnaféléről beszélnek. Nagyon természetes, hogy nem szabad anakronizmusba esnünk s olyasfélét képzelünk, mint egy modern kápolna, szobrokkal és képekkel és így tovább. Az ószövetség az ilyesmit nem tűrte, mert a legszigorúbban értelmezte a dekalógus első parancsát, mely tiltja a faragott képet. Hiszen még Pilátus korában is véres lázadás támadt a miatt, hogy a római légió a szent városba való bevonulásakor nem vette le jelvényeiről a császár képét. A szentély tehát alig lehetett egyéb, mint egy nagyobb barlang, teljesen csupasz falakkal és üres bensővel. Talán éppen az, amelyet „prófétaiskolá”-nak neveznek. Papi szertartásokban aligha nyilvánulhatott meg ez a tisztelet, mert hiszen azok a jeruzsálemi templomon kívül szintén nem voltak megengedve. Tehát nem lehetett más, mint valami zsinagógiai összejövétel, amely a Messiás édesanyja eszméjének volt szentelve. Amelyen tehát, példának okáért, felolvasták az ő ószövetségi típusainak történetét, legelsősorban a kármelhegyi lábnyomnyi felhőcske esetét, azután pedig Sámuel anyjának, Annának, bethuliai Juditnak és egyéb ószövetségi nagyasszonynak történetét. Énekeltek zsoltárokat vagy talán éppen a Messiás anyjára vonatkozó dalokat. A gyülekezet feje beszédet mondott róla és a tőle születendő Üdvözítőről. Sőt, ha nem csalódunk, úgy, amint a többi zsinagógiai összejövetelek alkalmával, éppen ez a beszéd volt az egész messiásanyai tiszteletnek a középpontja.

Mindezek természetesen pusztá találgatások.

A legérdekesebb az lett volna, ha a kis názáreti Mária, a templomból való hazaérkezése után, szintén résztvett volna egy ilyen messiásanyai tiszteleten. Miért ne? Mondtuk, hogy a szent hegyre szokásos volt a búcsújárás.

Ha valaki erre azt jegyzi meg, hogy ez gyerekes beszéd, igazat adunk neki, de arra kérjük, figyelje meg, hogy mi itt a Kármel lelkületéről akarunk fogalmat nyújtani s azért kerülünk minden tudományos színezetet. Mert a Kármel lelkülete határozottan gyermekded,

egyszerű és nem hajlamos arra, hogy mindent szigorú kritika alá vessen. Nem mintha a Kármelnek nem lettek volna igen nagy tudósai. A salmanticenses, a complutenses világhírű, halhatatlan műveket alkottak a filozófia, a dogmatika és a morális terén. Kiváló művelői akadtak köztük a keleti nyelveknek, s az első nyomtatott szanszkrit nyelvtan szintén kármelitának műve. Napjainkban a párizsi *Études Carmelitaines* cikkei a legmagasabb tudományos színvonalon vannak. Azonban, azt hisszük, hogy azért még sem ez a tudományos dísz a lényege a Kármel lelkületének, hanem az a gyermekded szellem, mely Lisieuxi Szent Terézkében kulminál.

Ezekután magától értetődik, hogy a Kármel lelkiségében igen előkelő szerep jut a Mária-tiszteletnek. Ezt szolgálja a szombati ünnepélyes votivmise, missa B. M. V.-nis de monte Carmelo, ezt a szombatonként és minden Szűzanya előestéjén tartott „Salve Regina” szertartás, főleg azonban a skapuláré.

IV.

A tizenharmadik század elején a kármeliták helyzete a Szentföldön mind nehezebbé vált. A saracénok legyilkolták a szerzeteseket, feldúlták a kolostort; annak életben maradt lakói ideig-óráig a szent hegy barlangjaiban húzták meg magukat, de azután igyekeztek Európába jutni. Először Angolországban, Aylesfordban telepedtek le, s egyideig ez volt a mindinkább terjedő rendnek középpontja. Itt választották meg 1247-ben általános főnökné az akkor már nyolcvan esztendős Stock Szent Simont. Ez a nagy ember még húsz évig kormányozta a rendet, s úgy felvirágoztatta, hogy méltán tekinthető az európai Kármel alapítójának. Az ő nevéhez fűződik a Kármel legnagyobb kincse, a skapuláré.

Ezen a skapulárén nem értjük egyszerűen azt a vállruhát, mely más szerzeteseknél is megvan, például a bencésekénél, cisztercitáknál, premonstreieknél, domonkosoknál stb., s amely tulajdonképen nem egyéb, mint a régebben a kézimunkához használt kötények ruhadarabbá alakítása. Ezt megtaláljuk a kármelitáknál is a Stock Szent Simon látomását megelőző korból való képeken; a fehér és barna csíkos palást alól, mely akkoriban használatos volt, kilátszik a skapuláré mai alakjában. (A fehér palást csak a 14. század közepe óta van használatban.) A Szűzanya tehát csupán a már meglévő vállruhának adott új jelentést.

A hagyomány a skapuláré eredetét következőképen mondja el:

Stock Szent Simon élete alkonyán Canterburyben elbeszélte társainak, hogy ő már régóta kérte imáiban a Boldogságos Szűzet, hogy részesítse rendjét, a kármelitákat valami kiváltságban, mely mintegy záloga legyen az ő anyai szeretetének. Egy ilyen alkalommal, 1251 július 16-án megjelent neki a Szűzanya szentek kíséretében, a skapulárét tartva kezében s így szólt hozzá: „Ezt a ruhát adom neked és valamennyi kármelitának. Aki ebben hal meg, nem jut az örök tűzre.” Azután pedig meghagyta neki, küldjön követeket a római pápához, azon kérelemmel, hogy vegye védelmébe a rendet a rosszakarató támadásokkal szemben. Ugyanakkor IV. Ince pápának is hasonló látomása volt, s így készséggel fogta pártját a kármelitáknak.

XXII. János pápának pedig később szintén megjelent a Boldogságos Szűz Mária, kármelita ruhába öltözve, s meghagyta neki, hogy részesítse a kármelitákat az ő nevében azon kiváltságban, hogy aki a skapulárét viseli, az a halálát követő első szombaton kiszabadul a tisztítóhelyről. A pápa ezt meg is tette az úgynevezett „bulla sabbatiná”-ban.

Eddig a hagyomány.

Mi itt a Kármel lelkiségéről beszélünk s annak szempontjából egyáltalában nem fontos, hogy mit szól hozzá a történelmi kritika. Legyen tehát elég megjegyeznünk, hogy az megoszlik. A kármeliták védik, a renden kívül állók legnagyobbbrészt támadják. Annyit azonban minden történettudós elismer, hogy a skapulárénak köszöni a kármelita rend egészen rendkívüli, rohamos elterjedését. Márpedig az isteni kegyelem világrendjében az ilyen tény nem lehet hazugságnak vagy tévedésnek folyománya.

És ha mégis az lenne?

Legyen szabad erre vonatkozólag véleményemet egy, az életből vett esetnek képében elmondanom.

Valaki egy lazább fegyelmű szerzetből szigorú rendbe akart átlépni, mert szent meggyőződése volt, hogy az isteni Gondviselés hívja oda. Gondolata nem volt új, sőt már évek hosszú sora óta érlelődött, az utolsó évben pedig szinte folytonos, buzgó imádság közben alakult ki véglegesen. Elhamarkodásról tehát szó sem lehetett. Régi rendjében tartóztatták. „Őn téved — mondotta neki főnöke. — Amilyen makacs és önfejű, tudom, hogy ki fog ott tartani, de keservesen fogja megírítani tévedését.” Az illetőnek, nézetem szerint Isten kegyelme adta a szájába a következő feleletet: „Lehet, hogy tévedek, bár nem hiszem. Azt azonban tudom, hogy még abban az esetben is, ha tévednék, az *Úristen van olyan gentleman, hogy látva jóhiszeműségemet, utólag adja meg nekem a hivatást.*”

Az illető nem bízott alaptalanul.

Ha tehát a kármelita rend — *dato, non concessio* — tévesen volna olyan szentül meggyőződve a skapuláré és a szombati kiváltság valódiságáról, a Szűzanya van olyan gentlewoman, illetve már kezdetben az volt, hogy azt annyi sok ezer buzgó gyermekére való tekintetből valóra váltsa.

Meg kell még említenünk, hogy miképpen értelmezi a Kármel a skapulárét, illetve a vele járó kiváltságokat.

Betűszerint. Úgy, amint a Szűzanya mondta. Vagyis vallja azt, hogy aki abban hal meg, vagyis akin ez a szent ruhadarab rajt van a halál pillanatában, az nem kárhozik el, s amennyiben a tisztítóhelyre jutott volna, a legközelebbi szombaton kiszabadul onnan. Vallja ezt minden megszorítás nélkül. Tehát nem követi azok példáját, akik csupa aggályoskodásból hozzáteszik, hogy mindez csupán arra az esetre értendő, ha valaki méltó módon viselte a skapulárét, vagyis úgy élt, amint az a Boldogságos Szűzanya tisztelőjéhez illik. Mert hiszen ebben az esetben skapuláré nélkül is üdvözl s a Szűzanya ruhája és ígérete egyáltalában nem teszi biztosabbá azt, hogy az égbe jut. Nem, ne csúrnjuk-csavarjuk a Szűzanya szavait, hanem mondjuk ki, hogy akinek a nyakában van a skapuláré, mikor elhagyja ezt a földi életet, az nem

kárhozhat el, mert akármilyen életet élt volna is előzőleg, a Szűzanya az utolsó pillanatban is kieszközli számára a megtérés kegyelmét.

Nem akarunk itt azokra a csodás esetekre hivatkozni, amelyek a skapuláré-könyvecskékben vannak százával felsorolva s amelyeknek számát magunk is szaporíthatnók saját tapasztalatunk körében történt élményekkel. Például, hogy öngyilkosjelöltek előbb eldobták a skapuláréjukat, mielőtt végzetes tettüket végrehajtották volna. Csak arra akarunk utalni, hogy maga a skapulárénak viselése mindig valamelyes hódolati tény marad a Szűzanyával szemben s nem valószínű, hogy valaki, aki egészen rossz utakra tér, tovább is viselje azt. Nem mondjuk, hogy nem történhetik meg, de ritka kivétel. Szóval, nemigen lehet az gyakori eset, amikor a Szűzanya a skapuláré által valóban a bűnök fertőjéből és a pokoli ebnek fogai közül ragad ki valakit az utolsó pillanatban. A skapuláréviselők nagyobb része jó keresztény, mert hiszen maga a skapuláré teszi őket azzá.

De azért, mint mondtuk, mi megszorítás nélkül bízunk a skapuláré-ígéreteken.

Mikor Szent Bernát a kereszteshadat hirdette, valamelyik városban kitett egy asztalra egy kenyeret s kijelentette, aki abból eszik, meggyógyul, ha beteg volt. Egyik kísérője, óvatosságból hozzátette, hogy föltéve, ha hívő lélekkel eszik. Nem, vágott közbe a Szent, elég, ha eszik belőle. S úgy is volt.

Mirevaló volna határokat szabni az isteni mindenhatóságnak és irgalomnak? Miért képzeljük Istent olyan szűkkeblűnek, amilyenek mi vagyunk?

Ez volna tehát a Kármel lelkiiségének az a része, melyet az ószövetség legnagyobb prófétájára, Thesbisi Szent Illésre, a kármeliták atyjára és vezérére lehet többé-kevésbé visszavezetni. Természetes, hogy az Európába való áttelepülés alkalmával a koldulórenddé való átalakulás szintén rányomta bélyegét a Kármelre, de azt hisszük, hogy ez inkább a külvilághoz való viszonyát változtatta meg, mint az eddigiekben vázolt szentillési szellemet. Az előzőleg teljesen elzárkózva élő remete némi apostoli munkát vállalt, de lelke mélyén megmaradt annak, ami eladdig volt, vagyis remetének.

V.

Befejezésül hadd említsem még meg a kármelita rend néhány külsőleges vonását, mely szintén határozottan a régi, szentföldi életre emlékeztet.

Ilyen például az, hogy a kármelitának, mikor iszik, a poharát vagy ivócsészéjét két kézre kell fognia. Ennek a szokásnak eredete az, hogy annakidején, ott a szent hegyen a remete egyetlen edényével, a fazekával, elment az Illés-forráshoz, megmerítette, hazavitte s ott ivott belőle. Mármost magától értetődik, hogy a fazekat két kézre kellett fognia.

A remetékre emlékeztet az is, hogy a kármelita ruháján nincs egyetlen gomb sem. A felsőruhán kapcsok, az alsón pántlikák helyettesítik. A remeték szegénységének megfelelőleg a csuha nem bő, mint sok más szerzetesrendnél, hanem egészen testhez álló, hogy minél kevesebb posztó kelljen hozzá.

A zsebkendőt a kármelita nem zsebben, hanem az övére akasztva viseli, mint tették a remeték, nemkülönben a páncélos kereszteslovagok is, mivel nem volt zsebük.

Hogy a Kármel mennyire tekinti éppen a remete jelleget önmagán lényegesnek, az abból is kitűnik, hogy olyan szenteket, akik vagy egyáltalában nem voltak szerzetesek vagy bevallottan más rendnek voltak tagjai, a magáéinak tekint és mint kármelitákat tisztel pusztán azért, mert remeteéletet is éltek. Egész sort lehetne belőlük idézni, de legyen elég Szent Gellért csanádi püspök és vértanú, akiről tudjuk, hogy egy velencei bencés kolostornak volt az apátja, de mivel minálunk, mikor Szent István királyunk nem engedte továbbutazni, a Bakonyban remetéskedett, a kármelita szentek sorába került.

Ugyancsak a remeték szellemének maradványa az, hogy amint azoknál mindenegyesnek külön barlangja vagy kunyhója volt, hasonlóképen minden kármelitának külön cellája van, ujoncnövendéknek és öreg rendtagnak, papnak és laikus testvérnek egyaránt, sőt nem is szabad kettőnek egy szobában laknia.

Igen sok kármelita zárda kertjében, főleg ha az terjedelmesebb, egy-egy szentnek nevét viselő apró kunyhókat látunk, az úgynevezett remeteségeket, melyeknek célja, hogy a szerzetesek bennük elvonulva, tökéletes magányban áhítatoskodjanak. Ezek tehát szintén az ősi szellem maradványai. Ez utóbbi azután legtökéletesebben az úgynevezett remetekonventekben érvényesül, ahol a szerzetesek egymástól elkülönítve, a rendesnél sokkal nagyobb szigorban, állandó csendhallgatásban töltik életüket s csupán zsolozsmára, egyéb istentiszteletre és káptalanra jönnek össze.

Szóval, a mai Kármelt is az az ősi szellem élteti, melyet Illés atyánk lehelt bele a Kármel szent hegyének barlangjaiba.

P. Ernő kármelita

A mélységből.

Ma sokat gondolkoztam az én egész helyzetemen. Egyrészt kétségbeejtő, másrészt nagyszerű. Kétségbeejtő, mert minden érzékem tiltakozik e szerzetesélet ellen, ugyanis gyötrelmem számomra ez az érzéketlen gép-élet. A szerzetet precízen működő hideg gépezetnek látom; agyonstilizált s kicsavart emberek surlódunk állandóan egymás között. A rendház nem meleg otthon. És én ezt nemcsak látom, hanem át is élem. Ezért kétségbeejtő a helyzetem!

És mégis nagyszerű! Mert minden belső lázadásom felett ott az értelem és akarat. Engem a hideg logika és az ezt követő vakon elszánt akarat tart itt, tesz munkabíróvá és lendít a nagystílú közös munkára. Nekem itt az Istentől kijelölt helyem, ide hívott, itt menthetem meg az életemet. Azt pedig meg kell menteni! Bárhol másutt veszélyben volnék, bárhol másutt Istent könnyen megbánthatnám. Sehol Istenért ennyit nem dolgozhatnék, mint itt. De mindenekelőtt az Isten hívott ide. Ez megdöbbenően világos előttem. Ő nem üz komédiát velünk és

velem! Ha egyszer valóban meghívott ebbe a szerzetbe, pedig ezt megtette, akkor ez örökre szól. Nemcsak tíz-húsz évre. Ha mégoly rosszul érzem is itt magamat, másutt a világon nincs számomra Istentől kijelölt hely. Utódóm, súrlódom állandóan! Maximum száz év az egész... De a helyem azért itt van.

Ez tisztán és kizárólag értelmi belátás nálam. Az akarat rákapcsolása már magától jön.

De hisz ez óriási kegyelem! Itt nem én eresztettem gyökeret a szerzet talajába, hanem helyettem a kegyelem. Isten különös segítségével nélkül nem bírnám ki így ezt az életet. Hisz ez Isten szeretetét mutatja, azt a szeretetet, amelyet én annyiszor kétségbe vontam. Nagy kegyelem kell ahhoz, hogy valaki kitartson, és pedig rendületlenül, gondolkodás és kételkedés nélkül kitartson a mellett, ami számára állandó gyötrődést okoz s ami valósággal forrása az ő érzelmi boldogtalanságának. Pedig ez az én esetem.

Ezért imponál nekem mégis az én egész hivatásom, holott rosszul érzem magamat benne. Ezért nem rémülök el, hogy mi lesz a hivatásommal? Hát mi lesz? Bele fog nyúlni az örökkévalóságba!

És ki tudja, hátha csak átmeneti, lelki sötétség ez az egész jelenlegi állapot. Hátha felvirrad még nekem az egész vonalon. Bár nem hiszem. Mert legnagyobb vigaszaim idején is ezek a kérdések nem tűntek el, hanem csak háttérbe szorultak. A másfajta, kegyelmi öröm csupán elnyomta, de gyökerében nem oldotta meg ezt a problémát. Én azt hiszem, hogy a jó Isten ezzel a vergődéssel akar kitisztítani és megnemesíteni. Ezért is hála legyen neki.

Másnap.

Hinni, lélekbemarkolóan hinni! Ez most az én mentő kötelem. Nem hallgatni semmire, nem törődni semmivel, csak egyedül mélységes hitemre figyelni! Minden bajon keresztül ez világít.

Ennek a hitnek mélységes problémái kavargtak ma bennem. Döbbenetesen merésznék tűnt fel előttem, hogy egy ilyen, végeredményben vak dologra építsek föl egy egész életet. Csak egyetlen életem van. Minden vagyonom csak ez. Csak egyszer kockáztathatok. S én most egy láthatatlan, meg nem tapintható, de grandiózusan nagyszerű világra építkezek mindent. A hitre! A logikára, amely a hithez elvezetett. Élesen, fénytengerben, átütő erejű értelmi gondolatsorral jutottam el addig, hogy hinnem kell s mikor ehhez a megállapodáshoz megérkeztem, egyszerre kialudt körülöttem minden fény és világosság s azóta a hit vezet sötét, fölfoghatatlan, meredek utakon. Azóta sokat nem értek, azóta értelmemet számtalanszor meg kellett tagadnom, de ezzel a nagy szellemi áldozattal idegen világba jutottam, amelyről fényes óráimban meggyőződtem, hogy helyes és igaz és szükséges!

Pax!

„In propria venit et sui eum non receperunt!” — Jézus, s Vele a Szentháromság jön hozzánk kis nyomorfiakhoz. Ő, a „Rex Gloriae!”

Szüntelen jön a kegyelemben, az Oltáriszentségben és az Atya akaratában! És mi? — Erre még gondolni is nehéz! De ne gondoljunk most arra, foglalkozzunk azzal a ténnyel, hogy hozzánk jön és mi befogadjuk.

Bizony, ez a legfölségesebb, de egyben talán a legszomorúbb téma is!

Azt hisszük, ezzel a puszta ténnyel, hogy befogadjuk, hogy szállást adunk neki, igaz, lehetőleg lelkünknek csak egy egészen kis kuckójában, már eleget is tettünk minden kötelességünknek! Oda se neki, többé nem törődünk vele.

Mások viszont, főleg papok, szerzetesek azt is mondják: „Uram, érezd magad jól nálam. Nézd, itt a lakásom, rendelkezél vele szabadon, mintha csak otthon volnál a Te tulajdonodban. Én is szívesen Veled maradnék, társalognék Veled, hallgatnálak! — de sajnos, arra most igazán nincs időm! Te tudod, hogy mennyire el vagyok foglalva, Uram!” És már megy is! — Azzal nem gondol, hogy a Szentháromságot, az örök Jóságot és Szeretetet ezzel az egy mondatral rabbá tette, szíve rendesen oly sivár és üres, de az Ő szeretetének mégis oly szép tömlőcében.

És a legfölségesebb teljes Szentháromság szép csöndben, szerényen meghúzódik az üres, sivár lakhelyen. A lélek párszor meglátogatja naponta; ez minden! Különben szalad ide-oda, csapong, fecseg; siet és mindig csak kimerülve bukik be a nagy Vendéghez, kimerültségét hajtogatva, ha lehet, izzadságcsöppeket töröl le homlokáról, mindig visszakalandozik gondolatban az előbbi cselekményekhez és csak fél füllel hallja a csodadolgozat, amelyekről a nagy Vendég beszél!

Egy szó mégis megüti a fülét: Pax! Béke! Lemondóan sóhajt: látod, Uram, nekem annyi a dolgom, az én körülményeim olyan zavarosak, agyonhajszolnak; én nem tudom, hogy mi a béke; nekem nincsen időm békére!

Szegény, szerencsétlen lélek, talán nincs időd a külső békére, azt meg nem tudod, hogy az igazi béke nem kívülről jön! A békét önmagadban, lelked és szíved legmélyén hordozod; amióta a nagy Vendégnek szállást adtál! — Nem tudod, hogy a te lázas aktivitásod egyenlő a semmivel; olyan, mintha homokra építenél. Főleg pedig azt nem tudod, hogy Ő nem nagy és előkelő vendég akar a lelkedben lenni, aki mindig csak vendég marad, mindig kénytelen hozzád alkalmazkodni! Nem telepedhetik le véglegesen, nem adod át Neki teljesen a szívedet, lelkedet, az egész valódat, hogy *éljen benned!*

Igen, ez az! Ő élni akar bennünk! Az Ő saját egyéni életét akarja bennünk élni! Az Ő élete mibennünk az a béke, amelyet oly kevesen ismernek. Hányan élnek kontemplatív szerzetekben, távol a világ zajától; az Ő várkastélyában a nagy hallgatásban és mégsem ismerik ezt a békét! Viszont, akik ismerik, azok a világ forgatagában is élvezik a magány nagy gyönyörűségét, a teljes békét!

A béke alapja egy szó: Igen! Ezt a szót a Szentháromság indítására először az ember mondja ki és ezzel az igennel lemond *mindenről*, még arról is, hogy ő éljen és megelégszik azzal, hogy megmarad külső képnek, mondjuk, egy tetszésszerinti gépnek, amelyet a villamosáram hajt! — Látszólag a gép jár és zakatol, valójában csak az áram működik, az hozza azt mozgásba és amint az áram mozgató hatása megszűnik, a gép is visszatér eredeti nyugalmi állapotába!

Talán nem tiszteletlenség, ha azt mondjuk, hogy az Atya az Anód és Jézus a Katód és a két Elem közt fönnálló vonzás a Szentlélek Úristen. Ha tehát így bekapcsoljuk az örök Áramot a lelkünkbe, vagyis hagyjuk, hogy Ő élje bennünk az Ő életét, akkor nyugalmi állapotba jutunk.

Egy ilyen nagy, az egész örökkévalóságra szóló „Igen” után, már önálló akaratra szinte képtelenek is vagyunk. Ami önálló akarás van bennünk, az csak olyan, mint mondjuk, egy villamosság által hajtott inga automatikus kilengései az áram kikapcsolása után.

Ez látszólag ellentmond a szabadakarat tanának, de hogyha egyszer megértjük az Ő végtelen irgalmas szeretetét, akkor belátjuk, hogy ennek így kell lennie! Akinek Ő ilyen mindent magába foglaló „Igen” *suscipe-t* sugall, annak bizonyos fokig „magnetizálta” már a szabadakaratát, amit azután idővel egészen a sajátjához idomít; mikor már Ő éli az Ő életét mibennünk!

A lélek, amely ezt az „Igen”-t kimondja, egy a vértanúsággal! Mondjuk, a japánok harakirijével! — Egy nagy szakadék szélén áll, amelynek alján hegygyel fölfelé ott áll egy villogó kard, az atyai akarat. A lélek látja, hogy a megsemmisülésnek az egyetlen módja, ha gondolkodás nélkül beleveti magát a sziklás mélységbe! Természetesen remeg, az atyai akarat ég felé álló kardja még külön rémülettel tölti el. De hirtelen, talán minden érzelem nélkül, de valóságos krisztusi szeretettől megszállva, odadobja magát áldozatul a Szentháromságnak és beleveti magát a tátongó mélységbe. Ez félig alétan történik és úgy gondolja, hogy összezúzódva fog magához térni, és aztán mily nagy a meglepetés. Semmiye sem fáj! Édes, végtelenül édes boldogságot, nyugalmat, békét érez a lelke! És élvez! Nem győz élvezni és az élvezettől még csodálkozni is elfelejtkezik! Valami jóra, puhára, melegre esett és ez az áldott melegség most egészen körülfogja, bezárul fölötte. Felismeri, hogy az a drága atyai kéz fogta őt föl és zárta körül áldó, védő ujjával. Igaz, hogy az atyai akarat kardja átgázta szívét, de ez nem fáj, sőt hihetetlen boldogsággal, békével tölti el. Már semmi sem érdekli, sem a múltból, sem a jövőben, csak a jelen perc. Az, hogy a jelen percben hogyan tudja a szeretet maximumát adni?! — Tényleg olyan, mintha minden önszeretet kihalt volna belőle, minden gondolata csak a körül forog, Aki szereti, hogy mivel dicsőítheti azt meg jobban, mivel szerezhet neki nagyobb örömet.

Az atyai akarat kardjától ejtett seb ott tátong és édes égetéssel tölti el! Ez az a pecsét, amellyel örökre kiválasztotta és megjelölte Isten magának e lelket!

De a lélek már csak keveset tud minderről, és akkor is csak külső érzékei folytán. Belül, a lelke mélyén egészen elmerül a Szentháromság csodanagy szeretetének szemlélésén. És ez a szakadatlan foglal-

kozása mindenben és mindenkiben a Szeretetet figyeli. — Talán nem is annyira az ő iránta való szeretetet, mint Isten lényegének a kiáradását. Most már tudja, hogy mi a béke! Lelkét betölti ebből a teljesen önzetlen szeretetből fakadó, minden emberi fogalmat meghaladó béke! És az kiárad belőle az egész környezetére is!

Béke, mozdulatlanság egész élete, békét hirdet szíve mindenegyes dobbanása és béke árad minden lélekzetéből. — Mert benne helyreállt az eredeti világrend. A világmindenség Ura a lelkébe költözött, lakást vett nála, Vendég lett a lélekben. Ő pedig megválasztotta Urának, Királyának, elismerte Atyjának, Testvérének, Barátjának és örök szeretetben eljegyezte magát neki!

Tehát befogadta és mindenévé tette! Istenem és Mindenem! Ez a béke alapföltétele! Ebben rejlik kifejlődése és betetőzése, most és az egész örökkévalóságon át.

M. N.

I. Első találkozások Istennel.

1. levél.

Néhány vonás az előző évekből.

Főtisztelendő Atyám, már régtől szükségét éreztem, hogy valakivel úgy egész őszintén kibeszélgessem magamat. Ezért különösen megörültem annak, hogy a Gondviselés összehozott bennünket, mert Önben megéreztem azt a lelkivezetőt, aki megért engem. Ez a különös bizalom, azt hiszem, szinte föltétele is annak, hogy Ön irányítani tudja az én sokszor oly különös lelkemet.

Ime, most eleget teszek legutóbbi találkozásunkkor tett ígéremnek s néhány nagy vonásban bemutatom előző éveimet, hisz ez szükséges is, ha egészen meg akar érteni engem. De szükséges azért is, mert most, hogy kissé jobban figyelgetem önmagamat s nézem előző lelki fejlődésemet is, látom, hogy a jó Isten már korán olyan adottságokat engedett bennem kibontakozni, amelyek mostani különös lelki állapotomnak alapjai lehetnek.

Igazságtalan lennék a jó Istennel szemben, ha letagadnám, hogy fogékony lelket adott nekem. Az a kis lelki batyú, amellyel útnak engedett, nem is volt olyan nagyon szegényes. Ezt elismerni, azt hiszem, még nem öntetszelgés, hisz éppen az Ő bőkezűségét ismerem el. Már gyermekkoromban lelkesedni tudtam minden szépért és jóért. Természetesen ez nem jelenti azt, hogy meg is tettem minden szépet és jót. Ennél sokkal gonoszabb voltam! De akárhová is csúsztam le vagy vergődtem fel, a lelkem mindig fogékony maradt. Amikor sokszor súlyos bűnökben voltam, egy-egy csendes estén bizony keservesen felsírt bennem valami a jó, a tiszta, az emelkedett után. Emlékszem diákkorom néhány élményére, amikor egyszer-egyszer igen rossz voltam, de úgy lélekben voltam rossz és én ettől annyira megrémültem, hogy volt eset, amikor e miatt bánatomban negyedóráig is keservesen sírtam s féltem, rettentően féltem az Isten tekintetétől.

Viszont, ha valami szépet, nemeset láttam, azt mérhetetlenül nagyra tudtam értékelni. Ontelt, kevély fiú voltam, nem nagyon ismertem el tekintélyt magam felett, belsőmben örökké lázadoztam minden fegyelem és minden tekintély ellen; azért mert nekem valaki tanárom vagy felettesem volt, még egyáltalán nem imponált s pusztán e miatt még nem is tiszteltem senkit; de ha valakiben lelki nemességet vettem észre, láttam, hogy tud nagylelkű lenni és nem az a poshadozó nyárs-polgár-típus, hát az én nagy ridegségem egyszeriben feloldódott: igazi, őszinte tiszteletet éreztem vele szemben, s ezek voltak az én tekintélyeim. Kicsinyes dolgok ezek, de mutatnak valamit, mutatják a lélek fogékonyságát, rugalmasságát s ezt szükségesnek tartottam, hogy önmagamról megemlítssem Önnek, Főtisztelendő Atyám.

A másik az, hogy én talán sohasem tengődtem az életben az emésztés és szundikálás kissé szűk korlátai között: valami csaknem mindig foglalkoztatott, valami szinte mindig nyugtalanított. Problémák izgattak, kérdésekre kerestem feleletet. Jól emlékszem, hogy egy alkalommal még diákkoromban, a végtelenség problémája majd elemésztt. Napokig egészen lefoglalt. Nem tudtam dűlőre jutni vele. Most mosolygok ezen a nagy erőlködésen, de ugyanakkor látom, hogy inkább hálálkodnom kell a jó Istennek, mert nemcsak fogékony lelket adott nekem, hanem adott hozzá táplálékot is.

Ezekután már Főtisztelendő Atyám maga folytathatná az én bemutatkozásomat és jellemzésemet. Mert az természetes, hogy egy ilyen magamfajta lélek azután mindig valamit keres. Úgyszólván semmi sem elégített ki, mindig valami több, mindig valami más! Akkor nem értettem meg ezt saját lelkemben, ma már látom az okát. Egy lélek, ha igazán fogékony és mintegy kinyílt minden széppel és jóval szemben, az ilyet csak az Isten tudja kielégíteni. Talán azt is mondhatnám, hogy az Isten azoknak ad ilyen szebbre és jobbra vagyó lelket, akiket különösen magának akar nevelni. Összefügg ez az evangéliumi talentumok nagy kérdésével! A több képesség, a mélyebb lélek, a nyugtalan vágyódás előbb-utóbb rájön arra, hogy itt a földi dolgok között nincs számára teljes kielégülés s ezért vagy haláláig nyugtalan lesz s ír olyan megrázó bűnbánó verseket, mint Ady, vagy pedig megtalálja az Istent és akkor sokra viszi.

Ez a belső nyugtalanság nálam sokszor igen érdekes alakban jelentkezett, sőt még most is jelentkezik néha. Alig tudom kielemezni. Valami nehezen meghatározható, tárgy nélküli tettvágy. Valamit tenni, valamit csinálni; akár verekedni, bűtort a földhöz csapni vagy ordítani vagy akármi másban kirobbanni. Ilyenkor csak úgy bugyborékolnak bennem a gondolatok és eszmék. Ilyenkor tudok termelni. Ilyenkor igazi nagy távlatokban látok, a lét legnagyobb kérdései foglalkoztatnak s mindent valami nagy szintézisben egységesen látok. Ezek az én ihletett perceim. Ilyenkor írnom kell valamit s tapasztalásból tudom, hogy tudok is ilyenkor írni. De a végén mindig a tökéletes kielégíttelenség marad a lelkemben, a befejezetlenség érzése, valami ijesztő űr, óriási űr . . . Igen, Főtisztelendő Atyám, azóta rájöttem, hogy ezt az űrt csakis az Isten tudja kitölteni. Ezért írom ezt a levelet is.

Mindíg a fülemben cseng egy régi nagy jóakarómnak a szava, aki többször figyelmeztetett, hogy ügyeljek magamra, nehogy elkal-

lódjam! S ezt mondta Ön is, Főtisztelendő Atyám, első találkozásunk után. Azóta ez sokat nyugtalanított. Nem szabad elkallódnom! Ön röviden csak annyit mondott, hogy nagy lehetőségek vannak bennem, s azóta én is mindig jobban és jobban látom ezeket a lehetőségeket... de kizárólag az Istenben! De bevallom őszintén, gyáva vagyok. Félek az Istentől, mert Ő nagyon követelő. Félek, hogy nagyon komolyan kell vennem majd az életet. Félek az előre megsejtett nagy áldozatoktól. Mert annyira őszinte még vagyok magammal szemben, hogy világosan látom fekélyeimet s tudom, hogy a jó Isten, mielőtt kihozná belőlem az én nagy lehetőségeimet, előbb az operáló asztalra fektetne. S ettől irtózom. És itt kezdődik az én jelenlegi állapotom.

Néha ijedten ismerem fel egy-egy különös kegyelemben, hogy az Isten üldözőbe vett. Ezt szeretném most Önnek hűségesen leírni.

Napjaim, a kegyelmi életet tekintve, közönségesen peregnék. De egészen közönségesen. Értse ezt úgy, Főtisztelendő Atyám, hogy imádkozom, de úgy, hogy az Isten különös jóakarata kell hozzá, hogy még mint imát elfogadja. Ezt én magam is látom és néha igyekeznék is többet felmutatni, de olyan bájos elszórakozás lesz belőle, hogy megint csak únottan, vagy ha jobb hangulatban vagyok, pirulva kelek fel az imazsámolyról. Azt nem mondhatom, hogy a kötelességemet az imaélet területén nem teszem meg, legfeljebb meglopom egy kissé a jó Istent s csak később eszmélek rá, hogy magamat loptam meg. Valahogy a napi események elsodornak az Isten mellől. Amikor el-érkezik a lelkiismeretvizsgálás ideje, akkor eszmélek rá hirtelen, hogy valóban, itt ügyelni kellett volna egy és más dologra. Ekkor elkezdék fogadkozni, néha persze ez is elmarad. S ezek a fogadkozások olyan szépen áthidalják az egyik lelkiismeretvizsgálást a másikkal: a napi események fölött ívelnek át s az élet reális, való talajával csak a pilléreken keresztül érintkeznek s ezek a pillérek a déli és esti vizsgálódások megszokott, ha tetszik, ha nem, idejére esnek.

Ilyen szürke és kegyelmileg csendes napokon aztán néha valami szinte mellbe vág. De ezt vegye, Főtisztelendő Atyám, csaknem szóról-szóra. Egészen megdöbbenek, mert hirtelen szinte vakító fénnel belátom, hogy milyen kevésbé élek én együtt a jó Istennel, pedig kellene, hogy törődjem Vele! Ezekben a pillanatokban a lélekzetem is eláll s csak nézek, nézek s félek kimondhatatlanul. Nem élek együtt az Istennel! Ennek a szörnyűségét látom be. Van ebben rosszalás, amely olyan, mintha kívülről jönne a lelkembe s van benne valami súlyos vád, amelyik viszont a lelkemből születik.

Azután elmúlik minden s én visszasüllyedek valami bágyadt közönybe s ismét elmélkedem köszönet nélkül, vizsgálom magamat eredmény nélkül... De már nem egészen így van, mert annak a kegyelmi élménynek az emléke fel-felmerül s valami különös módon nyugtalanít.

Tegnap reggel például viszont egész más módon találkoztam a jó Istennel. A felébredés első, de legeslegelső pillanatában valami kifejezhetetlen ujjongó öröm fogott el: hogy Isten létezik s én is létezem; hogy Ő nem pihent el, mint én, hanem egész alvásom ideje alatt az égben szólt az ujjongó ének, a dicséret, a hozsanna, s íme, most én is öntudatra ébredve csatlakozhatom ehhez a fenséges kórushoz! Az

örömmek és dicsőítő lelkesedésnek eddig még soha nem tapasztalt hullámai öntöttek el s én széttárva karjaimat, éreztem, hogy egy hang vagyok az Istent dicsőítő kórusában, éreztem, hogy most... most gyakorlom teremtményi mivoltom lényegét: Hosanna in excelsis! És szerettem volna hangosan kiáltani, annyira örültem annak, hogy Isten van s én is létezhetem!

Az egészen intuitív, sodró erejű élmény nem tarthatott tovább egy negyed percnél, utána éreztem, hogy már nincs annyi élet a lelkesedésemben, kezdett az egész kihűlni s már csak magam erőlködtem; de ez mindig szálnalmasabb lett, mindig színtelenebb, míg végre minden eltűnt és én csodálkozva kérdeztem magamtól, hogy mi volt ez?! Most, hogy utólag reflektálok, világosan látom, hogy kizárólag annak örültem, hogy Isten van és én őt dicsőíthetem, az már mintegy másodlagos dolog volt az egész élményben, hogy ez a dicsőítés kimondhatatlan boldogsággal jár. De az is egészen nyilvánvaló előttem, hogy ezt az ujjongó és egészen különös, meleg lelkesedést nem az én lelkem termelte ki önmagából: ezt úgy kaptam. A túlvilággal való ez a közvetlen találkozásom aztán bearanyozta az egész délelőtti életemet. Nem tért vissza többé maga az élmény, de viszont különös izgalomban tartott. Egy idegen világ szele csapott meg s én szédületes lehetőségeket éreztem meg! Ó, Főtisztelendő Páter, micsoda boldogság lehet állandóan így élni! Micsoda boldogság lehet mindig örülni az Istennek! Azt hiszem, a szentek azért mosolyogtak mindig, mert tudták, hogy öntudatos tagjai a világmindenség Istent dicsőítő kórusának!

Persze, Ön most, Főtisztelendő Atyám, azt hiszi, hogy ezekután én is állandóan mosolygok. Ó dehogy! Még ugyancsak tegnap délután egy szentnek az életét olvastam s hirtelen egész szokatlanul beláttam összes bűneimet. Nem külön-külön, hanem mintegy együtt az én bűnös állapotomat. Máskor is szoktam bűneimre gondolni, fel is sorolom őket szépen valamennyit és mégsem ragadják meg a lelkeimet; máskor is érzem a bánatot, de az valahogy nem tipor le a földre. De tegnap egészen más volt. Amint világos lett előttem, hogy milyen hitvány alak vagyok, hogy mennyiszor megbántom apró kis hibákkal a jó Istent, hogy mennyire a hálátlanság állapotában vagyok, bizony én csak letettem annak a szentnek az életrajzát, magam elé meredtem, néztem nagy szomorúan s éreztem, hogy két kövér nagy könnycsepp gördül végig az arcomon. Valami egészen mély szomorúság lepett meg s olyan nyomorúságosnak éreztem magamat. Ránéztem a könyvre s mérhetetlenül messzire éreztem magamat attól a szent élettől, amelyikre pedig én is hivatva volnék eljutni. Nem is tudnám megmondani, hogy mikor éreztem még valaha ilyen őszinte bánatot és megalázódást. De ez sem tartott tovább fél percnél s amint hivatlanul jött, éppúgy marasztalásom ellenére el is ment.

A nyomát azonban a lelkemben hagyta. Atyám! Nyugtalan vagyok. Nem találom a helyemet. Jövök-megyek és semmi sem áll a kezemhez. Olvasni akarok, de folyton elkalandozik az eszem arra, hogy én mily messzire vagyok valamitől. Ürességet érzek a lelkemben. Szeretném kitölteni, de nincs mivel. Imáim lengedező kis semmiségek, tetteim félszegek, suták, kegyelmileg sántítanak és kancsalul néznek. Ezekkel nem lehet egy olyan mérhetetlen ürt kitölteni, mint amilyen

most a lelkemben tátong. Mit akar a jó Isten velem? Főtisztelendő Atyám, nyugtasson meg. Mondja, mit tegyek?

Nagyon kérem buzgó imáit.

Válasz az 1. levélre.

Kedves Testvérem, levelében kissé különös és merész dolgot kér tőlem. Azt kéri, hogy nyugtassam meg Ont. Hogy merjem én ezt tenni, mikor maga az Isten nyugtalanítja? Sőt azt mondom: Nehéz neked az ösztöke ellen rugdalódnod!

Amint levelében írta, de amint egyébként is ismerem Ont, nem tartozik a komolyan buzgó emberek közé. Sőt! Ugye megbocsátja nekem ezt a nyers őszinteséget? Tehát egy ilyen jó irányban történő nyugtalanítás nem jöhet a gonoszlélektől, mert annak inkább az az érdeke, hogy Ön továbbra is abban a nem egészen szent békében éldegéljen. Tehát, ha feltételezzük, hogy ezek kívülről jövő indítások, akkor azok csakis a jó szellemtől jöhetnek. S nekem ez is a meggyőződésem.

Mert az is meglehetősen világos előttem, hogy az a két-három élmény, amelyet levelében leírt, nem a saját érdemének vagy fantáziájának termékei. Ezek kívülről jöttek a kegyelem útján. Annyira váratlanok voltak, annyi volt bennük a belső mélység és sodró erő, annyira a jelenlegi állapotával inkább ellenkező érzelmeket váltottak ki, hogy nyugodtan lehet őket igazi kegyelmeknek tartani.

Az Isten szólogatja Ont! Legyen érte hálás és kísérelje meg, ha tudja, felmérni roppant felelősségét.

Hogy mit tegyen? Egy szerzetes ilyet nem kérdezhet. Mindent, amit hivatása megkövetel. Ön egy boldog ember: nem kell keresnie Isten akaratát, mert az utolsó hajszálig minden adva van; mert a szerzet az utolsó hajszálig mindent megmond, körülír, meghatároz és megmutat. Ön még véletlenül sem tévedhet a miatt, hogy az Isten akarata esetleg bizonytalan volna. Tehát ezt tegye. Az Isten is csak ezt akarja, ezért nyugtalanítja Ont.

Imádkozzunk egymásért, hogy az Isten akaratát mindenben megtegyük!

N. T.

Népi vallásosság.

A teljes kifejlés felé siető történelem minden korban megtermi az életirányító új varázsszavakat. Ezek adják egy-egy kornak sajátos színét. Századunknak szinte minden törekvésében megjelenik az új értelmet hordozó, úttörő ige: „népi”. Felfedeztük a „népi közösséget”, a „népi erőket”. Mozgalmaink „népmozgalmak”, politikánk „népi politika”, s kultúránk is a népi kultúrán akar felerősödni. Ezért a legalapvetőbb kultúrterületnek, a vallásnak is meg kell keresnünk népi színeit, értékeit és feladatait.

Rövid tanulmány ilyen tág címről, mint a „népi vallásosság” nem is törekedhetik teljességre. Legkevésbé a vallásos néprajzban, ahol magának a fiatal tudománynak meghatározása, feladata és eszközei is még kiforratlanul vita alatt állnak. A mégis kínálkozó feladatok közül nem akarjuk pusztán a tárgyi néprajz máris összegyűjtött adatait megismételni. Inkább (s ez talán valami teljességet is hoz) a rendelkezésünkre álló pozitív adatok alapján, de mégis mögéjük nyúlva szeretnénk megmutatni a magyar népi vallásosságnak, mint jelenségnek lényegét. Így talán többet mutatunk belőle, mint szükségképpen hiányos adatok felsorolásával. Aztán rá akarunk mutatni a magyar nép vallásosságának értékeire is, majd a pap feladatát szeretnénk megrajzolni a népi vallásosság értékeinek megőrzésében és fejlesztésében, végül pedig a papi lelkiség népies jellegéről szólnunk.

Adhaerere Deo.

A vallásosság kultúrtünet ugyan, de itt nem tekintjük pusztán annak. A magyar nép keresztény. A kereszténységet pedig nem lehet a „vallásos ösztön” vagy bergsoni „fonction fabulatrice” egyik produktumának tartani. A kereszténység természetfeletti belenyúlás az emberi életbe. E mellett azonban tudjuk, hogy a természetfeletti tartalom még nem öli meg a természetet, amely új és új szépségekkel színezi azt a különböző népeknél. Milyen tehát a népi s a magyar népi vallásosság?

Minden vallásosság lényegét Szent Ágoston mély intuíciója így látta meg: „adhaerere Deo”. Istenhez tapadni. Az ő nyomán etimológizálja Szent Tamás is a „religio” szót, mely Istenbe kapcsolódást jelent. Egy egész Istenből élő életet.

A népi vallásosság állítja-e az egyént vagy feláldozza a közösségben? Objektív tartalmakat keres-e inkább vagy átéléseket valami érzelmi áhítatban? Aki résztvett a nép vallásos életében egy-egy búcsún Szent Anna éjtszakáján vagy akár csak egy igazán falusi éjféli misén, az élményből ismerheti az egyénnek teljes feloldódását az ünneplő közösségben, a kollektív áhítatnak megdöbbenő

megnyilatkozását. Az ember legmélyebb megtapasztalói, a művészek, akik a népből jöttek vagy népi forrásokhoz tértek újra vissza, így látják ezt. Pl. Buday György Boldogasszony búcsúja című fametszetsorozatából ez az alapvélemény világít a szegedkörnyéki parasztasszonyok arcán s a férfiak egybeolvadó kontúrjain. — Tehát azt kellene mondanunk: a népi vallásosság lényegesen közösségi. Hol van azonban akkor például a liturgia szellemének objektív, egyetemes nyugalma, letisztult klasszicizmusa, a dogmák szigorú uralma? — Valamikor egybeesett a kettő, azért mutat fel az egész népi kultusz erős liturgikus hatásokat. Történelmi erők azonban egyre jobban letépték erről az eleven gyökérről, kiemelték ebből a fegyelemből. Innét a népi vallásosságnak ez a szinte paradox vonása: nem állítja, hanem feláldozza az egyént, de mégis az egyén szabad, néha egyenesen szabados, sokszor az eksztázisig felfokozottan érzelmes, dogmatikus alapokról messze elkalandozó élménye szerint alakult.

Adhaerere Deo. Igen, ez az ő vallásosságának lényege is, de mindig így, a többiekkel együtt, egy kollektív misztikában összeforrt közösségen át, az egész tömeget átjáró érzelmi és hangulati hullámban, a közös érzelmes ének, a közös mozgás, sokszor egyenesen táncritmusában, vagy legalább a kis családi közösség konkrét apró szertartásaiban találja meg az Istent. — Erre mutatnak például az ilyen tünetek, hogy a csendes misétől idegenkedik, de viszont áttöri a nagy liturgiák fegyelmét is (bár szereti) s azok mintájára, csak sokkal érzelmesebben és romantikus köntösben, tovább alakítja a maga közös áhítatát. Ez talán közös vonása minden népvallásosságnak.

A magyar lélek azonban áhítatában is olyan egyéni arcvonásokkal áll Európában, mint népi művészetében. Hiszen vallásossága is tulajdonképpen művészi alakítás, szemben az értelmiség fogalmi vallásosságával. Olyan az áhítata ennek a népnek, mint a nyelve: legmélyebb mondanivalójánál is plasztikusan konkrét, képi és sohasem absztrakt. Sohasem „elrévült”, mint a szláv vagy német népi misztika. Átjárja az élet leghétköznapibb jeleneit. A természetfeletti állandóan elfogadott valóság és éppoly reális, mint a természet. Ez a „naturalista szupernatura” sehol sem nyilatkozik meg úgy, mint a magyarnál. — Így fér meg a „kis Jézusnak a kedvéért egy szép lejtőt járó” pásztorok mély dogmatikus és misztikus jelentésű versszakai közt, melyek azonban szintén hallatlanul plasztikusak és konkrétak („hogy is lehetne bundája, eeveszött a báránkája”), minden átmenet nélkül a „kisült-é már a kalácsom”, s a szalonna és kolbász naturalizmusa. Az Evangélium különben felbecsülhetetlenül értékes és csodálatos átélése is néha szinte a profanizálásig természetes lesz, mint a közismert „Kánai menyegző” epikus vereszetének egyes változataiban. — Viszont ez a jellegzetesen magyar természetes természetfelettség alkotta a népi vallásosság páratlanul szép és csak magyar szimbolumait:

„gyöker adja fáját, fája adja ágát, ága adja bimbaját,
bimbó adja virágát, virág adja almáját,
köszöntsük a Boldogságos Szűz Máriát.
Dicsértessék a Jézus neve!”

Vagy ilyen magyarul népi szimbolumos költői remek a falusi élet valóságával elének táruló természetfeletről:

„Gyászba borult Isten csillagvára,
függőnyt vontak mennynek ablakára...”

— — — — —
„Temetésre lejön a mennyország,
könnytől áznak az angyali orcák,
Sír, zokog a fiavesztett gerle,
égig ér a Szűzanya keserve...”

Népünk vallásos életének másik magyar jellegzetessége, mely Európában természetesen sehol sem található: keleti, pogány természet-vallásból született gyakorlatok keveredése, egészen különleges egyesülése a kereszténységgel. Olyan mély egységben, hogy már rájuk is alig ismerünk, mert néha legszebben magyar keresztény szavainkban élnek köztünk: „Boldogasszony”, „búcsú” stb.

A ráolvasásokból exorcizmusok lettek, az élet javait őrző, rontást űző babonák szentek vagy szentelmények köré csoportosultak, s ha sok minden van is bennük, amit csak tűrnünk lehet, de helyeselni nem, mégis éppen ez a különös egység emelte ki népünket a pogányságból. — Régi, pogány évszakos ünnepeinket átjárta a keresztény egyházi év szelleme és nagy termékenységgel alkotott belőlük betlehemjárást, pünkösddőlést, az ünnepköröket végigkísérő gazdag népszokásokat.

A magyar nép egész életét járja így át a vallás, minden porcikájával „Istenhez tapad”. A maga módján.

Láttalak, Isten.

Most, hogy a népi vallásosság létjogosultságát bizonyítsuk és egyben felkarolására felhívjuk a figyelmet, rámutatunk — amennyire rá tudunk mutatni — nagy értékeire.

Mindenekelőtt meg kell jegyeznünk, hogy a népi vallásosság értéke szempontjából nem számít sem az, hogy milyen típusú a nép (inkább érzelmi vagy inkább értelmi), sem az, hogy a nép állítja-e magát benne vagy elleplezi, feláldozza; mert hiszen sokféle típusúak vagyunk: egyikünkénél a vallásosság értelmi oldalról jelentkezik, a másiknál meg az érzelmi szükséglet a nagyobb. Ez utóbbi, éppúgy, mint az előbbi, természetesen elfogadja mindazokat az elvi következményeket, amelyek a vallásosságból folynak.

A dolgot sokkal mélyebben kell néznünk!

Az értékek közül első helyen kell megemlíteni azt, hogy

1. a népi vallásosság nemzeti szempontból *bizonyítja a magyar karakter kereszténységét!* — Igen elterjedt szólam az, hogy a magyar lélek gyökerében pogány volt, az is maradt az idők folyamán és a kereszténység nem ivódott bele mélyen a lelkébe. Ennek eleven cáfolata a népi vallásosság, amely éppen azt bizonyítja, hogy a magyar lélek már gyökerében keresztény. Tárgyilagos szemmel nézve a dolgot, ezt mindenki elfogadja. S nem szabad szem elől tévesztetni azt sem, amit Tertullianus mondott: „anima humana est naturaliter

christiana", és hogy különbséget kell tennünk formai és tartalmi vallásosság között. S így lehet, hogy a nép — esetleg — a vallásosságot külső formáiban nem tartja, például nem jár misére stb., de lelke mélyén ennek ellenére is vallásos. Tartalmilag vallásos. S az, hogy formailag nem tartja meg a vallásosságot, nem nevezhető pogányságnak. Csupán arról van szó, hogy összeütközés támadt formai és tartalmi vallásossága közt, de ez egyáltalában nem bizonyíték a pogányság mellett. Népünk hagyományaiban és hiedelmeiben sok régiség maradt ugyan fenn, de viszont az Egyháznak a magyar néplélekre való hatása felmérhetetlen. — Végső következtetésként leszögezhetjük tehát, hogy éppen az ellenkezője igaz a fenti szólamnak. Annymira, hogy a magyar nép vallásossága felveszi a versenyt az ír vagy a bretagne-i vallásossággal is.

2. A népi vallásosság másik nagy értéke, hogy megmutatja: *a speciálisan magyar lélek hogyan éli a vallást.* (Ez nemzet-karakterológiai szempontból igen nagy érték és a magyar önismerethez is lényegesen hozzásegít.) E pontban három jellegzetes vonást emelünk ki.

a) *Élményszerűség.* Olyan ez, mint ahogyan Tamási Áron „Szűzmáriás királyfi” című regényében olvassuk; a főszereplő Bódi kint a havasi réten hajnali harangszókor úgy érezte, hogy a csillagok közt jár, körülragyogta a napsugár s egyszerre tisztító tűz áramlott át a testén. S „íme, rettenetes öröm! — Kalapemelésére megjelent előtte a kínok és keservek titokfejtője, az Isten. Tisztán, mint reggel a nap... Az öröm megvonaglott a Bódi száján és felkiáltott: — Láttalak, Isten!”

Ilyen élményszerűség, bensőséges életközelség jellemzi a népi vallásosságot. S ez vallásilag sokkal nagyobb érték, mint a pusztán értelmi vallásosság. Így történik meg az, hogy míg a városi fiú a kedvezőtlen családi körülmények folytán kénytelen az iskolában „megtanulni” vallását, addig a falusi gyermek sokkal jobb helyzetben van: vallását az élő vallásos néphagyományokból éli át olyan formában, ahogyan szülőföldje népének erkölcséből, szokásaiból, életéből és kultúrájából megismeri. Ime, az élményszerűség nagy értéke. S így a falusi gyermek számára Isten és az Ő világa nem megközelíthetetlen. Isten és az Ő világa szinte a szülőföldhöz tartozónak tűnik föl. — A drámai formájú népi játékok is ezt az élményszerűséget árasztják, például a betlehemes játék, húsvéti Jézus-keresés.

b) *Áldozatosság.* Ez legszebben és legkifejezőbben a búcsújárásokban él. Érthető ez főképen abból, hogy a búcsújárás a bűnbánat ünnepélyes kifejezése. Ilyen módon természetfölötti értelmet kap az áldozatosságnak mindenegyes megnyilatkozása. Így a búcsújárással kapcsolatban például: a falu népe gyalogszerrel teszi meg a több napos utat; megesik az is, hogy az utat étlen teszi meg — fogadalomból, hogy kérése biztosabban meghallgatásra találjon. Sokszor bizony csak a földön hálnak a búcsújárás tartama alatt. Sőt gyakori eset, hogy „az anyaföld a derékaljuk és a csillagos ég a takarójuk”. De az sem ismeretlen jelenség, hogy éjjel nem alszanak, hanem virrasztanak. Ez is hozzátartozik a népi lélek penitenciatartásának ünnepélyességéhez. A népi lélek ilyenkor ünneplő elragadtatásban él. Az éjtszakát Isten-közelségben tölti: keresztbúcsú-járással vagy olvasó imádkozásával. — Az áldozatok szakadatlan láncolata egy-egy ilyen

búcsújárás, mert az éjjeli virrasztás után sem pihen a hívő nép. Reggel már korán ott van a templomban. Megtisztítja lelkét. Résztvesz a szentmisén, amelyen az otthoni énekek hangzanak fel. Saját miséjén járul a szentáldozáshoz is. S végül a nagymisén, az ünnepi prédikáción és körmeneten látjuk. Mindezekhez a mindennapit meghaladó áldozatoság kell. S ez van meg a nép lelkében.

c) *Közösségi szellem.* A nép vallásos szokásaiban a legnemesebb és legmegkapóbb közösségi szellem mutatkozik. Hogy ez mekkora érték, azt abból láthatjuk, hogy közösségi érzés nélkül nincs *igazi* közösség, nincs nép, nincs nemzet; csak felelőtlen, esetleg bedresszírozott tömeg. A városokban töredezik a közösségi szellem; a falun még úgy ahogy megvan. De tenni kell róla, hogy meglegyen. Mert nemzeti szempont kívánja ezt. Ime, lépten-nyomon csak az tűnik élénk, hogy a népi vallásosság felbecsülhetetlen érték. Nemcsak mint vallás, nemcsak mint egyeseket felemelő és boldogító erő, hanem legelső sorban mint nemzetet tápláló és megerősítő forrás.

A közösségi szellem hozza magával azt is, amint ezt már jeleztük, hogy a nép lelki alkatától távol állnak az istentisztelet egyéni, magános formái; lelki alkatának inkább a közös éneklés, együttimádkozás, búcsújárás felel meg. S így egy-egy faluban sajátos helyi közösségi kultusz alakul ki a vérség és szellem egyezése folytán.

3. Bármily primitív is ez a vallásosság bizonyos szempontból és bármennyire keveredik más természetű irracionális elemekkel (babonák), végeredményben talán *sokkal mélyebb történeti gyökerű, mint a művelt körök vallásos élete.* Mert ez utóbbiakat úgy kellett nem régen visszahódítani a kereszténységnek; a nép vallásossága pedig állandó érték: hatalmas összekötő kapocs jelen és múlt között. — Azt írtuk: bármily primitív ez a vallásosság *bizonyos szempontból.* Igen. Bizonyos szempontból. Mert a nép gondolkodását, magatartását, amint a maga egészében előttünk áll, nem lehet alacsonyrendűnek, műveletlennek bélyegezni. Mert, amint Bálint Sándor mondja: „A maga módján a nép is iparkodik a lét nagy misztériumaira feleletet adni. A világ és az élet az ő számára is izgató rejtély, amelyet a költőkhöz és filozófusokhoz hasonlóan ő is meg akar érteni és magyarázni. Értelmező kísérlete egyszerű, a lényegyet kereső, de naívságában is költői. Nem egyoldalú, mint a tudománynak merőben racionalisztikus magyarázata. Bár a nép éles megfigyelő, mégsem merül el a részletekben, mindenütt a nagy összefüggéseket igyekszik megpillantatni. Ezzel függ össze a népköltészetnek, népművészetnek a stilizációra való hajlandósága is, amely voltaképpen a szemlélet realizmusában gyökerezik. A paraszt „a természet ölen”, a „valóságok” között él és mégsem naturalista. Felsőbbséges megfigyelő erejével mindenütt megtalálja a lét titokzatos ritmusát, a formát, amely a dolgok lényegét adja meg. E stilizáló készség természetesen analízis-ellenes, az ismeret és élmény maximuma, amelyik mindent elhagy, ami a képzetek tisztaságát és mélységét megzavarhatná.” (Népünk ünnepei, 8. l.)

4. *Minden további pasztorációnak reális alapja a falu életében.* A papnak nem kell előlről kezdeni a pasztorációs munkát. Már meglévő alapokra építhet. Igen fontos egy pap számára ez a tény. Mert a népi vallásosság nemcsak az egyéni életben s nemcsak esetlegesen

jelentkezik, hanem a legfőbb hajtóerő a falu életében ez az ősi keresztény élmény.

a) Ha megvan a népi vallásosság, akkor *rendben folyik az egyéni és a családi élet*. — Fegyelmezett keretek közt érik a gyermek ifjává és megszentelt ősi hagyomány védelme alatt működik a társadalom sejtje, a család. — Ilyen légkörben mindenegyres család szinte önálló kis egyházat alkot, saját liturgiával, sajátos vallási szokásokkal. Sajátos szertartásosság alakul ki: az asztali áldást közösen végzik, a kenyérre a felszeletelés előtt késsel keresztet vet a családapa stb. Ebben a liturgiában szinte a tanítványaival vacsorázó Üdvözítő mozdulatai tükröződnek. — Ilyen környezetben eleven a szokás és hagyomány hatalma. Valahogy úgy érzi a nép, hogy a világ sarka kiugrik helyéből, ha nem tiszteli többé a hagyományokat. Azokat a hagyományokat, amelyeket környezetének, apáinak élete, példája szentesített. Épp azért bírálat nélkül elfogadja, magára nézve is kötelezőnek ismeri el e hagyományokat és azok szerint él. Vagyis a régi nemzedékek által megszentelt pályán vezeti tovább életét. És ebben a felfogásban gyökereznek a falu kialakult szabályai, szokásai, azok az íratlan törvények, amelyeknek mindenki tartozik magát alávetni, hacsak nem akarja kitenni magát a közmegvetésnek.

Óriási erkölcsi érték: *egy ilyen helyes közszellemnek ellenőrző ereje*.

b) *De rendben folyik a falu élete is*. — Mert a falu népének lelkében csak a vallásosság tudja szilárdan fenntartani azokat az erényeket, amelyeken, mint rendíthetetlen oszlopokon emelkedik, épül a nemzet élete. Ezek az erények pedig: kötelességteljesítés, erkölcsi tisztaság, áldozatkészség, munkakedv, becsületes és kevéssel beérő életmód.

Az értékeket ilyen módon próbáltuk összefoglalni. Ezekután világosan áll előttünk, hogy a népi vallásosság az a hajtóerő, amely egyedül képes felemelni népünket az eszmények magaslatára. Ráeszmélünk óriási értékére; mert ahol eleven a falu vallásos élete, ott törvénytisztelet, rend és fegyelem uralkodik, mert a kereszténység a tekintélytisztelet, rend és fegyelem vallása.

A népért.

A népi vallásosság, mint minden más, ami népi, nem áll már azon a magaslaton, amelyen állt és állnia kellene. Ez két dolgot mond:

először azt, hogy a népi vallásosság sok helyen azért került válságba, mert a faluvezetők — s gondolunk itt elsősorban a papokra — nem voltak tisztában magával a népi vallásossággal, tehát nem is értékelték és így természetesen nem is tettek semmit a vallásos néphagyományaink őrzése és irányítása érdekében.

Második, ami a fönti tényből következik az, hogy tisztába kell tehát jönni a népi vallásosság fogalmával, meg kell ismerni értékeit (ezt akartuk szolgálni kis tanulmányunk első és második részével).

És ezekután kézbe kell venni őrzését és irányítását. A harmadik részben ezt akarjuk kifejteni elméletileg és gyakorlatilag, rámutatva egyben arra, hogy milyen magasztos és fontos feladat ez a faluvezetők, elsősorban a pap számára.

Ha meg akarjuk menteni a népi vallásosságot, hogy megmenthessük magát a népet, az egész nemzetet, akkor gondolkodás nélkül be kell állnunk ebbe a munkába: a vallásos néphagyományok irányításába és őrzésébe.

Azt megengedjük, hogy a műveltek körében a vallásosság tisztultabb lehet, mint a nép körében; hiszen a művelt ember természetfölöttinek csak azt fogadja el, amit a vallás is annak tanít. Viszont a falu népe közelebb van Istenhez, a természetfölötti érzék a falusi emberben jobban kifejlődött. De ez nem jelenti azt, hogy a népet ezzel magára is lehet hagyni. Éppen itt jön az a fontos feladat, amelyről beszélünk. Hogy ennek a feladatnak fontosságáról meggyőződjünk, vegyük fontolóra a következő okokat:

1. A magyar nemzetet, úgy látszik, nem egyszer, hanem kétszer kellett megkeresztelni. Másodszor a török vész után, amely alatt másfél századon át nagy tömeg pogány élt az országban. Óriási hiány volt papokban. Voltak ugyan elszigetelt helyek (Szeged-alsóvárosi zárda) és lappangó papok (Dunántúlon), de biztos, hogy nagyarányú, állandó munka másfél évszázadig nem volt. Ezen akartak segíteni a licenciátus-intézménnyel, amely teljesen magyar találmány és lényege az, hogy világiak papi működést fejtettek ki. Ez már persze előnyösebb állapot volt. De a csapás elmúlása után lelkileg mégis rendet kellett teremteni, bele kellett kapcsolni a tömegeket az Egyház életébe. A nagyarányú missziós munka jórészt a világiakon kívül a jezsuita és ferences szerzetespapok érdeme. — Természetes, hogy ezen elhalványulási korszak alatt előtérbe nyomultak a vallásos élményt helyettesítő elemek, a babonák, hiedelmek stb. . . . — S az elmúlt évszázadban sem volt mindenütt kellő magaslaton álló népi pasztoráció, különösen a liberális korszakban, amikor a papnak az úriosztályhoz kellett igazodnia, ha nem akarta magát teljesen kiközösíttetni a középosztályból. Így a nép magára maradt s vallási ismeretei is hiányosak lettek.

2. A falusi ember oknyomozó gondolkozása sokkal kevésbé fejlett, mint a művelt emberé. Márpedig ahol az okok látása nem világos, a következmények pedig mindig bekövetkeznek, nem marad más hátra, minthogy a valódi, de ismeretlen okot képzelt okkal helyettesítse az egyszerű ember; ez utóbbi természetesen mindig valami hirtelen bekövetkező természetfölötti dolog vagy esemény.

3. A falusi ember foglalkozása, főleg pedig munkája eredménye csupa olyan erőttől függ, amely tőle teljesen független (időjárási körülmények stb.), amint ezt Tomory Viola „Parasztélet” c. könyvében szépen kifejti. — Éppen ennek következtében megtanul e magasabb erőkkel is számot vetni; ehhez pedig „már-már” vallásos gondolkodás kell. S itt is megvan a veszély, hogy babonákba keveredik.

A néprajz próbálja a nép mesekincseiből kihámozni a régi primitív vallásos világkép elemeit. Mivel ez nem tárgya tanulmányunknak, áttérünk a pap magatartására a babonával és egyéb helytelen vallásos szokásokkal szemben.

Hogy mi legyen a pap magatartása, ha babonával, népi hiedelmekkel találja magát szemben, röviden azt mondhatjuk: megértés és ennek szellemében okos engedékenység.

Részletesebben: ha a pap babonát tapasztal a falu életében, akkor fel kell lépnie ellene. Az kétségtelen, hogy cselekednie kell. De a „hogyan” érdekel bennünket. Erre nézve a legilletékesebb helyről, Krisztus földi helytartójától kapunk egyedül helyes beirányzást. Gondolunk itt Nagy Szent Gergely pápára, aki az angliai Szent Ágostonnak írt leveleiben azt tanácsolta, hogy a pogány szokásokat ne irtsa ki gyökerestől, mert egyrészt úgysem tudja teljesen kiirtani, másrészt szembe kerül a néppel; inkább igyekezzék keresztény tartalmat beleönteni ezen szokásokba. Ugyancsak Nagy Szent Gergely pápa Melittust pontosan kioktatja, „hogy miként alakítsa át az angolszászok pogány világnézetét és istentiszteletét, meghagyja neki, hogy a pogány templomokat ne rombolja le, hanem hintse meg őket szenteltvízzel s az áldozati oltár helyébe állítsa Isten oltárát és tegyen bele szent ereklyéket, mert a megszokott imahelyekre szívesebben fog járni Krisztus új népe. Sőt a bika-áldozatokat se bántsa egyelőre, mert a nép nagyon ragaszkodik hozzájuk, hanem csak adjon más értelmet a régi áldozati szokásnak. S az Egyház ugyanilyen finom tapintattal s mély pszichológiai tudással igazitja el legújabbán a pogány népek közé küldött miszcionáriusait s kimondja, hogy az Anyaszentegyház tanításának érintetlensége mellett mindenben alkalmazkodjanak a helyi viszonyokhoz is, számoljanak a hittérítési terület népének vérmérsékletével és természeti adottságával s mindenben... amennyire lehetséges, a bennszülött népnek művészi ízlését... figyelembe vegyék.” (Katolikus Szemle, 1934. évf. 414. l.)

Igen! — Ez nemcsak minden miszcionáriusnak, hanem minden lelkipásztornak is kötelessége ezen a téren: megtalálni a módját, hogyan kell a nép szokásaiba belevinni a keresztény tartalmat; hiszen végeredményben azok sem mások, mint halvány, ha még olyan tévetegek kísérletek a természetfölötti érzékeltetésére.

Tehát a papnak cselekednie kell. Megértés: ez a jelszó. Le kell győzni az idegenkedést, amely a népi vallásosság egyes megnyilatkozásaiban mindjárt visszaéléseket lát. Le kell győzni a túlzott óvatosságot az effélékkel szemben éppen úgy, mint a közömbösséget.

A népi hagyományok irányítása mellett másik legfontosabb feladat: azok megőrzése, megmentése. Mert a folklorisztikus kutatás ma már kétségtelenül bebizonyította a régi falusi szokások értékeit, vallási és társadalmi szokásokét egyaránt. Ezért általános is már a törekvés: megmenteni ezeket a régi szokásokat. Kihalt kultuszokat, szokásokat nem lehet feltámasztani. A nép szívét kell megdobogtatni, arra kell elsősorban hatni, de nem száraz és elvont, hanem élettől duzzadó, szemléletes és egyszerű motívumokkal. S mindíg a környezetből kell kiindulni, hogy eredményt érhessünk el. Biztosítani kell a falu lelkének egyensúlyát Istenhez, hogy mind az egyén, mind a nagy közösség rendszeren, kielégítően működhessék. — S mindennek csak úgy van értelme, ha lélek van mögötte. Ugyanaz a lélek, amely akkor élt a faluban, amikor ezek a szokások keletkeztek. Mert a megfelelő lélek nélkül, pusztán külsőleg fenntartani ezeket a szokásokat, nem jelentene többet, mint papírvirágot csinálni. De hogyha lélek van a hagyományok mögött, akkor a népnek hagyományokkal megszentelt multja az az örök forrás, amelyből mindíg megújulhat a jövő. Persze elsősorban

azokat a hagyományokat, szokásokat kell ápolnunk, amelyek abban a faluban sarjadtak ki, amelyben működünk és még élnek a nép emlékezetében; mert ezeknek van gyökerük s ha okosan gondozzuk őket, akkor könnyűszerrel hoznak új hajtást. — Ne feledjük azt sem, hogy a vallásos szokások fejlődése nem kiokoskodott törvényszerűségek szerint történik, hanem lélektani tényezők, egy elemezhetetlen belső kényszerűség szabályai szerint alakul. — S a nép nem annyira az esze, mint inkább a szíve és ösztöne után megy. De ez a szív alapján véve vallásos. Ezért vallásos eszmények iránt lelke egész hevével érdeklődik a nép, különösen ha ízlésének megfelelő formában közlik vele azokat.

Nagyon fontos szempont a pap számára az is, hogy

1. ha hatásosan akar működni, azaz minél jobban, minél biztonságosan el akarja érni az emberek üdvözítését, akkor a néplelket alapos tanulmány tárgyává kell tennie, a nép lelki világával és annak megnyilatkozásaival minden tekintetben foglalkoznia kell. Okai ehhez:

a) Gratia supponit naturam.

b) Buzgó népi kultuszt csak így tud megteremteni vagy fenntartani. S csak így tudja a városi kultúra kútmérgező hatásaitól is megóvni a falu lelkét.

c) Ha a pap nem teszi ezt, akkor esetleg illetéktelenek nyúlnak hozzá nem értékkel s az eredmény elmarad.

2. Aki a falu lelkének nemesítésén dolgozik, a falu lakóinak vallásos megerősítésén munkálkodik, az hazafiúi szempontból is a legértékesebb munkát végzi. Mert a nemzeti öntudat a vallásos eszmekörben fejlődik, tisztul és erősödik legjobban. Meg kell tehát menteni azt a forrást, amelynek erejéből a nemzettest évezreden át megújul, azt a gyökeret, ahonnan a nemzettörzs évezreden át táplálkozik. Mert a falu lelke a nemzet lelke. Megjegyezhetjük itt még azt, hogy a nehéz testi munka idején is lehet, könnyen lehet a föld népét az örök üdvösség felé vezetni, de csak akkor, ha nem szakítjuk ki környezetéből és az örök igazságokat az ő gondolkodásának és életének fényénél gyújtjuk ki.

A pap így vezetheti igazán sikeresen a népet, ha kielégíti annak vallásos igényeit.

Saját munkáját könnyíti meg, Isten dicsőségét mozdítja elő, ha mélyebben megismeri a nép lelkét, mert ennek az ismeretnek a birtokában gyakorlatilag is elő tudja segíteni a lelkipásztori munkát. — Sőt tovább is kell a papnak mennie. A népi vallásosság érdekében fel kell kutatnia a vallásos népi szokásokat. Vagyis be kell állnia az adatgyűjtés munkájába is. S ez nemcsak egyéni pasztorációs munkája szempontjából, hanem egyetemes szempontból is fontos, mert így hatékonyan hozzájárul a vallásos néprajzi gyűjtés már elég szépen megindult, de még nagyobb fellendülésre érdemes végzéséhez. Nem új dologról beszélünk itt. Hiszen ezt megtették már korábban is papok és szerzetesek egyaránt. Például Domonkos István, Kovács Márk O. S. B. Utóbbi főképen a vallásos népdalköltészetre irányuló érdeklődésével és gyűjteményeivel tűnt ki.

A fentjelzett tevékenység érdekében sokat jelentene az, ha a papi és tanítói gyűléseken szóvá tennék a néphit ismertetésének és

felkutatásának kérdését. Sőt még nagyobb sikerre lehetne számítani, ha már a papnevelőintézetekbe és tanítóképzőkbe bevinnék a vallásos néprajzi gondolatot. Ez lenne a legfontosabb. Mégpedig azért, mert a népi vallásosság kérdésében — egész biztosan — azért van még a papokban és tanítóknak is annyi nemtörődömség, mert nem ismerik eléggé a népi vallásosság értékeit, vagy ha ismerik is, nem tulajdonítanak nagyobb fontosságot neki, mert nem hívták fel figyelmüket nagy fontosságára.

Hogy ezen miként lehet segíteni? Legjobb lenne, ha tantárgyként szerepelne a vallásos néprajz. Ez hozzáértő tanár irányításával megteremné a maga gyümölcseit.

Most még röviden a gyakorlati teendőkre kell rámutatnunk.

Megemlítjük erre vonatkozólag, hogy a pap az egyházi év népies ünnepeit ne csak megtúrja, hanem szeretettel karolja fel. Ahol pedig esetleg kihalóban van valamely népi ünnepnap, ott siessen megmentésére. Vagyis szentelje meg az egész egyházi évet, *de népiesen*. Ehhez a munkához pedig elsőrendű és nélkülözhetetlen segítség Bálint Sándor Népünk ünnepei című könyve, amely nagyobb részében éppen az egyházi év néprajzát tárgyalja.

A papi lelkiség népies jellege.

A nép papja.

E részben röviden még azzal foglalkozunk, milyennek kell lennie a pap lelkületének, hogy abból a legtermészetesebben kisarjadjon a magyar nép értékelése, szeretete, szokásainak becsülése, ápolása.

A legtermészetesebben, vagyis nem azért, mert ez neki kötelessége, hanem azért, mert ez neki legbelső igénye.

Szomorúan kell látnunk napjainkban, hogy a nép vallásos buzgósága mennyire erőtlenedik. Szakadozik az az erős lánc, amely eddig összekötötte a népet Istenével. Halványodik az a színpompás virág, amelyet a népi vallásosság nyújtott Urának. Sajnos, sok helyen ma már nemcsak a búcsújárásra nem jelentkezik senki, nemcsak a „Dicsértessék...” hallatszik mindkevésbé, hanem a pozitív isteni parancs ellenére mindig kevesebben vannak vasárnap a szentmisén s mindig szaporodnak azok, akik az Úr napját Isten akarata ellenére dologban töltik el. S ha még ehhez hozzávesszük azt, hogy sok helyen milyen bizalmatlanság, sőt ellenszenv uralkodik a nép lelkében papja iránt, akkor föltétlenül bele kell néznünk lelkünkbe, hogy magunkat e szempontból megvizsgáljuk.

Nem vizsgáljuk most azt, hogy miért van ez így. Nem beszélünk most arról, hogy a papban vagy a népben van-e a hiba. (Hisz ezt esetenként kellene vizsgálat tárgyává tenni s ezt magának a papnak is éreznie kell.) Mi most csupán arról tárgyalunk, hogy a pap lelkiségének népies jellege egész bizonyosan elejét venné a fentjelzett siralmas állapotoknak. Mert képes lenne nemcsak meglévő s fejlett népi vallásosságot virágzásban tartani, hanem hanyatlásnak indult népi vallásos kultuszt is újra felvirágoztatni.

Milyen ez a papi lelkület?

Ez a papi lelkület:

1. *Mélyen katolikus.* Ez természetes. Hiszen a pap „alter Christus”, Krisztus-helyettes, aki Krisztust képviseli az emberek között. Gondolatokban, szavakban, tettekben tehát egészen Krisztushoz kell hasonlúnia. Krisztus tanít, hogyan. „Harminc éves magánya” mintaszerű szemináriumi élet volt, ahol megmutatta minden idők pap-növendéke számára, hogy miként kell mindig csak Isten akaratát követve remekbeszabott jellemmé formálódni, vagyis bölcsességben s kedvességben növekedni Isten és emberek előtt. Három éves nyilvános működése pedig kész program minden pap számára. Csak neki kell látni e programot valósítani. S az eredmény biztos lesz a ránbízott emberek lelkében. De csak akkor, ha

a) a pap e programot (az evangéliumot) egészen magáévá teszi és

b) mindennap megbeszéli Krisztussal a részletes programot a tabernákulum előtt.

Ilyen beirányzással és csakis ilyennel lehet a ránbízott magyar népet boldogítani.

2. *Igazán magyar.* Szent István szellemében magyar. Vagyis nagyra becsüli, értékeli a magyar népet. A népiség első feltétele éppen az, hogy a pap a néppel való nemzeti közösség érzését ápolja magában, vagyis mégha anyanyelve nem is azonos híveivel, a közös történelmi sors s az azonos vallás kell hogy annyira összefűzzék a papot és híveit, hogy kialakuljon a meghitt, bizalmas kapcsolat közöttük, amely vallásos és hazafiúi szempontból nagy fellendülést hoz és főképp biztosítja a Szent István birodalmi gondolatba való beleilleszkedést. Tehát igazi magyarság. Ez abban áll, hogy a pap Szent István szellemét hordozza. Szent Pál példája legyen eszménykép e tekintetben, aki azt mondja: „Bizony, a zsidóknak olyan lettem, mint zsidó, hogy a zsidókat megnyerjem...” (I Kor. 9, 20.) Szent Gellért is bizonyára így gondolkodott, mert olasz vére ellenére azon fáradozott, hogy a pogány magyar vért megszentelje. Tehát írhatjuk így is: A magyar népnek olyan lettem, mint magyar, hogy a magyar népet megnyerjem. Ezt írjuk a szívünkbe.

A népies papi lelkület nemcsak keresztény és magyar, hanem

3. *„máriás” is.* A Boldogasszony népének csakis máriás lelkületű papja lehet. Hogy népünk lelkében mennyire él a Boldogasszony tisztelete, arról a kegyhelyek tanúskodnak s azok a búcsújárások, amelyekben a nép ezeken a kegyhelyeken tisztelte és tiszteli a Boldogasszonyt. — Szentistváni örökség is a máriás lelkület. Hát eltékozolni e miatt is becstelenség lenne. A népies papi lelkület tehát nem képzelhető egészen jellegzetes máriás vonás nélkül. S ennek a lelkületnek gondoskodnia kell Szent István eme örökségének a fenntartásáról is.

4. A népies papi lelkület *vállalja a néppel való sorsközösséget.* Olyan megkapó e vonás Szent Pálban. (I Kor. 9, 21—22.) Olyan követésreméltó ez a leereszkedés: „... a gyöngének gyöngje lettem, hogy a gyöngéket megnyerjem; mindenkinek mindene lettem, hogy mindenkit üdvözítsek”. Leereszkedik, de csak azért, hogy másokat felemeljen. Alkalmazkodik, de csak azért, hogy mindenkit megnyerjen. Sorsközösséget vállal s ezt kizárólag azért, hogy mindenkit üdvözítsen.

Ebben a munkában elengedhetetlen velejárója a népies papi lelkületnek az, hogy mindenkit egyformán becsül. Vagyis nem személy-szeretet, hanem lélek-szeretet jellemzi. Világosabban: a külső előtte nem számít.

5. *Életformájában is a néphez alkalmazkodik.* Tehát ruházata, be- rendezése olyan, hogy az a nép szemében nem szálla. Nem túl hanyag e tekintetben. De nem is túl elegáns. Egyszóval: igénytelen, mint a nép. S ha a nép nem az? Akkor legalább van egy felkiáltójel a pap személyében a hívek számára, hogy szertelenségeikre rádöbbenjenek. — De soha ne tévesszük össze az igénytelenséget a zsugorisággal.

6. *Szemléleti azonossággal rendelkezik.* Ezt főképp olvasmányok- kal, érintkezésekkel szerezheti meg a pap. Természetesen első helyen az érintkezések jönnek számításba. Ezekben a főszempont az, hogy a pap engedje, hogy a hívek kibeszéljék magukat. Legyen türelmes, de nagyon türelmes az ilyen érintkezések alkalmával. S ne csak örüljön az ilyen érintkezéseknek, hanem keresse azok lehetőségét, mert a néppel való érintkezés elsőrendű népismereti forrás.

7. Végül a népies papi lelkület *feltétlenül szociális is.* Ennek a vonásnak nem szabad hiányoznia a népies papi lelkületből. Ez termé- szetes. Hisz a szociális kérdés az egyszerű nép lelkében is, s talán leginkább ott, visszhangra talált. S ha a papság vagy mondjuk úgy, az Egyház a szociális reformok törvényes végrehajtására nem is hivatott elsősorban, de azok erkölcsi megalapozása s a keresztény szellemű szociális lelkület kialakítása az egész nemzeti életben első- sorban az ő feladata. Nehéz feladat, de megéri. Csak bele kell mé- lyedni abba a „Quadragesimo anno”-ba. Krisztus helytartója megadta a programot. Márpedig számunkra Ő a legilletékesebb e kérdésben is. Tehát nincs mit félni.

Lássuk még röviden: mivel nevelhető ez a lelkület szeminárium- ban és azon túl?

Mindenekelőtt meg kell jegyeznünk, hogy a nép köréből szár- mazó pap e tekintetben kétségtelenül előnyben van, mert a népies lelkület alapvetését ő már magában hordozza s így gátlástalanul nevelheti népies papi lelkületét. Ezzel szemben a városi származású papban gátlás léphet fel a népies lelkület kialakítása, nevelése tekin- tetében. Az a kérdés, hogyan tegye magát alkalmassá az ilyen a népies papi lelkületnek megszerzésére, fejlesztésére? Az ilyen papnak bele kell mélyednie a népi vallásosság értékeibe. S fel kell ismernie történelmi hivatását, hogy mély katolicizmussal s igazi magyarsággal Szent István birodalmában boldog magyar népet neveljen.

De eltekintve e problémától, mivel nevelhető a fentjelzett népies papi lelkület?

Szemináriumban és azon túl.

1. *Imával.* Ne feledjük Krisztus szavát: „Bármit kértek az Atyától az én nevemben, megadja nektek.” Tehát kérjük csak nyugod- tan a népies papi lelkületet is. Kérjük a tabernákulumi Jézustól, Nagy- asszonyunktól s magyar szentjeinktől, hogy tudjuk szeretni, értékelni a magyar népet s e szellemből kifolyólag szokásait becsülni, hagyó- mányait ápolni s ha kell, azokat feltámasztani, gazdagítani.

2. *Olvasással.* A népies magyar irodalom olvasásával. Elsősorban persze a népi vallásossággal foglalkozó irodalmat olvassuk. De mindenekelőtt Bálint Sándor: „Népünk ünnepei” című könyvét olvassuk el. Ez alapvető munka a népi vallásosságról s igen alkalmas arra, hogy népies papi lelkületet megalapozzon. De arra is, hogy a meglévőt a magyar népi vallásosság értékei iránt még fokozottabb értékelésre indítsa. Ez a könyv nem hiányozhat a nép papjának könyvtárából. Ügyszintén ennek második és harmadik kötete sem, amelyek még ezután jelennek meg. (A „Népünk ünnepei” című könyv a Szent István Társulat kiadása. Ára: 4 pengő.)

Nagyon fontos, hogy az olvasottak mélyen a pap lelkébe kerüljenek s lelkületét fogékonnyá tegyék a nép vallásos szokásainak, hagyományainak értékelésére.

3. *Szakemberek és népies lelkületű papok felvilágosítása által.* Tanácskérés, megbeszélés formájában. Egyéni tapasztalatok iránt való érdeklődés.

4. *Szemináriumban: a néppel való érintkezés által.* — Vakációk idején megvalósítható. Például tanulmányút keretében. Azt már említettük, hogy ez elsőrendű népismereti forrás — s ami a fő: saját magunk „tapasztaljuk meg” a dolgokat. Nagyon fontos az is, hogy a maga realitásában látunk mindent. — A papnövendék 4—5 nyara bőven elég arra, hogy ilyen módon érintkezést keresve a néppel, népies lelkületét kialakítsa vagy a már meglévőt nevelje.

Szemináriumon túl: főleg családlátogatások által. — Itt már aztán a pap saját híveitől tanulhatja el a népies lelkületet. Ha sokat érintkezik híveivel, lassan maga is népiessé lesz. Persze csak akkor, ha akar is ilyen lenni. A családlátogatások folytán kialakul benne az a papi lelkület, amely szereti, értékeli a magyar népet; kinevelődik benne egy olyan papi lelkiség, amelynek legbelső igénye a vallásos népi hagyományok, szokások ápolása.

Szarvas Béla

Forrásmunkák:

Bálint Sándor: Népünk ünnepei. Budapest, 1938.

— Magyar Kultúra, — Vallásos néphagyományaink őrzése és irányítása.

— Korunk Szava, — Népünk és a Szentírás.

— Adatok a magyar búcsújárás néprajzához.

Schwartz Elemér dr. O. Cist.: A néprajz új útjai — katolikus néprajz. — Katolikus Szemle, 1934.

— Falusi lelkipásztorkodásunk és a néprajz. — Egyh. Lapok 1929.

Karsai Géza dr.: Hittudomány és néprajz. — Theologia 1937.

— A népi vallásosság fellendülése. — Pannonhalmi Szemle 1937.

Schütz Antal dr.: Mi a vallás? — Theologia 1937.

Henri Bergson: Les deux sources de la morale et de la religion. Alcon, 1932.

A népies papi lelkület „Az Úr szántóföldje” című beszéd sorozatban.

A könyv alcíme „Földműves prédikációk”.^{*} Vannak országok már, ahol érdemesnek tartják ezt a kérdést, a földműves népnek hivatását szentbeszédnek formájában is feldolgozni. Hála Istennek, hogy itt tartunk. És köszönet jár Terenyi László oltártestvérünknek, hogy egy ilyen könyvet lefordított magyar nyelvre.

Mi most itt csak a papi lelkiség látószögéből tanulmányozzuk röviden ezt a szentbeszédgyűjteményt. Kérdésünk az, hogy megtaláljuk-e benne azt az igazi papi lelkületet, amely ugyanakkor, amikor Krisztusnak és Egyházának egészen elkötelezett, mindenestül a néphez, a földműves néphez tartozónak is érzi magát, elsősorban küldetésének tudatában és minden áldozatra kész embertestvéri szeretet erejében.

Előbb a beszédek mondanivalóját vizsgáljuk meg, azután pedig a papi lelkületet, amely a mondottakat sugalmazta.

Ha kinyitja valaki „Az Úr szántóföldje” című könyvet és a tartalomjegyzéket csak felületesen átfutja, már akkor is legalább megsejti, hogy ez a könyv kizárólag a földműveséletet tartja legfontosabb szempontnak. A tartalomjegyzék főbb címei:

I. Szántás-vetés.

II. Növekedés és érés.

III. Aratás és nyugalom.

És ha részletesebben nézem át a beszédek címeit, akkor még inkább világos lesz előttem, hogy ebben a könyvben talán végrehalárra olyan könyvre bukkantam, mely egészen a néphez szól. Ilyen címei vannak a beszédeknek: „A földműves és az Úristen”, „A földműves hivatás”, „A földműves keresztútja”, „A mindennapi kenyér gondja”, „A kenyér”, „Az Oltáriszentség és a földműves”, „Földműves, legyen a te házad kápolna”, „A babonáság”, „Szent Zita hűséges cselédleány”, „Arató hálaünnep”, „Nyugalom — halál”, „Halottak estéjén”.

A 31 beszédcím közül e felsoroltak is minden érdeklődő népszónokban, a népnek papjában és atyjában azt a gondolatot keltik, ez a könyv egészen nekem való. És ha ezek után még át is olvasom a beszédeket, akkor kezdek kellemesen meglepődni. Mert e beszédek közül egy különös, eddig szokatlan és ismeretlen papi lélek csendül ki. Olyan lélek, mely egészen a népé. A népé szemével, fülével, szívével, lelkével Isten miatt. Így aztán ez az Istenbe kapcsolt pap látja és érti a népet teljesen: gondolatát, gondolkodásmódját, problémáit, örömeit és bánatát, munka közben, vásárnapi séta közben, kint a földön és fent a hegyormon. Ennek a papnak minden beszéd, minden beszédanyag. Ennek a papnak maga a nép a *silva rerum*-ja a beszédekhez. Valami más világ ez, ami e könyvből sugárzik. Itt nem a széles gesztus és az öblös hang a legfőbb meggyőző érv; nem is tudós könyvek tudós érvelése; még nem is a művelt világ legmodernebb példái. Tudja

^{*} Megjelent a Kordában 1938-ban.

a szerző, hogy ez hidegen hagyja a népet. Meghallgatja ezt is jobb híján. De a lelkét nem érinti mélyebben; legfeljebb az irigységet és a boldogabb élet sóhaját keltik benne az új példák. — A nép lelke mélyéig lenyúlni csak a népéletnek közvetlen mozzanataival tud az Isten embere. És ezt eltalálta a szerző. Igazoljuk.

A szerző igaz papi lelkével kitapogatta azt, ami a népnek mélyen fáj és ez az, hogy őt senki se érti meg igazán; az, hogy őt nem is sokra becsülik; munkáját is inkább lenézik, mint magasztalják. Legjobb esetben löknek vagy rúgnak egyet rajta. Legritkább ember az, aki mély együttérzésből kalapot emel a becsületes munkásnép előtt. — És azt hiszem, ez fáj legmélyebben a népnek.

1. És a szerző, a nép papja, az Isten embere elsősorban erre a legmélyebb sebre keres igaz gyógyírt az első beszédekben. Bebizonyítja azt, hogy nem elátkozott élet a földművesnek sokaktól lemosolygott élete, hanem Isten első akarata. „Az első emberek gyakorolták a földműveshivatást, mert ebbe őket a Fölséges helyezte. A földműves tehát Istentől való...” (23. l.) „Amint az Isten Ádámot, az első földművest a paradicsomba helyezte és Isten kertjének igazgatásával megbízta, úgy adta neked az isteni Jóság és Bölcsesség az életet egy földműves otthonban és egész vagyonodat kezelésre és gondozásra rád bízta. Földműves testvérem, a te minden vagyond az Isten birtoka.” (15. lap.) „Amilyen szilárdan áll a kereszt földjeiteken, éppoly szilárdan álljatok ti is birtokaitokon, gondozzátok azt becsülettel és lelkiismeretesen.

A kereszt azonban az égre mutat, az emlékeztessen benneteket arra, hogy isteni bérlők vagytok...” (21. lap) „A mennyei Atya nem hullatja a kenyeret az égből, mint egykor a mannát, hanem a földi embereket bízta meg, hogy az emberiséget táplálják és minden, amit az emberek fogyasztanak, mind a földművestől származik. A földművesosztály nélkül éhen maradnánk. A díszjelzője is, de meg szent kötelessége is a földművesnek, hogy az emberek tápláló atyja legyen.” (25. lap.)

S mily biztoskezü lendülettel mutat rá a hivatástudat felkeltése után a szerző, hogy a mindennapi földművesmunkának az a célja, hogy az Istenhez emeljen: „Az a tudat, hogy hivatástok Istentől való és hogy a ti munkátok gyümölcse teljes egészében az Isten áldásától függ, kell hogy legbensőbben kössön össze benneteket az Úristennel.” (33. lap.)

2. Általában főtörekvése a szerzőnek, hogy az egyszerű emberre közvetlenül ható tényezőkre sugározza rá az Istenre emlékeztető motívumokat. Ilyen a természet. Így beszél erről: „Ha kicsal benneteket az első napsugár kaszával kezetekben, minden fűszálon ott csillog a harmatcsepp, mint a jó Istennek reggeli köszöntése, és amikor szombaton délután a hullámzó búzatábláitok mellett elmentek, az Isten a zizegő fűszálból a fületekbe súgja: Én drága bérlőm, látod mily gyönyörűen megáldottam munkádat.” (20. lap.)

„Összel a földműves elveti a magot a barázdába, majd beboronálja azt, hogy földdel betakarja. Ezzel vége az ő munkájának s most kezdetét veszi az Istené... Minden olyan csodálatosan van berendezve, minden olyan tökéletesen fejlődik a Teremtő végtelenül bölcs

törvényei szerint, hogy nem tudjuk eléggé csodálni Isten bölcsességét és jóságát. Istenem, mily nagy vagy Te még a kis búzaszemben is." (108. lap.)

„Legfontosabb szerepe életedben a napnak van, melyet az Udvözítő Jézus jelképének nevezhetünk. Amikép a tavasz szépsége, a nyár termésérlelése, az ős szüreti örömei, a tél nyugalma a naptól függ, akképen a lelkednek is az isteni Udvözítő után kell igazodnia." (89. lap.)

3. A vallásos népszokások ismerete, ismertetése és megszerettetése is arra jó a papi léleknek, hogy a népet Isten tenyerén tartsa. „Hol volna könnyebb a családban imaközösséget teremteni, mint falun, ahol minden dúslombú fa, minden bokor, minden virág, de még a vihar zúgása is Istenről beszél. A szoba faláról pedig a feszület tekint le rátok örök hirdetőjeként megváltásunknak. S ott függ a falon a rózsafűzér is, melyet esténként imádkoztok az Istenanya tiszteletére, hogy áldást kérjeteek földetekre, házatokra és annak minden benne lakójára." (104. lap.)

Amikor a következő részletet olvasom, akkor úgy tudom elgondolni a szerzőt, a nép papját, mint a nép jóságos atyját, aki nem akarja engedni, hogy a gyermeki lélekkel átélt keresztény igazságok gyümölcse, a vallásos népszokások a nép közt elkallódjanak. Régen „ha a családanya kenyeret akart dagasztani, három keresztet vetett a tekőre, mielőtt a kenyeret a kemencébe vetette, három keresztet nyomott bele az ujjával. Mielőtt a kenyeret megszegették, a kés hegyével három keresztet rajzoltak rá. Aratás után három szép kalászt a feszület mögé tesznek annak jeléül, hogy a kalász és a kenyér Isten adománya. A kenyér megbecsülését mutatja az is, hogy annak nem szabad a földre hullani, de ha mégis leesik, fel kell venni, és azt a részt, mellyel a földre esett, meg kell csókolni... Aki pajkosan a kenyérbe dőfköd, az őrangyal szemébe szúr. Határozzuk el, hogy a kenyeret nagyon meg akarjuk becsülni, mert az a Mindenható Isten közremunkálkodása és a földműves ember fáradságos munkája által jött létre." (108–109. lap.)

Új népszokásokat is bevezet a szerző, mert tudja, hogy ez a földműves nép lelki megmentésének egyik fontos eszköze. „... a földművesnek is haladnia kell a korral és a lehetőségek szerint tökéleteset kell elérnie a termelésben. És ebben, akár hiszed, akár nem, a legszentebb Oltáriszentség lesz segítségemre. Szépen juttatták ezt kifejezésre egyik svájci községben, ahol Úrnapján a megszokott mezei virágok mellett a földműves szerszámokkal díszítették a sátrakat. Talán mosolyogni való, de mégis szép gondolat volt, mert való igaz, hogy az Úr Jézus mindig nagy szeretettel volt a földműves élet iránt és ezért kell a földműves munkának is különösen dicsőíteni a Legszentebbet." (123. lap.)

És amikor a helytelen népszokásokra, a babonákra kerül a sor, akkor is nem szidást és villámló szemeket hall és lát a nép, hanem egy rendkívül művelt, okos, a nép lelkét megsejtő papot, aki ért ahhoz is, hogy a babonákban való hitet megingassa, mosoly tárgyává tegye és a babonáról is Istenhez emelje lelküket. — Hogy ez mily nehéz dolog, azt csak az tudja, akinek van ismerete arról, hogy a falu népé-

nek milyen féltett kincse a babona, dugva, rejtve őrzött és lelke titkos erejével százkarral fogott „kincse” tévedése. — Ezen a ponton győzni nagy művészet. És ezt a művészetet, mint a világ legtermészetesebb dolgát olvashatjuk „A babonaság” című beszédben. Izeltőnek nézzük első sorait: „A földműves embernek állandó ellensége, ami ellen folytonosan harcolnia kell, a gaz. Kertben és szántóföldön, mezőn és útszélen, mindenütt felburjánzik a gaz és hiába irtják ki, csakhamar ismét irtani lehet, mert már megint megnőtt. Testvéreim! talán már sejtitek is, hogy nem arról a kerti gazról akarok én beszélni nektek, hanem arról a gazról, ami az emberi lélekben ver gyökeret, amit úgy hívnak, hogy babona... Ha valami betegség vagy szerencsétlenség történik a falun, mindjárt felvetődik a kérdés, ugyan ki ebben a bűnös, kitől, melyik szomszédtól ered a „rontás”?...” (130. lap.)

4. A népi léleknek az újszerűségeken való gyermeki csodálkozását és ámulatát is felhasználja célja érdekében a szerző. Például községébe villanyt vezettek be. A régi pislákoló, kormos mécsesek kora lehanyatlott a faluban. És a népnek a villany feletti csodálkozását és örömét rögtön ki is használja a legközelebbi vasárnap a beszédben a szerző. A bevezetett villannyal kapcsolatban beszél a megszentelő kegyelem mibenlétéről, hatásáról, értékéről, összehasonlítva a mindenki által csodált villannyal. És ezt oly ügyesen teszi, hogy a teológiát végzett ember is örömmel olvassa ezt az ügyes párhuzamot, de ugyanakkor a föld népe előtt is megvilágosodik az eddig homályos megszentelő kegyelem kérdése.

5. Az Egyházzal is nagyon melegen tud a szerző beszélni a nép előtt. E beszédek végén a legfásultabb ember is kénytelen legalább ennyit mondani: mégis csak nagyon sokat törődik velem az Egyház.

a) A liturgiát kézzelfoghatóan magyarázza. Az ünnepköröket a télhez, nyárhoz és őszhöz hasonlítja. Ugyanígy az egyházi év tartalmát és célját a földműves életből vett képekkel teszi világossá.

b) A földműves szentekben (Remete Szent Antal, Szent Zita, Flűi Szent Miklós, Szent Vendel) az ima és munka embereit mutatja be. Egyszerűen és világosan. Ebben a nép is követheti e földműves szenteket.

6. Jézusnak, a kereszthordozó nép-Fiának bemutatásában megint az alkalmazás a meglepő. Sajátosan a nép szenvedésére alkalmazza Jézus szenvedését.

a) A hálátlansággal körülvelt Jézus lerajzolása után így folytatja: „Nincsenek-e nektek is életetekben hasonló tapasztalataitok? Barátaitok és szomszédaitok, akikben annyira bíztatok, akiktől oly sokszor hallottátok a biztató szót: bármiben szükséget szenvedsz, jöjj csak bizalommal! — szükségtekben mint hagyta cserben. Emberek, akiknek hűségét aranynak gondoltátok, Júdasként eladtak...” (41. lap.)

b) A földrezuhant Jézus elmondása után a nép bajaihoz szól: „Különösen aratás idején holtra fáradtan mentek aludni és reggel ismét korán keltek. Az nem ritkaság, hogy az agyondolgozott földműves a fáradtságtól nem tud aludni és reggel fáradtan kel fel. Ez a földműves keresztútja a nehéz munka idején. Mint egy hóhérlégény, úgy ráncigál fel benneteket kegyetlenül a kötelesség, mihelyt virrad.”

7. Jézusról, a köztünk maradt Isten Fiáról így szól a népnek: „...milyen megtiszteltetés az nektek, testvéreim, hogy az Udvözítő ezt a szentséget a földetek termése, a kenyér és bor igénybevételével alapította. Amikor tehát a szentmisében a szentáldozáshoz járulsz, a sajátodhoz mégy, amit az Isten istenivé tett. Hogy felemeli ez lelked és milyen hálával tölt el az Udvözítő iránt.” (121. lap.) És az oltáriszentségi beszéd után a reális következtetése a szerzőnek az, hogy a népnek becsületes munkát kell folytatnia, ha már a földreszállt Isten az ő munkájának gyümölcsét veszi magára takaróul.

8. Jézusról, a köztünk maradt áldozatról szól a „Földműves, legyen a te házad kápolna” című beszéd. A beszéd első része: Mikor imádság háza a falusi ház? A beszéd második része: mikor emelkedik lakásunkban ég felé az áldozatok tüze. Nem könnyű téma, ha gyakorlatiasan akarok róla beszélni. És a szerző egyszerűen, talpraesetten és gyakorlatiasan oldja meg a kérdést.

A többi beszédek is arról szólnak, amit a nép vár és arra felelnek, amire keresi a választ a nép.

Sok gondolkodás nélkül, könnyedén megállapíthatjuk, hogy „Az Úr szántóföldje” című beszéd sorozat szerzője, ha a szószerkekre lépett és beszélni kezdett a nép előtt, a nép lelke ösztönszerűen megérezte: „ez a mi emberünk”, „ez a mi papunk”, „ez az Isten embere” — valóban e beszédek sikerének titka az, hogy a szerző szolidáris a néppel az Isten miatt.

Ha majd bennünk, világi katolikus papokban is kigyullad egyszer az Isten elszánt, reális szeretete, akkor mi is eltaláljuk azt a hangot, amelyen a nép lelkéhez eredményesen szólni lehet és kell.

Szakács József

A néppel egyenlő.

„A nép, mely hitében és gazdasági fejlődésében megizmosodott, s a papság, melyet az Úr Jézus szelleme éleszt, megállja a helyét s közösen megoldják az örök, szent kereszténységnek nagy feladatait.” (Prohászka 9. k. 9. l.) „A hivatásának magaslatán álló papság nemcsak jogilag egyenlőnek fogja magával tekinteni a népet; nemcsak megszánja, hogy az „urak” megvetik azt, akinek kezét a munka bepiszkította; hanem a papok a legtisztább s legönzetlenebb demokratizmus nevében épp ez erkölcsileg, szellemileg s gazdaságilag gyenge osztályok pártjára állanak, hozzájuk vonzódnak, segítik és pártolják őket.

Igy fogjuk mi a papiros-demokráciát köztünk élő, népet boldogító intézménnyé változtatni, így leszünk mi a szó szoros értelmében emberek, kik korukat értik.” (U. o.: 10. k. 41. l.)

Világiak teológiája.

„Magyar népünk papja” fönséges hivatását a maga módján tölti be az erdélyi római katolikus hittudományi főiskola tanári kara. A maga módján, vagyis hozzá méltó komoly és időszerű előadások sorozatával világiak részére. Sorra kerülnek: bölcseleti alapvetés, dogmatika, szentírástudomány, erkölcstan, egyházjog, liturgia, belmisszió, egyházművészet. S mindegyikből átlag három előadást tartanak fontos egységes tárggyal. Kezdték 1941 november 28-án, befejezik 1942 május 8-án.

Amikor az előadások címeit átnéztem, őszinte elismerés váltódott ki lelkemből. De méginkább kiváltotta ezt a vállalkozás ténye, a kiállítás, a melegszívű papi érzékenység, mely a világiak lelkeségéről így is gondoskodik.

Érdekelt az egész ügynek a háttere. Azért fölkerestem levélben dr. Erőss Alfréd teológiai tanárt, akire az egész vállalkozás szellemi része van bízva, és érdeklődtem tőle az ügy háttere felől. Néhány sort közlök a válaszból:

„Tulajdonképen csak most márciusban kezdtük meg itt Kolozsvárt a rendes főiskolai működést. Azelőtt is gyakran hívták meg azonban Kolozsvárra a főiskola tanárait világnézeti előadásokra. Ideköltözésünkkel az érdeklődés nem csappant, sőt megnövekedett és állandóan érdeklődtek egyetemi hallgatók és egyetemi tanárok, hogy nem lehetne-e a teológiai előadásokat látogatni. Ugyancsak a világiak vetették fel a gondolatot, látván, hogy a teológiai előadások nyilvánosságtétele nem valószínű, rendezzünk a világiaknak legalább szabadegyetemi előadásokat a hittudományok köréből.

A cél az adott korlátok között az volt, hogy egyrészt kiindulópontjában fogjuk meg a kérdéseket és így valóban *bevezetést* adjunk a teológiába, másrészt lehető kedvező színben állítsuk be a hittudomány minden ágát s legalább ízelítőt adjunk a világiak számára abból a sok szépségből, gazdagságból s a mindennapi élet számára is jelentős tudásanyagból, amely a mi tudományunkban rejlik.

Az előadások iránt máris nagy az érdeklődés...”

H.

Papi hivatásom forrásainál.

(Elmélkedési anyag.)

I. Előgyakorlat.

Szemlélem az Úr Jézust, amint gazdag Szívéből osztogatja első papjainak a hivatás ajándékát. Azután pedig, amint a történelemben hosszú századokon keresztül folytatja ezt a munkáját, míg végre hozzám ér... s nekem is felajánlja ezt a kincset!

II. Előgyakorlatban

kérem ugyancsak az én Uramat, adjon értelmemnek új fényt, hogy annak lássam hivatásomat, aminek Ő, annak tartsam, aminek Ő, azt tegyem meg érte, amit Ő megtett!

Mi is a papi hivatás?

I.

A jó Isten akaratának megnyilvánulása, tudtomra adása. Ő akarja, hogy pap legyek! „Nemo sumit sibi honorem... sed qui vocatur a Deo.” (Zsid. 5, 4.)

Magában az Úr Jézusban is megvolt az a különösnek látszó öntudat, hogy Őt Isten rendelte örök Főpapnak. S azóta minden apostolban, papban van ebből az öntudatból valami! Isten akarja! Ez az első, alapvető igazság, amelyen a boldog papi élet felépülhet! Azért ragaszkodnak annyian a papi hivatáshoz, azért vigyáz az Egyház előjárósága annyira mindenegyes papjára, mert tudja, hogy a jó Isten akarta őket papjainak... Akkor kezdődik el a papi lelkület, amikor átélem, boldogító tudattal magamévá teszem, hogy papságomban ez a legnagyobb jel, a jó Isten akarata!

A többi, emberi állásokat is akarja a jó Isten, de nem annyira, nem örökre, nem kifejezetten, csak közvetve, csak helybenhagyólag, csak utólag... Sok állás eredete a társadalmi élet differenciáltságában van. A papi élet ugyan szükségszerű, de hogy ki lesz pap, azt maga az Úr szabja meg!

Tudom-e ezt igazán? Hiszem-e ezt következetesen? Elfogadtam-e ilyen értelemben? Vagy talán saját akaratom, emberek akarata hozott, vezet, tart meg a papi pályán? Micsoda erőt adna munkáimban, mennyi erényre képesítene, ha tudatosan tudnám, ha rádöbbenék erre az egyszerű, első igazságra! Olyan hivatásom van, amely Isten egyenes munkája, sőt egyenesen Ő hívott meg erre! Szentséggé tette ezt a hivatást, hatalmát ő jelölte ki! Mindazt, ami vele összefügg, Ő akarja! Mekkora erőt jelentett a keresztesháború idején ez a jelszó: „Isten

akarja!" Mekkora biztosságot, mekkora öntudatot, mekkora méltóság-érzést váltana ki belőlem is, csak egyszer gondolnám át nyugodtan... teljes értékeléssel...! Ha öröm ér ebben a hivatásban, mondhatom, Isten akarta; ha áldozat áll előtte, a szürke, napi élet apró keresztjei, túlzás nélkül vallhatom, Isten akarja... Hányszor átsegíti az embert a nehézségeken ez a néhány szó, „édesanyám akarja, atyám kívánja...”! Így fogjam fel papságomat, munkáimat, a papi élet összes kívánságait, Istenem akarja, egyenesen Ő kívánja!

II.

Nemcsak egyszerű akarat, hanem *kivételesen működő*, különös *akarata* a jó Istennek! Miért? Nem mindenkinek adja! Nem mindenkit fogad el, nem mindenkinél tartja meg! Mondhatjuk nyugodtan, hogy a jó Isten különbséget tesz gyermekei között is... Válogat!... A papi hivatás nem jár ki valamely kiváló természeti adottságnak... Teljesen *kitüntetés!*...

Aztán úgy dolgozott a jó Isten az én életemben, hogy ezt a kitüntető hivatást észre is vegyem, tehát különös gonddal vigyázott rám, többre kerültem neki... Egyszerűen is kezelhetett volna... Azért is örökre hálás szívvel kellene tedeumoznom... De mit kell akkor tennem a kitüntető kiválasztásért? Mennyire megragad, megindít sokszor az előkelők kitüntető megszólítása, bizalma, barátsága... Mennyire jól esik, mennyire kárpótol sok minden másért, mennyire bensőleg gazdaggá tesz... S íme, tudom, hiszem, hogy a papi hivatásom is ilyen! Valljam meg most az Úrnak, jól esik, nagyon boldog vagyok, szinte nem is bírom elviselni ezt a „favor speciális”! Igen gazdagnak érzem magam! Tudom! A papi életemben ez a legtöbb! Bárhova kerülök, bármi leszek, felszentelésemről utolsó lehelletemig ez foglalkoztatja elmémet, ez gazdagítja szívemet, ez tesz boldoggá, kitüntetett a jó Isten!

De gondoljak arra is, hány embernek nem fontos a jó Isten akarata! Nem törődik annak megismerésével, pláne nem követésével! Hogy vagyok én? Van-e gondom, törekvésem, fáradságom ennek a fölséges akaratnak megismerésére, megtevésére? Fontos-e nekem is annyira, mint fontos volt az Úrnak, hogy nekem papi hivatást adjon, hogy kitüntessen? Vagy talán nekem is minden más fontosabb... érdekesebb... vonzóbb...? Mi lesz az eredmény? És ha megértettem, hogy a hivatásom a jó Úr mennyi *különleges* kegyelmi behatásába került, akkor szabad-e visszautasítanom? Szabad-e mindazt, amit vele összefüggően kíván tőlem, lekicsinyelnem, unottan, félszívvvel meghoznom? Gondoljak azokra, akik a jó Isten nagyon is általános akaratáért életüket, becsületüket, emberi értékeiket odaadták egy kézmozdulattal... akik nem kaptak ilyen speciális favort... mit szólok ezekhez? És mit szólnak ezek nekem és én nekik? Mi felelne meg részemről ilyen kitüntető akaratnak? Nemde szintén favor speciális? Istennel szemben és az Ő akaratával! Már eleve örömmel köszöntöm mindazt tehát, amit tehetek érte, örömmel dícsérem, szívvel-lélekkel elfogadom...

III.

De még itt sem állok meg! A papi hivatás nemcsak kifejezett, nemcsak kitüntető akarata a jó Istennek, hanem *jóakarata!*

a) Igen nagy jót adott benne nekem! Önmagához közelebb vonzott, állok a nép és Isten között! Odaállított, ahol az Ő Fia, Jézus Krisztus áll, akiben kedve tellett... „Igy szerette Isten a világot...” Ott van a szentmise, a legédesebb Jó, a legjobban hálátadó Úr, kezembem... Őt tartom, Őt bírom, Ő vagyok...! Nincs-e igaza a régieknek, hogy nagyobb jót a földön nem is adhatott volna!? b) Aztán benne a javak milyen áradatát! Mennyi jót tehetek, mennyi jót gyakorolhatok mint pap! Valóban mondhatom: „venerunt omnia bona mihi pariter cum illa...” Micsoda örömei vannak a papi életnek! Kérdezem sorra a másvilágon élő összes szent papokat... mit is mondanának...!? Összehasonlíthatom-e ezzel a világ összes szép, értékes javait? Mik fölött rendelkezem én?! Milyen javak vannak kezembem?! Akarhatok-e komolyan más jót is, ha ezt igazán megismertem? Tudnék-e másért Istenhez könyörögni, ha tudom, hogy mit adott máris nekem? Szabadna-e fillérért koldulnom, amikor Isten milliókat rakott zsebembe? Vagy talán még nem ébredtem ennek a *jóakaratnak* tudatára? Talán szomorkodom is miatta? Talán értéktelennek tartom magam, mert nincs lyukas krajcárom? És ami a fő, ennek a *jóakaratnak* részéről mi is felel meg? Milyen akarat? Közönyös? Lusta? Nyöszörgő? Panaszkodó? Nyafogó, folyton számító és számoló...? Vagy pedig a jóságtól áttüzesedett, égő, vidám, magaértékelő, magasemmisítő, igazi papi *jóakarata*? Megvan-e ez most bennem? Munkáimban? Lelkületemben? A hívek érzik-e ezt rajtam?

Taníts meg, Uram, a papság Eszménye, hogy Atyád akaratát kifejezetten akarjam, kitüntetően elfogadjam, tüntetéssel vállaljam, boldogan birtokoljam, *jóakarattal* betöltsen! Amen! Így akarom én is!

P. Rozmán János S. J.
spirituális

Milyennek látom az ideális klerikust?

A klerikus életét hasonlíthatnók a gubóba zárt báb csodás életéhez. Előbb mint hernyó élvezte a napsütés melegét, a friss levelek ízét s aztán egyszercsak meghallott magában valami figyelmeztető szót, egy szebb életre hívó ígéretet és otthagya a napsugaras tájat, az illatos lombokat; sötét koporsót vonva maga köré, önkéntes rabságba vonult vissza. S az élet tovább folyik kint is meg bent is, de most már az a belső élet tudomást sem vesz a külsőről, egészen új utakon halad, egészen új törvényeket tart, egészen új célokért küzd. Letelik a rabság ideje. A selyemkoporsó sötét csöndje csak jó eszköz volt, míg tartott a titokzatos folyamat, de nem cél. Fölszakad s a régi élet új erővel gazdagodva, káprázatos új formában lendül az új célnak: a magasságok felé... Metamorphosis. Ebben hasonlít a selyemkoporsó

élete a szeminárium életéhez. A hernyó sohasem lesz pillévé, ha nem vállalja a metamorphosist. S jaj neki, ha csak félmunkát végez. Ha a szabályos időben megnyíló koporsóból kifejeetlen alak, ami már nem hernyó, de még nem is életképes lepke, kerülne a napfényre. Biztos pusztulás lenne a sorsa.

Ez a klerikusi élet és a papi tragédia kölcsönös viszonya.

A klerikus készülő pap. Állapota átmeneti jellegű. A szemináriumi élet híd a világi és a papi élet között. Célja: hogy aki mint világi hagyta el a világot, most mint apostol térjen oda vissza. Jó klerikus tehát az, akinek fejlődése jó világi papi lelkület ígéretét hordja magában. Ideális pedig az a klerikus, kinek fejlődése az ideális papi lelkület, a szent apostoli lelkületbe való lassú, de biztos metamorphosis. Mert ha a szeminárium célja a metamorphosis és fejlődés, akkor az ideális klerikus az, aki ideálisan fejlődik, vagyis akinek metamorphosisa nem más, mint a papi eszménybe, az Úr Jézusba való lassú, következetes „incarnatio”, „transsubstantiatio”. („Öltsétek magatokra Krisztust.” Szent Pál.)

Ez a válasz a fölvetett kérdésre.

A következő kifejtésben tekintjük először ennek a papi eszménynek egyes gyakorlati jelentőségű alkotó elemeit, másodsor a fejlődési stílust, amelyből a klerikusi erények kialakulása következik, s ezekből összeállítjuk az ideális klerikus lelki alkatát, végül harmadszor mindezt összefoglalva, egységes szemlélettel törekszünk meglátni az ideális kispap lelki arcát.

Az apostoli egyéniség összetevői: I. Apostoli szív. II. Apostoli gondolkodásmód. III. Apostoli tudás. IV. Apostoli magatartás.

Eszközök kispapok számára ezek elsajátításához: I.-höz: Tökéletes önátadás. II.-höz: Leszűrt, gyakorlati, könnyen kéznél levő elvek. III.-höz: Tanulmányok apostoli szellemmel való végzése. IV.-hez: Jól beidegzett gyakorlatok. Ezekből megítélhetjük, hogy milyen pappá lesz valaki, vagyis hogy ideális klerikus-e.

I. Az apostoli szív.

Szívünk a mi végső motorunk. Végső forrása minden élettevékenységünknek nemcsak testi, hanem lelki értelemben is. Ez a „lelki szív” rányomja bélyegét egész valónkra.

Az apostol szívének jellegzetessége a zelus, állandó lobogás. „Ignis nunquam dicit: sufficit.” Ez különbözteti meg az apostolt a nyárspolgártól. A nyárspolgár megelégedett. Az apostol jelszava: ad maiora. A nyárspolgár lételeme a kiegyensúlyozott szürkeség. Az apostol nem találja helyét, ha minden csendes, küzdelem és kereszt nélkül. A nyárspolgár mindent magához szab, az apostol magát szabja a célhoz, föláldozza magát. Jézus apostolában ez a folytonos lobogás két forrásból táplálkozik: Isten-szeretetből és felebaráti szeretetből.

A fejlődő kispapi szívnek legfontosabb tényezője a *gyermekdedség*. Az apostolnak is a betlehemi bölcsönél kell kezdenie fejlődését éppúgy, mint az Úr Jézusnak. A gyermekdedség fejlettsége a szeretetteljes bizalom. Gyökere pedig a teljes jóakarat.

Ez teszi a papnövendéket igazán papnövendékké. Ez a leendő pap életszentségének és apostoli buzgóságának kulcsa.

A gyermekded lelkületből következik: tekintélytisztelet, engedelmesség, őszinteség a lelkivezetővel szemben, szolgálatkészség.

II. Apostoli gondolkodásmód.

Nem más ez, mint az apostoli szívnek gyakorlati megnyilvánulása. E szempontból is mekkora a rétegeződés még az apostolok között is. Az egyik, mint az újszövetség Ábrahámja, tele van bizalommal az Úr iránt, ez lendíti, kívágja minden nehézségből, terveket vetít a szeme elé s nem engedi soha elfáradni. A másik többet van az Úr Jézussal az Olajfák hegyén. Átéli vele az apostol legnagyobb keresztjét, amit ez a szó fejez ki: „Hiábal” Érzí, hogy nagy engesztelő szerepe van s ezt szívesen is vállalja.

Azután a szociális kérdés. Az apostol nem járhat bekötött szemmel a világban. S ha Jézus szemével néz körül, akkor látja az igazi szociális kérdést. Különben vak marad, ki az egészben a külső akciózásnál nem lát többet!

Azután az egész világnézet, melyben legfontosabb az értékek rendje, hierarchiája. Apostol, akinek nincsen kidolgozott, kiimádkozott és állandó önmegetadással tartott értékskálája, előbb-utóbb tapasztalja, hogy a test és a vér szempontjai szerint ítél meg mindent, vagyis nincsen apostoli világnézete.

Az ideális klerikus tehát igyekszik magában kialakítani az apostoli elvek világát. Hogy csak az apostoli érték legyen előtte érték s csak az apostoli veszteség legyen számára fájdalom. Hogy csak az apostoli problémák töltsék be a szívét s egyenesen hűtlenségnek tartsa érdeklődni olyan dolgok iránt, mik semmiféle kapcsolatban sincsenek a lelkek üdvösségével.

III. Az apostoli tudás.

Mínthogy a szeminárium tanulmányi kerete pontosan körül van írva, az ideális klerikusnak nem kell mást tennie, mint alkalmazkodnia ehhez. Néhány dolgot azonban megjegyezhetünk.

A szemináriumi tanulmányok világnézeti tanulmányok. Ezért nem szabad pusztán vizsgái alapokon végezni velük. Nagyon helytelenül végzi tanulmányait az a kispap, aki a tantárgyakat megtanulja, de kevés lelki odaadással s a szemináriumából kijöve nincsen átütőbb hite, mint amit a szülői házban szerzett.

A tanuló klerikus példaképül választhatná Aquinói Szent Tamást, aki imádkozva és bőjtölve fogott a nehezebb kérdések megoldásához.

Az a klerikus, aki pl. az egész bölcsélettanulmányából csak annyit jegyez meg az élet számára, hogy labilis az egész, sok a nehézség, kevés a solutio, olyan rosszul végezte, hogy sokkal jobb lenne számára, ha egyáltalán el sem végezte volna. A tanulmányokban végzett félmunka többet árt a meggyőződésnek, mint amennyit használ. Mert a felületes gondolkodás inkább csak a nehézségeket veszi észre, viszont annyira már nem merül el, hogy ezeknek megoldását is fölfedezné ön-maga számára is.

Az ideális klerikus úgy tanul, hogy komoly, meggyőződéses apostolként kerüljön ki a szemináriumából, olyan tudással, amelyet gyón-

tatószerében, iskolában, szószéken kamatoztatni tud a lelkek számára. Ami nem ilyen tudás, az holt tőke az apostolban. Az nem apostoli tudás. Megérti: non scholae, sed vitae discimus. Professzori módra nagyra méretezett tudással, amit azonban nem sikerült kapcsolatba hozni az étellel, nem lehet apostolkodni. Erre is áll Szent Ignác megjegyzése: nem a sok tudás számít, hanem a dolgok mély és belső ízlelése.

IV. Apostoli magatartás.

E részben az apostoli léleknek azon összetevőit említjük, melyek főképpen a kifelé való viselkedést szabályozzák.

Józan okosság. Ez a cselekvő magatartás lelke.

Rugalmas készség. Makacs emberek a legkevélyebbek, legész-szerűtlenebbek s a legalakíthatatlanabbak.

Fejlett akarat.

Kellő testkultúra. A test eszköz, de lehet akadály is az apostoli működésben. Főleg világi papnál. Fontos az edzett, erős test.

*

Ha egy pillantással akarnánk átfogni az ideális klerikus lelki alkatát, akkor az alapformáját ebben adhatjuk meg: „egészséges ember”. Egészséges a magatartása, egészségesek az elvei, egészséges az Istenhez s felebarátjaihoz való viszonya. Egészséges ember: olyan ember, akiben az aszkétikus életnek az alapvonalát az ismert elv határozza meg: Gratia non destruit naturam, sed perficit eam. Valósággal árad róla a természetes jóság, készség, udvariasság, szeretet, amik azonban nála a természetfölötti életnek működési formái. Violenta non durat. Az olyan aszkézis, mely nem a természetes képességek felfokozását tűzi ki célul, hanem egyéni elgondolások megvalósítását, az nem lesz hosszúéletű s nem is teszi képessé az alanyt nagyobb fokú teljesítményekre, mint amikre képes volt aszkétikus élet nélkül.

Ez természetesen már nagyrészt a lelkivezetőn múlik. Az ő képességeire van bízva, hogy az ideális klerikust a megfelelő kegyelmi vágányra állítsa be. Ezért az ideális klerikus lelki alkatán lényegesen ott lesz a lelkivezető formáló keze nyoma.

Természetesen a papnevelés végső értelmében a kegyelem műve, a kegyelem azonban itt is éppen úgy, mint mindenütt másutt, eszközök által akar dolgozni. Éppen ezért a kegyelem rendes működését véve tekintetbe, valamint azt a sok elrejtett gátlást, melyek a teljes lelki kifejlődést akadályozzák, azt kell tartanunk, hogy ideális klerikusi fejlődést ideális lelkivezető nélkül nem képzelhetünk el. S ebből megérthetjük a correlatiót is, mely az ideális klerikus és az ideális lelkivezető között van. Az ideális klerikusi fejlődés nem egy magától érthető valami, hanem az ideális lelkivezető műhelytitka. Csak akkor fog erőteljesen megindulni és jó irányba haladni ez a fejlődés, ha a kegyelemmel teljesen harmonizáló lelkivezető fölismeri a fejlődés útját, amit a kegyelem jelölt ki számára s fölismeri azokat a lelki rúgókat, amelyekkel az egész embert fejlődésbe lehet hozni.

S itt, befejezésül be kell vallanunk, hogy a fölvetett problémának csak a könnyebbik részére feleltünk. Milyen az ideális klerikus?

De lehetne ezt a kérdést egy másik s a papnevelés szempontjából sokkal fontosabb oldalról is megfogni: hogyan lehet egy kispapot ilyen ideális klerikussá fejleszteni? Mik azok a tényezők és folyamatok, amelyekkel valakinek a lelkében kialakul az ideális klerikusnak fönt vázolt képe?

Záró gondolatul: Ha Magyarország minden szemináriumából minden ötödéves kifejlett apostolként lépne ki az életbe, csodás élet pezsdülne a magyar ugaron. S hogy nem így van, vajjon nem oka-e ennek nagyrészen az, hogy bár jóakarat van bennünk, de — nem tudunk papot nevelni? S ha fontosnak tartanánk azt, hogy apostolok nevelkedjenek a szemináriumokban, vajjon nem mondunk-e magunknak ellent, ha egyáltalán nem foglalkozunk azzal, hogy gondoskodjunk papok nevelőinek képeztetéséről?

„Emitte Spiritum tuum et creabuntur et renovabis faciem terrae.”

P. J.

Nem lettem kommunista.

Szeptember 19. Péntek.

A mai napon tudtam időt szakítani arra, hogy reflektáljak a mult rekollekció utasítására: vigyázzak arra, hogy a szociális dolgokkal való foglalkozás ki ne billentsen egyensúlyomból s így esetleg megghiúsuljon kifejlődésem. Foglalkozgattam, nézegettem e problémát, de mélyebb gyökerét nem fedeztem fel magamban.

Fáj látni a nyomort, s még jobban fáj az, hogy az alföldi magyar-nak e testi-lelki elesettsége mennyi hanyagságnak és nemtörődömségnek vagy félreismerésnek az eredője. Nagyon sokszor mélyen megrendített egy-egy olyan élmény, melyből napnál világosabban kiviláglik, hogy akik az állami pénzeszsák mellé kerültek, igyekeztek magukat jól, túlon-túl jól ellátni s azzal nem törődtek s talán még ma sem törődnek, hogy a paraszt az orrával is túrja a földet azért, hogy e pénzeszsákban legyen elég. Nagyon sok keserű élményt átéltem, amikor azt a szinte ázsiai állapotot láttam, mely a magyar Alföldön van az ország többi részeihez képest. Fájt látni azt, hogy a magyar paraszttal ezer éven keresztül a jó Istenen kívül kevesen törődtek abban az értelemben, hogy fölemeljék.

De ez élmények nem hatottak rám annyira nyugtalanító jelleggel, hogy nem éreztem volna magam alatt a talajt biztosnak. Talán erős a kifejezés, de nem tettek egy csöppet sem kommunistává és azt hiszem, nem is tesznek soha. Ehhez nincs bennem elég szangvinizmus, nehezen szoktam kijönni a sodromból.

Soha nem felejtettem el azt, hogy a jó Isten mégis csak gondját viseli a szegény embereknek, meg az idő is halad lassan. De hát a nagy fordulatok az emberiség életében sohasem jönnek máról-holnapra, ahhoz nemzedékek kellenek. Valamivel már előbb vagyunk szociális téren, mint néhány évtizeddel ezelőtt voltunk, s elvégre ez is jobb a semminél. A jó Isten bizonyára ad majd nagy magyar embe-

reket, mint ahogy mindig adott, akik ezt a szociális átszerelést meggyorsítják.

Elsősorban jó papok kellenek a szegény magyar népnek. Ők sokat tudnak rajtuk segíteni minden téren. De legelsősorban azzal, hogy kézenfogják és megmutatják neki atyáik hagyománya alapján azt, hogy legnagyobb bajuk a vallás elhanyagolása. Ha ezt megértik, megértik azt is, hogy két év óta miért vészett el annyi munka, fáradtság, miért borította el olyan különleges Isten-csapásként az Alföldet a víz, s miért néznek most is annyian kilátástalanul elébe a hosszú télnek. S ha lesznek ilyen papok, akkor a horog- és kaszás és mindenféle elferdített kereszt el fog tűnni a falusi házak faláról, ha ugyan nem jönnek később ezek a papok.

Mindig azt kértem a jó Istentől, hogy a szegény magyar népnek egészen megfelelő apostola tudjak lenni. Az ő papjuk akarok lenni egészen és hiszem, hogy nem járok rossz úton ennek elérésében.

Nem hiszem, hogy aki az isteni Gondviselés tudatának szilárd talaján áll, azt bármiféle emberi, embertől származó visszasságnak látása megingatná e hitében, vagy egyensúlyát elvesztené.

Mindezekben gondoltam feleletet adni a fölvetett problémára. Szeptember 20. Szombat.

A tegnapiakhoz annyit akarok még hozzáfűzni, hogy láttam már olyan embert, akit az ilyen dolgok végletszerűvé, sőt exaltálttá tettek. Ezekre nézve az a gondolatom, hogy ők nem objektív emberek és ezért nagyon kisarkosítják a dolgokat, s épp egyoldalúságuk folytán szociális munkájuk nem teljesértékű vagy egyenesen lázítás.

Ilyen soha nem akarok lenni.

Kispapi tábor Érden.

Ilyen is volt. Hála Istennek. Hogy is történt? Ezt próbáljuk elmesélni.

Kelenföld. Heten együtt kispapok feketén, kéken és cserkészesen. Máris kispapi találkozó. Az életben először találkoznak, de az egri kispap már kapcsolatot talált a kolozsvári székellyel.

Vonatindulásnál valaki alig észrevehetően keresztet rajzol maga elé. Milyen stílusosan: hisz minden ténykedésünk a kereszt jegyében indul és folyik le. A kispapi tábor most kezdődött el: ezzel a keresztvetéssel. Bennünket, jövő magyar papnemzedéket akar összekovácsolni. Hogy sikerült-e? „Uram, ki szívekbe látsz, Te tudod legjobban.”

Érd. Kékinges titkárok, Gubacs Béla fogadnak magyaros, testvéri szeretettel. Érdig megsokasodtunk. A vonat végéről feltűnik a vezér, P. Kerkai egy nagy csapattal. Örömmel összeismerkedünk.

Csomagokat az autóba, amely most valóban „mozgalmi”. Az „esőrelátók” ernyővégei döfködik az autóablakot. „Döfi”-t játszanak. Mi pedig nekivágunk a jó háromnegyedórás útnak: a Népfőiskolára.

Mi képviseljük most a haladó Egyházat. A falubeli öregek, gyerekek és kacsák ugyan hozzászórtak már ehhez a papjáráshoz, de most

mégis csodálkoztak, mert ilyen tarkaszínű papi karavánt még nem láttak. És ilyen sokat együtt! Mert bizony Magyarország 14 szemináriuma képviseltette magát Szombathelytől Hajdudorogig és Esztergamtól Kolozsvárig.

Homályban kapaszkodtunk föl a régi Szapáry-kastélyhoz, hol már vártak ránk a korábban érkezettek. Régi, hárshegyi és túrázó ismerősök örültek meg egymásnak: de ez az öröm már kimélyültebb, mert az összeköttetésnek lelki alapja van és az ismeretség vinculum caritatis-át Krisztus pecsételte meg. — Meglátszott ez már a vacsoránál, hol a hangulat hamar feloldódván, a központi titkár urak győzték hordani a repeta-tálakat, de az Egyház jövő reménysége sem maradt tétlen a kiszolgálásnál. Ha P. Kerkai tudott vizet hozni...

A népfőiskolai élet többi vonalán is átvette a szolgálatot a kispapi arcvonal. Az udvar harangját egyik szeminárium csengetője vette gondozásba; de a sekrestyében, a harmóniumnál, az énekvezetésben, az esti tábortúznél is kiki maga mesterségét gyakorolta.

Esti rekreációban a hegyoldalon a cigaretták szentjánosbogaraiknak gazdái szívják tüdőre az erős levegőt és kelnek harcra a szünyogok hadával. Hja, ahonnét nem messze a kék Duna hömpölyög... Messze a lakihegyi adó piros jelzőlámpái virrasztanak a magyar nép éjtszakája fölött, mint itt a dóroszlopos homlokzat előtt jövőbe néző, égőszemű, magyar kispapok. Akik azért jöttek ide, hogy megtanulják szeretni még jobban ezt a magyar népet, hogy aztán megmenthessék. De ne vágjunk elébe az esti pontok anyagának, melyet P. Kerkai ad a nagy előadóteremben.

1. Kik vagyunk? — Magyar kispapok, Krisztus rendjének várományosai, a magyar jövőendő reménysége, a magyar nép mentői, akik áldozni tudjuk érte, ha kell, életünket.

2. Hol vagyunk? — Abban a kastélyban, melynek pincéjében vasraverve pihente a napközben húzott véres igának fáradalmát török fogságban a kastély ura, Szapáry gróf. — Ezekben a helyiségekben éltek Istennek tetsző tiszta életet és vezekeltek keményen vizitációs nővérek és jezsuita noviciusok. — A kastély mellett a Duna felé néző domboldalon van Bogner Mária vizitációs nővér sírja tele virággal és koszorúval, emléke pedig tele csodával.

Hősök és szentek és kupecnek készülő magyar legények mind e falak között.

3. Miért vagyunk itt? — Hogy megismerjük és megszeressük a KALOT-ot és rajta keresztül a magyar nép szeretetét tegyük magunkévá. Lássunk igazságokat, ítéljünk és majd cselekedjünk.

A pontok után fordul a nézőtér: az előlből hátul lesz: szétnyílik a fehér ajtó és esti hálaadásra borulunk le az élő Jézus Krisztus, Isten előtt, aki úgy szerette a népet és bennünket is, és aki egy földél alatt lakik itt is velünk: itt, ahol valaha apácák és szerzetesnővendékek, grófok és kérgestenyerű parasztlegények vezekeltek és izzadtak, hogy Isten előtt tökéletessé formálják lelküket, szívüket, hogy segíthesse nek és menthesse nek.

Hivatások kovácsolódnak a kegyelem tűzében: Magyarország 14 szemináriuma kispapjainak lelkében megvalósult az „Ut unum sint”.

Az éjtszaka álmunk felett a „Vinculum caritatis” virraszt, aki egyben Symbolum unitatis lett számunkra.

A reggeli elmélkedésnél, mikor alattunk ködfelhő, fölöttünk tiszta ég és a látóhatáron a nap korongja látszott, mintha minden a kispapi lélek felhők feletti tisztaságát és derűjét akarta volna jelképezni.

A szentmisében Krisztus 56 atlétája borult le és fogadta magához az élet Királyát. Egyek voltak a „kenyérszegésben” is, mint a keresztény ősök.

Egész nap folyt a munka majdnem szünet nélkül: egymásután fogadjuk be az előadások igazságmagvait. Nagy áttekintést kaptunk a mozgalomról; korszerű és időszerű-e, az Egyház és a magyarság szolgálatában áll-e? Hallottunk a magyar nép problémáiról és a megoldás módzatairól: a Magyar Szociális Népmozgalomról és Hivatásrendiségről: a magyar népi táncról mint művészetről: a „szegények ügyvédje” (ahogy a nép elnevezte) beszélt a nép földproblémáiról: végül megismerkedtünk a népi mozgalom sajtójával és apostolaivá is szegődtünk.

Mindezeket olyan emberektől hallottuk, akik életüket teljesen rádobták a mozgalom szolgálatára, otthagyva biztos megélhetést a bizonytalanért és kecsegtető ajánlatokat a sivár valóságért. Akik a nagy ügyért élni-halni tudnak.

A napi munkáiram talán a jövő papi munka ütemét akarta érzéltetni: hogy amit egész nap tanultunk, amennyit dolgoztunk, figyeltünk, izzadtunk a magyar népért, lelkének megmentéséért, azt folytassuk majd úgy, egyszer... ha „valahol Magyarországon” a püspökök fejünkre teszik kezüket és vesszük a Szentlelket, Akinek tüze a lélek mélyébe égeti a character sacerdotalist.

Egyek voltunk a munkában és egyek voltunk utána az esti tábor-tűz vidámságában. Ahogy csak testvérek lehetnek.

Másnap Szent István kiteljesedő birodalmának ünnepi hódolatába kapcsolódtunk és együtt kértük a körmenetben az Őristent a bukovinai székelyekkel, a Felvidék, Erdély és a Délvidék népével, hogy tartsa meg nekünk szép Magyarországot. Részünkről az a kívánság is hozzájárult, hogy mint felszentelt szolgáló dolgozhassunk is érte!

Az érdi tábor is egy alkalom volt arra, hogy megvalósítsuk az Őr Jézus pozitív parancsát testvéreinkkel szemben: „Új parancsot adok nektek, hogy szeressétek egymást, amint én szerettelek titeket, hogy ti is úgy szeressétek egymást.” (Ján. 13, 34.)

A kegyelem nem szűnik meg bennünket a szeretet egységére indítani, és mi, magyar kispapok, mint Szent Pál a szeretetnek, hiszünk a kegyelemnek. Hisz a kegyelem is szeretet, az Isten szeretete.

Nagy Tibor papnöv.

Szemináriumi beszámolók a kispapság önképzési és apostoli munkásságáról.

„Becsületügy számunkra, hogy búvárkodni és tollat forgatni is tudjunk és szeressünk, mert ha tudományos téren a magyar papság nem fog lépést tartani a világiakkal vagy ellenfeleivel, toborzó és szervező munkánk alaptalan és tartalmatlan lesz, s a katolikus élet elpaganizálódása fog bekövetkezni, ami egyértelmű a súlytalansággal és semmibevétellel.” Dr. Glattfelder Gyula csanádi püspök úr e szavaival indult útnak a „Centralista” legutóbbi évfolyama. E gondolatok adják meg a jelen vizsgálódás súlyát is. A szemináriumi beszámolók tehát nagyon fontos írások, még ha egyszerű köntösben jelennek is meg, hiszen a magyar Egyház jövőjének ígéreteit lehet kiolvasni belőlük. Milyen gondolatok tudnak programot adni a mai fiatal klérusnak? Mekkora az önképzési lendülete? Milyen a gyakorlati irányulása? Kegyelmissége? Összetartása? Kérdések ezek, melyeknek válaszai a magyar Egyház jövőjének proféciái. Kíváncsiak vagyunk tehát a ma kispapjának lelki arcára. Nézzük, hogyan rajzolódik ez elénk írásaikból?

Esztergom. „A Szent Istvánról nevezett esztergomi ősrégi Papnevelő Intézet Magyar Egyházirodalmi Iskolájának 1940—41. évi munkássága.” (Esztergom, 1941. 52 lap, kézirat gyanánt, 13-as oktáv.) Az esztergomi kispapság egész munkáját az elmúlt tanévben egyetlen vezérgondolat, a propaganda elmélete és gyakorlata köré fonta. E központi témát a nagy magyar gondolatok jegyében dolgozták föl: az örök igazságoknak a magyar város, falu és tanyavilág különleges viszonyaihoz mért legcélravezetőbb propagandája. A füzet az Iskola beszámolója után erről közöl 5 igen alapos dolgozatot. Józan Miklós V. é. dolgozata: „A propaganda lélektani alapjai”, alaposságával, komolyságával, önálló gondolataival, szinte már szakirodalmi értéket képvisel. Az Iskolát a tanári kar részéről dr. Városi István teológiai tanár, a növendékek részéről pedig Sulyok László V. é. vezette. 53 taggal működtek, 16 gyűlést tartottak.

Budapesti Központi Papnevelő Intézet. „Centralista.” IV. évf. Szerkeszti és kiadja a Budapesti Növendékpapság Magyar Egyházirodalmi Iskolája. Megjelenik évenként kétszer, számonként 40 lap terjedelemben. 10-es oktáv nagyság. (Évi előfizetési díj: 2.— P.) A lap beszámol a szemináriumi élet minden irányáról. A közlemények között szerepelnek aszkétikus írások, versek, „Hírek a szemináriumból”, „In vinea Domini”, „Változások a munkakörben és címben”, Centralisták könyveinek ismertetései. Igen ízes a szemináriumi beszámoló: „Itthonról”. A cikkírók között a szeminárium régi növendékei is szerepelnek irodalmi és lelkipásztori témákkal. Az egészből a Központi Szeminárium multjának és tradícióinak erőteljes szellemét érezzük ki. A lap kiállítása igen ízléses, összeállítása komoly szerkesztői munkának gyümölcse. A Magyar Iskola gyűléseit hetenként tartotta. Kiadványok: Faber: Mindent Jézusért, együttes munkával szerkesztették a „Centralisták”; hat nyelven ismertették Tóth Tihamér életét és műveit. Egyéb munkák: Angol nyelvtanfolyamot rendeztek, szegény-akcióban vettek

részt, gondozták a tulajdonukba jutott Tóth Tihamér-hagyatékot: 20 nyelvterület 42 kiadvállalatával tartottak fenn kapcsolatot. Január 6-án nagy fénnel rendezték meg, nyilvánosság bevonásával a Keleti Napot. (V. ö. Magyar Katolikus Diákszövetség értesítője, 1940—41. 8. lap.)

P á z m á n e u m. „Pazmanita tudósító az 1939—40. évről.” XIV. évfolyam. Szerkesztette: dr. Gianone Egon. (Vác, 1941. 48 lap, 13-as oktáv, kézirat gyanánt.) A lap egyrészt az intézet életéről kíván képet nyújtani, másrészt a kintiekkel való kapcsolatot ápolni. Az utóbbi célt a volt pázmániták névsora, néhány hír a kintiekről, a beküldött adományok feltüntetése, a „Halottaink” és a „Könyvismertetés” rovatok szolgálják. A lap cikkeit két nekrológ kivételével az intézet tényleges tagjai írták. A közölt nekrológok igazi papi írások, melyek az elhunytak (gr. Mailáth Gusztáv Károly püspök, Pál Mátyás kaloccai kanonok és Prónai Rezső kassai prelátnak) papi lelkének sok szépségét tárják föl. A kispapság önképzési tevékenysége során főképpen a liturgikus mozgalmat és a magyar agrár-kérdést tanulmányozta. A Magyar Iskola élén, a füzetben ismertetett tanévben, Körmendy Béla elnök (V. é., mérki) állott. A lap nyomdai kiállítása ízléses.

K a l o c s a. „Üzenet életünkből. Jelentés a kaloccai növendékpapság Szent Ágoston Egyletének 1940—41. évi működéséről és a nagyszeminárium életéről.” (Kalocsa, 1941. 38 lap, 10-es oktávnál valamivel nagyobb formában, kézirat gyanánt.) Az Egyletnek 20 rendes tagja volt, 16 gyűlést tartottak. Igazgató: dr. Belon Gellért teológiai tanár, elnök: Müller Antal IV. é. A füzet a névsorok, beszámolók és jelentéseken kívül több cikkben foglalkozik a visszatért Délvidékkel. Sok kedves apróságot tartalmaz a „Nagyszeminárium kis hírei” c. rovat. A papnövendékek tevékenyen kapcsolódtak be a városi leventekiképzésbe, amennyiben mindannyian egy-egy leventeszakasz lelki gondozását vállalták. Cserkészmunkájuk során első segélyben részesítették egy fölborult katonai gépkocsinak legénységét, ami oly példás ügyességgel és szeretettel történt, hogy a katonai parancsnok köszönő levélben ezt a „polgári társadalom minden rétege elé” példaképpül állította. A februári árvíz alkalmából 11 napon keresztül kora reggeltől késő estig dolgoztak. A menekültek ellátása és gondozása volt a feladatuk. — A beszámoló formája, címlapja, belső kiállítása igen ízléses. A szeminárium életéről szóló rovatokat ügyes felvételek teszik változatosakká.

E g e r. „Az egri papnövendékek Egyházirodalmi és Egyházművészeti Társulatának beszámolója munkásságáról és a szemináriumi életéről. 1939—40.” (Eger, 1940. 67 lap, 13-as oktáv, kézirat gyanánt.) A füzetet Kriston Endre segédpüspök, nagyprépost, a Társulat 1898—99. évi elnökének a papnövendékekhez írt levele nyitja meg a népies irányú ápolásáról. A tagok száma az ismertetett munkaévben 70 volt. A munkát missziós, szociális, pasztorációs, történelmi és egyházművészeti szakosztályok keretén belül végezték. 23 gyűlést tartottak. Vezetőtanár: dr. Kiss István prefektus, elnök: Gombos Mátyás V. é. A Társulat érdeklődését az erős gyakorlatiság jellemzi. Mint érdekes kezdeményezést említjük meg a faluvezetők ankétját, melyen a teológusok

gusok, a jegyzőtanfolyam hallgatói és a tanítójelöltek találkoztak. A Társulat munkáját erősen jellemzi az öntevékenység is, amint ez a Társulat leköszölt 105 éves történetéből is lépten-nyomon kitűnik. A beszámoló három részből áll. I. Társulati élet: névsorok, jelentések, szakosztályi beszámolók, a Társulat története stb. II. Szemináriumi élet: a papnevelő története, hírek, cserkészlet, szónoki iskola munkája stb. III. Munkálatainkból: három dolgozat. Az 1940—41. tanévben a Társulat működése hasonló vonalvezetésben folyt, azzal a különbséggel, hogy a munka tetemes részét az egyes szakosztályok önállóan bonyolították le. Ez évről kiadvány nem jelent meg.

G y ő r. A győri hittudományi hallgatók Szent Imre Egyesülete. Munkálkodásuk középpontjában a magyar nép szociális kérdései állottak. Foglalkoztak a magyar szociális mozgalmak multjával és jelenével, úgyszintén a szociális kérdés elviségével. Gyakorlati téren főleg a missziós szakosztály fejtett ki értékes működést, aminek eredményeként tetemes összeggel tudták segíteni a missziókat. Az Egyesület nyomtatott beszámolót nem adott ki.

K o l o z s v á r. „Egyház és Élet. A gyulafehérvári Hittudományi Főiskola kiadványsorozatának 1. száma az 1939—40. iskolai évből.” (Kolozsvár, 1940. 13-as quart.) A már külső megjelenésében is impozáns kiadvány a papnövendékek iskolai tanulmányait akarja a világias számára gyümölcsöztetni. Témái ízig-vérig gyakorlatiak, a kidolgozás mindenütt komoly és mély. E lappal, melyet külalakja, témái miatt leginkább a Magyar Kultúrához hasonlíthatnánk, Erdély katolikus társadalmának világnézeti gondozását vállalta magára. A próbálkozás eredeti, kétségtelenül rendkívül gyakorlati, mely a kispapságot a lehető legnagyobb teljesítmények meghozására sarkalta. A várokozás be is vált, amennyiben a lap egyáltalán nem viseli magán a tudományos próbálkozások jellegét, ami természetesen a szerkesztő, dr. Erőss Alfréd, akkori spirituális, hatalmas irányító munkájára is enged következtetni. Témák: Elitképzés, Szociális élet: A Rerum Novarum fél-százados ünnepe, Lépjünk kapcsolatba a tanítósággal, Történeti élet: Hogy marad meg szülőfalum ősi hitében? Irodalmi élet: Finn népmesék, Mátyás-irodalmunk margójára. Példatár. Lelki élet: Szociális lelkű papot követelnek az idők, Nagy Mózes Háromszék Pázmánya. Bibliái mozgalom: Szentírás-olvasás és terjesztés, Szentírás a nép asztalán. Külföldi biblia-mozgalom: 4 fontosabb mozgalom ismertetése. Élet és gyakorlat: A munkások lelki pasztorációja. Oltárpépítés, Ének és zene a pasztorációban. Kilátótorony: Népek a történelemben. A háborúban ítéle a népek sorsa felett Isten? A külföldi sajtó Majláth püspök haláláról. Hitoktatói megbeszélések. — Kár, hogy az újonnan indult kolozsvári főiskola, bizonyára a kezdés nehézségei miatt, a vállalkozás folytatásától elállott s folyóirat helyett évkönyv kiadását vette tervbe. A Főiskola a kolozsvári új otthonában az egyházi irodalommal és ennek keretében főleg az igehirdetéssel foglalkozott.

N a g y v á r a d. A papnövendékek önképző tevékenységüket a Mária Kongregáció keretén belül fejtették ki. Prézis az elmúlt tanévben: dr. Hosszú László prefektus, elnök: Csaba Lajos VI. é. 22 gyűlést tartottak. A közös munka főirányai: 1. Mária-tisztelet el-

mélyítése. 2. Külföldi missziók ismertetése és támogatása. 3. Szociális magyar papi hivatástudat gondozása. 4. Szociális munka. Elméleti és gyakorlati téren (szegénylátogatás). Beszámolót nem adtak ki.

P é c s . „Semináriumi élet. A pécsi papnövendékek Szent Pál Társulatának Értesítője.” (Pécs, 1940. 35 lap, 10-es oktáv, kézirat gyanánt.) A Társulat munkája az Egyház és Haza kettős pillérén alapult. A beszámoló a különféle tagok névsorainak közlése után „Köszöntünk, Erdély” címmel a kispapság érzéseit tolmácsolja megkapó mélységgel a visszatért Erdéllyel szemben. Azután főjegyzői beszámoló következik. Rendes tagok száma: 46. Igazgató: dr. Grund Béla teológiai tanár, elnök: Sudár Imre V. é. 21 gyűlést tartottak. Témaválasztásban az előadók a legnagyobb szabadsággal rendelkeztek. A füzet ezután dolgozatokat közöl. Papi egység szempontjából figyelemreméltó Elm György V. é. beszámolója az 1940. augusztusi érdi papi nagytáborról. Beszámolók és a szeminárium hírek zárják be a füzetet.

R o z s n y ó . A papnövendékek az Aquinói Szent Tamás Körben kis létszámuk (20) ellenére is színvonalas munkásságot fejtettek ki. Gyakorlatiasság végett minden gyűlésen szerepelt egy népies jellegű szentbeszéd a gyűlés témájával kapcsolatban. Gyűléseiken főleg a szociális kérdéssel, a missziókkal és a magyar papi hivatással foglalkoztak. Résztvettek az egyházmegye úniós és missziós ügyeinek intézésében is. 17 gyűlést tartottak. Nyomtatott beszámolót a Kör nem adott ki. A Kör élén dr. Szvejkovszky János vicerektor állott.

S z a t m á r . A papnövendékek Szent Alajos pártfogása alatt álló Mária Kongregáció keretén belül fejtették ki működésüket. A munka irányát a Szeminárium jellegéhez kellett alkalmazni: a szatmári Szemináriumban csak a filozófiai és retorikai tárgyakat hallgató évfolyamok vannak: I. és II. évesek. Míg a teológiával foglalkozó III—VI. évfolyamok Nagyváradra kerültek. Ennek megfelelően a Mária Kongregáció célkitűzése a Mária-tisztelet ápolásán kívül főképen a szónoki képzés és a stílus fejlesztése volt. 12 gyűlést tartottak. Együtt működtek az egyházmegye főllesztelt papságával is, amennyiben május 14-én a Szatmáregyházmegyes Papok Máriakongregációjának keretében „Keleti Napot” rendeztek. Nyomtatott beszámolót nem adtak ki.

S z e g e d . „A szegedi Nagyszeminárium papnövendékeinek önképző és apostoli tevékenysége. 1940—41. tanévben.” (Szeged, 1941. 39 lap, 10-es oktáv, kézirat gyanánt.) A növendékek önképző tevékenységüket a Szent Gellért Akadémia keretében fejtették ki. Tagok száma: 30. Gyűlések: 26. Munkakörük és központi témáik: Hitbuzgalmi: Akció Katolika és a kereszténység lényege; missziós: keleti vallások ismertetése; szociális: beszámolók a nyári szociális tanulmányutakról; irodalmi: katolicizmus a legnagyobb írónál. Gyakorlati tevékenység: kegyelmi téren: csütörtök esti 1 órás közös szentságimádások megszervezése, kispapok imaközössége egymásért és főllesztelt testvéreikért, engesztelő szentáldozások beosztása a hét minden napjára, közös imák jó időért, az országért és a magyar hadseregért. Szociális téren: szegénylátogatások a csütörtöki nagy séták alkalmával, valamint karácsonykor 90 szegény család megsegélyezése a papnövendé-

kek gyűjtése alapján. Ide sorozandók még: gárdavezetés minden II—IV. évf. növendék számára és cserkészmunka. Az akadémiai munka élén P. Hunya Dániel S. J. spirituális állott. Munkavezető a papnövendékek részéről: Lakos Endre IV. é. (csanádi). A beszámoló dolgozatokat vagy a szeminárium életéről szóló ismertetéseket nem közöl.

S z é k e s f e h é r v á r. A papnövendékek a „Prohászka Ottokár Egyháziroldalmi Iskola” keretében működtek. 21 gyűlést tartottak. Vezető a tanári kar részéről: dr. Tétény Gyula prefektus. Az elméleti munkában a főhangsúlyt Prohászka műveinek tanulmányozására fordították. Gyakorlati működés: vetítettképes és keskenyfilm előadások kidolgozása és rendezése, különféle egyesületek célkitűzéseit tartva szem előtt. A V. éveseknek kötelező a vetítés elsajátítása. Oly vasárnapokon, mikor nem volt önképzőkör, keskenyfilm vetítése szerepelt. A IV. és V. évesek többször tartottak kultúrelőadásokat a környező falvakban. Az önképzőkör nyomtatott beszámolót nem adott ki.

S z o m b a t h e l y. „Jelentés a szombathelyi papnövendékek Szent Ágoston Egyesületének működéséről. 1939—40. és 1940—41.” (Szombathely, 1941. 40 lap, 13-as oktáv, kézirat gyanánt.) A szombathelyi kispapok a világi apostolneveléssel s ennek legfontosabb kere-teivel, az egyesületekkel (KALOT, KIOE, Szívárdia) foglalkoztak, úgy-szintén földolgozták a világi apostolkodás dogmatikai megalapozását. Tagok száma: 31. Gyűlések száma az elmúlt tanévben: 16. Vezetők: dr. Winkler József tanulmányi felügyelő; a papnövendékek részéről: Bárdosi Jenő V. é. elnök. A füzet a különféle tagok névsorának ismer-tetése után az Egyesület elmúlt kétévi munkájáról számol be, majd a szokásos jelentések következnek. A kiadványt tanulmány zárja be a világiak apostolkodásáról.

V á c. „Beszámoló a váci papnövendékek Pázmány Egyesületé-nek munkásságáról. 1939—1941.” (Vác, 1941. 64 lap, 13-as oktáv, kéz-irat gyanánt.) A kispapság működése a Karitás, missziók és liturgia irányában történt. Tagok száma az elmúlt munkaévben: 69, gyűlé-sek: 17. Igazgató: dr. Rajz Mihály prefektus, elnök: Babicz János V. é. Névsorok és beszámolók után a kiadvány 6 dolgozatot közöl. Ugyes, már témaválasztása miatt is az „Egy falu vallásos népszokásai” című dolgozat, mely Jászládány vallásos népszokásait ismerteti. A közölt írásokat elmélyedés és olvasottság jellemzi.

V e s z p r é m. „Szemináriumunk életéből. A veszprémi Hittudo-mányi Főiskola Pázmány Körének beszámolója az 1940—41. évről.” (Veszprém, 1941. 56 lap, 13-as oktáv, kézirat gyanánt.) Az elmúlt munkaévben a szemináriumi Pázmány Körben rendes tagok száma: 60. Szakosztályok: hitbuzgalmi, missziós, szociális és sajtó; gyűlés: 12; vezetők: dr. Lékai László prefektus, a növendékek részéről: Hegyi János V. é. elnök. Munkásságukkal tanulmányaikat akarták átültetni a gyakorlati életbe. Keretgyűléseket tartottak, melyek előírásos A. C. vagy KALOT gyűlések voltak. A falut a szeminárium jelképezte, melyben a propagandától mindent végigcsináltak, ami csak hozzá-tartozik e gyűlésekhez. Utána megbeszélték tapasztalataikat: mi vált

be, mi nem? E gyűléseken nemcsak a népiességre törekedtek, hanem arra is, hogy a gyűlés témáját a kispapi önképzés szempontjaiból is földolgozzák. A kispapok minden első pénteken Jézus Szíve-akadémiát rendeztek a Szent Szív földíszített oltára előtt. A szónoki készség fejlesztését hathatósan ápolják a szónoki versenyek, melyeken az egyházmegyei papság egy bőkezű mecénása jóvoltából az elmúlt évben 200 P került kiosztásra. Gyakorlati tevékenységként ismerteti a füzet a fölszentelt V. évesek apostoli munkáját. A beszámoló a szokásos névsorokon, jelentéseken és 10 rövidebb dolgozaton kívül még a szeminárium benső életéből kiragadott apróságokat is közöl. A füzetet művészi értékű fametszetek és fényképek teszik ízléssé és változatossá.

Ferencesek. „Magyar Umbria. A Ferences Kapisztrán Rendtartomány ifjúságának évnegyedes folyóirata.” Szerkesztik a gyöngösi teológusok. XV. évfolyam. Megjelenik számonként körülbelül 36 lap terjedelemben, 10-es oktáv formában. A lap a fölnövekvő ferences fiatalság életébe és elsősorban tudományos munkájába ad bepillantást. A ferences lelkület szól hozzánk minden sorából, szinte lenyűgöző erővel árad belőle az erőteljes hivatástudat. A lap túlnyomólag tudományos témák földolgozását tartalmazza, legtöbbjét a komoly tudományos alaposság jellemzi. Témaválasztásban a ferences gondolat uralkodik: skotizmus, ferences szónoklás, a rend szociális és úniós tevékenysége, magyar ferences lélek, a magyar egyházi ének nagy ferences apostola, de bőven szerepelnek e mellett átfogó egyházi és magyar témák is. Egy nagy elhivatottságának tudatában lévő szerzetesi közösség fáradságot nem ismerő önművelési munkájába és szellemébe ad e lap bepillantást.

*

Kispapi egység. Két értékes kispapi megnyilatkozásról kell még beszámolnunk. Az első az Egyházi Lapok f. évi novemberi számában jelent meg a Problémák — hozzászólások rovatban „Testvéri összefogást!” címen, „Szerzetes papnövendék” aláírással. A cikk józan megállapításaival és okos indítványaival a papok és papnövendékek nyári kéthónapos katonai és katonalelkészi kiképzésének tanulságait vonja le az országos papi, főképen kispapi egység szempontjából. Érdekes itt megemlíteni, hogy a szegedi katonai kiképzésen résztvevő papság is élesen megélte a papi egység megteremtésének szükségét, erről rendszeresen tartottak közös megbeszéléseket, melyeken az átfogó magyar papi egység elviségét igyekeztek tisztázni. — Csaknem egyidőben az említett cikk megjelenésével kopogtattak be a kalocsai kispapok körlevelükkel minden világi és szerzetesi papnevelő intézet ajtaján. Ők is az átfogó kispapi egységnek az apostolai. Érdekes, hogy az ő kezdeményezésük is nyáron érlelődött meg, és pedig szintén egy nagyobb papi és kispapi együttes kapcsán: az esztergomi nyári egyetemen. Elgondolásuk: Országos Magyar Egyházirodalmi Iskolában kell összefogni az egyes szemináriumi Egyházirodalmi Iskolákat s ez központilag mozdítaná elő a kispapság átfogó ügyeit: havi értesítő, papi utánpótlás, cserkészlet, levante problémák, közös találkozók, táborok,

túrák, katolikus ifjúsági egyesületekkel való együttműködés. E körlevél tehát a koronát teszi föl a szemináriumi beszámolók során ismertetett kispapi célkitűzésekre.

*

Összefoglalás. 1. Örvendünk kell annak a lázas és sokirányú tevékenységnek, melynek képét e beszámolók adják. Központi problémák a legmodernebbek: liturgia és Katolikus Akció kegyelmi-sége, a magyar nép és a magyar pap klasszikus hivatása. 2. Nagyon tanulságos több szeminárium kiadványában a kispapság gyakorlati működésének és első apostoli szárnypróbálgatásainak ismertetése. 3. Igen jó benyomást tesz az olvasóra, midőn egy-egy szeminárium beszámolójából megismeri a kispapi közösség kegyelmi törekvéseit, kegyelmi összefogásait, liturgikus életét, sajátos ima, áhítat gyakorlatait, vagyis a közösség kegyelmi alkatát is. 4. Külön értékeknek kell tartanunk azokat az évkönyveket, melyek a kispapság munkálkodása mellett belső életét is ismertetik: tanulmányaikat, üdüléseiket, közös problémáikat, életük kisebb-nagyobb eseményeit. Az ilyen írás, főképen ha már külső formájában is sikerült vonzóan összeállítani (illusztrációk, fényképek) igen alkalmas papi hivatások terjesztésére. A központi papi egység egyik feladata lehetne: központilag megszerkeszteni, kiadni és a diákok között terjeszteni ilyen füzetet, mely a papi hivatásra, papnevelésre, hittudományi főiskolára, az egyes szemináriumokra és szerzetekre való tudnivalókat röviden és vonzó formában tárgyalná. (V. ö.: dr. Kiss István: Mi lesz a papi utánpótlással? Egyh. L. 1940 okt.) 5. Valamennyi évkönyv a papi egység jegyében készült: célja összekapcsolni a fölszentelt papokat az Alma Materrel. Egyes szemináriumok ezt a célt teljes öntudattal képviselik, amennyiben a kintieknek egymással való kapcsolatát is el akarják érni a szemináriumon, főleg a szeminárium kegyelmiségén keresztül, ami közös forrása minden, ugyanazon helyen nevelkedett pap kegyelmi alkatának. Ennek a kegyelmi testvériségnek ápolása világosan kezd érvényesülni az ismertetett szemináriumi beszámolókbán. 6. Egészen új a kispapság országos egységének gondolata. Hogy miért van szükség kispapi egységre? „Mert szükség volna valamire, ami már most kifejleszteni bennünk a paptestvériség és összetartás gondolatát” — adják meg a választ a kalocsaiak. Ez a „m á r m o s t” a kispapi egység lényeges megindokolása. Amint a kispapi állapot lényegénél fogva a fölszentelt papi állapot felé irányul, úgy a kispapi egység is legbensőbb mivoltában a fölszentelt papok egysége felé mutat. A kispapi állapot célja: kiteljesedni a fölszentelt papi állapotban, így a kispapi egység lényeges célkitűzése és értelme: az egység tagjait előkészíteni a fölszentelt papi egységre. Ebben a lényeges továbbutaltságban van a kispapi egység döntő jelentősége. Ha a kispapi élet nem jelent lendületet, a fölszentelt pap élete is csak vánszorgás lesz! Így erőteljes papi egység is csak akkor alakulhat ki hazánkban, ha ennek az egységnek csirái életképesen fejlődni kezdenek már a szemináriumi évek alatt, ha a magyar papság már az ifjú fogékonyság idejében megtalálja egymást és magáévá teszi a papi összefogás nagy gondolatát.

A kispapi egység gondolata természetesen jött létre. Komoly

ígéret ez arra, hogy a szervezet kiépítése is ilyen természetes folyamattal történik majd meg. Legelső lépés az egyes kispapi közösségek belső egységét szervezetileg is kifejezésre juttatni, főleg kegyelmi és elvi síkon. Azután meg kell szervezni a szemináriumi kispapság és a szemináriumból kikerültek elvi, de főleg kegyelmi egységét, a közös lelki édesanya, az Alma Mater körül. Erre kell azután fölépülnie az egyházmegye határán átcsapó kispapi szervezkedésnek.

Minden magyar papnak, aki a papi egység létrejöttét áhítja, őszinte szívvel kell kívánnia, hogy a magyar kispapság megtalálja a maga kristályosodási formáját az országos egység felé. E mozgalom a kispapságé! És legyen is az övé! Mert a mozgalom csak akkor értékes, ha élet lüktet benne. Az „actio immanens”-t pedig nem lehet kívülről erőszakolni! A fölszentelt papság itt most csak egyet tehet: fölfigyel a mozgalomra, örömmel veszi tudomásul megindulását és buzgó imával kíséri az első szárnycsapásokat, hogy ez a kezdeményezés is megvalósíthassa saját körében Isten nagy terveit a papi összefogásról.

Perényi

Ezüstmise.

Huszonöt év kegyelme mondatja velem,
Csak a tiéd,
Egészen tiéd mindenem!

Huszonöt év, alig egy röpke pillanat.
Isten örök:
Átadom neki egész magamat.

Huszonöt év, ami jót alatta tettem,
Tied, Uram!
Kegyelmed tette s nem én cselekedtem.

Mi voltam én? Csatorna, kegyelmed útja,
Forrás Te vagy,
Szerelmed örök mélységű kútja.

Szócső voltam, ha nem is messzire hangzó,
A hang tiéd,
Örök Bölcsesség, tőled szállt a szó.

S ha erőtlén kezeknek támasza voltam,
Erő Te vagy,
Hisz magam is csak veled állottam.

Tán könnyet is töröltem síró szemekről?
Kezed adtad
Szöggel átverten a szent keresztről.

Szolga voltam, emberek keresztvivője?
Örök Isten,
Te lettél szolga, testbe öltözve.

Oltárodnál magamért, másokért álltam,
Tiszta Bárány,
Te lettél áldozat holtra váltan:

S onnan árad örökre minden kegyelem,
S forrása vagy
Mindnek, mi lettem, amit tehettem,
Hála, dicsőség neked, Istenem!

Ezüstmisés

Szép papi élet, szép papi halál.

Léh Ferenc emlékére 1898—1940.

Papi lelakiségünket hathatósan emelik az olyan oltártestvéreinkre való emlékezések, akik köztünk éltek, mellőlünk döltek ki s akiknek élete és halála az ideális papi hivatás kifejezője volt.

Ilyennek ismerjük a fiatalon, 42 éves korában elhunyt Léh Ferenc bácskai oltártestvérünk életét és halálát. Az áldozatos lelkű, hős pap típusát alakította ki lelkében. Felemelő és tanulságos életéről e mellett azért is óhajtunk megemlékezni, mert a politikai elszakadás miatt (a jugoszláv éra alatt működött és halt meg) régi társai talán nem is tudják, hogy az általuk annak idején közismert és rajongva szeretett Franz-uk befejezte papi pályafutását, hozzá úgy, hogy paptársai a gyászjelentésen méltán írhatták ki: rövid élete alatt nagyot alkotott.

1898-ban látott napvilágot Szentfűlöpön, amely község igen sok papot és apácát adott az Egyháznak. Ma is élő atyja a Katolikus Népszövetség egykor közismert országos szónoka volt. A gondos atyai- anyai nevelés meglátszott gyermekeiken. Csendesebb bátyjától (ki ma a piaristák ujoncmestere) és a többi testvéreitől csak abban különbözött, hogy nemcsak a tanulásban és minisztrálásban volt első, hanem a métázásban és sárkányeresztésben is. Kalocsai diákéveit is — a jezsuita atyák vezetésében — a vidámság, készség, áldozatosság jellemezték. Nagybácsija már ekkor káplánoskodott: ő is inkább a lelkipásztori életre érzett hivatást. A világháború azonban sok kispapunk kezébe kereszt helyett puskát nyomott. A katonaélet, a háború aztán soknak testi életét, soknak hivatását oltotta ki. Megboldogultunk papi hivatását azonban nem csökkentette, hanem megerősítette a katonaélet, a háború. A katonák között töltött esztendőik alatt érlelődött meg lelkében a szent meggyőződés, hogy csak a kegyelmi élet által lehet a boldog és hős típust magunkban kialakítani. Kegyelem nélkül az élet eldurvul s a hét főbűn útvesztőin elpusztul. A kegyelem sáfára pedig Krisztus szolgálja. Amennyire lehetett, már katonasorban igyekezett a papi hivatásra előkészülni. A galíciai és olasz fronton töltött esztendőik elég alkalmat nyújtottak a fiatal zászlósnak, majd hadnagynak erre. Ilyen előkészület után későbbi papi élete nem is állíthatta olyan áldozatok elé, melyeket mosolyogva meg nem hozott volna.

A háború után sietett a katonaruhát a kalocsai teológusok reverendájával felcserélni.

A kalocsai csendes készületet azonban keresztülhúzta az új országhatár. A Bácskában maradást azért választotta, mert tudta, hogy ezzel a keményebb, nehezebb hivatás jut neki osztályrészül.

A szerémségi Djakovon folytatta és fejezte be a teológiát. Itt ismerkedett meg a szláv lelakiséggel és birkózott meg a szláv nyelvvel. Ígyképen tette magát alkalmassá a bácskai háromnyelvű lelkipásztori élethivatásra.

A bácskai lelkipásztori élet nem olyan egyszerű, síma és dúsan termő, mint a bácskai föld. A gazdag Bácska a lelkipásztori élet lehetőségai sokaságát termi ki, az ösztönösség mocsaras életétől, a hit-

közönyösség szikes, terméketlen világán keresztül az öntudatos és rendszeres vallásélet magasságáig. A jugoszláv éra alatt a szláv praepotentia biztosítása emelte a lelkipásztori élet változatosságát és nehézségét.

Ez a változatosság nyomta rá bélyegét Franzunk papi életére. Vállakozó szelleme és rátermettsége folytán hamar ismerkedett meg Bácska különböző típusú plébániáival. A rövidebb lélekzetű kisegítéseken, állomásokon kívül hosszabb ideig káplánoskodott Bácsón, Bajmokon, Monostoron, Csonoplán, Vajszkán, Szondán: magyar, szláv és német nyelvű községekben. Nemesmiliticsi adminisztratúrája különösen próbára tették bölcsességét, erélyét és szeretetét, hasonlóképp a szabadkai Teréz plébánia vezetése is. De legnehezebb és legáldozatosabb volt utolsó állomása: a protestáns Verbászon megnyílt a német nyelvű tanítóképző. Mint ennek első hittanára, kellett megvetnie a katolikus nevelés alapjait, s kellett a verbászi katolikus élet megújításából kivennie részét. Mindenki tudta, hogy Franzot nem principálisai kérésére helyezték el olyan gyakran (hiszen mindenki fájó szívvel vált meg tőle), hanem szükségből: mindenütt javítania, alapítania, alkotnia kellett.

Papi életének mottójául a szentpáli célkitűzés szerepelt: Mindenkinek mindene lettem, hogy mindeneket üdvözítsek. A magyar, német, bunyevác iskolások egyformán rajongtak értek. Az ifjúság mindenütt magáénak, legközelebb szívükhöz nőtt barátjának ismerte. Ugyancsak megnyerte a felnőtteket, köztük elsősorban a szegényeket. Minden községben, melyből a dispositio elszólította, a hívek könnyel szemükben búcsúztak el tőle. A tény, hogy temetésére lelkipásztori működésének minden községéből nagyszámban sereglettek össze a különböző nemzetiségű hívek, mutatja, hogy milyen hatással és eredménnyel töltötte be köztük papi hivatását.

A „krisztusi szeretet” sürgette őt is önfeláldozó munkájában. A lelkipásztori életben eladdig holt területek nyújtották neki a legnagyobb munkát. De mindenütt sikerült mozgásba hoznia a vallásélet álló vizeit.

Csak a legutolsó munkaterét emeljük ki: Verbászt. Az újabb idők nemzetiségi, faji miliójében öntudatos katolikus ifjúságot nevelt, amit ezen ifjúság szónoka sírjánál méltán emelhetett ki. Óriási előmunka után sikerült neki, a protestáns Verbászon, az ifjúság megmentésére katolikus fiúinternátus alapjait megvetnie, s a Gondviselés megadta neki az örömet, hogy az internátus felépült s épp halála napján meg is nyílhatott. Nagy szenvedései között nem egyszer halották a betegágyát körülállók suttogását: Mindent Verbászért!

A verbászi állomás különben nemcsak az ifjúság katolikus nevelésének munkáját jelentette számára, hanem a tágasabb értelemben vett lelkipásztori munkát is. E téren aztán a verbászi katolikus hitélet emelésén kívül rendkívül kemény és száraz ugart kellett feltörnie: Verbász körül több protestáns községben elszaporodtak a szegény magyar katolikus napszámosok, cselédek, juhászok, akiknek nem volt katolikus templomuk és lelkipászoruk. Különösen a gazdag Torzsa nevű községben volt sok szegény magyar katolikus. A megboldogult addig járt a szabadkai adminisztratúrára, amíg engedélyt kapott ezen

szegény magyar katolikusok vezetésére. A jugoszláv világban ez hálátlan vállalkozás volt. Életükben most tudták meg ezen szegény emberek, mit jelent katolikusnak lenni. Először volt karácsonyuk, húsvétjuk. Ő maga is örömkönnnyekkel szemében beszélt erről a lelkipásztori munkáról, ennek a szegény népnek hálás szeretetéről, 18—20 éves legények, leányok első áldozásáról. Hogy milyen mélyen vetette el ezen szegény emberek lelkében az evangélium életmagvát, mutatja a tény, hogy Torzsa községből negyven férfi és nő ment el temetésére és öntözték meg hálájuk és szeretetük könnyeivel sírját.

Hogy miért kellett 42 éves korban, papi életének legdúsabb időszakában megválnia hivatásától, nem kérdezzük, hanem alázattal hajtjuk meg fejünket az isteni akarat előtt. Egyben áldjuk az isteni Gondviselést, amelynek megengedése folytán a megboldogult rendkívül értékessé tehetette rövid lelkipásztori életét, főleg a reá következő kínos szenvedés hősi elviselése által.

Egy évnél tovább tartott szenvedésének története. Azt lehetne mondani, hogy emberfeletti türelmének lett áldozata. Mikor heteken át tartó fájdalmak elviselése után Bakay professzorhoz, a híres sebészhez került, tudódott ki, hogy oly mértékben terjedtek el agyvelejében daganatok, hogy rajta már nem lehet segíteni. Emberileg akkor már menthetetlen volt. Ugyancsak emberi számítás szerint egy hónapot helyeztek ekkor neki kilátásba. És íme, nyitott fejjel, meglékel koponyával még egy álló esztendeig birkózott a harctéren acélossá lett természete a halállal. Egy fél év múlva visszatért Bakay professzorhoz új operációra. Utána plébános nagybácsijához ment üdülni és a szenvedés heroizmusának állandó, élő szónoklatát tartani. A „Feri káplán”, miként a szépligetiek nevezték, még hónapokon át (áprilistól augusztus 11-ig) gyóntatott s végzett könnyebb lelkipásztori munkákat. Aztán a kór végleg ágyba döntötte a szülői házban. Halála alkalmával unokanővére, a szentfülöpi főnöknő, levelet írt. E levélből álljon itt néhány sor oltártestvérünk hősi szenvedésének igazolásául. „... Hosszú és kínos betegsége alatt panaszszó sohasem hagyta el ajkát. A legkülönösebb, hogy az állapota felől kérdezősködőknek úgyszólván mindig azt a feleletet adta, hogy jól érzi magát. Aki nem tudta, hogy milyen rettentő kínokat áll ki, el is hitte szavait, mert olyan derűsen mondotta. Máskor azt mondotta: Könnyű dolog így szenvedni, amikor az emberről úgy gondoskodnak. Ő, ha mindenkiről így gondoskodnának, tette hozzá, bizonyára torzsai szegény híveire gondolva. Néha a kínok módfelett elővették. Ilyenkor leírhatatlan fájdalom vonaglott arcán. Fogait összeszorította, kezében tartott keresztek-kéjét megcsókolta s a próbát jajszó nélkül kiállotta. Uram, legyen meg a te akaratod, ismételte sokszor. Közismert vidámsága sohasem hagyta el. Derű és boldogság sugárzott arcáról. Nem is akart betegágya körül szomorúságot látni. Az ő számára is csupán egy lemondás esett nehezére: nem misézhetik többé. Halála előtt néhány nappal kérdezte, hogy milyen nap van. Mikor mondták, hogy szombat, akkor csendesen azt felelte: Mindent a Szűzanya tiszteletére és a szenvedő lelkekért. Legyen üres a tisztítóhely — tette hozzá. Mindent értük és Verbászáért.

Jósága és hálás lelkesége felejtethetetlen. Fájt neki, hogy édesanyjának olyan sok munkát ad. Olyan érzően tudott minden legkisebb szolgálatot megköszönni, s mikor már szólni nem tudott, akkor kézszorítással, simogatással fejezte ki háláját.

Egy óhaja volt már csupán: mégegyszer találkozni piarista bátyjával. Testvérének nagynehezen sikerült vízumot szereznie. Mikor hazaért, öccse már nem tudott szólni, csak mély szempára és hosszú kézszorítása beszélt, amikor testvére említette, hogy érte mutatja be a szentmiseáldozatot... Pappászentelése 18. évfordulóján, 1940 szeptember 7-én hívta magához az Őr.

Maga Budánovich püspök úr temette el és 67 bácskai pap kísérte utolsó útjára. Ennyire zárta szívébe a bácskai papság a fiatal oltártestvért.

Eucharisztikus lélek volt: ezért tudott olyan áldozatos lelkű pap lenni életében és hős szenvedésében. R. i. P.

P. König Kelemen O. F. M.

Papi ízlés.

Non est disputandum? Tudnillik „de gustibus”, — mert erről szokták nagy meggyőződéssel ismételtetni ezt a frázist. Éppen most, mikor elhatároztam, hogy majd megkülönböztetéssel élek, mondván: „non est disputandum de gustibus in culina — Concedo! in templo artium — Nego!” — Szóval, éppen mikor legalább annyit el akartam ismerni, hogy az étkezés területén nem kell vitatkozni senkivel az ízlésről, kezembe került Szabó Dezsőnek egyik nem is olyan régi füzeté, amelyben ezt olvashattam: „az embernél az étel-ital nemcsak fizikum, hanem pszichikum is. Végzetesen fontos, miből esszük egybe magunkat. Hosszú éveken át figyeltem meg: egy hat-nyolc fogásos francia ebéd vagy vacsora után úgy érzi az ember magát kielégítettnek, hogy semmit sem vesztett fizikai könnyedségéből, és szellemi frissesége talán még elevenebb, mozgékonyabb, mint az étkezés előtt. — Egy-két vagy háromfogásos magyar étkezés után az ember csak alvásra vagy adomázásra képes, ami nagy szellemi züllést jelent. Napi két ilyen hatás hosszú nemzedékeken át elnehezíti, eltunyítja a testet-lelket, nehézmozgásúvá teszi a szellemet, jellemünket elpuhítja a kezdeményezés, a felelősségvállalás ösztönös gyorsaságától és heroizmusától.” Szóval a szellem érdekében lehet, sőt ezek szerint kellene vitatkozni még a konyhai ízlésről is. Mert „nem mindegy, hogy miből esszük egybe magunkat”. Mennyivel inkább nem mindegy papi lelkiességünkre, egész kereszténységünkre, hogy miből esszük egybe szellemünket, milyen ízléssel vagy ízléstelenséggel kiválasztott művészetből: templomainkban és lakásunkban. K o d á l y Zoltán írta egyszer, hogy jellemző mindenkire, sőt minden népre is, mennyi és milyen zenét fogyaszt. És nem áll ez másképp a „megfagyott zene”, az építéssel s a többi művészetek dolgában sem.

Nagy kölcsönhatás ez: az ember önkibontakozása és ízlése

teremti meg a stílust, de aztán ez a stílus, az egész anyagba formált szellem visszahat az emberre és kérlelhetetlen erővel alakítja azt. A keresztény ókor közösségben élő lelke bazilikák fenséges mozaikjába alkotta bele magát és ugyanezzel a szellemmel telített mindenkit, aki oda áldozatra összegyűlt. A középkor egész misztikája belekövült a dómok áhítatába, végtelen vággyal a túlvilág felé kapaszkodó íveibe és még most, századok múltán is rá tudja sugározni kifogyhatatlan szellemi rádióaktivitással egész lelkét arra, aki leveszi magáról az érzéketlenség ólomfalait. Így vagyunk a róneszánsz pogányságával, a barokk diadalmával, és sajnos, így vagyunk az újbarokk világ hazug légkörével is. Mult századi és mai álkeresztények kényelmes nyárs-polgársága, földszagú, szentimentális jámborsága objektíválódott bele annyi templomunk ócska szalónokat mintázó alkotmányába. Hazug formalizmusa tündöklök csupacsálás márványmeszelésű falainkon és a teljes mondanivaló hiánya abban, hogy az egész épület rendszerint nem akar kifejezni semmit. És sajnos, nem mindegy, hogy miből esszük egybe magunkat. Akik még ebben a légkörben nőttek fel, legtöbbször nincs annyi aszkézisük, hogy kiszakítsák magukat ebből a hazug világból, vagy talán nem is tudják, hogy meg kellene tenniük, mert sohasem tanultak meg még látni. A művészi látás fejlődik. A kisgyermek vagy kisdíák nem képes még felfogni az elvontabb művészetet, mely egyre jobban közeledik a szimbólumok világa felé. Ide mélyebb látás kell. Hányan ragadtak le ízlés dolgában középiskolás fokon! — Mindegy azonban, hogy mi miatt, az eredmény itt van, bent élnek tovább ennek a mult századi liberális és racionalizmusában (hogy egészen ki ne száradjon) érzélgős ízlésnek a levegőjében s ez az egész, gyökeresen hamis világ tovább is belesuggerálja az objektív szellem nagy erejével minden ürességét, kompromisszumokat kergető kényelmét és evilágiságát a mai keresztények nyolcvan százalékába. Nem is a papokról van itt már szó, hanem az egész magyar katolicizmusról. Aki jól érzi magát ebben az újbarokkban, az ugyanúgy jól érzi magát mindabban, amit az kifejez (ezer példát láttam rá!); jól érzi magát a csöppet sem veszélyes polgári kereszténységben. Mindenki rájöhet, hogy egy és ugyanaz a gesztus a társadalmi rendben agyonméltóságosozni és alázatostiszteletezni azt, akinek semmi tekintélye sincs előttem és a művészetben egy kis, hazugul aranyra vagy márványra maszatolt trónust vagy imádó angyalt tolni annak a Jézusnak szeme elé, aki hidegen hagy. (Ezért is nevezik a történészek a művészet szótárából kölcsönzött stílus-szavakkal a társadalmi és vallási élet korszakait.)

És hogy ide alkalmazzam Szabó Dezső szavait, mi lesz akkor, ha ez a hatás hosszú nemzedékeken át ér bennünket? Elnehezíti, el-tunyítja, elpuhítja kereszténységünket a felelősségvállalás nehéz heroizmusától.

Amikor az Egyháznak volt mondanivalója, csak úgy nőttek ki a földből a bazilikák, román, gót templomok: addig korszakokat teremtett és irányító szava volt az életben is. Vajjon mit mutatnak akkor ezek a nagy gonddal összeválogatott lomtárak, amelyeket templomoknak hívunk. Nem azt kiáltja-e a művészet nyelvén: íme, a kereszténység mondanivalója lomtárba való? — Igen, ezt kiáltaná, ha nem nőtt volna

ki már (éppen azért, mert a kereszténységnek van mondanivalója) egy egészen kiforrott új egyházművészet, a régi nagy korszakalkotó keresztény művészetnek rokona: szent őseinknek, a legelsőknek és a középkoriaknak himnusza a XX. század nyelvén.

Érdekes megfigyelni, hogy ugyanazok, akik értetlenül állnak meg előtte, ugyanolyan értetlenül állnak a keresztény ókor és középkor roppant maradványai előtt is. Idegen tőlük ezeknek őszinte, alázatos egyszerűsége, kollektív monumentalitása, heroizmusa, térfölötti lelki-sége. S mit jelent, ha éppen egyházi ember nem érti már a régi, igazán hagyományos, ősi kereszténység nyelvét? A magyar papság mentségére legyen mondva, sokkal nehezebb dolgunk van itt, ahol annyi országdúlás tüntette el a föld felszínéről Magyarország nagy románkorát, egyáltalán a magyar középkort. Hogyan is nőhetnénk be hirtelen a rögtönzött kis szükség-templomkák barokkutánzó műpompájából a monumentális művészet őskeresztény vagy középkori levegőjébe? De még így is lehet. S az érzéketlenség csak fiatalaloknál bántó, akiknek kicsit több liturgikus szellemmel (behatolás a szimbolumok világába), kicsit több heroizmussal (behatolás a keresztény áldozat világába), kicsit több közösségi szellemmel (behatolás a Corpus Mysticum lelki-ségébe) és talán egy kicsit több műveltséggel könnyen sikerülne meg-érteni az új egyházművészet minden törekvését.

Még egy kell hozzá: hogy ne tartsuk magunkat mindenben egyformán infallibilisnek (a keresztény úgy hívja: alázat), különösen ott, ahol maga a dolog nagy felemelkedést kíván tőlünk. Hogyha technikai ügyben technikushoz, gazdaságiban gazdasági szakértőhöz fordulunk, menjünk művészet dolgában (templomalakítástól kezdve a legkisebb kehelyfödő, ampolna vagy osztogatásra szánt szentképig) művészhez. Nem lépten-nyomon belénk botló dilettánsokhoz, vagy a jól bereklá-mozott, de pusztán üzletért dolgozó kereskedőhöz, hanem elméletileg is művelt tehetségekhez, a művészet és egyházművészet fórumaihoz. Szegénység nem ment fel ez alól, mert egy egyszerű faoltárnak is lehet stílusa. Éppen a művész az, aki kevésből is szépet tud alkotni.

Osszefoglalásul: Kell beszélnünk tehát papi ízlésről az egyház-művészet világában, mert lelkiségünk kifejezője és alakítója, a ránk-bízott emberek felé is. Korunk, mint a többi mély keresztény kor, megtalálta a maga kifejezőjét. Ha véletlenül nem állnék rokonszenvvvel előtte, talán beléhatolhatok még a Liturgia, az Áldozat, a Közösség szellemével. De semmiesetre sincs jogom magam tolni fel legfőbb művészeti döntőbírónak, hanem nagy közösségi felelősségem miatt szakemberhez kell fordulnom a legkisebb dologban is, ha ott a művé-szetnek vagy iparművészetnek szava lehet.

A *Papi lelkiség* szolgálni akarja a papi ízlést. Egyelőre annyiban, hogy helyet ad ilyen írásoknak. A cselekvést pedig megkezdhetnők azzal, hogy primíciás emléknek alkalmas témájú sorozatot adunk ki a legnevesebb magyar grafikusművészekről.

Fejlettebb művészi igényű újmiséseinknek kedveskednénk ezzel, annak az új papságnak, mely stílus-teremtő őseinek nyomába akar lépni az újkor keresztény életalakításával.

I. G.

T A R T A L O M:

- Hivatás. — Glattfelder Gyula (1)
A hivatás-etika alapfogalmai. — Dr. Mester János (5)
A papi hivatás. — Dr. Dénes Nándor (8)
Papok. — Sonnenschein—Gyéressy (11)
A Szűzanya hivatása. — P. Marcell (13)
Szentek hivatástudata és hivatásszeretete. — P. Szeverin (18)

Lelki élet:

- Karácsony. — Hunya Dániel (24)
Pap és áldozat. — Schnattner Szigfrid (27)
Istentől Istenig való folyamatosságunk. — Oslay Oswald (31)
A pap hite. I. Rész. — Kovács Sándor (35)
Miért engedelmeskedjünk mi papok? — Dr. Erdős Mátyás (42)
Hozzászólás a papok engedelmességének problémájához. — Hunya Dániel (48)
Don Bosco papi arca. — Lukács István (52)
Mint jólnevelt vadászkutya. — Mécs László (57)

Jópásztori szellem:

- Papi hivatás és a közjó szolgálata. — Dr. Pfeiffer Miklós (58)
A plébánosi hivatás. — Perényi József (62)
Új középkor küszöbén. — Varga László (70)
A papi hivatás gátlásai az ifjakban. — Dr. Várkonyi Fidél (77)
A magyar katolikus pap hivatása másvallásúak felé. — Németh József (82)
Papok — forradalmak. — Izay Géza (90)

Önképzés:

- Pap és a Szentírás. — Waitz Zsigmond (94)
Lelki gyakorlatok és papi továbbképzés. — Napholcz Pál (100)
Könyv és lelkiség. — Boday (103)

Egység:

- Papi tömörülésben papi erő. — Dr. Tiefenthaler József (107)
Papi recollectio. — Kovács Sándor (110)
Magyar egyházmegyéek papjainak tömörülése. Esztergom. — Dr. Erdős Mátyás (113)
A Szent Szív legmélyebb sebe. — René Henry—Gyéressy (115)
A legkisebb papi egység területéről: A mi heti megbeszélésünk. (Blieweis) (117) A közös Laudes kora reggel. (Dolezar) (119)
Papi karácsony. (Jaeschke) (120)

Confiteor:

- Krisztusi papság. (Prohászka) (122)
Hivatástudatunk alkatelemei. — Hunya Dániel (123)
Nagy kicsiségek. — Sz. J. (127)
Orosházára. — H. D. (128)
Mutassátok meg! — A nagy föltétel. (Prohászka) (129)
Lelki részegség és kijózanodás. — N. J. (129)
Kitűnő elmélkedési anyagot... — H. D. (130)

Liturgia:

- A papi kórus. — Dr. Erőss Alfréd (132)
Korszerű magyar liturgia. — Dr. Bálint Sándor (136)

Szerzetespap:

- Ami a lényeges a szerzetesi életben. Engedelmesség. — P. Marcell (139)
A szerzetesi intézmény magyar virágoskertje. — Dr. Pfeiffer Miklós (143)
A Kármel lelkiisége. — P. Ernő (146)
A mélységből. (160)
Pax. — M. N. (162)
Levél. — N. T. (164)

Magyar népünk papja:

- A népi vallásosság. — Szarvas Béla (169)
A népies papi lelkület „Az Úr szántóföldje” című beszéd sorozatban. — Szakács József (182)
A néppel egyenlő. (Prohászka) (186)
Világiak teológiája. — H. (187)

Szeminárium:

- Papi hivatásom forrásainál. — Rozmán János (188)
Milyennek látom az ideális klerikust? — P. J. (190)
Nem lettem kommunista. (194)
Kispapi tábor Érden. — Nagy Tibor (195)
Szemináriumi beszámolók... — Perényi (198)

Vegyesek:

- Ezüstmise (206)
Szép papi élet, szép papi halál. — König Kelemen (207)
Papi ízlés. — I. G. (210)

SPIRITUALITAS SACERDOTALIS.

S U M M A R I U M

huius secundi fasciculi, qui potissimum *de vocatione sacerdotali* tractat. Introductionem scripsit Julius Glattfelder de Mór, episcopus Csanádiensis.

Articuli ceteri:

Conceptus ethici fundamentales. (5)
Vocatio sacerdotalis. (8)
Sacerdotes. (11)
Vocatio Beatae Mariae Virginis. (13)
Conscientia et amor vocationis in Sanctis. (18)

Vita spiritualis:

Nativitas D. N. Jesu Christi. (24) — Sacerdos et sacrificium. (27) —
Motus nostri a Deo in Deum. (31) — Fides sacerdotis. I. pars. (35) —
De obedientia sacerdotum. (42) — Adnotationes relate ad problema
obedientiae sacerdotalis. (48) — Facies sacerdotalis S. Joannis Bosco.
(52) — Carmen. (57)

Spiritus boni pastoris:

Vocatio sacerdotalis et prosecutio boni communis. (58) — Vocatio
parochi. (62) — Ante novam aetatem mediam. (70) — Impedimenta
vocationis sacerdotalis in iuvenibus. (77) — Vocatio sacerdotis Hungari
catholici relate ad acatholicos. (82) — Sacerdotes-revolutiones. (90)

Studium:

Sacerdos et Scriptura Sacra. (94) — Exercitia spiritualia et studia
ampliora sacerdotalia. (100) — Libri et spiritualitas. (103)

Unitas:

In confoederatione sacerdotum robur sacerdotale. (107) — Recollectio
sacerdotum. (110) — Adunatio sacerdotum in singulis dioecesibus Hun-
gariae. (113) — Vulnus profundissimum Sacratissimi Cordis. (115) —
In unione minima sacerdotali: nostra collocutio hebdomadalis. (117) —
Laudes mane communiter recitatae. (119) — Festum Nativitatis in stylo
sacerdotali celebratum. (120)

Confiteor:

Sacerdotium christianum. (122) — Elementa constitutiva conscientiae vocationis. (123) — Parvitates magnae. (127) — Reflexiones de agricultura sacerdotali. (128) — Agendum! Requisitum. (129) — Ebrietas et sobrietas spiritualis. (129) — Materia meditandi optima. (130)

Liturgia:

Chorus sacerdotalis. (132) — Liturgia Hungarica contemporanea. (136)

Sacerdos regularis:

Quod essenziale est in vita religiosa. Obedientia. (139) — Hortus floridus institutorum religiosorum in Hungaria. (143) — Spiritualitas Carmelitana. (146) — De profundis. (160) — Pax. (162) — Epistola. (164)

Sacerdos populi Hungarici:

Religiositas popularis. (169) — Anima sacerdotalis popularis. (182) — Plebi consimilis. (186) — Theologia laicorum. (187)

Seminarium:

Ad fontes vocationis meae sacerdotalis. (188) — De genuino clerico. (190) — Non evasi communista. (194) — Castra clericorum in Érd. (195) — Relationes Seminariorum. (198)

Varia:

Quinque lustra sacerdotalia. (206) — Vita pulchra et mors pulchra sacerdotis. (207) — Gustus sacerdotalis. (210)

A PAPI LELKISÉG

első száma, 247 lap terjedelemben, főleg az Egyházzól és a papi lelki-ségről tárgyalt.

Ugyanazon a csekken (19,078) rendelhető még:

Szent Rendiség, vagyis az *első* érdi papi tábor előadásainak és megbeszéléseinek kiadványa. Ára: 1.80 P.

Lelkipásztori Munka, vagyis a *második* érdi papi tábor előadásai és megbeszélései. Ára: 2.40 P.

Lelkipásztori Főlkészültség, vagyis a *harmadik* érdi papi tábor előadásai és megbeszélései.

*

Beküldött kéziratokat csak kérésre küldünk vissza, ha a póstadíj mellékelve van. — Levelekhez is kérünk válaszbélyeget csatolni.

